DILVCIDATIONES ARCANGELI MERCENARII A MONTE SANCTO PHILOSOPHIAM IN PATAVINO GYMNASIO PROFITENTIS,

In plurima Aristotelis perobscura, & nonnulla Auerrois loca.

Ad Illustrissimum & Reuerendiss. D. D. FELICEM PERETVM à Monte alto, S. R. E. Cardinalem amplissimum.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, Apud Paulum & Antoniũ Meietos fr. biblio. Patau.
M. D. LXXIV.

ANTONII ONIGHI TARVISINI CARMEN.

Soluere qui nodos ardet, tenebrosa sophorum
Lumine quem claro cernere sensa iuuat
Non huc, non vltrà vestigia torqueat, illuc
Anxius hunc, illum desinat vsque sequi:
Tot neque librorum vnius cupientia veri
Pectora multiplici libera fasce premat:
Nam quæcunque ferunt antiqua volumina magni
Verè Aristotelis cuncta volumina habent:
Huius quæque ferunt obscura volumina docti
Nunc MERCENARII clara volumen habet.

ILLVSTRISS MO.
AC REVERENDISS MO. D. D.
FELICI PERETO
A MONTE ALTO
Firmanæ Ecclesiæ Administratori perpetuo, & S. R. E. Cardinali ampliss.

Arcangelus Mercenarius à Monte sancto. S. D.

VM multa, Cardinalis Ampliss. à Deo Opt. Max. hominum generi tradita sint: nihil tamẽ omnium rectè philosophantium consensu, religione vtilius, nihil præclarius, atq; diuinius eidem tributum est. Namquè religione ipsa vti magistra, duce, auspiceque fœlicissima instituuntur, administrantur, propaganturque Imperia. Respublicæ conseruantur, legum, ac magistratuum vires, & maiestates augentur, honestæ fouentur artes, malefactaque corripiuntur, ipsi vni quòd

 bonis

bonis moribus ornati, quòd benè partis opibus muniti, quòd legitima pace, atque otio securi vitam degamus, quòd beati denique cęlesti fęlicitate fruamur, acceptum ferimus: itaque cum verè diuina omniumque præstantissima hæc virtus sit, haud mirum est, si cum in alijs hominum ordinibus, tùm verò in delectu sacerdotiorum: qui princeps est, & ordo in terris eminentissimus, eius eximia habetur ratio. Cuius rei fidem vel tu vnus Card. Illustrissime astruere potes: in quo religio ipsa sese admirabilem adeo, atque spectandam in omni vitæ cursu exhibuit: vt eius potissimum gratia te à Summo Pontifice PIO Quinto in augustissimum illum Ecclesiæ procerum, ac principum senatum cooptari contigerit, atque ita cooptari, vt eam dignitatem tibi ille non quasi concupitam concessisse, sed veluti debitam persoluisse visus sit. Si quidem prę ter eam, quæ in te summa est, eruditionem, rerum prudentiam, integritatem, iustitiam, fidemque, ità religione, ac veræ pietatis studijs polles, ut cęterarum virtutum, & huius in primis ornamentis nemo tibi sit præferendus: atque indè effectum est, tantam esse, tamque con-

ſpicuam tui clariſsimi nominis lucem, vt illius vel extremas terras fama peruaſerit, nec quiſquam ferè ſit quantumuis tibi obſequio, aut familiari conſuetudine diſiunctus, qui te ſibi non mirificè colendum, non pectore, oculiſque ferendum, non tanquam numen venerandum exiſtimet: ex horum omnium numero cum ipſe ſim, non ſum paſſus, vt quod iam dudum animo conceperam, obſeruantiæ erga te meæ non teſtimonium aliquod tandem oſtenderem. Dilucidationes haſce meas in obſcuriſsima Ariſtotelis loca amplitudini tuæ conſecrare libuit, qua in re ſi ſatis operæ tuo grauiſsimo, ac ſapientiſsimo iudicio, ſatisque ſtudij poſuiſſe viſus fuero, peto abs te, vt lucubrationibus meis, contrà falſi rumoris inuidiam tui glorioſiſsimi nominis faueat auctoritas: quò alia itidem à me eidem tuo nomini nuncupanda non minori ſtudio excogitata, atque elaborata eruditorum hominum aſpectum, ac iudicium non reformident. Interim hilari (vt ſoles) vultu hoc vel exiguum munus accipies non tanquam ſummę præſtantiæ, ac dignitati tuæ conueniens, ſed tanquam ſingularis meæ in te obſeruantiæ argumen-

gumentum . Vale Card. Amplissime, meque pro tua benignitate in tuorum numero clientum esse, atque manere permitte.

Patauij Prid. nonas April. M.D.LXXIIII.

CAPITA QVAE IN TOTO OPERE CONTINENTVR.

SVBSTANTIA non suscipit magis & minus. pag. 1
Sunt autem nobis primo nota confusa magis. pag. 11
Mixta principiũ habẽt intrinsecũ actiuũ alterationis & interitus. p. 15
Formæ naturales absque materia intelligi non possunt. pag. 20
Corporis simplicis simplex est motus, & econtra. pag. 23
Quid sit motus simplex. pag. 24
Qua via veritas illius propositionis, simplicis corporis, simplex est motus, demonstretur. pag. 26
Vnius corporis simplicis vnus tantũ est motus secundũ naturã. p. 28
Forma est subiectum vniuersalitatis. pag. 31
Mundus ex forma constat & materia. pag. 34
Per quid forma materialis est numero vna. pag. 37
Qua via ꝓbatur corpora naturalia esse cõposita ex mã & forma. p. 40
An materia cęli sit eiusdẽ naturę cum materia inferiorum. pag. 44
An materia cęli potentia sit, an actu. pag. 52
Quæ sit cęlestis corporis forma. pag. 58
An intelligentia sit forma dans esse corpori cœlesti. pag. 65
Possibile ex se ab alio perpetuari non potest. pag. 77
Ex intelligẽtia & orbe fit magis vnũ q̃ ex materia & forma. pag. 81
Mutatio secundum totum nullo sensibili remanente vt subiecto eodem generatio & corruptio est. pag. 85
An definitio generationis & corruptionis 1. de gen. tradita cõueniat generationi, & corruptioni cuiuslibet substãtię generabilis. p. 86
Definitionis generationis & interitus exacta explicatio. pag. 91
Primæ qualitates sunt principia elementorum. pag. 98
Cur singulis elemẽtis duę a natura accomodatę sint qualitates. p. 107
Ex duobus elementis tertium generatur. pag. 110
An cum ex duobus elementis tertium generatur, corrupta vna qualitate altera generetur. pag. 114
Primarum qualitatum duæ sunt agentes, & duæ patientes. pag. 118
Calidũ est ꝙ cõgregat homogenea, & disgregat etherogenea. pag. 128
Generatio simplex & naturalis est mutatio ab his virtutib. &c. p. 132
Quomodo frigiditas actiuè in generatione concurrat. pag. 141
Simplici generationi cõtrariũ maximè commune putredo est. p. 144
Omnis secundum naturã corruptio in putredinem via est. pag. 147
Putredo est corruptio secundũ naturã, cõbustio verò violenta. p. 150

Putredo

Putredo propriè dicitur in his quę secundũ partẽ corrũpũtur. p. 154
Putredo est corruptio proprię & naturalis caliditatis in vnoquoque humido ab aliena caliditate, hæc autem ambientis est. pag. 158
Quid sit putredo secundum Galenum. pag. 167
De modo putredinis. pag. 171
Putredo est cõis passio externæ caliditatis & īternę frigiditatis. p. 175
An externa caliditas, & interna frigiditas eodem modo in putredine effectrices causę sint. pag. 176
Dilucidatio rationũ Aristotelis primo de partib. animaliũ, c. 1. p. 178
Quomodo prima ratio necessaria sit pag. 182
Dilucidatio secundæ rationis. pag. 187
Dilucidatio tertiæ rationis. pag. 191
Actus duplex est, primus, & secundus. pag. 193
Nutrimentum quando actu nutrit, & actu nutrimentum est. pa. 197
Dilucidatio quarti textus, tertij libri de anima. pag. 198
Intellectus omnia intelligit. pag. 202
Omne recipiens debet esse denudatum à natura recepti. pag. 206
An demonstratio Auerrois in Com. 4. tertij de anima intellectus immortalitatem concludat. pag. 213
Vndè rationabile est intellectum non esse corpori mixtum. pag. 216
In omni intelligentia, quæ intelligit aliud reperitur aliquid simile materiæ, & aliquid simile formæ. pag. 222
In prima forma essentia eius est quiditas eius, in alijs verò essentia à quiditate quoquomodo diuersa est. pag. 224
An in substãtijs à materia separatis realis cõpositio reperiatur. p. 226
Omne compositum est nouum, & possibile. pag. 230
In anima duas differentias inesse oportet, quarum altera est omnia fieri, altera verò omnia facere. pag 235
Propter quid necessarium est dari intellectum agentem. pag. 238
Quæ sit operatio intellectus agentis. pag. 240
De modo operandi intellectus agentis. pag. 246
Intellectus agens impossibilis, separabilis, & immixtus est, substantia actu. pag. 250
Dilucidatio textus 24 tertij libri de anima. pag. 253
Actus est qui separat & distinguit. pag. 259
An secluso quolibet accidente substantia materialis sit singularis & indiuidua. pag. 262
De principio indiuiduationis substantiarum materialium. pag. 265
De principio indiuiduationis substantiarum immaterialium. pa. 289

RERVM

RERVM NOTABILIVM QVAE IN TOTO OPERE CONTINENTVR.

INDEX LOCVPLETISSIMVS.

AVERROIS rationes quibus probat elementorum formas intédi & remitti. p.1.& 2
Aristoteles in prædicamentis assignat proprietates substátiæ, quæ est genus generalissimum. p.3
Ad rationem motus non sufficit successio, sed requiruntur subiectum in actu & termini positiui p.4
Aristotelis consequentia contra Emped. si elementa in mixto integra manerent secundum substantiam mixtio esset iuxta positio, quomodo ualeat. p.8
An quælibet forma substantialis det esse simpliciter p.9
Ad remissionem primarum qualitatum nó remittuntur formæ elementorum. p.9
Animata adæquatum principium actiuú naturalis interitus intrinsecus habent. p.18
Animata si in vacuo ponerentur naturali interitu corrumperentur. p.18
Abstractio formæ naturalis à materia non est mathematica p.22
Actio & passio à diuersis naturis proficiscuntur. p.62
Aristoteles in secundo de gener. absoluit quod tertio libro de celo inchoatum reliquerat p.88
Ad elementi rationem constituédam duo solum concurrút materia, & primæ qualitates p.105
Aer sui natura calidus est contra stoycos. p.109
Aristoteles in pertractando de generatione eamdem legem seruauit, quam statuit primo phis. 4. p.133
Actiuæ qualitates secundum geometricá proportionem passiuis dominari debét p.1
Animalium naturalis interitus senectus est, & impotentia respirandi, stirpium arésis, mixtorum autem putredo p.148
Argenterius temerè Aristotelem redarguit quod quarto meteo. nó omnes mixtorum corruptionis modos explicarit. p.153
Argenterius temerè Aristotelem redarguit quòd putredinis differentias non assignarit p.155
Argenterius quid sit putredo secundú partem non intellexit p.155
Aristoteles ab Argenterio defenditur circa putredinis definitionem p.167
Alberti, Buccafer. & aliorum de modo putredinis sententia p.170
Argenterius temerè Aristotelem redarguit quòd putredinis modú non explicarit p.174
An dubitatio ab Arist. mota primo de par. sit de anima simpliciter, an de anima animalium tantum. p.178
Aristoteles primo de part. intellectum humanum à naturali consideratione seiungit p.190
Actus primus, & secundus substantia est. p.194
Animal nutritur quousque viuit p.195
Aliud est immutationis genus quod demóstratur ab Arist. de intellectu in tex.4. & aliud quod demonstratur in tex.6. tertij de anima p.216
Anima intellectiua de Aristotelis sententia est æterna & immortalis. p.219
Anima intellectiua cæteris substantijs separatis compositior est, & quomodo. p.219

Actio immanens quid sit p.238
Auerrois consequentia quomodo intelligenda est, si darentur vniuersalia extra animam, non opus esset intellectu agente p.246
Abstrahere quid sit. p.247

B

BVccaf.& Argenterius putredinis differentias confundunt. p.171

C

CVr elementa ab intrinseco non corrũpuntur. p.19
Cur formæ naturales à materia abstrahi non possunt. p.22
Corpus simplex quid sit. p.24
Corpus mixtum quomodo plures habet naturas mouentes p.24
Cęlum esse corpus simplex quomodo intelligatur. p.26
Corporis mixti motum mixtum esse quomodo ostendatur. p.26
Corporis mixti potest esse motus simplex & quomodo. p.27
Cœlum non est mundi forma p.35
Compositio ex materia & forma incorruptibilibus per mutationẽ primo phis. cognita fuit p.40
Cœlum compositum esse ex materia & forma octauo phis. explicatur. p.41
Cœlum seclusa intelligentia non agit in hæc inferiora. p.63
Causalitas causæ supponit semper causalitatem causæ externæ. p.72
Compositionis gradus triplex est. p.83
Cur Aristoteles tertio de cœlo non persoluit inchoatam dubitationem de modo generationis elementorum. p.89
Calor ignis & mixti reipsa nõ distinguntur. p.101.& 139
Calor & frigus humiditatem in mixtis tãtũ absumunt, uario tamen modo p.107
Cur singula elementa duas habent qualitates p.108
Calor & frigus quomodo agũt in humidũ & siccum cum non sint contraria. p.128
Caloris præcipua operatio quãdoque est calefacere, quandoque verò congregare, & terminare. p.128
Caloris definitio tradita quarto meteo. est conuenienter tradita. p.129
Caloris definitio malè exposita ab Alb. & Zim.& Buccaf. p.130
Calor quõ substantiam producit p.140
Calor & frigus quomodo in quolibet mixto prædominentur. p.141
Cur putredo sit naturalis, & combustio violenta p.153
Cur in definitione putredinis Arist. præmisit calorem proprium naturali, in definitione uerò coctionis naturalem proprio p.164
Calor quot modis deficit & corrumpitur. p.173
Cur putredo non fiat à frigiditate externa sicut interna p.177
Corpus organicum quid sit. p.194
Cur æqualiter calida non sentimus. p.211
Cogitatiua re non distinguitur ab imaginatiua p.263

D

DIfformitas partium non est necessaria ad corruptionem intrinsecam. p.19
Deus Opt. nec alia forma abstracta est mũdi forma p.35
Deus quomodo dicitur forma intelligentiarum, & intellectus nostri. p.35
Demonstrare corpora naturalia esse composita ex materia & forma ad naturalẽ attinet. p.42
Demonstrationes naturam medij insequũtur. p.42
Demonstrationis Aristotelis octauo phis. contex 79. diligens animaduersio p.51
Distinctio de forma informante educta, & nõ educta de materia inanis est p.68
Definitio formæ tradita secundo phis. competit solùm formæ mortali p.74
Diuersus est ordo materiæ, formæ, & accidentium in diuinis, & mortalibus corporibus p.84
Definitio tradita primo de gener. 23. non est generationis tantum, sed generationis & corruptionis simul p.75
Definitio generationis & corruptionis ibidem tradita communis est generationi & corruptioni elementorum & mixtorum

torum. p.87
Definitio generationis mixtorum præire debet definitionem generationis animalorum p.133
Definitionis generationis mixtorum tradiræ 4.meteo.diligẽs interpretatio p.136
De modo putredinis opinio propria p.174
Demõstratio Auerrois com.4 tertij de anima intellectus immortalitatem non concludit p.215
Definitio intellectus Agentis tradita tertio de anima non est metaphisica, sed naturalis p.252
Demonstratio qua probatur imparibilitas in contex. 41. 12. met. & 79. octaui phis. non est de primo motore simpliciter, sed de aggregato ex omnibus intelligentijs p.285

E

Elementa formaliter manẽt in mixto secundũ substãtiã integra, & perfecta p.6
Esse simpliciter ab vltima forma proficiscitur p.9
Expositio vera textus decimi, octaui met. p.10
Ex contrarietate Aristoteles numerũ principiorum determinauit, & materiam introduxit p.14
Ex motus simplicitate Arist. celi simplicitatem demonstrauit p.26
Ex abstracto & abstracto fit magis unum quàm ex intelligẽtia & orbe, & ex his magis, quàm ex materia & forma, & ratio p.84
Elementa in generatione mixtorum manent vt subiectum p.87
Elementorum differentiæ à pluribus ducuntur fontibus p.90
Elemẽta præter primas qualitates propriã formã substãtialem habent p.103
Elementa vt elemẽta sunt, nõ sunt in coordinatione substãtię, sed accidẽtis p.106
Ex duobus elemẽtis symbolum habẽtibus tertium generari non potest p.110
Ex duobus elementis quomodo tertium generatur, & à quo p.113
Ex duobus elementis cum tertium generatur, corrupta una qualitate altera ei opposita generatur p.116
Elementa omnia putrescũt excepto igne, & ratio p.157
Ex quo nutriuntur animalia per hiemem in latebris degentia, cum nutrimentum non assumant p.196
Explicatio definitionis intellectus Agentis p.252

F

FOrmæ substantiales elemẽtorũ intẽdũtur & remittũtur Auerrois opinio p.1
Formæ substãtiales non ex æquo recipiuntur in materia prima p.7
Forma quo perfectior, eò magis materiam actuatam expostulat p.7
Formas omnes habere idem subiectũ proximum quomodo intelligatur, ibidem
Frigiditas interna in putredine concurrit in genere causæ efficientis. p.17. & 176
Formæ naturales sunt minus abstractæ quàm mathematicæ p.21
Forma materialis tantum plurificabilis est p.33
Forma ex se & ab intrinseco plurificabilis est. p.33
Forma est una numero per aliquod diuersum à sua essentia p.38
Forma abstracta non est verè natura, sed secundum quãdã analogiam p. 60 & 189
Forma mortalis tantum materiæ per informationem vnitur p.74
Facilius & difficilius, velocius & tardius in generatione elementorũ penes quid accipiantur p.117
Frigiditatis vsus in generatione p.142
Frigiditas non ingreditur opus Naturæ, quomodo intelligitur p.142
Forma est magis Natura q̃ materia p.178
Forma est cã distinctionis specificæ p.261
Forma est causa numeralis distinctionis materia in genere causæ finalis p.261

G

Genus generalissimũ pdicamẽti substãtiæ est corpus gñabile, & corruptibile p.3
Generatio fit de non subiecto in subiectũ vt in terminos primos p.5

Generatio substantialis non fit successiuè, sed in instanti p.6
Grauitas & leuitas sunt formæ substantiales elemẽtorũ Auertois opinio p. 101
Gñatio inter elemẽta symbola facilis est, Iter nõ symbola difficilis, tertii verò ex duobus inter vtrãque media est, p.117
Galeni error qũo duæ qualitates sunt agẽtes & duæ patientes p.125
Generatio definita 4.meteo.est mixtorum perfectorũ tñ ut mixta sunt p.132
Gñatio mixtorũ aĩatorũ ut aĩata sunt definita fuit in lib de mor.& vita p.132
Generatio & putredo penes tria opponuntur p.147

H

Humidi dissolutio in putredine non hét cãm positiuã, sed priuatiuã tñ, p. 172
Habens aliquã naturã realiter, & intentionaliter eãdẽ secũdũ speciẽ & realiter, & intẽtionaliter recipere potest p.207

I

IN tex.2 & 3.primi phis. Arist. non agit de ordine doctrinæ, sed de uia doctrinæ p.11
Inferiores sphæræ duplicẽ motũ hẽnt p.29
In oĩ gñe causæ gradus reperiuntur p.50
In cœlo non reperiuntur sensus neque propter melius animæ, neque propter melius corporis p.62
In cœlo præter intelligentiam nulla alia forma adinuenitur p.63
In libris de anima consideratur solum Anima corporis generabilis, & corruptibilis p.69
Intelligẽtia non est forma dans esse cœlo p.73
In mutatione substãtiali nõ manere idem subiectũ sensibile qũo intelligitur p 95
In his quæ vniuoce dicuntur quod uni est accidẽs, alteri substãtia esse nõ põt p 100
Igni, aeri, aquæ, & terræ accidit elementa esse p.103
In corruptione quis ordo p.105
In generatione mixtorum duæ qualitates sunt agentes, duæ verò patientes p 139
Idem contrariorum effectuũ causa esse potest p.142
In corruptione animalis nulla forma substantialis de nouo generatur p.143
Ignis cur non putrescit pag.157
In putredine alia est diminutio caloris naturalis facta a calore ambiẽtis, & alia facta à frigiditate interna pag.162
In putredine calorẽ naturalem dissolui ad humidi dissolutionẽ, cõis error. pag.171
In putredine multæ mutationes cõcurrũt, vna tamen mutatio est p.174
In putredine externa caliditas est causa per accidens, interna uerò frigiditas est causa per se p.177
Intellectus quomodo à naturali consideratur, & quomodo non p.182
Intellectus non est principium proximum motus in homine p.189
Intellectum esse de genere uirtutum passiuarum qua via probatur p.199
Intellectus oĩa intelligit, quomodo intelligitur p.204
Intellectus substantias separatas quiditatiuè minimè intelligit p.205
Intellectus sine phantasmate intelligere nequit p.205
Intellectus possibilis non est potẽtia de secunda specie qualitatis p.218
In intelligentijs citrà primã reperitur cõpositio ex priuatiuo & positiuo p.223
In intelligentijs reperitur compositio ex positiuo & positiuo secundum esse intentionale p.223
In substantijs separatis nulla realis compositio reperitur. p.227
Intellectus possibilis & agens nõ sunt duæ partes substantiales animam intellectiuam componẽtes, sed sunt modi, & gradus animæ intellectiuæ p.228
Intellectus Agens non solum est necessarius propter formas materiales, sed ẽt propter substantias separatas p 242
Intellectus Agens quomodo formam abstrahit à materiæ conditionibus p.247
Indiuidua seclusis accidentibus non amplius indiuidua sunt p 263
Indiuiduũ quare dicitur indiuiduũ, p.279

L

Lumen non facit potẽtia colores actu colores.

lores secundum esse reale. p.240

M

MIxta partim ab intrinseco principio actiuo, partim ab extrinseco naturali interitu corrumpuntur. p.18
Modus quo animata naturali interitu corrumpuntur. p.18
Mixtorum intereundi modum Aristoteles quarto meteo. considerauit. p.18
Mixta inanimata si in vacuo ponerentur, non corrumperentur, & eius rō. p.19
Motus simplex quid sit. p.25
Motus simplicitas vndè oriatur. p.25
Motus mixtus quid sit, & unde oriatur. p.25
Motus aeris à loco ignis deorsum ad locū proprium,& à loco aquæ sursum ad eūdem locum non sunt specie differentes. p.29
Motus ad diuersos terminos secundum speciem non semper diuersi sunt secūdum speciem p.31
Materia est causa pluralitatis, quomodo intelligitur p.33
Mundi materia quæ sit. p.34
Mundi forma est ordo, aut figura sphaerica. p.36
Materia non est vna numero per formam substantialem, sed econtra. p.39
Motus ut à metafisico consideratur mediū esse nequit ad demonstrandum corporum compositionem p.43
Materia cœli est alterius rationis à materia inferiorum secundum Arist. p.49
Materia cœli & inferiorum seipsis distinguūtur p.49
Materia cœli ex motu locali cognita fuit. p.55
Materia cęli sui natura actu est. p.56
Materia cœli & inferiorū per analogiā cognoscuntur differenter tamen p.64
Modus generationis elementorum explicari nō poterat, nō cognita natura generationis in cōi in primo libro p.88
Mutatio substantialis & penes terminum, & penes subiectum ab alteratione seiungitur p.91
Mixta duobus tantum modis corrumpi possunt, putredine, s. & cōbustione p.153
Mors naturalis animalium non fit ab externo, neque per actionem internæ qualitatis in alteram. p.165
Mixta minus per hiemem, quàm per æstatem putrescunt. p.165
Materia est causa passionis. p.169
Materia est causa distinctionis in formis, & compositis p.261
Materia totius quam effinxit Scotus secundum Arist. non datur. p.270
Materia quò ad esse rei per se causalitatem non habet. p.284
Materia signata est præcipua indiuiduationis causa, forma uerò secundaria. p.284

N

NAtura accidentalis secundum esse specificū non suscipit magis & minus. p.3.
Non omnia accidentia intenduntur, & remittuntur. p.4
Nulla forma substantialis intenditur, & remittitur. p.5
Non omnis transmutatio adueniens enti in actu est alteratio p.6
Non quilibet motus sursum & deorsum oppositi sunt. p.30
Non omnis corruptio secundum naturam caloris naturalis in humido, putredo est. p.148
Non quodlibet principiū intrinsecum motus est Natura. p.189
Natura secundo phis. definita Animam includit. p.190
Nutrimentum actu nutrimentum est, cum simile factum est, etiam de Hipppocratis, & Galeni sententia. p.197
Noctua interdiu uidet p.205
Non sunt diuersæ rationes indiuiduādi formam & compositum. p.271
Numeralis indiuiduorum differentia reducitur ad aliqua primo diuersa, & quæ sint. p.272

O

OPeratio formæ substantialis non intenditur & remittitur ratione formæ, sed ratione instrumenti p.6
Oppositio in motu non desumitur à termino

mino

mino à quo, sed à termino ad quē p.30
Omnis potentia ad esse est potentia contradictionis & ad non esse p.55
Omnis forma dans esse rei, dat vnitatem, operationem, & motum p.60
Omnis forma abstracta à materia per essentiam est intellectus. p.60
Omnis forma recepta in materia, in potētia de materia educta est. p.68
Omne compositum habet Agens. p.72
Oleū non congelat, sed incrassatur. p.109
Oleū celeriter crassescit nō quà frigidū, sed quà crassum, & viscosum est. p.109
Oē agēs cōtcās in materia cū passo in agē do per eandē qualitatē repatitur p.112
Ordo in substantijs separatis p 229
Omne compositum est nouum & possibile quomodo intelligitur p.233
Oīs abstractio fit ab ītellectu agēte p.248

P

Propositio illa quarti tex. primi phis. Vnde ab vniuersalibus &c. est de ordine doctrinæ. p.12
Pomponatius rationem putredinis non intellexit p.16
penes qd nālis, & metaficus distīguant p.20
Propositio illa, omne possibile ab intrinseco est possibile ab extrinseco, quo principio innitatur. p.46
Potētia intrinsecè spectat ad motum. p.57
Propositio illa quicquid est sensibile, est sensibile p materiā, quō ītelligitur. p.64
Potētia logica nō dicit aliquid reale. p.80
Possibile ex se neq; in substātiis, neq; in accidētibus ab alio perpetuari pōt. p.81
Præcipua Aristotelis intentio in libris de ortu & interitu, est agere de gñatione, & modo generationis elementorū p.88
Primæ qualitates in libro de Cęlo considerari non potuerunt, & causa p.90
Primæ qualitates non sunt formæ substantiales elementorum. p.103
Primæ qualitates sunt principia elementorum ut materia. p.104
Primas qualitates esse principia elementorum in genere causæ formalis, quomodo intelligitur. p.104
primarū qualitatū duę sūt oꝑationes p.123
Primæ qualitates omnes sunt patientes, & seut materia habent. p.123
Primæ qualitates omnes sunt agentes, & patientes. p.124
Primarum qualitatum duæ sunt agentes, & duæ patientes p.124
Primæ qualitates quarto meteo. considerantur in ordine ad generationem, & alias mixtorum passiones p.129
Putredo est cōtrariū cōsisimū gñationi mixtorū nō aūt cōbustio, neq; q̄ cōe est putredini & cōbustioni, contra Arg. p.146
Putredo non est dissolutio omnium elementorum. p.146
Putredo non est finis & terminus in quē secūdū naturā desinunt animantia p.148
Putredo scd̄m ꝑtē qd sit, uera expō p.156
Putredo elementorum diuersa est à putredine mixtorum p.157
Putredinis definitio 4. meteo. qua uia inuenta est. p.158
Putredinis definitio est causalis. p.159
Putredinis definitio cuē ab Aris. tradita nō est uel per dominiū humidi, uel per dissolutionem humidi à sicco. p.160
Putredo nō est caloris naturalis intensio, sed diminutio. p.161
Putredinis definitio tres cōtinet cās p.167
Putredinis definitio ab Arist. tradita ab ea quæ à Galeno xi. meth. tradita fuit, quo modo distinguitur p.167
Putredo quonam pacto à combustione distinguitur p.174
Putredo de qua Aristoteles agit non fit à frigiditate externa. p.172
Prima ratio Aristotelis primo de part. necessaria est, & quomodo p.183
Propositio illa, omne recipiens est denudatum à natura recepti, uera est & in receptione reali, & spirituali. p.211
Potentia de secunda specie qualitatis nil aliud est, nisi facilitas & promptitudo ad agendum, & patiendum. p.218

Q

Quid per confusa intelligat Arist. primo phis. tex. 3. p.13
Quomodo ex diuisione confusorum principia innotescant p.14. & 15
Quarto libro meteo. agitur de mixtis ut mixta sunt. p.19
Quomodo formæ naturales absq; materia intelligi possunt, & quomodo non p.21
Quomodo

Quomodo ex motus simplicitate celũ esse corpus simplex inferri põt. si motus simplex põt esse corporis mixti. p.28
Quæ considerata sunt in primo de gener. ea considerata sunt propter ea quæ cõsiderantur in secundo p.89
Qua uia,& ratione definitio generationis tradita 4.meteo.inuenta est. p.133
Quid sit gñatio simplex, & naturalis p.134
Quid noie caloris ,pprij & naturalis Arist. itelligit in definitione putredinis p.164
Quid per ambiẽtis caliditatẽ, à qua putredo efficitur, Arist.intelligat p.166
Quæ putredinis differentia ad philosophũ attinet p.174
Qũo naturæ definitio intelligẽda est p.189
Qua uia Aristoteles humanæ mentis æternitatem demonstrauit. p.221
Quomodo intelligitur illa consequẽtia, si Anima nõ hẽt opus propriũ, ergo est à corpore inseparabilis. p.221
Qua uia 3.de Anima Arist.demõstrauit necessitatem intellectus Agentis p.235
Quæ sit causa necessitatis intellectus Agentis p.239
Quæ sit operatio, modus operandi eiusdem p.240
Quomodo Agens ad indiuiduationem cõcurrit p.286
Qũo materiæ dispositiones sint de intrinseca rõne indiuidui, & qũo non p.288

R

RAtio diui Thomæ cõtra Auer. formas elemẽtorum non intendi ,neque remitti nihil concludit. p. 4
Ratio formę,pariter & Agentis in quo consistat. p. 74
Rões ideales in intellectu humano secundum Arist.minimè reperiuntur,contra Simp. p.201
Receptiuum coloris sine colore esse debet. p.209
Recipiens in triplici differentia est. p.209

S

SI senex acciperet oculum iuuenis uideret ut iuuenis p.5
Species rerũ sunt sicut numeri p. 6
Species non ęqualiter distant à primo principio p 6
Subiectum generationis potentia est,quo modo intelligitur. p. 7
Simplicius corporis simplicis definitionẽ non rectè exposuit. p.23
Si esset uirtus in magnitudine,quę haberet potentiam infinitam,moueret in instanti,nõ aũt si esset extrà magnitudinem : quomodo intelligitur p.52
Symbola qualitas eadem numero manet in genito & corrupto p.96
Sicut in generatione mixtorum tria repe riuntur,ità in putredine,& naturali mixtorum interitu. p.14
Sensus non est impassibilis secundum totam latitudinẽ sui obiecti. p.199
Simplicius super tertium de anima cautè legendus. p.202
Sensus tactus non est denudatus à tota latitudine primarum qualitatum, sed ab earum excessibus. p.212
Substantia abstracta alia uia quàm uia motus demonstrari potest. p.222
Species impressæ & subiectiuè existentes in intellectu non dantur p 250
Species quomodo athoma & indiuisibilis esse dicitur p.279
Substantia separata seipsa,& ab intrinseco indiuidua est p.294

T

TExtus quartus tertij de anima ab Auerro.malè expositus. p.199
Tertium caput secundi de gener.animal. ab Alexandro,eiusque sectatoribus male expositum. p.220
Terminus actionis intellectus Agentis quis sit. p.249

V

VNa forma substantialis est maioris perfectionis quàm alia. p.6
Vnitas definitionis ab ultima differentia profi:iscitur. p. 9
Vltima forma terminus est,& actus formarum præcedentiũ. p.9
Veritas illius propositionis, simplicis corporis simplex est motus,nõ ex definitione motus , sed ex definitione corporis simplicis demõstratur.p.26
Vnde pendeat veritas illius propositionis, unius corporis simplicis vnus tãtum est motus secundum naturam. p.28
Vnus motus simplex secũdum naturam diuer-

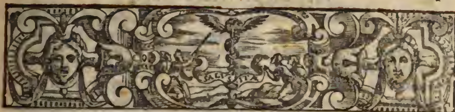
uersis secundū speciē corporibus cōueni re potest. 10. Gra. opinio & reijcitur. p. 30
Vbi materia ibi contrarium. p. 46
Vnitas generis ex materia sumitur p. 47
Vnio formæ informantis cū materia fieri nequit absque potentia. p. 67
Vnum pluralitatis, & diuisionis priuationem dicit. pag. 83
Verā expō cont. 24. primi de gener. pag. 96
Vermes qui in putredine oriuntur, à quo generantur. pag. 143
Verā expō tex. quarti, tertij de anima p. 200
Vnde deducatur conclusio textus sexti, tertij de anima. p. 217
Vniuersale sequitur actum intelligendi, contra com. pag. 249
Vnū numero ꝙ definit 5. met. 12. nō est unū numero per accidens, sed per se. p. 277
Vnū numero definit ꝑ mamut ꝑ cām. p. 278
Vnitas numeralis, & diuersitas numeralis non ad diuersa referuntur principia, sed ad unum tantum. p. 279
Vltima materia quid sit p. 285
Vn oriat priuatio, & potētia ad formā. p. 285
Vnitas formalis substantiarū separatarū est formalis, quæ eadē est cū unitate entis, & principium numeri transcendentis p. 294
Vnitas numeralis substantiarum materialiū est unitas materialis, & principium numeri materialis. p. 294

Negligenter omissa sic legito.

Pagina 18 deficit, ad dissolutionē, lege ad humidi dissolutionē, ibidem cū tpis, l. cū tpis spatio. pag. 22. cōpetit alicui, l. ꝙ cōpetit alicui. 26. ex definitione corporis l. ex definitione corporis simplicis. 27. corporis in eo existētis, l. corporis simplicis, 28. vel secūdo modo dici pōt uno modo, l. uel secūdo dici pōt motū simplicē bis. cōsiderari posse uno modo. 76, quēadmodū si tollit, l. si tollit intellectus. 77. qā Aristotelis adducte, l. Aristotelis rōnes adductæ, 99 ꝙ uerba fuerūt erroris. l. fuerūt cā erroris, 122 in explicatione gñationis. l. in explicatione definitionis gñationis, 126 & ꝓcipuā Arist. l ꝓcipuā Arist. intētionē, 131, & ꝙ in unā cōuerti. l. & quæ in unā naturā cōuerti, 133. in cōi ad substantiā, l. ad substātiā, & accidens. 134. sed generationē, l. generationem substantiæ. 154 propriè dicitur quæ secundum. l. dicitur in in his quę secundū. 171 mixti corporis densans, l. mixti corporis meatus densans 172 istorū opinio est. l. falsa est. 173. illis duobus modis. l. si solū illis duobus modis. 194 hac in re Aristotelis, l. Arist. sententiā, 220 quinetiā sensus. accedit, l. extrinsecus accedit. 231, ex substātia Auerrois. l. ex substātia amoris

Errata benigne Lector ità corrigitò.

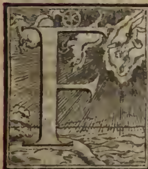
Pagina 1. snīæ l. snīa 2. Aristotelis. l. Aristoteli. inibi, eadē. l. idē. 4. tādē l. eādē. 5. indiuisibili. l. in indiuisibili, 9. ex. l. & 10. notis. l. motus. inibi iudicare. l. indicare. 11. potitionis. l. dispositionis. 12. ex elemēta, l. &. initi uniuersalē, l uniuersale. 13 notā. l. nota. inibi afferat. l. afferet. 14 & ex l. & ea, inibi, & quæ, l. ea quæ. 15. ex gñationi l. ex gñatione 15 dilucidandā l. dilucidanda. 17 ut se conseruat l. conseruet. 18 inseruientia respirationē, & refrigerationē. l. respirationi, & refrigerationi. 20 naturalis formæ, l naturales. 21 tā lē l eādē. 24 nō cōtinetur. l. cōtinetur. inibi, rardi l. tardo. 25 simplici motui simplex motus. l. simplex corpus. 27 motus circulari l. motu. 28. nēc de simplici motu l. nec eo simplici, inibi cōsiderāda l. cōsiderādā, 42. catelechia, l. entelechia. 33. quare sit unā. l. una. 38. roi l. rei, 39 uel per aliquod, l. sed per aliquod, 44 materiæ cœli, l. materia. 45. secus uerò cām. l. nō cām. 47. uni tatē materia l. materiæ. 48 in substātijs æterna l æternis. inibi unde ex quo l. & quo. 50. materiā cœli l. materia. 56, recepisse, l recessisse, 57 potentia l potētiā, inibi cū dicit tā, l. eā, 62 grauiter enim, l. etiā. 73 aliunde sequentur. l. eadē sequentur. inibi cōparās l. cōparatio, ibidē deo, l. ideo. 81 satisfactū ijs l. iri. 91 deficitur l. definitur. 92 intelligenda esse. l. intelligendā, inibi sed hic l. sed hæc. 94 ut à nobili suo, l. ut à nobis, inibi 6. phil. l 5. phis. 97 qualitatē exposuit. l. exposcit. 99, vice ex loco, l. uice, & loco, 109 si aer ex aqua. l. & aqua. 118 ignis & aqua l. & aq̄ 122 obiectū l. dictū. 126 & qđ si uolūt. l. qđ si nolūt 139 mō. l nodo, 150 ꝓxime tm̄. l. proxime tamen. 163 in esse l. in osse, 168 calor non agit, sed patitur. l. agit, & non patitur. inibi cuius contrariæ qualitatis. l unius cōtrariæ, 170 ex hoc l. ex hac. 172 cōis intētio, l. incursio, 174 ad medium l. ad medium, 179 uerum. l. utrum. 193. considerasse l. cōsiderare 199 persimilis. l. persimiles. inibi actui, l. actu. 200 habent. l. habeat. 206 iā. l. in. 212 humidi. l. lucidi, 222 sepe l. sese, 236 quorum. l. quod. 240 18 impossibilem l. possibilem. 250 ad quæsitum si est. l. quid est.

ARCANGELI MERCENARII A MONTE SANCTO

MVLTORVM ARISTOTELIS, & quorundam Auerrois difficilium locorum dilucidationes.

Substantia non suscipit Magis, & Minus.

VIT hæc Aristotelis sententiæ in libro Cathegoriarum cap. proprio, quam sanè perpendens Auerroes 3. Cę. com. 67. inquit, quòd propositio ista non vniuersaliter intelligitur, sed duntaxat de substantijs perfectis, siquidem substantię imperfectę sicut sunt elemētorum formę suscipiunt magis & minus, & intēduntur & remittūtur proportionabiliter ad intensionē & remissionē suarū qualitatum. rationes verò quę Auerroem coegerunt vt in hāc deueniret sententiā, fuerunt istæ, & prima fuit vt saluaret generationem substātialem mixtorum. nā cum de Aristotelis sententia elementa formaliter maneant in mixto, si elementorum formę non remitterentur, sed integrę manerent atq; perfectæ, tunc mixtorum generatio esset alteratio, & forma superueniens esset accidens: deducitur consequentia, quia omnis mutatio adueniens rei iam existenti in actu alteratio est, & omnis forma eidem superueniens accidens est: si ergo elementorum formę non remitterentur, sed integrę manerent, tunc mixtorum generatio adueniret materię iam existenti in actu per formas elementorum integras, & perfectas: igitur esset alteratio, & non generatio, & mixtorum forma esset accidens et non substantia: vt ergo seruetur vera mixtorum generatio, necesse est formas elementorum intendi & remitti. Alia ratio fuit, vt seruaretur vnum esse mixti, nam si eædem formę integrę manerent, cum vnaqueq; forma substantialis det

esse simpliciter, & faciat hoc aliquid vt habet Arist. 2. de Anima. 2. igitur quælibet forma substantialis quatuor elementorum quę actu sunt in mixto daret esse simpliciter. itaque mixtum non habebit vnum esse, sed plura esse simpliciter: vt igitur seruetur vnum esse mixti, elementorum formas intendi atque remitti necesse est, vnde si formę elementorum non intēderentur, & remitterentur alterum duorum necessariò consequeretur, aut quod formę elemētorum actu non manerent in mixto, quod non est Aristotelis consentaneum: aut si actu manerent in mixto nec vera generatio, nec vera mixtorum vnitas seruari posset: vt igitur vnum & alterum seruaretur conclusit Auer. formas elementorum intēsionem, & remissionem admittere. Tertia ratio qua aduersus Auic. eadem Com. usus est huiusmodi est, si formę elementorū ad intensionem remissionemq; suarum qualitatum non intenduntur, & remittuntur, igitur formę elementorum in materia sine proprijs dispositionibus conseruari valerent, quod impossibile est. deducitur consequētia; quia cum gr. ex. caliditas in igne remittitur aut ad remissionem caliditatis remitttitur forma ignis, aut non: si primum habetur propositum: si secundum dicatur, cum omnes gradus caliditatis sint eiusdem rationis, & in his quę sunt eiusdem rationis idem sit iudicium totius, & partis: igitur qua ratione duo vel tres caliditatis gradus remitti possunt superstite manente forma in materia, poterūt & omnes remitti et separari eadem incolumi manente forma: igitur forma ignis in materia sine caliditate seruabitur, quod cum falsum sit, falsum est igitur dicere elementorum formas non intendi, atq; remitti, hæc Auer. quibus adijcimus duo alia fundamēta Scoti quorum primum desumitur ex Aristotelis authoritate 8. Met. 10. vbi inquit, quòd quæ substantia est secundum speciem non suscipit magis & minus, sed si quidem cum materia in quibus verbis philosophus videtur velle, quòd licet substātia secundū speciem non suscipiat magis & minus, suscipit tamen vt in materia est. quæ sane authoritas non solum probat de forma elementorum, sed de qualibet materiali forma: alterū vero fundamentum desumitur ex 6. Phis. 32. vbi inquit quòd omne quod mutatur partim est in termino à quo, & partim in termino ad quem, tunc quæritur aut illa dictio partim, et partim accipitur secundū formam secundum quā fit mutatio, aut secundum subiecti partibilitatem: non secundo, quia ex 8. Phis. 23. & libro de Sensu, & sensili contingit totum simul mutari, tum quia Aristoteles peteret principium, vult enim ibi probare, quòd omne mobile est diuisibile, quòd si acciperet quòd omne mobile habet partem, cum idem sit habere partem, & esse diuisibile, ergo acciperet quod probandum erat, igitur accipitur primo modo, igitur forma substantialis successiue acquiritur, & consequenter intenditur & remittitur, quæ ratio consimiliter probat de omni substantia materiali, sed hęc Auerrois sententia non est Aristoteli consentanea, quia cū philosophus inquit substantiam non suscipere magis & minus assignat proprie-

tatem

tatem istam,& alias,de substantia quę est prędicamentum, & genus generalissimum quod quidem secundum Auer. in cap. de specie supra Porph. est corpus generabile & corruptibile quod ambitu suo complectitur & substantias perfectas,& imperfectas,vt mixta & elementa,igitur non suscipere magis & minus competit substantijs perfectis, & imperfectis, quia quicquid competit generi,competit omnibus contentis sub illo genere,quare nulla substantia siue perfecta, siue imperfecta suscipit magis & minus, quod sane cõfirmatur ex eodem loco, quia Philosophus non contradistinguit substantiam à substantia imperfecta,cum inquit eam non suscipere magis & minus sed eam contradistinguit ab accidente: inquit enim,sed vnaqueque substantia hoc ipsum quod est non suscipit magis, & minus, sicut est alterum altero magis, & minus album, & magis & minus bonum. igitur substantia secundum sui vniuersitatem vt est prædicamentum contradistinctum ab accidente non suscipit magis & minus: sed fortasse ad hoc dicet aliquis, quòd vtique Aristoteles accipit substantiam vniuersaliter, sed cũ inquit quòd non suscipit magis, & minus, intelligit quò ad modum proprium ipsius substantię: modus autem proprius eius est esse per se, accipiendo per se negatiue,idest non in alio tanquam in subiecto,& secundum hunc modum in substantia non est aliquis excessus,aut magis & minus: sed ista responsio nulla est,quia vt verba ipsius apertè ostendunt, Arist.non assignat hanc proprietatem de substantia quò ad modum illum quatenus non est in subiecto,sed quò ad formam: inquit enim, substantia non suscipit magis, & minus, vt homo non est magis & minus homo,neque ipse seipso, neque alter altero;loquitur itaque de substantia quò ad formam ita vt in ea non sit dare latitudinem secundum gradus. adde quòd Arist. contradistinguit penes hoc substantiam ab accidente, iam verò si proprietas ista intelligitur quò ad illum modum,non contradistingueretur substantia ab accidente, quia sicut substantia non suscipit magis & minus quò ad non esse in subiecto, ita accidens non suscipit magis & minus quò ad esse in subiecto, sed fortè alius secus respondebit Aristotelem intelligere substantiam non suscipere magis & minus secundum esse specificum & quiditatiuum, sed nec ista responsio est ad mentem Aristotelis in eo loco, quia licet nulla forma substantialis suscipiat magis & minus secundum esse specificum & quiditatiuum,non tamen de hoc intelligit Aristoteles ea in parte,quia vt dictum est Aristoteles contradistinguit substantiam à natura accidentali, quia natura substantialis non suscipit magis & minus sicut natura accidentalis,iam vero si Arist. intelligeret quò ad esse specificum, & quiditatiuum non contradistingueretur natura substantialis à natura accidentali penes suscipere magis & minus,quia sicut natura substantialis non suscipit magis & minus quò ad esse specificum, sed in indiuisibili consistit, ità etiam natura accidentalis: ratio enim & diffinitio albedinis non magis conuenit vni quàm alteri, quia vna non

est magis color quàm altera: Nec valet tandem siquis eo sese recipiat, Aristotelem loqui secundum famositatem & aliorum sententiam, quia ipse hanc proprietatem assignās vtitur hoc verbo [Dico] consuetudo autem Aristotelis est vbi consimilem habet loquendi modum, quòd loquitur ex mente propria, sicut etiam animaduertunt Graeci interpretes in libro Priorum, vbi Arist. inquit, Terminum autem voco &c. praeterea Aristoteles tandem confirmat sententiam 8. Met. 10. vbi comparans formam substantialem numeris, inquit, quòd sicut numerus non suscipit magis & minus, ita neque forma substantialis, iam vero numerus secundum nullā rationē suscipit magis & minus, quia ternarius nō est magis & minus, neq; seipso, neq; respectu alterius ternarij: igitur neq; forma substantialis quo vis modo consideretur suscipit magis & minus, habetq; latitudinem graduum. preterea quòd Auerrois sententia falsa sit hac ratione ostenditur, Forma quaelibet substantialis siue perfecta, siue imperfecta sit, perfectior est atq; supra gradum accidentis existit, iam vero non omnia accidētia intendūtur & remittūtur sicut sunt accidentia propria: non enim risibile est magis & minus risibile, igitur neque forma substantialis etiam si imperfectissima sit cum sit suprà gradum horum accidentium suscipit magis & minus: postremo id probari potest ratione qua ostendit Porph. cap. de differentia, specificas differentias non suscipere magis & minus quęlibet forma substantialis etiam imperfectissima, sicut est forma elementi tribuit, & complet esse rei, esse autem vnicuique vnum & idem est, neque intensionem neque remissionem suscipiēs: non enim dicimus vnum hominem altero habere magis esse, aut aquam, aqua, sicut dicimus magis & minus aquilinum esse, simum, aut coloratum esse. igitur neque forma substantialis quę absoluit esse suscipit magis, & minus. Beatus Thomas super primo de Gener. context. 84. arguit contrà Auer. & vtitur hac ratione, si formae elementorum intenderentur, & remitterētur, igitur successiuè acquirerentur, ergo per motum, igitur ad substantiam esset motus contra philosophum 5. Phis. 10. vbi negauit ad substantiam esse motum, sed ratio ista Beati Thomae nihil concludit contrà Auer. nam cum inquit, si formae elementorum intenderentur, & remitterentur, ergo successiuè acquirerentur, verum est, cum autem infert, ergo per motum, negatur consequentia, quia non valet, Forma successiuè acquiritur, ergo per motum: peccat enim argumentum per fallaciam consequentis, si quidem ad constituendam propriam rationem motus non sufficit successio, sed requiritur subiectum in actu, & requiruntur termini positiui, nam vt habetur 5. Phis. tex. 8. subiectum motus propriè dicti actu est, sitque motus de subiecto in subiectum, idest de termino positiuo in terminum positiuum. iam vero dicet Auerroes, licet formae elementorum successiuè acquirantur, non tamen acquiruntur per motum, quoniam desunt duae illae conditiones requisitae ad motum, videlicet subiectum in actu, & termini positiui,

quoniam

quoniam succesſiua illa elementorum generatio habet ſubiectum in potentia, & fit de non ſubiecto in ſubiectum, id eſt de priuatione ad formam tanquam ſecundum terminos primos, quamobrem ratio diui Thomæ contra Auer. nullum habet momentum, ſed quæ a nobis allatę ſunt eius ſententiam euertere, & demoliri videntur, ex quibus etiam Scoti ſententia euertitur, qui non ſolum elementorum formas, ſed etiam formas ſubſtantiales perfectas excepta anima rationali ſuſcipere magis & minus, 8. Met. q. 3 dicere auſus fuit, cuius quidem ſententia ſicut latior eſt, ita etiam magis irrationablis eſt, quàm opinio Auerrois, ſi quidem Ariſtoteles primo de Anima 65. probans quòd intellectus eſt ſubſtantia in non corrumpi, inquit, quòd ſi corrumperetur maximè corrumperetur ab ea debilitate quę eſt in ſenio: hoc autē, inquit, non contingit, ſed ſibi accidit ſicut virtuti ſentienti, & potentiæ viſiuæ, quæ quidem in ſenio ſecundum ſubſtantiam non imminuitur, neque remittitur, ſed ſi quippiam patitur ita vt deterius operetur, id ſibi contingit ratione organi mali diſpoſiti: vnde inquit ſi ſenex acciperet oculum & organum iuuenis, videret ut iuuenis, qua in parte ſatis apertè oſtendit philoſophus, quòd ſicut anima rationalis in indiuiſibili conſiſtit, & ſecundum ſubſtantiam non intenditur, neque remittitur, ita etiam anima ſenſitiua, quòd ſi anima ſenſitiua intenderetur & remitteretur, vt dicit Scotus, tunc anima ſenſitiua non ita ſe haberet ſicut anima intellectiua quò ad intendi, & remitti, quia anima intellectiua in indiuiſibili conſiſteret, & non intenderetur, & remitteretur: virtus autem ſenſitiua intēderetur, & remitteretur, adde quòd falſum eſſet, quod inquit philoſophus, quòd ſi ſenex acciperet oculum & organum iuuenis videret vt iuuenis, quia ſi continue remittitur, igitur etiam ſi in ſenio acciperet organum iuuenis, non eam operationem exerceret, nec ita videret ſicut potentia viſiua iuuenis, quæ intenſior eſt, itaque non ſolum anima rationalis in indiuiſibili conſiſtit, nec intenſionem & remiſſionem ſubit, ſed vnaquęque forma ſubſtantialis.

Dilucidatio.

PRO reſolutione itaque dicendum, quòd nulla forma ſubſtantialis ſiue perfecta, ſiue imperfecta, ſiue ſecundum ſe, & ſecundum eſſe ſpecificum, ſiue vt indiuidua, & in materia conſideretur, intēditur & remittitur, ſed quælibet indiuiſibili conſiſtit, et in hoc diſtinguitur a natura accidentali, quę habet latitudinem graduū ſecundum quos à ſubiecto ſecundum eſſe intenſius, & remiſſius participatur, quam veritatem B. D. Auicēnas, & Porph. cognouerunt, & licet formæ ſubſtantialis operatio intendatur & remittatur, id non prouenit quia forma ſubſtantialis intendatur & remittatur, quoniam hęc ſibi ſimilis ſecundum ſubſtantiam ſemper exiſtit, ſed id prouenit ratione ma-

materiæ in qua operatur,& ratione instrumenti sibi inseruientis,ex qua resolutione id corrolariè colligitur quòd generatio substantialis non fit succesſiue, sed in instanti, sed licet forma substantialis in indiuisibili consistat & gradus indiuiduales nō habeat, attamē vna forma substātialis est maioris perfectionis quàm alia,loquendo de formis diuersarum specierum:nam cum species entiū sint sicuti numeri, sicut species numerorum non æqualiter distant ab vnitate, ita duę species non æqualiter distant à primo principio quod est summa vnitas,et per consequens non sunt æqualis perfectionis,& hoc pacto in substantia inuenitur magis & minus,idest essentia perfectior, & ignobilior: quibus sic explicatis discutiamus modo rationes Auerrois & alias in contrarium aductas, & ad primam Auerrois concedimus illud assumptum,quòd elementa formaliter,& actu supersunt in mixto, cum autem dicitur si formæ elementorum non remitterentur,sed integrę manerent in mixto, generatio mixtorum esset alteratio, & forma superueniens esset accidens:negatur consequentia,ad probationem respondetur quòd illa propositio ita intelligenda est, quòd omnis transmutatio adueniens enti in actu determinatę speciei et non ordinabili ad vlteriorem formam alteratio est, etenim non quilibet actus existens in materia, nec quodlibet subiectum in actu tollit rationem generationis, & rationem substantiæ in forma adueniente, sed actus qui constituit subiectum in actu determinatę speciei,nec ordinabilis est ad vlteriorem formam,iam vero licet elementorum formæ integræ supersint in mixto, faciantque materiam in actu, quia tamen non faciunt subiectum in actu quod sit determinatę speciei, quia materia informata formis elementorum non est alicuius prefinitę speciei, sed relinquunt potentiam in materia ad vlteriorem formam,proinde non sequitur quòd generatio mixti sit alteratio,& forma superueniens sit accidens. quam responsionem lubet comprobare ex ipsomet Auer. vt eius inconstantia conspicua fiat. Auerroes in epitom. Met. tract. primo in dictione materia distinguit materiam primam à materia habente formam:hanc autem in duo genera distribuit,alia namque,dicit,est materia quæ habet formas elementorū refractas, alia verò quę integrā formā habet sicut est materia vegetali anima insignita, sentientē animā receptura, uult itaq; Auer. quòd anima vegetalis quę actualior est quàm formę elementorū integra maneat in materia cum recipit animā sentientē, & tamen saluatur generatio,& ratio substantiæ in anima sensitiua superueniente, ergo etiam si formæ elementorum quæ imperfectiores sunt anima vegetali in mixto maneant integræ,& non remissæ multo magis saluabitur generatio mixti,quarè alterum duorum secundum ipsum dicere oportet, aut quòd anima vegetalis quæ de ipsius sententia in materia manet,cum recipit animam sentientem,necessariò remittatur,vt saluetur vera generatio formę aduenientis, quòd tamen ipse non cōcedit,cum sit forma perfecta,aut quòd non quilibet actus integer manens in ma

teria

teria generationem tollit,atq; ita ad saluandam mixti generationem non necesse est formas substantiales elementorum intendi & remitti, vt temerè censuit Auer. & qui eum sunt insequuti,sed aduersus ea quæ dicta sunt occurrit dubitatio,nam ex Arist.5.Phis.8.& primo de Gener.11. subiectũ generationis potentia est,igitur subiectum generationis omnem actum abijcere debet: Secundo & fortius,Aristoteles primo de Gener. circa initia arguens contrà antiquos ponentes vnum elementorum generationis subiectum,format consequẽtiam istam, Si vnum elementorum generationis subiectum foret,tum generatio esset alteratio, iam verò si responsio allata vera est, nulla erit Aristotelis cõsequentia,quia dicent antiqui,quòd licet vnum elementorum sit generationis subiectum, non tamen generatio est alteratio, quia per nos materia informata formis quatuor elementorum est subiectum generationis mixtorum, & tamen generatio non est alteratio:si ergo Aristotelis consequentia aduersus antiquos consistere debet, dicendum est,quòd quilibet actus existens in materia generationem tollit. Soluimus, & ad primam rationem nos dicimus,quòd propositio ista,subiectum generationis potentia est,non est ità ad viuum resecanda vt intelligatur,quòd subiectum cuiuslibet generationis substantialis pura potentia sit,quia hoc nec Aristoteli, nec rationi consentaneum est, quia cum entium formæ non sint æqualis perfectionis,non æqualiter distare debent à materia prima,sicut neq; æqualiter distant ab actu illo purissimo,qui est fons omnis perfectionis,sed quæ imperfectiores sunt,materiæ proximiores sunt: quæ verò perfectiores, longius distant, vndè quia elementorum formæ imperfectissimæ sunt,materiæ primæ propinquissimæ sunt, atq; puræ potentiæ cohærent:Anima vero vegetalis,quia perfectior est,longius distat à materia,in eaq; supponit formas elementorum sensitiua quę adhuc perfectior est,adhuc remotior est à materia,& proindè formas elementorum,& animam vegetalem in ea præsupponit.Anima intellectiua quę omnium perfectissima est, omnium remotissima est, atq; in materia formas elementorum vegetalem, sentientemq; animam præsupponit, vndè quanto forma perfectior, nobiliorq; est, eò magis requirit materiam actuatam, quia non est rationi, nec naturæ ordini consentaneũ,vt formæ quæ inæqualis sunt præstãtiæ,et perfectionis æqualiter distent à fonte imperfectionis;videlicet à materia prima,ac proindè omnes ex æquo recipiantur in materia in pura potentia, vndè illa propositio quam B.Doctor enunciat, Omnes formas habere idem subiectũ proximũ, vniuersaliter falsa est, sed tantum veritatem de formis imperfectissimis,vt sunt formæ elementorum quæ sunt eiusdem ordinis, & æquali loco constitutæ.in alijs verò perfectioribus formis non verè dicitur. quamobrem propositio illa non intelligitur quòd subiectum generationis pura potentia sit respectu cuiuslibet generationis substantialis,licet id verum sit respectu generationis elementorum,sed intelligitur quòd non sit ens in actu secundum gradum determinatum, & præfinitæ

speciei

speciei, iam verò licet materia informata formis quatuor elementorum actu sit, quia tamen non est alicuius determinatæ speciei, nec gradum specificum habet, sed ordinabilis est ad ulteriorem formam, proindè dicitur in potentia, subiectūq; generationi existit. Ad secundum quæ maioris ponderis est, respondetur, quòd Aristotelis consequentia valet contra antiquos, quia ponebant subiectum generationis vnum elementorum quod erat ens in actu secundum gradum determinatum, & determinatæ speciei, vt aqua, vel aer, & proindè sequebatur generationem alterationem esse: nobis verò non obest, quia vniuersitas illa formarum elementorum quæ ponitur in materia non constituit materiam in actu secundum gradum specificum, & determinatum, quia non est aut ignis, aut aqua, aut planta, vel brutum, sed est quid indeterminatum, & in potentia ad vlteriorem formam, & propterea non sequitur, quòd generatio mixti sit alteratio: Sed adhuc occurrit ardua dubitatio, quia dicet aliquis, quòd licet non remissis elementorū formis generatio saluari queat, vera tamen mixtio saluari non potest, deducitur siquidem philosophus 2. de Gener. 48. arguēs contra Empedoclem, qui posuit elementa integra manere in mixto, format consequentiam istam, Si elementa integra manerent in mixto, non esset mixtio, sed iuxta positio, igitur cum integritate formarum elementorum uera mixtio saluari non potest, alioquin nulla contrà Empedoclem esset Aristotelis ratio. maximam porrò efficaciam pro Auer. ratio ista habere videtur, sed mea sententia ità dissoluitur, quòd ratio Aristotelis concludit cōtrà Empe. quia Empedocles vt ei imponit Aristoteles, voluit elementa esse secūdum substantiam intransmutabilia, ad quam positionem sequitur etiam esse inalterabilia, & secundum qualitates intransmutabilia, quoniam si essent mutabilia secundum qualitates, essent etiam mutabilia secundum substantiam, nisi velimus concedere mutationem factam in elementis secundum qualitates superstite manente substantia, vndè cum secundum Emped. elementa in mixto manerent integra, & perfecta secundum substantiam integra & perfecta manebant etiam secundum qualitates: cum autem summæ, & integræ qualitates, vt summus calor, summumq; frigus in eadem parte simul se compati, & manere non possint, igitur elementa in eadem parte manere non poterant, sed vnum erat in vna parte, & alterum in altera parte: hoc autem non est mixtio, sed potius iuxta positio. non tamen ratio Aristotelis nostræ officit sententiæ, quia nos cum Arist. ipso tenemus, quòd elementa secundum substantiam transmutabilia sint, & consequenter secundum qualitates alterabilia, licet ergo elementorum formæ substantiales in mixto integræ maneant, & perfectæ, non tamen integræ, & summæ manent earum qualitates, sed remittuntur, & ad eam mediocritatem rediguntur quòd elementa in eadem parte simul manere queūt: ità vt quælibet pars mixti mixta sit, ac proindè sit mixtio, & non iuxta positio: quam ob rem cum integritate formarum elementorum non solum vera generatio,

tio, sed etiam vera mixtio seruatur: sed nunc pergamus ad alterum Auerrois fundamentum, & primo reflectitur argumentum, quia cum de ipsius sententia vegetalis anima quæ actualior est quàm forma elementi integra remaneat in materia, sensitiua adueniente, igitur animal non habebit vnum esse simpliciter, quod tamen ipse inficiatur. sed quoniam ducere ad incommodum non est soluere, & eo magis quod fundamentum fauet etiam opinioni Beati D. abijcientis omnino formas elementorum à mixto, respondetur negando consequentiam, & ad probationem cum dicebatur qualibet forma substantialis dat esse simpliciter, id cautè accipiendum est, nam in forma non ordinabili ad vlteriorem formam verè dicitur, sicut est de forma propria ignis, & de anima vegetali in plantis: hæ enim quia vlteriorem formam non expectant dant esse simpliciter, in forma verò ordinabili ad vlteriorem formam non verè dicitur. iam verò formæ elementorum, & vegetalis anima in mixto quia ordinabiles sunt ad vlteriorem formam vt ad animam sentientem tanquam ad terminum, non dant esse simpliciter, sed hoc ab vltima forma proficiscitur: nã sicut, vt 7. Met. inquit philosophus, in definitione licet plures differentiæ sint vnitas definitionis ab vltima proficiscitur differentia, & in numero quaternario licet sint dualitas, & tertia vnitas, hæ tamen non dant esse, sed postrema vnitas accedens dat esse, & unicam tantum numeri speciem constituit. ità res sese habet in mixtis, quia licet elementorum formæ integræ maneant in mixto non dant esse simpliciter, sed hoc proficiscitur ab vltima forma adueniente tanquam ab vltima vnitate, quia priores formæ sunt quasi materia posterioris, & potentiam habent adhuc acquirendi perfectiorem formam, quæ sanè dicitur esse terminus, & actus formarum præcedentium, quam ob rem non sequitur quod tantum pertimuit Auer. quòd si ponãtur elementorum formæ in mixto non remissæ, vt mixtum non habeat vnum esse simpliciter. Ad tertiam, quam putauit concludere aduersus Auicennam, primo reflectitur argumentum quia per rationem ipsius, formæ etiam mixtorum intenderentur, & remitterentur, deducitur, quia certum est quòd dispositio, & complexio qua mixti forma in materia conseruatur, intenditur, & remittitur, tunc quæritur aut ad remissionem dispositionum remittitur forma substantialis mixti, aut nõ: si primum habetur propositum si secundum, ergo qua ratione remissis & ablatis duobus uel tribus gradibus vtpotè caloris, & complexionis potest mixti forma in materia conseruari, poterit ex omnibus ablatis in materia superstes remanere, quod cum falsum sit, igitur dicendum est ad remissionem dispositionum mixti formam substantialem remitti. Sed soluamus rationem ipsius, & cum quærebatur aut ad remissionem qualitatum remittitur forma elementi, aut non dicimus quòd non, & cum inferebatur, ergo qua ratione possunt remitti & separari duo vel tres gradus incolumi manente forma, poterunt & omnes remitti eadem superstite manente, cum omnes gradus vnius qualitatis sint eiusdẽ

rationis, respondetur quòd gradus vnius qualitatis bif. considerari possunt, vno modo interse, aliò modo respectu formę substantialis: si primo modo considerentur cum omnes sint eiusdem rationis, si duo vel tres contingenter insunt, & remitti possunt, pariter & omnes. si verò secundo modo non omnes separari, & remitti possunt, superstite, manente forma in materia, & ratio est, quia cum forma substantialis elementi, & quelibet alia materialis forma pro sui conseruatione postulet in materia proprias dispositiones in quadam latitudine, & debita quadam mensura, tanquam finis, & id cuius gratia sunt dispositiones ipsę, imponit necessitatem ijs qualitatis gradibus qui pro conseruatione formæ in materia necessarij sunt. vndè licet facta comparatione inter gradus unius qualitatis inter se valeat ista consequentia, remittuntur duo vel tres, ergo omnes, facta tamen comparatione ad formam non valet, quoniam ea mensura qualitatis quæ requiritur pro conseruatione formæ in materia sumit necessitatem à forma tanquam à fine quò minus separari, atq; remitti queat, incolumi manente forma, solutis rationibus Auerrois discutiamus modo duas illas vltimas Scoti, quibus non solum probabatur formas elementorum, sed quamlibet materialem formam intendi, & remitti, & ad illam quæ desumebatur ex 8. Met. 10. respondetur, quòd cum philosophus inquit [quòd substantia non suscipit magis & minus, sed si quidem cum materia] non loqui ur assertiuè, ità quòd illa particula [si quidem] habeat vim unius termini, & forma ut in materia suscipiat magis & minus. quia cum ab Arist. ea in parte fiat comparatio inter formas & numeros quò ad intendi & remitti, sicut numerus neq; secundum speciem, neq; ut in materia suscipit magis & minus, ità neq; forma substantialis, neq; secundum specie͂, neq; vt indiuidua, & in materia suscipit magis, & minus, sed loquitur conditionaliter, vt sensus sit forma substantialis, quæ substantia est secundum speciem nullo modo suscipit magis & minus, sed si susciperet, id esset vt in materia, ità quòd minus repugnaret sibi suscipere magis & minus vt in materia, quàm secundum se: ex hac autem conditionali non sequitur philosophum affirmare ipsam suscipere magis & minus, quamobrem Scotus minus cautè super hoc Aristotelis dic͂ ṅ posuit fundamentum suę opinionis. Ad vltimam bif. responderi potest, primo quidem quòd illa Arist. propositio non intelligitur de quacumq; transmutatione, sed tãtum de tribus speciebus notis, præterea dato quòd propositio e͂t intelligatur de mutatione substantiali, dicendũ, quòd non intelligitur de mutatione substantiali ratione principalis, & vltimi termini, sed rõne præuiæ dispositionis, & iuxtà hunc modum intelligere debemus omnes Aristotelis authoritates, quæ indicare videntur mutationem substantialem diuisibilem esse, & tempore metiri, non quidem pro introductione formæ substantialis, quia ratione huius non distinguitur mutari à mutato esse, sed pro aggregato ex alteratione præcedente: formaliter ergo ad argumentum Scoti negatur diuisio, quoniam non est partim, & partim

ratione

ratione formæ substantialis, nec ratione subiecti, sed ratione preuia positionis, & hæc dicta sint satis.

Sunt autem primo nobis nota, confusa magis, ex quibus fiunt nota principia, & elementa diuidentibus ea.

XTAT contextus tertius primi libri Phis. in quo philosophus declarat quæ sint nobis primo nota, & manifesta, nam cum in tex. primo de rerum naturalium principijs agere insti tuisset, & in tex. 2. modum declarans deueniendi in cognitionem principiorum statuisset à notioribus nobis incipiendũ fore, in contex. 3. quæ sint hæc notiora nobis à quibus incipiendum est, declarat, nec non & modum quo ex his fiunt nota principia, dicens, Sunt autem nobis primo nota confusa magis, ex quibus nota fiunt principia, diuidentibus illa, hoc est per diuisionem illorum quæ sunt confusa, itá quòd ex contex. 2. & 3. talis discursus erigi potest. innata est nobis via vt procedamus à notioribus nobis ad nota natura, confusa magis sunt nobis primo nota, ex quibus fiunt nota principia: conclusio quæ sequitur est ista, Igitur à confusis ad principia procedendum est, qui sanè discursus non est de ordine doctrinæ in pertractando de principijs, itá quòd à principijs magis cõibus ad minus cõia sit procedẽdũ, vt censuit D. Tho. quia Aristoteles non comparat magis vniuersalia ad minus vniuersalia, sed confusa ad principia & elementa, nisi fortè dicere voluerit quòd per principia & elementa intelligit minus vniuersalia, sed tunc incidet in aliud incommodum, quòd minus vniuersalia principia sint magis vniuersalium, quod dici minimè potest, cum potius econtra magis vniuersalia sint, & dici debeant principia minus vniuersaliũ: preterea si discursus Aristotelis esset de ordine doctrinę, tunc Aristoteles nõ declarasset viã doctrinę, et modũ deueniẽdi in cognitionẽ principiorũ, quod tamẽ apprimè necessariũ erat: nã cum demonstrasset scopum in primo tex. videlicet de principijs agendum fore, necessarium erat ostendere viam, & modum quo scopum, & principiorum notitiam consequi valeremus, alioquin persimilis fuisset illi, qui scopum alicui ostendit: viam autem qua scopum consequi possit, non ostendit, consequentia conspicua est, quia si in 2. & 3. & 4. contex. Arist. sequitur de ordine doctrinæ, cum in alijs textibus non doceat viam doctrinæ, igitur illam silentio præterinit, quamobrem cum Simp. ex Auer. dicendum est, quòd huiusmodi discursus est de via doctrinæ, & de modo deueniendi in cognitionem principiorũ, ex quo sequitur, quòd illa propositio quæ infertur in tex. 4. vnde ab vniuersalibus in singularia oportet procedere, non est conclusio huius discursus, quod satis conspicuum erit, si discursum in manum accipiamus: innata, inquit, est nobis via, vt

procedamus à notioribus nobis ad nota natura, sed confusa magis sunt nobis. primo nota ex quibus fiunt nota principia ex elementa, ex hoc non sequitur, igitur à magis vniuersalibus ad minus vniuersalia oportet procedere, sed sequitur, igitur à confusis ad principia ex elementa procedendum est, nisi dicere velimus, vt imperiti quidam recentiores dicunt, quòd Arist. per singularia intelligit principia, ita quòd nomen principij, quod accepit in minore in tex. 3. mutauit in nomen singularis in conclusione, quod non video qua ratione id ab Arist. factum fuerit, & eo magis, quod non consueuit accipere singulare pro causa, & principio, sed potius pro effectu, ut patet primo Post. contex. 12. vbi accipit vniuersalem pro causa propria, quæ vniuersale proprium uni ab Auer. ibi appellatur, quia ibi accipit uniuersale pro eo ex quo efficitur Demonstratio perfecta: hoc autem non est nisi causa propria, & cum per singulare intelligat, id quod contradistinguitur ab uniuersali, quod est causa, illud autem est effectus, itaque accipit singulare pro effectu, qui cũ sit proximior sensibus, iure dicitur notior quo ad nos. Concludamus ergo, quòd illa propositio est conclusio quæ elicitur ex alio syllogismo qui formari potest accipiendo illam maiorem positam in tex. 2. in hunc modum, cum innata sit nobis uia, vt procedamus à notioribus nobis, magis autem vniuersalia sint notiora nobis quàm minus vniuersalia, unde à magis uniuersalibus ad minus vniuersalia oportet procedere, quapropter non debemus esse contenti vnico syllogismo, vt facit Diuus Tho. sed duo syllogismi fieri debent, vnus qui attinet ad uiam doctrinæ in quo fit cõparatio à confusis ad principia, & elementa, qui formatur ab Arist. in 2. & 3. contex. alter uerò qui attinet ad ordinem doctrinæ, qui accipitur ex illa maiore, & relicta comparatione inter confusa, & principia, sed facta comparatione inter magis vniuersalia, & minus vniuersalia, sequitur illa conclusio, quæ ponitur in tex. 4. quæ sanè est de ordine doctrinæ non solum penes principia, sed penes res naturales, & accidentia. Cæterum inquisitione dignum uidetur, quid per confusa intelligat Aristo. qua in re varia est apud interpretes sententia, D. Tho. in sua de ordine doctrinę opinione persistens per confusa exponit magis uniuersalia à quib. procedendũ est ad minus vniuersalia sed opinio ista, ut diximus falsa est, quia Arist. non comparat magis uniuersalia ad minus uniuersalia, sed ad principia, & elementa. Alij verò dixerunt per confusa intelligere quæstiones quasdam cõmunes, à quibus auspicatur, vtrum principia sint vnum, vel plura: si plura vtrũ finita, vel infinita: hæc enim sunt quæ circa principia primum sunt determinanda quæ confusa sunt eo, quòd nulla eorum pars certò distinctè q; percipiatur. cæterum nec ista opinio uera est, quoniam quæstio hæc communis, quæ circa principia primum proponitur non est medium ad cognoscendum principia, & elementa. Sed est problema ad alteram partem determinandum, unde in contex. 50. repetita illa communi quæstione probat, quòd

quòd non sint vnum, & quòd non sint infinita, concludit tandem, quòd sint tria, sed confusa non sunt problema, & conclusio determinanda, sed medium ad cognoscendum, & determinandum quæ circa principia sunt, nam inquit, sunt nobis primo notam confusa magis, ex quibus fiunt nota principia, igitur per confusa non possunt intelligi communes illę quæstiones. Non defuerunt alij qui dixerunt per confusa intelligere omnia confusa, siue sint principia, siue res naturales, siue quæstiones communes. Sed hæc opinio etiam falsa est, quia licèt verum sit, quòd omnia confusa sint nobis primo nota, non tamen est ad Aristotelem, quia Arist. perstringit confusa ad cognitionem principiorum: ita ut per confusa intelligat ea ex quibus fiunt nota principia: iam verò hæc principijs magis confusis, & magis uniuersalibus accomodari non possunt, quia tunc idē esset medium, & quæsitum: minus accomodari potest quæstionibus communibus, quia hæ non sunt media ex quibus principia cognoscuntur, sed potius ea quæ de principijs concluduntur per confusa tanquam per medium, ea propter Them. Simpl. & Com. dixerunt Aristotelem per confusa intelligere composita, quorum opinio licet probabilior sit, mihi tamen non omnino probatur, quia non correspondet processui Aristotelis, siquidem Arist. ex propria sententia numerum principiorum determinaturus non accipit pro medio composita naturalia, sed quasdam propositiones cōmunes, vt quòd principia sint contraria, & ex hoc fundamento iacto probauit in 50. Tex. quòd principia non sint vnum, neque infinita. accepit & aliam propositionem, quòd nullum contrarium recipit alterum contrarium, & ex hoc probauit necessitatem materiæ, & numerum ternarium principiorum similiter in contex. 57. cum proposuisset dubitationem illam, Nūquid principia vere dicēda essent duo vel tria non proposuit pro medio ad hoc cognoscendum composita naturalia, sed generationem in cōmuni, atque confusam, dicens, Sic igitur de omni generatione aggredientes dicamus.

Dilucidatio.

SED cū iam satis circa aliorū dictā versati sumus, nūc germanam Aristotelis sententiam afferamus, quæ vt conspicua fiat, oportet vt processum Aristotelis consideremus, nam cum per confusa intelligat ea ex quibus fiunt nota principia, videamus ex quibus fiunt nota principia: ita enim manifestum fiet, quid per confusa intelligat, cum Arist. absoluto probe mio, in tex. 6. de principiorum numero agere incepisset, & de re hac superquè satis priscorum philosophorum opiniones examinasset, reliquum erat, ut de numero principiorum propriam afferat sententiam: uerum quia id satis commode efficere non poterat, nisi ex aliquo fundamento prius iacto, eapropter in contex. 41 iecit illud fundamentum huic proposito maximè inseruiens, Principia

pia sunt contraria, quo quidem iacto fundamento in contex. 50. probauit principia non esse vnum, quia contraria, & ex contrarietate etiam probauit principia non esse infinita: erant igitur plura & finita, vt autem cognosceret an essent duo tantum, vel plura duobus, accipit aliud principium in cõtex. 51. quod est. Nullum contrarium recipit alterum contrarium, & ex hoc deduxit necessitatem materiæ, & trinitatem principiorum; etenim cum principia sint contraria, & unum contrarium alterum recipere minime possit, tertium igitur principium necessarium est, quod vtriq; uicissim subijciatur. similiter Arist. 12 Met. contex. 6. ostensurus materiæ necessitatem accepit quasdam propositiones communes, quarum altera est, quòd omnis transmutatio est inter contraria: reliqua verò, quòd nullum contrarium recipit alterum contrarium, & ex his deduxit materiæ necessitatem dicens, igitur præter principia contraria necessarium est tertium principium, hoc autem est materia. insuper cum in contex. 57. primi Phis. mouisset adhuc difficultatem de numero principiorum nunquid dicenda essent duo vel tria propter priuationem, & materiam: & proponens medium dissoluendi difficultatem, proposuit generationem in communi: cum ergo quæritur, quid per confusa intelligat Arist. dicimus sic, per confusa intelligit & ex quibus fiunt nota & quę sunt circa principia, sed ea ex quibus in progressu fiunt nota principia quot sint, & quę sint, sunt propositiones communes, & generatio in communi. igitur per confusa nil aliud intelligit, nisi propositiones illas communes, & generationem in communi, quę cum uniuersalia sint, & indistincta confusa sunt. Sed quomodo ex his confusis fiant nota principia sub dit in fine textus dicens, Diuidentibus ipsa, hoc est per diuisionem confusorum, quod ut manifestum fiat, pariter Aristotelis processum perpendamus. nam cum accepisset hanc propositionem communem, quæ est quoddam confusum, principia sunt contraria, diuisit eam in unumquodque genus eorum quæ fiunt, ut in genus accidentium; nam in genere accidentium principia sunt contraria; album n. fit ex nõ albo, & ita in alijs accidentibus diuisit illam in genus substantiarum, principia enim substantiæ sunt contraria, homo enim fit ex non homine, & uniuersaliter consonans ex inconsonanti: diuisit & illam in genus artefactorum, quia & horum principia sunt contraria, ex qua diuisione cognoscuntur principia & elementa, nam ex hac diuisione cognoscitur, quòd principia uniuersaliter non sunt unum, quia si hoc confusum uerificatur de principijs accidentium, substantiarum, & artefactorum. igitur uniuersaliter principia non sunt unum, quòd si non fieret ista diuisio confusi in suas species posset quispiam suspicari, quòd hoc confusum, Principia sunt contraria, uerificaretur solum respectu aliquorum utpote uel substantiarum, uel accidentium, & ita uerificaretur quòd solum respectu aliquorum principia non sunt unum, sed non vniuersaliter, quia non respectu omnium principia sunt contraria, ut ergo uerifi-

rificaretur uniuersaliter, quòd principia non sunt unum, opus fuit diuidere uniuersaliter illud confusum, & in accidentibus & in substantijs, & artefactis. Similiter per diuisionem illius confusi, Contrarium non recipit aliud contrarium, ostenditur, quòd præter contraria uniuersaliter necessarium est subiectum, & materia; quòd si illud confusum non diuideretur in suas species, & de qualibet uerificaretur, non posset concludi uniuersaliter, quòd præter contraria necessaria est materia, & ita non posset concludi uniuersaliter trinitas principiorum, & ideò Arist. in contex. 51. diuisit illud confusum in suas species, dicens, Raritas non recipit densitatem, neque concordia discordiam, & quasi faciens diuisionem uniuersaliter inquit, similiter autem & alia quæcunque contrarietas, præthereà philosophus in 57. cum proposuisset procedere à generatione in communi, & ità ab hoc confuso. in contex. 58. diuidit generationem in simplicem, & compositam: & volens ostendere necessitatem materiæ ex generationi communi, & confusa: diuidit generationem in communi in contex. 62. & 63. in suas species, videlicet in generationem accidentium, substantiarum, & artefactorum, & horum generationem in omnes modos quibus artificialia fieri solent, & ex hac confusi diuisione concludit in generatione vniuersaliter materiam necessariam esse, quòd si illud confusum, & generationem in commum non diuisisset in suas species, non potuisset ostendere necessitatem materiæ in generatione vniuersaliter, quia aliquis suspicari potuisset in aliqua generatione materiam necessariam non esse, & ideò confusorum diuisio necessaria erat, & propterea Arist. in præsenti contex. iurè dixit, sunt nobis primo nota confusa magis, ex quibus fiunt nota principia, per diuisionem illorum confusorum.

Mixta principium habent intrinsecum actiuum alterationis, ac interitus.

EGITVR propositio ista apud Auer. 2. Phys. com. primo, vbi exponēs verba illa Aristotelis in calce contextus primi. Quædam verò habent principium intrinsecum secundum alterationem] inquit, quòd philosophus accipit alterationem cōmuniter, ut dicitur de mutatione in substantia, & de mutatione in qualitate, & rectè quidem: declarans autem Auer. an omnia alterabilia & corruptibilia habeant principium intrinsecum alterationis ac interitus secundum eandem rationem principij, respondet quod nō, quia elementa solum habent principium intrinsecum passiuum alterationis ac interitus: mixta verò non solum habent principium intrinsecum passiuum alterationis & interitus, sed etiam principium actiuum. In qua propositione à nobis di-

dilucidandã duo consideranda sunt, unum quidem ex parte subiecti, quomodo accipiantur mixta: alterum verò ex parte prædicati, quomodo scilicet habere dicantur principium intrinsecum actiuum corruptionis. Quo ad primum dicunt Suess. & quidam alij in eo loco, quòd mixta in hac propositione non significant mixta vniuersaliter, sed solum mixta difformia, & ratio est: quia cum hæc, partium habeant difformitatem, & diuersitatem, quarum, vna potest in alteram agere alterationis, & interitus, intrinsecam efficientem causam habent: mixta verò vniformia, quoniam partium difformitate carent non habent intrinsecam efficientem causam corruptionis, sed solum habent principium passiuum, perinde ac elementa quæ etiam propter partium vniformitatem ab intrinseco corrumpi non possunt, sed hæc sententia falsa est, quoniam Commentator ibi ponit differentiam inter elementa & mixta penes habere principium intrinsecum alterationis, & corruptionis, dicens, quòd elementa solum habent principium passiuum corruptionis: Mixta verò non solum habent principium passiuum, sed etiam actiuum, itaque Com. accipit mixtum, vt contradistinguitur ab elemento, igitur accipit mixtum vniuersaliter siue sit vniforme siue difforme, & licet Com. afferat exemplum de animalibus, id effecit, quoniam in his res erat conspicua, & manifesta magis. Ceterum aduersus hoc insurgit Pomponatius super 4. Meteo. in fine dubitationis 17. dicens, quòd si propositio vniuersaliter intelligitur, falsa est, & ab Aristo. aliena, quòd ita probat, Mixta naturali interitu per putredinem corrumpuntur, siquidem naturalis mixtorum interitus putredo est, vt habetur 4. Meteo. atqui putredo est corruptio caloris naturalis à caliditate externa, vt eodem loco habetur, igitur mixta naturali interitu corrumpuntur à caliditate externa, & per consequens à principio externo, nec vnquam dixit Aristo. inquit, quòd vniuersaliter omne mixtum corrumpatur à principio interno, licet hoc verissimum sit de mixto animato. vnde in hoc dissidet Pomp. à Suessano quòd Suess. vult quòd licet mixta vniformia corrumpantur à principio extrinseco, mixta tamen difformia corrumpuntur à principio intrinseco: Pomponatius autem vult quòd nullum mixtum inanimatum siue vniforme, siue difforme corrumpatur à principio interno, sed solum à principio externo, per rationem ab eo assignatam. Sed ambo hallucinantur, licet magis Pompo. qui vult nullum mixtum inanimatum habere internum principium actiuum corruptionis, & cũ in hoc Auerroem redarguit, nec Aristotelem, nec putredinis, & naturalis interitus mixtorũ rationẽ intelligere apertissime ostẽdit: quòd autẽ mixta omnia perfecta inanimata siue vniformia siue difformia sint ab intrinseco corrũpantur, ita probatur, Mixta omnia perfecta inquantũ mixta naturali interitu p putredinẽ corrũpuntur vt supra probatũ est. Sed putredo est corruptio caloris naturalis à frigiditate interna, vt inquit Philosophus c. de putre. igitur mixta vniuersaliter

natu-

naturali interitu corrūpūtur à frigiditate interna, ergo à principio interno: nec dici potest frigiditatem internam in putredine concurrere in ratione subiecti, & in ratione principij passiui, non aūt in ratione principij actiui: Primo, quia Pomp. in dubitatione 21. mouens dubitationem an caliditas externa, & interna frigiditas concurrant in eodem genere causæ, respondet, quòd ambæ concurrunt in genere causæ efficientis, & nequeo certè mirari satis huius viri tam crassum errorem, quòd tenens frigiditatem internam concurrere in genere causæ efficientis, dixerit mixta inanimata solum habere principium intrinsecum passiuum corruptionis, & nullo modo actiuum. Secundo quia cum Philosophus in contex. primo quarti metheo. statuisset quòd caliditas & frigiditas sunt qualitates actiuæ: siccitas autem & humiditas qualitates passiuæ, in contex 2 proponit agere de operibus caliditatis & frigiditatis, vt sunt qualitates actiuæ: declarans autem quę sint hæc opera, inquit: primo igitur vniuersaliter simplex generatio, & opposita corruptio secundum naturam quę putredo est harum virtutum opera sunt, igitur generatio, & putredo sunt opera caliditatis & frigiditatis vt sunt qualitates actiuæ, igitur caliditas externa, & frigiditas interna in putredine concurrunt, vt ambæ habent rationem principij actiui. itaque mixta omnia naturali interitu corrumpuntur à frigiditate interna vt à principio actiuo, & proinde mixta in hac propositione de Aristotelis & Auerrois sententia significant mixta perfecta vniuersaliter siue vniformia, siue difformia sint, quo ita constituto: Nunc secundum consideremus quomodo habere dicantur principium intrinsecum actiuum corruptionis, Zimara in quæstione de mouente & moto, & cum eo quidam alij Recentiores dixerunt, quòd tam mixta inanimata quàm animata intrinsecus habent adæquatum principium actiuum sui naturalis interitus: quod quidem, vt dicunt, est calor naturalis ipsius mixti, qui agens in humidum vt seipsum conseruat, & tueatur, illud absumit, atque dissoluit: ad cuius dissolutionem ipse quoque dissoluitur, quo dissoluto mixtum ipsum corrumpitur, quod quidem per ipsum calorem in esse conseruatur. quem mixtorum intereundi modum Aristotelem declarasse aiunt in libro De morte & vita: quòd autem mixta omnia naturalis interitus adæquatam efficientem causam intrinsecus habeant, Zimara ita probat, Ponatur, inquit, mixtum inanimatum in vacuo, tunc, aut illud corrumperetur, aut non si non corrumpetur, igitur natura corruptibilis fieret æterna, contra Philosophum primo Celi contex. 120. si corrumpetur, cum ibi nulla adsit actio agentis exterioris cum per casum positum sit vacuum: igitur ex toto ab intrinseco corrumpetur à calore interno humidum dissoluente. Opinio ista ita simpliciter prolata falsa est, & ab Aristo. aliena, nam licet de mixto animato verissimū

C sit

sit, quòd intrinsecus naturalis interitus adæquatam efficientem causam habeat, & seclusa actione agentis exterioris corrumpi queat, de mixto tamen inanimato, & vt mixtum est, id minimè verum est, quod ita probatur. Mixta vt mixta naturali interitu per putredinem corrumpuntur, sed putredo fit ab extrinseca, & aliena caliditate quæ aeris ambientis est, vt eo cap. de putred. Arist. probat per multa signa: igitur mixta inanimata naturali interitu corrumpuntur ab extrinseca ambientis aeris caliditate, & per consequens corrumpuntur à principio extrinseco, & non simpliciter à principio intrinseco, vt dicit Zim. illud prætereà falsum est quòd corruptio naturalis mixtorũ fiat per actionẽ caloris interni in humidum, & quòd calor internus deficiat ad defectum, & dissolutionem, vt fusius demonstrabitur inferius in disputa. de putrd. ad quem locum lectorem reijcimus, ne eadem sæpius repetamus.

Dilucidatio.

N*OS igitur veritatem hanc à paucis intellectam determinantes dicamus, quòd mixta omnia habent principium intrinsecum actiuũ naturalis interitus, differenter tamen, quia animata habent intrinsecus adæquatum principium actiuum naturalis interitus: Mixta verò inanimata non habent adæquatum principium actiuum intrinsecum, sed partim extrinsecum, & partim intrinsecum, & ita principium actiuum partiale intrinsecus solum habent, quæ res vt conspicua fiat quo ad vtranque partem aduertendum, quòd animata hunc in modum corrumpuntur, nam cum temporis in animalibus instrumenta inseruientia respirationem, & refrigerationẽ caloris naturalis vt pulmo, & in piscibus branchiæ ficciora redduntur, & præ siccitate ita obdurescunt vt amplius non possint ita facilè suo munere fungi, vt dimoueri & eleuari, tunc calor naturalis refrigerari non potest; & cum refrigerari non possit, intenditur, intensior autem factus humidum naturale absumit, quod eius pabulum, & nutrimentum est, ad cuius absumptionem & ipse quoque deficit, quo sanè deficiente secundum eum gradum quo amplius Anima in corpore seruari nequit, viuens corrumpitur & hoc modo fit naturalis viuentium interitus, quem intereundi modum Aristoteles considerauit in libro de mor. & vita, ex quo sequitur quòd viuentia intrinsecus habent adęquatam efficientem causam corruptionis naturalis, & proinde si in vacuo ponerentur ablata actione agentis exterioris adhuc corrumperentur. Mixta verò vt mixta sunt naturali interitu per putredinẽ corrũpũtur, putredo verò est corruptio caloris naturalis ab externa caliditate, & ab interna frigiditate, igitur mixta ut mixta sunt partim ab extrinseca caliditate, & partim ab interna frigiditate corrumpuntur, ex quibus duabus causis resul*

tat

tat vna causa totalis, & adaequata naturalis interitus mixtorum, ex quo sequitur quòd mixta intrinsecus solum habent principium actiuum partiale naturalis interitus, hoc autem est interna frigiditas, quae supponit actionem externę caliditatis internam caliditatem dissoluentis, quem quidem mixtorum intereundi modum considerauit Aristote. in 4. libro metheo. in quo agitur de mixtis vt mixta sunt. quem locum si legisset Doctor subtilis solutionem illius difficultatis an mixta inanimata ab intrinseco corrumpantur 2. senten. dist. 15. quaest. vnica, sub dubio non reliquisset: Concludamus ergo quòd mixta omnia intrinsecum habent principium actiuum naturalis corruptionis, sed differenter, animata quidem adęquatum, mixta verò vt mixta partiale tantũ, & haec est vera & germana Aristotelis, & Auerrois sententia, à qua uerus peripateticus ne latum vnguem recedere debet. quibus ita constitutis nunc rationibus in oppositum est occurrendum, & primo cum Suessanus dicebat, Mixta vniformia non habent partium difformitatem, ergo non habent principium intrinsecum actiuum suae corruptionis. negatur consequẽtia, quia difformitas partium non est necessaria ad corruptionem intrinsecam, sed sufficit difformitas, & oppositio qualitatum, quod ex ipsomet Arist. iam patere potest, qui vult putredinem fieri ab interna frigiditate internam caliditatem corrumpente, licet ergo mixta homogenea non habeant partium difformitatem, quia tamen habent oppositionem caloris interni, & frigiditatis internę, propterea ab intrinseco quoquomodo putrescũt, & naturali interitu corrumpuntur. quòd verò corpora simplicia ab intrinseco corrumpi nullo modo possint, id non prouenit, quia non habeant partium difformitatem, sed quia non habeat oppositionem qualitatum, ideo enim aqua ab intrinseco corrumpi nequit, quoniam intrinsecus oppositas qualitates non habet: Cũ autem probabat Pompo. quòd nullum mixtum inanimatum habeant principium intrinsecum actiuum, quoniam corrumpitur per putredinem, quae fit ab extrinseco, dicimus, quòd vel ipse intelligit quòd putredo fiat ab extrinseco tanquam à causa adaequata & totali, & tunc Aristoteli, & sibi ipsi contradicit, vel intelligit quòd fiat ab extrinseco tanquam à causa partiali & hoc est verum: sed tunc nihil aliud concludit, nisi quòd mixta inanimata non corrumpu tur ab intrinseco tanquam à causa adaequata, & hoc concedimus, sed corrumpuntur, vt diximus, ab intrinseco tanquam à causa partiali, & hoc modo intellexit Auer. cum autem Zimara tota planè diametro discrepans à Pomponatio probabat quòd omne mixtũ siue animatũ siue inanimatum intrinsecus habeat adaequatum principium actiuum naturalis corruptionis, dicimus, quòd si mixtum inanimatum poneretur in vacuo non corrumperetur, quia cum tale naturali interitu non corrumpatur nisi per putredinem, haec autem fiat ab externa caliditate

 aeris

aeris ambientis, igitur posito vacuo, & ablata actione externa calliditatis non putresceret, neque corrumperetur, ad instantiam, igitur natura corruptibilis fieret aeterna: respondetur, quòd absolute ista propositio est falsa, natura corruptibilis fit aeterna, sed data hac hypotesi, quòd detur vacuum in natura, ista est vera, nam tota conditionalis potest esse vera cuius partes sunt impossibiles, nam impossibile est vacuum esse, impossibile quoque est naturam corruptibilem fieri aeternam, tamen tota ista conditionalis est vera, si daretur vacuum natura corruptibilis fieret aeterna, quia ex impossibili sequitur quodlibet, sicut à simili fieri nequit hominem volare. si tamen homo haberet alas homo volaret, id autem semper intelligi uolumus de mixto vt mixtum est, quod solum per putredinem corrumpitur secundum naturam, non autem de animato, quoniam hoc etiam si poneretur in vacuo motu naturali corrumperetur.

Formæ naturales absque materia, & motu intelligi minime possunt.

Propositio est Aristotelis 2. Phis. contex. 19. vbi ponit differentiam inter formas Mathematicas, & naturales, quia formæ Mathematicæ sine materia, & motu intelligi possunt, formæ autem naturales nequaquam, & ex hoc deducit quòd formæ naturales à materia separatæ in rerum natura reperiri minimè possunt, vnde inquit, latet autem hoc facientes aut dicentes Ideas, Phisica enim abstrahunt cum minus Mathematicis abstracta sint, fiet autem hoc manifestum si quis tentauerit vtrorumque dicere terminos. Ceterum propositio ista difficultatem habet quia, vt ipsemet inquit, in contex. 12. eiusdem libri, forma licet à materia inseparabilis sit secundum esse, separabilis tamen est secundum rationem, quinimmo de ipsius sententia naturalis formæ non solum secundum rationem, sed etiã vt à materia abstractæ sunt secundum esse intelligi possunt, siquidem sub hac ratione à Metafisico considerantur, vt est Aristotelis sententia 6. Met. 2. vbi inquit, quòd naturalis Mathematicus, & Metafisicus penes hoc distinguuntur, quia naturalis formas considerat vt sunt in materia secundum esse & secundum rationem. Mathematicus vt abstractæ sunt secundum rationem tantum. Metafisicus formas perpendit vt abstractæ sunt à materia & secundum esse, & secundum rationem, itaque naturales formæ à materia abstrahi possunt. Zimara difficultatem istam considerans in Theorematibus & in tabula, inquit, quod formæ naturales bis considerari possunt, vno modo secundum considerationem naturalem, alio modo secundum abstractio-

ſtractionem Mathematicam, tunc inquit, quòd ſi primo modo conſiderentur abſque materia intelligi non poſſunt, quia naturalis formas ipſas in ordine ad materiam ſemper conſiderat: ſi verò ſecundo modo, intelligi vtique poſſunt, & ſecundũ hanc Mathematicã abſtractionẽ naturalis Philoſophus, inquit, aliquando cõſiderat formam ſine materia, ſed parcat mihi uir iſte hac in re ſicut in alijs pingui Minerua philoſophatus eſt: nam ſi hæc ſententia eſſet vera, ſequeretur quòd formę naturales non eſſent minus abſtractæ quàm formæ Mathematicæ, vt inquit Philoſophus contex. illo 19. Probatur conſequentia, quia ſi formæ naturales ſecundum conſiderationem naturalem à materia abſtrahi non poſſunt, ſecundum Mathematicam verò abſtractionem intelligi poſſunt, um etiam formæ Mathematicæ ſimiliter ſeſe habeant, quia ſecundum conſiderationem naturalem à materia abſtrahi non poſſunt, vt inquit, Philoſophus eodem 2. libro contex. 18. vbi ponit differentiam inter mathematicum, & naturalem penes conſiderandi modum. Secundum Mathematicam verò abſtractionem abſque materia intelligi poſſunt, igitur formæ naturales non ſunt minus abſtractæ quàm formæ Mathematicæ, ſed in æquali ſunt abſtractionis gradu. prætereà vt ibi inquit Philoſophus, formæ naturales ſe habent ſicuti ſimum ſed ſimum, vt ſimum nullo modo ſine materia intelligi poteſt: igitur neque formæ naturales vt tales formæ ſunt, à materia abſtrahi poſſunt.

Dilucidatio.

NEa itaque ſententia aliter dicendum eſt, quòd formæ naturales biſ. conſiderari poſſunt: vno modo ſecundum rationem ſpeciei, & vt tales formæ ſunt exem. gr. vt forma Bouis, & Leonis: alio modo ſub ratione generis inquantum forma & quiditas, tunc dicendum eſt, quòd ſi formæ naturales primo modo conſiderentur abſque materia intelligi minime poſſunt, & hoc modo intelligit Philoſophus in hac propoſitione, & hoc pacto ſaluatur differentia inter formas Mathematicas & naturales ab Ariſtotele aſſignata, quia formæ Mathematice, vt tales formæ ſunt, vt linea inquantum linea, & ſuperficies vt ſuperficies à materia abſtrahi poſſunt, ſub qua ratione à Mathematico conſiderantur: formæ verò naturales ſub ratione ſpecies, & vt tales formæ ſunt, à materia abſtrahi minime poſſunt, & hoc modo etiam intellexit Auer. 7. Met. 39. vbi tandem habet ſententiam, & primo de Anima 16. hinc Ariſtoteles inferre potuit quòd formæ naturales non poſſunt reperiri à materia ſeparatæ ſecundum eſſe, quia ſi inquantum tales formæ ſecundum rationem à materia abſtrahi minime poſſunt, igitur multo minus ſecundum eſſe: Sed dices, quare formæ Mathematicæ, vt

vt tales formæ à materia secundum rationem abstrahi possunt, formæ verò naturales nequaquam huius rei causa ab Auer. assignatur, 3. de Anima. Com. 11. vbi inquit, quòd ideò formæ Mathematicę à materia abstrahi possunt, quia sunt à materia remotæ, & quod à materia remotum fuerit secundum rationem abstrahi potest. licet non habeat esse nisi in materia: formæ verò naturales à materia nequaquam abstrahi possunt, quia sunt propinquæ materiæ, quibus verbis nil aliud voluit Auer. nisi quòd formæ Mathematicæ ideò à materia abstrahi possunt, quia proprium & determinatum subiectum non habent, & quod huiusmodi est, à materia quodammodo remotum esse videtur: formæ verò naturales ideò sine materia intelligi non possunt, quia propriam & determinatam materiam habent, & forma quæ huiusmodi est, videtur esse magis propinqua materiæ, quam rationem quoque sed clarioribus verbis adduxit B.D. in eodem 3 de Anima in expositione contex. 10. Si verò consideretur forma naturalis sub ratione generis, in quantum forma, & quiditas est, hoc modo vt abstracta à materia secundum esse, & secundum rationem intelligi potest. & ratio est, quia non est de ratione formæ in quantum forma, & quiditas est, vt sit coniuncta materiæ secundum esse, & secundum rationem, quia si hoc esset de ratione formæ vt forma, & quiditas, cum ratio formæ, & quiditatis conueniat formæ abstractæ, igitur esset de ratione formæ abstractæ vt esset coniuncta materiæ secundum esse, & secundum rationem, quod minimè dici potest: deducitur, quia competit alicui, secundum aliquam rationem competit omnibus quæ rationem illam participant, quamobrem forma naturalis sub ratione generis, & in quantum forma neque secundum esse, neque secundum rationem materiam concernit, & propterea vt vtroque modo abstracta intelligi potest, & hoc est quod voluit Philosophus 3. de Anima contex. 11. vbi inquit, sicut res separabiles sunt à materia, ità & quæ circa intellectum sunt, quicquid dixerit Io. Gram. in expositione illius loci, & quoniam forma naturalis sub hac ratione à Metafisico cõsideratur vt forma & quiditas est. ea propter vt abstracta est à materia, & secũdũ esse, & secundũ rationẽ ab eodẽ cõsideratur. vnde talis abstractio formæ naturalis à materia nõ est abstractio Mathematica, vt dicit Zim. quia abstractio Mathematica est secundũ rationẽ speciei, quę nõ cõpetit formæ naturali, sed est abstractio Metafisica, et secũdũ rõnẽ generis: quæ sanè determinatio si bene consideremus ex ipsomet Aristo. colligi potest contex. illo 19. vbi sic inquit, Forma naturalis se habet sicuti simitas, iam verò simitas ita se habet, quod sub ratione speciei vt simitas est non potest intelligi absque materia, & absque naso, sed sub ratione generis inquantum curuitas est, quæ est genus simitatis sine materia intelligi potest. cum dicitur curuitas est depressio superficiei, igitur & forma naturalis sub ratione speciei

ciei non potest abstrahi à materia,sub ratione verò generis abstrahi potest quia vt sic se habet vt curuum. & iuxta hunc secundum sensum concludunt dubitationes allatę aduersus propositum Theorema.

Corporis simplicis simplex est motus ,& motus simplex simplicis corporis est,

VIT hæc Aristotelis sententia primo Cæ.contex.8.& est vna ex illis suppositionibus quæ ab Arist.acceptæ fuere ad demonstrandam corporis cœlestis simplicitatē, in qua dilucidanda tria à nobis consideranda sunt,Primo quidem, quid sit corpus simplex. Secundo quid sit motus simplex. Tertio qua ratione & via huius sententiæ veritas demonstrari possit . Quo ad primum corpus simplex definitum fuit eodem primo Cæ.contex.7.hunc in modum, Corpus simplex est quod habet in se principium motus secundum naturam:quam definitionem exponens Simplicius inquit, quòd corpus simplex est illud quod habet in se principium motus, quod est natura, ad differentiam animalium quæ mouentur ab Anima, quę à Natura contradistincta, & tunc definitio ita exponenda erit:Corpus simplex illud est in quo principium motus est Natura, & non Anima, vnde secundum ipsum sub hac definitione continentur etiam mixta inanimata, quæ à Natura mouentur, & non ab Anima, Sed hęc simplicis expositio falsa est.Nam data hac expositione,sequeretur quod cœlum non esset corpus simplex, quod tamen Aristoteles eo in loco sibi demonstrandum proposuit : probatur consequentia, nam secundum ipsum, corpus simplex illud est quod mouetur à Natura,non ab Anima; cœlum non mouetur à Natura , sed ab Anima vtpote ab intelligentia, quæ vt inquit ipse à Natura contradistincta, & non solum Anima quę abstracta est.sed etiam quæ materialis existit. igitur cœlum non est corpus simplex. Secundo sequeretur quòd corporis mixti per se esset motus simplex aduersus Aristotelis sententiam dicentis in tex.7.quòd mixto accidit motus simplex ratione corporis simplicis quod in eo prędominatur : deducitur consequentia, quia corporis simplicis ab Arist.definiti est motus simplex proprius, & per se , sicut corporis mixti per se est motus mixtus. iam vero si sub corpore simplici definito continetur etiam mixtum inanimatum, igitur corporis mixti erit per se motus simplex , sed id falsum est , ergo falsum est quòd sub definitione corporis simplicis contineatur mixtum corpus inanimatum : pręterea legat obsecro Simplicius diuisionem corporum positam ab Arist. sub initium textus 7. quę huiusmodi est,Corporum alia simplicia sunt,alia verò composita ex his, videlicet

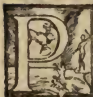
videlicet corporibus simplicibus, tunc sic Aristoteles definit illud corpus simplex, quod est contradistinctum à corpore mixto ex corporibus simplicibus, mixtum inanimatum non est contradistinctum à corpore mixto ex simplicibus, quinimmo non continetur sub illo membro, igitur sub corpore simplici definito corpus mixtum inanimatum minime continetur, nec ea definitio ita intelligenda est, quare Simplicius simplex corpus non intellexit. secus itaque dicendum. & meo iudicio definitio ita est intelligenda, quòd corpus simplex est quod habet in se vnicum principium motus naturalis, neque illa particula, secundum naturam, ad principium referri debet, ita vt principium motus in corpore simplici sit: Natura, & non Anima, vt inquit Simplicius, sed ad motum referri debet: Nec immerito hæc particula adiecta fuit, quoniam corpus simplex respectu motus violenti, & præter naturam plura principia habere potest. illud autem animaduerte, quòd cum dicitur corpus simplex habere vnicum principium motus naturalis, id intelligas de principio actiuo motus. ex definitione autem corporis simplicis vt notauit Auerro. in Com. 7. dedit Aristoteles intelligere definitionem corporis mixti, quæ talis erit. Corpus mixtum est quod habet plures naturas mouentes, & plura principia motus. quòd si fortasse quispiam dixerit, mixtum non habere plures naturas mouentes, quia Animal mixtum est, & tamen vnicum principium actiuum motus habet, quod Anima est. similiter in alijs mixtis propria eorum forma principium motus est. cui nos ita respondemus. quòd licet mixtum habeat vnicam virtutem mouentem, quæ est prima, & principalis causa motus, quia tamen illa cum diuersis naturis coniuncta est, utpote cum grauitate, & leuitate, quæ formam illam communem diuersimodè afficiunt, & ad diuersos motus inclinant. proinde mixtum plures formas pluresque naturas mouẽtes habere dicitur, vnam quidem principalem, quæ formarum forma ab Alexandro dicitur, & alias disponentes, ex quarum coniunctione, & mixtione motus mixtus exoritur. Sed corpus simplex cum formam non habeat, quæ cum alijs formis coniuncta sit, vt patet in elementis, proinde simplicem vnicamuè naturam mouentem habere dicitur, ex cuius vnitate, & simplicitate simplex quoque motus proficiscitur, nunc quid sit motus simplex explicemus.

Quid sit motus simplex.

Porrò motus non dicitur simplex per carentiam inæqualitatis, & compositionis ex veloci & tardi, quoniam talis inæqualitas, & compositio existens in motu non tollit simplicitatem motus. alioquin nullus elementorum naturalis motus, quæ corpora simplicia sunt, esset simplex

plex. cum in principio sit tardior, & in fine velocior, sed dicitur simplex per negationem, & carentiam compositionis ex diuersis motibus vel genere, vt ex recto & circulari, vel specie vt ex recto & recto, vt patet ex Arist. in tex. 6. eiusdem primi vbi ponens diuisionem motus, inquit, motus alius rectus, alius circularis, alius verò mixtus ex his, atque ij duo solum videlicet rectus, & circularis simplices sunt: accipit ergo Philosophus Motum simplicem vt contradistinguitur à motu mixto ex his vtpotè recto & circulari, & recto & recto. quarè motus simplex dicitur per carentiam compositionis ex diuersis motibus. talis verò carentia compositionis oritur ex simplicitate, & vnitate principij mouentis, ex simplicitate corporis, & ex simplicitate spatij, sine qua motus simplex esse non potest; hæc enim tria ad motus simplicitatem concurrunt. vnitas Naturæ mouentis, quia simplex & vnica Natura mouens est principium vnius, & simplicis motus. Simplicitas corporis, quia simplicis corporis est simplex motus. concurrit & simplicitas spatij, nam super spatium aliquam obliquitatem, & compositionem habens non potest esse simplex motus, vt significauit Arist. tex. illo quinto, dicens, Rectus & circularis sunt solum simplices motus, quia duæ solum sunt simplices magnitudines recta & circularis, per magnitudines simplices non intelligens corpora mobilia simplicia, vt malè exposuerunt Auer. & Alb. Magn. quia tunc Arist. peteret principium: supponeret enim dari corpus circulare simplex, quod tamen demonstrandum erat, sed per magitudines simplices intelligens spatia simplicia super quibus efficitur motus localis, ex altera verò parte motus mixtus dicitur, quia componitur ex recto & circulari, vel ex recto & recto, talis verò compositio oritur ex pluralitate principiorum mouentium, sicut contingit in animalibus, & sicut contingit in motu ventorum, qui propter diuersitatem principiorum mouentium nempè grauitatis, & leuitatis mixtus est ex recto & recto, ascensu & descensu: secundo oritur ex compositione corporis, tertio ex compositione spatij, quæ est, vel ex recto & recto, vel ex recto & circulari, quibus sic declaratis, iam habetur sensus propositionis quod corporis simplicis simplicem & vnicam naturam mouentem habentis, est simplex motus. alterius motus mixtionem excludens, & motui simplici simplex quoque motus correspondet. Cæterum, quia huius propositionis veritatem Aristoteles minime probare visus est, propterea qua ratione & via eius veritas demonstrari possit, considerandum est.

Qua uia, & ratione propositionis ueritas demonstretur.

PVTAVIT præcipuus inter latinos B. D. id ex motus definitione demonstrari posse. nã cũ motus sit actus entis in potẽtia, actus ãt ex potẽtia proportionari debeãt. idcirco si ens in potentia simplex est, pariter & motus, qui eius actus est, simplex esse debet: si verò ens in potentia compositum fuerit, pariter & motus compositus esse debet, & ex hoc voluit propositiones istas conuerti, Corporis simplicis motus simplex est, & motus simplex corporis simplicis est: sed Beati Doctoris sententia nullo pacto probanda est, quia tunc sequeretur, quod corpus simplex motu mixto violenter, & præter naturam moueri minimè posset. quod sanè falsum esse ex eo manifestum est. Quia cum terra mouetur sursum violenter per lineam obliquam mouetur motu mixto: probatur consequentia ex eadem definitione motus, quæ non solum conuenit motui naturali, sed etiam violento, nam & motus uiolentus est actus entis in potentia, igitur si ens in potentia fuerit simplex: igitur & motus violentus qui eius actus est, erit simplex, & ita corpus simplex non mouebitur motu violento mixto, sed simplici, ea propter propositionis veritas aliunde petenda est. dicimusque resolutè cum Auer. in principio com. 8 qui in hoc egregiè sentit, quòd huius propositionis veritas probatur ex definitione corporis simplicis tradita in tex. 7 hunc in modum. Corpus simplex est quod habet vnicam, & simplicem naturam mouentem, sed vnica & simplex Natura mouens est principium vnius atque simplicis motus: igitur corpus simplex habet simplicem motum, & similiter probatur conuersa, nam simplex motus est qui fit ab vnica & simplici forma, sed cui inest vnica, & simplex forma mouens est corpus simplex ex definitione ipsius, igitur si fuerit motus simplex, necessariò corpus simplex erit, & ex hoc Aristoteles demonstrauit Cœlum esse corpus simplex. nam cum motus simplex sit corporis simplicis, & motus circularis simplex sit. igitur Cœlum cui huiusmodi competit motus, simplex erit: simplex intelligas non per negationẽ cõpositionis ex materia, & forma, quoniam compositionem istam admittit, vt suo loco demonstrabitur: sed simplex per negationem compositionis ex diuersis corporibus sicut & elemẽta simplicia dicũtur corpora, & sicuti ex definitione corporis colligitur corporis simplicis motũ simplicẽ esse, & è cõtra, ità ex definitione corporis mixti probatur corporis mixti motũ propriũ mixtũ esse, hũc in modũ: Corpus mixtũ est quod habet plura principia mouẽtia, sed pluralitas principiorum mouẽtium est causa motus mixti, igitur corpus mixtum motũ quoque mixtum habet, licet corpori mixto accidat motus simplex

plex ratione corporis simplicis in eo prædominantis, vt dicit philosophus in tex. 8. nec officit ratio diui Thomæ, quia illa propositio, actus & potentia debent inuicem proportionari, intelligitur quo ad hoc, quòd propria potentia refertur ad proprium actum, & proprius actus recipitur in propria potentia, quia quodlibet non fit ex quolibet, sed determinatum ex determinato, vt testatum reliquit Philosophus primo Phys. tex. 43. cæterum ne vllus remaneat dubitandi locus, vna dubitatio soluenda est circa illud Aristotelis dictum, quòd motus simplex potest esse corporis mixti ratione corporis simplicis in eo prædominantis, quia hoc dictum destruit necessitatem demonstrationis, qua philosophus corporis cœlestis simplicitatem demonstrat, nam si motus simplex potest esse corporis mixti ratione corporis simplicis in eo existentis: igitur ex motu circulari simplici non necessariò infertur ab Aristotel. Cœlum esse corpus simplex, quia cum antecedente stat oppositum consequentis, nempè quòd motus sit simplex, & tamen sit corporis mixti: & ideò cum dicitur, Motus circularis est simplex, ergo Cœlum est simplex, dicā quòd vtique motus circularis est simplex, Cœlum tamen non est simplex, sed mixtum, quod ratione corporis in eo existentis motus circulari simplici mouetur. tanta fuit uis huius difficultatis, vt magnus ille Auer. in com. 8. dixerit quòd ex motu simplici non necessariò infertur corpus simplex actu per se existens, sed infertur corpus simplex aut per se existens, aut mixto inexistens tanquam pars ipsius, ratione cuius ipsi mixto motus simplex conuenit, vnde cum Aristoteles ex motu circulari simplici probat dari corpus circulare simplex, non probat illud dari vt actu per se existens, sed quòd vel datur vt per se existēs in actu, vel vt pars mixti, & licet sit pars mixti, necesse est tamen vt quandoque inueniatur per se, quasi dicat ex motu circulari simplici probat dari corpus simplex circulare vel de facto, vel de possibili. cui responsioni dat manus Suessanus in eo loco. Sed hæc Auerrois responsio nulla est, quoniam Philosophus demonstrauit illud corpus circulare simplex esse quod simplici circulari motu mouetur secundum Naturam, quodve est quintum corpus alterius Naturæ ab elementis, quodvè statuit neque graue, neque leue esse, ingenerabile & incorruptibile. Sed hoc est cœleste corpus per se existēs actu non alteri coniunctum corpori mixto: igitur philosophus ex motu circulari simplici demonstrauit necessariò dari corpus circulare simplex per se existens in actu: confirmatur, quia illud corpus circulare simplex demonstrauit, quod statuit in 22. tex. esse locum & domicilium Deorum, & à quo per traditam hominum memoriam nihil vnquam ablatum est, sed hoc, est corpus cœleste per se existens, quodvè sensu ipso à nobis conspicitur, igitur &c. quid ergo dicendum? dubitatio certè non leuis est. & à paucis, vt video, animaduer-

sa, bis tamen dubitatio persolui potest. Primo quidem sic, quòd ex vera, & exacta simplicitate motus necessario concluditur corpus simplex, & hoc pacto philosophus ex motu circulari simplici conclusit dari corpus circulare simplex per se existens, motus autē simplex qui cōpetit mixto rōne corporis simplicis in eo prædominantis non est verè simplex, sed secundū quādā sensuū apparentiā & ex huiusmodi corpus simplex necessario inferri nō pōt, nec de simplici motu vsus est Arist. pro medio termino: vel secundo dici pōt, vno modo quo ad simplicitatem spatij, & simplicitatē & vnitatem Naturæ mouētis, vel quo ad simplicitatem spatij tantum: tunc dicendum est, quòd si motus simplex primo modo accipiatur vt sic motus simplex est corporis simplicis, & ex tali motu simplici necessariò infertur corpus simplex per se existens, quoniam si motus simplex sit ab vnica natura, cum simplex & vnica natura mouens sit corporis simplicis, igitur motus simplex necessario est corporis simplicis, & hoc modo Philosophus vsus est motu circulari simplici pro medio ad probandum corpus circulare simplex esse. Si verò accipiatur secundo modo, vt sic motus simplex potest esse corporis mixti ratione illius simplicis in eo prædominantis, nec de motu simplici ità accepto verificatur propositio ista, Motus simplex est corporis simplicis, quia pōt esse corporis mixti, nec tali motu simplici vsus est Arist pro medio ad demonstrandum cœlestis corporis simplicitatem, & hunc in modum dubitationi arbitror satisfactum iri.

Vnius corporis simplicis unus tantum est motus secundum naturā.

XTAT Aristotelis propositio eadem primo Cœli contex. 9. quæ ibi ob eam causam adducta fuit, vt ostenderet motum circularē nulli elemētorum cōuenire secundum naturam, vt autem præcipuum Aristotelis scopū assequi valeas scitò, quòd huius instituti ea causa fuit, vt ostenderet motum circularē esse proprium, & naturalem Cæli, vt ex hoc ostenderet cœlum esse alterius naturæ ab elementis, quod erat pręcipuū Aristotelis institutū atque cōsiliū: cū.n. in tex. 8. conclusisset Cęlum esse corpus simplex, reliquū erat ostendere an esset eiusdē vel alterius naturæ ab elementis: Ad ostendendū aūt hoc, necessarium erat accipere motū circularē esse naturalē & proprium Cælo, quo non cognito, nec diuersitas illa cognosci potuisset, illud aūt probauit ex hoc, quia motus circularis nulli elementorum competit secundum naturam. hoc aūt ex propositione ista demonstrauit, quā præ manibus considerandā habemus, cuius sanè propositionis veritas ex eadem corporis simplicis definitione pendet, ex qua pendebat veritas propositionis superius declaratæ hunc in modum. Corpus simplex est quod habet simplicem

plicē & vnicā naturā mouentē. sed vna natura est principiū vnius motus secundū naturā: igitur vnius corporis simplicis vnus tantū est motus secundū naturā, & similiter sua conuersa, ex eadē definitione ita probatur vnus simplex motus secundū naturā ab vna tantum prouenit natura, quia vnitas specifica motus non stat cū diuersitate specifica formarū, sed vna naturā mouēs vnius corporis simplicis est. igitur vnus motus simplex est unius tātū corporis simplicis secūdū naturā. Sed licet ex hac radice istarū propositionū veritas pendeat, attamē & vna & altera difficultate non caret. prima .n. cōtra se manifestissimas hēt instātias, nā inferiores sphera Cælestes duos habent motus, vnū ab oriente ad occidens, alterū verò ab occidēte ad oriēs, iā verò aut ambo sunt naturales, aut vnus naturalis & alter violētus, secundū dici non potest, quia si alter esset violētus non esset perpetuus, cōsequētia est Arist. primo cæ. 15. vbi volēs probare motum circularē nō conuenire cælo violēter, probabat ex eo medio termino, quia tūc nō esset perpetuus, igitur ambo illi motus sunt naturales, igitur vnius corporis simplicis plures sunt motus secundū naturā. præterea si aer existens in loco ignis deorsum ad locū proprium moueretur, talis motus esset sibi naturalis, cū sit ad locū propriū, si verò ex altera parte sit in loco aquæ, vel terræ naturaliter mouetur sursum ad eūdē locū, sed motus sursum, & deorsum differunt specie, cū sint inter se oppositi, igitur vni corpori simplici plures motus secundū speciem secundū naturam cōuenire possunt. ceterū isthæc obiecta à nobis facile diluūtur, & ad primū cōcedimus sphæras inferiores duplicem habere motus: cū autē quæritur an ambo sint naturales, uel vnus naturalis, & alter violentus, respōdetur quòd nec ambo sunt naturales, nec unus naturalis, & alter uiolētus: Sed vnus est naturalis, vt qui fit per propriam illius orbis virtutem & Animam: alter verò est non secundum naturam, vt ille qui fit ad motum primi mobilis, talis enim non est secundum naturam, atque violenter, & contra naturam, sed est non secundum naturam, qui ab Auer. primo cę 14. motus accidētalis appellatur, qui vniuersalior est motu violento, & nō opponitur motui naturali sed essentiali. & à Simplicio in eodē loco præter naturā negatiuè nūcupatur, nec incōueniēs est hūc in modū vni corpori simplici plures cōuenire simplices motus. Nec obstat secūdū, nā licet verū sit quòd si aer moueatur à loco ignis deorsum ad locū propriū, & à loco terrę sursum ad eūdē locū, vtroq; motu moueatur secūdū naturā, illi tamē duo motus facti sursum & deorsum nō sunt specie differētes, illi .n. motus secundū speciē diuersi sunt, qui fiunt à diuersis naturis secundum speciem, & terminātur ad diuersa loca secundum speciē. cum illi duo motus aeris fiant ab vna & eadem natura specifica aeris, & sint ad vnū & eūdē terminū ad quē secundū speciē. nō itaq; secūdū speciē, sed numero tātū sunt differētes. & cū dicebatur, motus sursū & deorsum sunt oppositi

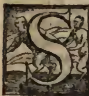
igitur

igitur specie differentes, respondetur quòd non quilibet motus sursum, & deorsum oppositi sunt, sed solum ij qui fiunt ad opposita loca, & ad oppositos terminos, ex quorum oppositione oritur oppositio inter motus, sicut sunt motus ignis sursum, & motus deorsum terræ, qui oppositi sunt, quoniam fiunt ad opposita loca: motus autem sursum & deorsum qui fiunt ad vnum & eundem locum secundum speciem, sicut est motus sursum & deorsum Aeris ad proprium locum hi non sunt oppositi, nec specie differentes, & licet illi duo motus Aeris incipiant à contrarijs terminis, à quibus vt à loco ignis, & à loco terræ, non tamen sunt contrarij, quoniam oppositio in motu non desumitur à termino à quo, sed à termino ad quem. sed cum propositio ista ab occurrentibus difficultatibus libera sit, nunc eius conuersam à calumnijs Io. Grammatici vindicemus. Io. Grammaticus vt ex Alpharabio refert Auer. in Com. 8. perturbauit conuersam illius propositionis quæ erat, quod vnus motus simplex vnius tantum est corporis simplicis secundum naturam. dixitque quòd vnus motus simplex pluribus corporibus secundum speciem differentibus, conuenire potest. nam motus sursum est vnus motus simplex secundum speciem: & tamen competit igni & aeri, qui specie distinguntur similiter motus deorsum Aquæ & terræ, sed decipitur Io. Gram. & temerè hac in parte reiecit hanc Aristotelis propositionem, quæ firmo nititur fundamento: nam vt dicebatur supra huius propositionis veritas ex hac pendet radice, quòd motus vnus secundum speciem ab vnica prouenit natura secundum speciem, non autem à diuersis naturis secundum speciem, quia si cum diuersitate specifica formarum staret vnitas specifica, motus tunc præcluderetur via ex vnitate operationis inueniendi vnitatem specificam formarum. Sed vna natura secundum speciem est vnius tantum corporis simplicis secundum speciem, igitur vnus motus simplex est vnius tantum corporis simplicis secundum speciem, nec sua ratio qua ostendit oppositum, alicuius est momenti, quoniam falsum est quòd motus sursum ignis, & aeris sint eiusdem speciei, nam cum à naturis proueniant specie differentibus quales sunt formæ ignis, & aeris, fiantque ad loca secundum speciem diuersa, locus enim ignis est orbis Lunæ concauum: locus vero aeris est concauum ipsius ignis, quæ secundum naturam, diuersa sunt, huiusmodi motus eiusdem speciei, esse non possunt, similiter motus deorsum aquæ & terræ bene sunt eiusdem speciei subalternæ, quapropter non omnis motus sursum est eiusdem speciei cum motu sursum, neque motus deorsum cum motu deorsum, sed ij solum qui fiunt ad eundem locum, & ad eundem terminum secundum speciem: qui vero fiunt ad loca diuersa secundum speciem, ij secundum speciem diuersi sunt: cæterum solutio ista instantiam contra se habet, quoniam si motus, qui terminos diuersos habent, diuersę sunt speciei: igitur motus terrę deorsum per casum

à conca-

à concauo orbis Lunæ ad superficiem vsque terræ non erit vnius & eiusdem speciei, quòd falsum est, quoniam tunc vni corpori simplici plures conuenirent simplices motus secundum naturam. deducitur consequentia, quoniam hic motus fit per diuersos terminos secundum speciem; fit enim per locum ignis, aeris, & aquę, quæ specie diuersa sunt. Pro solutione sciendum quòd terminus motus duplex est, vnus quidem vltimus & essentialis, & is est in quem mobile quiescit, nec vltra progreditur: alter verò est non vltimus & accidentalis, tunc dicendum est, quòd illi motus specie distincti sunt, qui terminos habent vltimos, & essentiales diuersos secundum speciem, sicut sunt motus deorsum terræ & aquæ: ij enim quia ad vltimos terminos tendunt diuersos secundum speciem, propterea specie diuersi sunt, similiter motus sursum ignis, & aeris: si verò motus terminos habent diuersos non vltimos, & accidentales ij specie non distinguntur, quoniam specifica differentia non sumitur ab ijs quæ accidentalia sunt. iam verò motus ille deorsum terræ in casu posito licet habeat plures terminos non vltimos & accidentales, habet tamen vnicum terminum vltimum, & essentialem, vtpotè superficiem terræ, & proinde totalis ille descensus & motus deorsum est vnus secundum speciem, & hæc satis.

Forma est subiectum vniuersalitatis, & iste est intellectus cuiuslibet formæ.

CRIBITVR propositio ista formaliter ab Auer. primo Cę. 92. quàm ab Arist. accepit in eodem loco vbi philosophus dubitans contra mundi vnitatem ab ipso determinatã probansq; aut plures esse, aut possibile plures esse, huiusmodi ratione vsus est. Quæ formam habent, aut actu plura sunt, aut esse possunt, Mundus formam habet, Mundus igitur aut actu plurificatus est, aut plurificari potest: quam rationem persoluens philosophus concedit mundum plurificabilem esse ratione formæ, & consequenter formam plurificabilem esse, & subiectum (vt inquit Auer.) vniuersalitatis & pluralitatis. quam propositionem licet etiam Zimara in Theo. dilucidare voluerit: quia tamen ipsam exactè (vt opus erat) nõ explicauit, eam dilucidare decreui, hoc enim artis ingenium est, vt inquit Hip. aut non inuenta inuenire, aut imperfecta perficere, in qua propositione dilucidanda, duo consideranda sunt, vnum ex parte subiecti, alterum verò ex parte prædicati: ex parte quidem subiecti, pro quo accipiatur forma in hac propositione, an pro forma vniuersaliter siue materialis sit, siue à materia separata, an pro forma materiali tantum: ex parte verò prædicati, an forma

sit plurificabilis ab intrinseco, an ab extrinseco, quò ad primum resolutè dicendum, quod forma in hac propositione accipitur pro forma materiali tantum, quod patet ex verbis Aristotelis in contex. vbi sic inquit, Quorumcumque substantia est in materia plura & infinita sunt, aut esse possunt, loquitur ergo Philosophus de forma quæ materiæ concreta est. præterea probatur ex ratione Philosophi 12. Met. 49. vbi probans non esse plures primos motores, ita ratiocinatur, Si essent plures primi motores, essent materiales, quia quæ sunt specie vnum, & numero plura materiam habent, primus motor non est materialis, est enim actus purus, & catelechia, igitur non est plurificatus. in qua ratione accipit Philosophus illud principium, quòd forma plurificabilis secundum numerum materialis est. & licet ratio ista sit de primo motore simpliciter. attamen concludit etiam de alijs intelligentijs, quia medium quo concludit primum motorem plurificari non posse, quod est abstractum esse, & carere materia, competit etiam cæteris intelligentijs, quam rationem accuratius tandem considerans Scotus, vidensque rationem de materia illa totius quam sibi effinxit intelligi minimè posse, sed de materia partis, & proinde cæteris intelligentijs communem esse. secundo Sent. lib. dist. 3. q. 8. negauit illud principium nempè quæ sunt numero plura, materialia sunt, clamauit que dicens rationabilius est Theologo à Philosopho in principio propter quod tenet aliquam conclusionem, consequenter discordare in conclusione, quàm errare cum eo, hæc Scotus. quamobrē secūdum Aristotelis dogmata dicendum est, quòd forma materialis solū plurificabilis est, & consequenter forma quæ in hac propositione pro subiecto accipitur supponit pro forma materiali tantū, sed quam primū dicitò Auerroes videtur intelligere de forma vniuersaliter, quoniam inquit, & hic est intellectus cuiuslibet formæ, quòd videlicet plurificabilis sit. respondetur, quòd Auer. intelligit de forma materiali tantum, quoniam propositio Auerrois non secus intelligi debet ac propositio Aristotelis quam ipse interpretatur, quod ex eo etiam confirmari potest, quoniam ipse nullo pacto admittitit formam abstractam plurificari posse, vt patet ex his quæ habet 3. de Anima Com. 5. vbi inquit, quòd cum intellectus sit forma abstracta, & immaterialis plurificari nequit, quare vnà cum Arist. vult Auerroes, quòd forma in hac propositione accipiatur pro forma materiali tantum, & tunc sensus erit, Forma materialis plurificabilis est, & hic est intellectus cuiuslibet formæ materialis: Nunc secundū consideremus, quæ res vt conspicua, & manifesta fiat distinctione opus est. nam pluralitas bif. considerari potest, vno modo secundum aptitudinem, alio modo secundum actum. Si primo modo consideretur sit ista enunciatio forma materialis ex se, & ab intrinseco plurificabilis est, & pluralitas ita accepta competit formæ in secundo modo dicendi per se tanquam propria

passio

positio ipsius, quæ conclusio ex Arist. probatur in contex. 93. vbi persoluens rationem factam contra mundi vnitatem, inquit, quòd mundus plurificabilis est ratione formæ, sed actu plurificari non potest, quia mundi forma vniuersam occupat materiam. concedit igitur quod mundus, & quodlibet aliud corpus in quo alia est ratio formæ vt formæ, & alia vt in materia plurificabile sit ratione formæ, igitur forma ex se, & ab intrinseco plurificabilis est. adde quòd in contex. 92 inquit, quòd etiamsi in rerum natura vnus tantum numero circulus reperiretur, adhuc in eo aliud esset circulus, & aliud hic circulus. & circulus, inquit, forma est per seipsam sumpta, hic verò circulus forma est mixta cum materia, quibus sanè verbis ostendit quòd ablata actuali pluralitate circulorum adhuc remanet natura communis vt pote circulus, qui forma est per seipsam sumpta, tunc sic arguitur, Natura cõmunis est apta nata de pluribus prædicari, & in pluribus esse: forma per seipsam sumpta est natura communis, quoniam inquit, circulus est forma per seipsam sumpta, & in hoc contradistinguitur à seipsa vt mixta cum materia, quoniam vt sic singularis, & incommunicabilis est. igitur forma materialis de se est apta nata de pluribus prædicari, & in pluribus reperiri. Secunda enunciatio huiusmodi est si pluralitas consideretur quo ad actum forma non est plurificabilis ab intrinseco, sed ab extrinseco vtpotè per materiam, licet enim forma de se sit apta nata plurificari, ista tamen aptitudo non reducitur ad actum pluralitatis nisi per materiam: conclusio ista probatur ex contex. illo 91. vbi inquit, quòd licet mundus plurificabilis sit ratione formę, tamẽ non est actu plurificatus, neq; plurificari põt, quoniam mũdi forma non occupat partẽ materiæ, sed vniuersam materiã, itaque mundi forma non plurificatur actu ob defectũ pluralitatis materiæ, & similiter in contex. 94 solutionem datam duobus illustrans exemplis hominis & sinitatis, inquit, quòd si ex omnibus carnibus fieret vna caro numero tantum, tunc esset vna caro numero tantum, & nõ plures: sunt autem numero plures, quia plures sunt materiæ vt carnes, & ossa, quare actualis pluralitas inest formę propter actualẽ materiæ pluralitatẽ, qua ablata tollitur actualis pluralitas in forma, vnde Auer. 7. met. com. 28. inquit, quòd multiplicatio formarum in eadem specie ab uno generante prouenit ob multitudinem materierum, in quas agit, & in hoc sensu intelligi debent omnes Aristotelis, & Auerrois authoritates, in quibus aiunt, quòd materia est causa pluralitatis formarum, uidelicet quo ad actum. cæterum animaduerte quòd licet materia sit causa actualis pluralitatis in forma, attamen forma est etiam causa actualis pluralitatis materię, & hoc in genere causę finalis, nam ut habetur secundo phis. 91. forma est finis materię, sicut ergo finis est causa omnium ordinatorum in finem, illisque necessitatem imponit ut disponantur secundum

existentiam finis, ita forma imponit necessitatem materiæ, quoniam ergo forma materialis est apta nata plurificari, operæ precium fuit materiam aptā plurificari, atque in partes diuidi, vt ex diuisione, & pluralitate materiæ aptitudo illa formæ reduceretur ad actum pluralitatis: & propterea forma dicitur esse radix, & fundamentum pluralitatis, quoniam pluralitas, & diuisio materiæ originē habet à forma tāquā à causa finali, & ita materia est causa pluralitatis in forma, hæc vero est causa pluralitatis in materia, neque est inconueniens vt causæ sint sibi inuicem causæ, vt habet Arist. 2. Phis. 30. illud tamen animaduerte quòd cum dicitur materiam esse causam actualis pluralitatis in forma, non accipitur materia præcisè, & secundum se, sed vt quantitate affecta, si quidem materia non potest esse causa pluralitatis nisi sit in partes diuisa, sed in partes diuidi minime potest, nisi per quantitatem, vt sententia fuit Aristo. 5. Met. 18. & Auer. primo cap. de sub. orbis: igitur materia vt quantitate affecta est veluti causa formalis actualitatis pluralitatis in forma, & hæc de propositione ista. sed quoniam in eodem contex. ex quo hæc propositio desumpta est, desumitur etiam mundum formā habere, ideò quæ sit mundi forma sequenti capite explicabitur.

Actu formalis

Mundus ex forma constat & materia.

MVNDVM ex forma constare & materia statuit Aristoteles primo Cæ. contex. 93. quæ autem sit mundi materia declarauit ipse in contex. 95. & 97. dicens necesse est ex omni naturali, & sensibili constare corpore, & per consequens ex vniuersa materia, propterea quia extra mundum nullum est corpus, neque esse potest, vult ergo mundi materiam esse omne corpus sensibile, & naturale, & præsertim quinque corpora simplicia vt cœlum, & elementa, sed quæ sit mundi forma ab ipso declaratum minimè fuit, & propterea non paruam eius interpretum animis ambiguitatem iniecit, Auerroes in Com 95. cœlum mundi formam esse asseruit, sed animaduerte modum loquendi Auerrois, quia non dixit absolutè cœlum esse mundi formam, sed quasi formam, nec elementa absolutè materiā, sed quasi materiam: etenim cum Cœlum non sit forma informans elementa, non dicitur verè forma, sed quasi forma, sed hæc Auerrois sententia in se vtique vera est, quia elementa respectu Cœli habent rationem materiæ, & Cœlum respectu elementorum habet rationem formæ, quia vt ipsemet scribit 3. de Anima 36. quoticscunque sunt aliqua quæ ad vnius constitutionem concurrunt, & vnum est perfectius altero, continens & conseruans: alterum verò sit imperfectius, & contentum, id quod est perfectius, & continens habet

bet

bet rationem formæ, imperfectum verò & contentum habet rationem materiæ. iam uerò Cælum, & elementa ità se habent quòd Cælum est perfectius elementis, ipsaque continet, & conseruat: igitur Cælum habet rationem formæ, elementa verò rationem materiæ. Non tamen Auerrois sententia est ad Aristotelem in eo loco, quia Cælum est materia mundi vt materia contradistinguitur à forma, igitur Cælum non est mundi forma. probatur assumptum ex contex. 97. vbi Philosophus inquit, quòd mundus constat eũ omni corpore naturali, & sensibili, & ex hoc probat mundum ex vniuersa constare materia, Cælum est corpus sensibile, & naturale; Cælum igitur est materia, & non forma mundi, præterea forma mundi de qua loquitur Arist. ibi est illa cui non repugnat plurificari in plura numero: inquit enim mundus plurificabilis est ratione formæ, sed non plurificatur actu, quoniam mundi forma vniuersam occupat materiam, sed Cælo repugnat plurificari in plura numero, igitur Cælum non est forma mundi. Ex altera parte Suessanus voluit quòd Deus optimus sit forma mundi, quod ea ratione persuadet, quoniam Deus est primum agens, primus finis, & prima forma, sed non dicitur prima forma nisi respectu mundi, cæterum illud animaduertit quòd hæc prima bif. considerari potest, vno modo, secundum esse intentionale, alio modo secundum esse reale: si primo modo consideretur, sic dicitur forma intelligentiarum, & intellectus nostri: si verò secundo modo sic dicitur mundi forma, Sed & Suessani sententia in se quidem vera est, quoniam Deus opt. dicitur esse forma & respectu intelligentiarum, & respectu mundi, nam secundum intentionale prout est obiectum intelligibile dicitur esse forma intelligentiarum, & intellectus nostri: dicitur autem forma mundi, inquantum est agens conseruans ipsum, hoc enim rationem formæ habet, attamen Deus opt. nõ est forma mundi, de qua loquitur ibi Philosophus, quia vt dicebamus aduersus Auer. quia forma mundi de qua loquitur Philosophus est cui non repugnat in plura numero plurificari, Deus autem non est huiusmodi, quare non potest dici forma mundi. adde, quòd forma mundi de qua loquitur Philosophus est forma materialis cuius esse quod habet secundum se est aliud ab esse quod habet vt mixta cum materia, sed Deus optimus non est forma materialis, nec eius esse secundum se variatur, & contrahitur ab esse in materia, itaq; Deus opt. de Aristotelis sententia mundi forma dici non potest. ex quibus etiam rationibus ostenditur mundi formam non esse colchodeam, aut virtutem aliquam abstractam, & immaterialem, quid ergo dicendum?

Dilucidatio.

PRO resolutione dicimus quòd mundi forma de Aristotelis sententia est forma materialis cui non repugnat plurificari, & cuius esse contrahitur vt est in materia: secundo dicimus, quòd Mundus non est compositum per se vnum vnitate aliqua essentiali, quia cōpositum per se unū requirit materiam vnam quæ in potentia est, ex qua fit vnum per se cum forma dante esse, vt inquit Philosophus 8. Met. 15. iam verò mundus non constat ex vera materia quæ sit in potentia, quia eius materia, vt inquit ipse, sunt omnia corpora naturalia, & sensibilia. Sed mundus dicitur vnus vnitate aggregationis, & ordinis, prout componitur ex pluribus ad vnum primum ordinem habentibus, ex quo sequitur quòd mundus non habet vnam formam substantialem à qua dici possit compositum per se vnum, quæ nam ergo erit ista forma materialis quæ est mundi forma, cum non sit forma substantialis? Respondetur quòd est forma accidentalis, & ista à nonnullis dicitur esse ordo, & non immeritò, quia si omnia corpora naturalia reperirentur, nullumque ordinem haberent, ita vt ignis poneretur in medio, & terra sursum, non esset mundus, quare ordo corporum naturalium mundum componentium mundi forma dici potest. Nos autem dicimus quòd figura sphærica est mundi forma de qua verificatur quòd plurificabilis sit, & quòd aliud est esse secundum se ab eo quod habet in materia, ita vt Mundus ex materia & forma ita definiri queat, Mundus est corpus compositum ex omnibus corporibus sensibilibus & naturalibus, sphærica figura contentum: corpora enim naturalia sunt materia, sphæricitas autem forma, quod si quis dicat, vt dicunt quidam imperiti moderni Aristotelem per mundi formam intelligere formam substantialem, non quidem mundi propriam à qua habeat esse, sed omnes formas substantiales corporum naturalium ex quibus componitur mundus, id omnino reijciendum est, quia ea attributa quæ ab Arist. attribuuntur formæ mundi, vt quòd ei nòn repugnet plurificari in plura numero, & quòd eius esse contrahatur, & diminuatur ex eo quod est mixta cum materia, non conueniunt formis omnium corporum naturalium, & sensibilium, ex quibus mundus componitur: licet enim formis corruptibilium illa attributa conueniant, de formis tamen corporum cælestium verificari non possunt, quia cum abstractæ sint, neque secundum numerum plurificari possunt, neque per esse in materia contrahuntur, igitur forma mundi non accipitur pro omnibus formis corporum naturalium, ex quibus mundus ipse componitur, & hæc satis.

Per quid forma materialis sit vna numero.

CVM superius per quid forma materialis plurificabilis sit explicatum fuerit, non erit ab re hoc in loco per quid sit vna numero dilucidemus. Zimara huius fuit sentẽtia quòd forma materialis est vna numero seipsa, nec suæ vnitatis alia assignanda causa est à suamet essentia, quam sententiam primo probauit ex Aristotelis authoritate 8. Met. vltimo, vbi habet, quòd simplicia seipsis sunt formaliter vnum, & ens, nec alia in eis est inquirenda causa à propria eorum natura: secundo eam confirmauit ex Auerrois authoritate 3. Phis. 68. vbi inquit, omnis res est vna per suam formam, forma verò est indiuisibilis, hoc est vna per se, potest etiam hac ratione confirmari, forma duplex habet esse extra animam, & in anima, primum quidem habet ex se formaliter non ab alio nisi effectiuè, quoniam de potentia ad actum educi non potest nisi beneficio agentis, alterum verò habet ab anima: & quoniam vnitas numeralis conuenit formæ vt habet esse reale, & extra animam, quoniam omne quod est extra animam vnum numero est, idcirco sicut non est assignare causam quare sit ens reale, ita non est assignare causam diuersam à sua essentia quare sit vnam, & quia vniuersalitas competit ei vt in Anima, ideo à quo habet vt sit in Anima, ab eodem habet vt sit vniuersalis: itaque quærenda est causa per quam sit vniuersalis, & assignatur intellectus: non est autem quærenda aliqua causa quare forma sit numero vna alia à sua essentia, Sed ista opinio falsa est, quia vt patet ex Aristo. primo Cœ. 93. & 94. forma est vna numero, quia materia est vna: si enim inquit ex omnibus carnibus fieret vna tantum numero caro, vna tantum esset numero forma & non plures, & ista ratio sumpta à materia est per causam, vt notauit Auerro. in Comment. 95. igitur forma non est vna numero seipsa, sed per causam extrinsecam, quòd si forma esset vna numero seipsa, tunc Philosophus assignans vnitatis numeralis formæ materiam pro causa assignasset, non causam pro causa, præterea forma materialis ex se communicabilis est in plura numero, igitur ex seipsa non potest esse numero vna: antecedens patet ex superioribus, probatur consequentia, quia vni & eidem naturæ opposita per se conuenire non possunt. sed esse communicabile, & esse vnum numero sunt opposita, quoniam esse vnum numero est esse incommunicabile in plura, igitur formæ per se conuenire non possunt: cum igitur forma ex seipsa communicabilis sit, ergo ex seipsa non potest esse numero una, & incommunicabilis. sed uide quid respondeat uir

iste

iste, inquit enim quòd forma communis est ex se communicabilis in plur. & hæc non est ex se vna numero, sed forma singularis dicitur esse ex se vna numero, & propterea non sequitur quòd vni & eidem per se conueniant opposita. Sed hec figmenta sunt, & mere nugæ, nam quæso per quid forma communis contrahitur ad esse singulare, aut ex seipsa, aut per aliquod additum suæ naturæ: non primo, quoniam idem non potest esse contrahens & contrahibile, diuidens & diuisum: ergo contrahetur per aliquod additum suæ naturæ, quòd etiam Aristotelis verba confirmant primo cę. 92. dicentis, quòd cum duplex sit ratio formæ, alia quidē formæ vt forma, alia verò formę vt in materia est, forma non redditur singularis & incommunicabilis per rationem formæ, quia per rationem formæ communicabilis est in plura, & per eandem rationem non potest contrahi ad oppositum, sed redditur singularis, vt in materia; vnde inquit, differunt circulus, & hic circulus, quoniam circulus forma est, hic autem circulus forma est cum materia: iam verò per quid forma redditur incōmunicabilis & singularis per idem redditur vna numero, atqui singularis redditur nō ex se, sed per aliquod diuersum à sua natura, igitur non ex se, sed per aliquod diuersum redditur vna numero, & in hoc immorari superfluum est.

Dilucidatio.

PATEFACIAM *ego sententiam meā his conclusionibus, quarum prima est, si loquamur de vnitate entis quæ eadem est cum essentia rei, & vt inquit Auer. 3. disp. in Algaz. fol. 14. dubij nō dicit supra rei essentiam aliquod additum sicut dicit albedo in ente, sed priuationem diuisionis in entitate tantum, forma seipsa est vna, & non per aliquod additum suæ naturæ, quia sicut seipsa, & non alio est formaliter ens, ita etiam seipsa est formaliter vna, nec huius vnitatis alia est assignanda causa quàm suamet essentia. Altera conclusio, si loquamur de vnitate numerali quæ ab illa maximè diuersa est, quia hæc accidens est, & supra rem addit dispositionem accidētalem, vtpotè in diuisionem & diuisionem accidentalem, forma non est vna numero seipsa, sed per aliquod diuersum à sua essentia vt per materiam non quidem præcisè sumptam, sed quatenus signata est, dispositionibusque affecta, vnde seclusa materia signata forma non manet amplius vna vnitate numerali, sed tantum vnitate entis, & ideo quærenda est causa vnitatis numeralis ipsius, & assignatur materia, licet modo aliquo concurrat etiam respectus ad agens, non tamen est quærenda causa vnitatis entis alia à sua essentia: hinc te colligere velim communem illam propositionem falsam esse, quam plurimi comprobant Philosophi, quod materia*

est vna numero positiuè per formam substantialem dantem sibi vnitatem numeralem, cum potius res econtra sese habeat, quòd forma substantialis est una numero per materiam signatam, & in illo priori quo materia formam substantialem antecedit proprijs dispositionibus affecta, est singularis, & indiuidua, siquidem mediantibus illis ante aduentum formæ, communis materiæ gradum egressa est, quibus ita constitutis, obiecta in oppositum facilè diluuntur: & ad primum dicimus, quòd Arist. 8. meth. vltimo intelligit de vnitate entis, quia sicut simplicia seipsis sunt formaliter entia, ita etiam seipsis sunt formaliter vnum ea vnitate quæ consequitur ad essentiam rei: composita vero quoniam habent causam suæ substantiæ, habent quoque causam suæ vnitatis. ad Auerrois authoritatem dicimus, quòd si Auerroes intelligit de vnitate entis, conceditur, nec officit nostræ sententiæ: si verò intelligit de vnitate numerali à vero peripatetico inficianda est. Ad rationem autem ita respondetur, quòd ista vniuersalitas, communicabilitas, vnitas entis, & vnitas numeralis, vel singularitas non eodem modo sese habent ad ipsam formam, quoniam vniuersalitas non competit ipsi formæ secundum esse reale extra animam, sed per intellectum, vt habetur tertio de Anima 18. qui abstrahens formã à conditionibus materiæ quod nil aliud est nisi intelligere formam non intelligendo materiæ conditiones reddit ipsam vniuersalem, ipsamque hoc modo perinde ac lumen irradiat, & materiæ cõditiones, quæ perinde ac tenebræ impedimento erant, quominus intelligeretur, depellit vt suo loco declarabitur: communicabilitas autem vnitas entis, & vnitas numeralis cõueniunt formæ secundum esse extra animam, sed diuersimodè. quoniam communicabilitas in plura, & vnitas entis conueniunt ipsi formæ ex se, vnitas autem numeralis non conuenit formæ ex se, vel per aliquod contrahens ipsam, tunc ad argumentum dicimus quòd cum vniuersalitas non conueniat formæ nisi per intellectum, ideò quærenda est causa huius, & assignatur intellectus: communicabilitas autem & vnitas entis conueniunt formæ ex se, & ideo non est quærenda causa harum alia ab essentia formæ. Vnitas autem numeralis & singularitas, licet conueniant formæ secundum esse extra animam, non tamen conueniunt ei ex se, sed per aliquod extrinsecum, vnde non valet vnitas numeralis conuenit formæ vt habet esse extra animam, igitur ex se. quoniam non omne quod conuenit re secundum esse extra animam conuenit ei ex se, sed aliqua ex se, aliqua verò per aliquod extrinsecum.

Qua

Qua uia probetur corpora naturalia composita esse ex materia, & forma.

VM superius declaratum fuerit qua via corpora simplicia esse, pariterque ex pluribus corporibus mixta dignoscatur, nunc qua via corporum naturalium compositio ex materia, & forma cognita sit, considerandum est. quod sanè declarãtes dicimus, quod corporum naturalium cõpositio ex materia, & forma per mutationem, & motum ab Aristotel. cognita fuit. Verum quia corpora naturalia duum generum sunt; alia enim sunt corruptibilia, & caduca, alia verò sempiterna, vt cælestia corpora, huiusmodi compositio in vtrisque non per eandem speciem motus cognita fuit: in corruptibilibus enim per mutationem in substantia cognita fuit. in corporibus autem cælestibus per motum localem, vt etiam testatum reliquit Auer. sub initium primi cap. de sub. orb. vbi ita inquit, Determinatum est enim corpus cæleste componi ex duabus naturis, sicut generabilia, & corruptibilia, sed tamen in istis declaratum est has duas naturas esse per generationem, in cælestibus verò per motum localem. Cæterum illud considerandum est, vbi, & quomodo per mutationem in substãtia corporum corruptibilium compositio inuenta est, & vbi, & quomodo corporum cælestium per motum localem. porrò corporum corruptibilium Compositio ex materia & forma ab Aristo. primo phis. cognita fuit, modus autem ille fuit: demonstraturus enim Aristoteles numerum principiorum, in contex. 41. illam enunciationem accepit, quòd principia eorum quæ fiunt sunt contraria, quàm sanè & communi priscorum consensu, & ratione comprobauit, verum quia vnum contrarium alterũ contrarium recipere minimè potest, in contex. 51. præter principia contraria tertium dari oportere probauit quod recipiat contraria, hoc autem materia est, quamobrem tria erunt principia duo contraria, & vnum subiectum quod subijcitur contrarijs. Ex qua via illud etiam demonstratur theorema, quòd omne corpus naturale fit, & generatur interuentu materiæ, formæ, & priuationis, quia si in omni mutatione principia contraria reperiuntur vt priuatio, & forma, & præter hæc quia vnum reliquum recipere minimè potest. requiritur etiam materia, igitur omne corpus naturale generatur, interuentu priuationis, formæ, & materiæ: sed quoniam accedente forma priuatio corrumpitur, cum simul stare non ualeant, & materia manet, quæ in sui gremio aduenientem suscipit formam, igitur in omni corpore naturali quod generatur manent materia, & forma, & consequenter corpus naturale componitur ex materia, & forma: vnde corporum corruptibilium compositio ex his propositionibus deducitur,

prima

prima est, quòd in omni mutatione principia contraria reperiuntur, vt priuatio, & forma: secunda est. quòd vnum contrarium non recipit alterum contrarium, & ex hac deducitur materia tertia, quòd accedente forma priuatio corrumpitur, & materia manet recipiens formam, hinc deducitur in omni corpore naturali quod generatur manere materiam & formã, & per consequens componi ex materia, & forma. hinc sequitur quòd talium corporum compositio ex materia, & forma præsupponit cognitionem, & inuentionem principiorum, atque cognitio principiorum naturalium necessaria est ei qui corpora naturalia composita esse ex materia, & forma cogniturus est. & proinde Philosophus primo Phis. contex. 64. post principiorum inuentionem collegit corpus naturale quod generatur compositum esse, dicens, quare ex dictis manifestum est omne quod fit semper compositum esse, unde Theophrasti sententia reijciẽda est, qui principia rerum naturalium probauit ex eo, quòd corpora naturalia composita sunt, cum tamen res econtra se habeat, quòd ex inuentione, & notitia principiorum corpora naturalia composita esse ostendatur. nunc verò secundum explicemus, vbi, & quomodo per motum localem cæleste corpus ex materia & forma compositum esse ab Aristotele ostensum fuit, dicimus autem ad hoc, id in octauo Phisicorum libro ab Aristotele hunc in modum ostẽsum fuisse, Omne quod mouetur ex se compositum est ex duabus naturis, quarum altera est mouens, & altera mota. cæleste corpus ex se mouetur, igitur ex duabus naturis quarum altera est mouens, & altera mota compositum est. sed pars mota materia est, pars mouens est forma, igitur cæleste corpus compositum est ex materia, & forma. minor propositio eodem loco demonstrata fuit, maior autem propositio ex his, quæ dicta sunt in eodem libro probatur, vbi dictum est, quòd omne quod mouetur motorem habet, neque idem secundum idem potest esse mouens & motum, quia omne quod mouetur vt potentia est, mouetur: motus enim est actus entis in potentia, & omne quod mouet inquantum est actu mouet, iam verò idem secundum idem actu & potentia esse non potest, quia oppositæ rationes & differentiæ vni & idem conuenire non possunt. igitur idem secundum idem non potest esse mouens, & motum. itaque cæleste corpus cum ex se moueatur secundum idem non poterit esse mouens & motum, quapropter ex duabus naturis quarum altera mouens est, & forma: & altera mota est, & materia compositum esse necesse est. quo discursu vsus etiam est Auerro. sub initium primi cap. de subst. orb. quo in loco de naturis ex quibus cæleste corpus componitur, pertractaturus anteà (vt par erat) cæleste corpus ex duabus naturis tanquam ex materia & forma compositum esse ostendit: quamobrem corpora naturalia composita esse ex materia & forma per mutationem & motum ostenditur, corruptibilia quidem per mutationem in substantia, cælestia

F verò

verò per motum localem. ex quibus illud consequitur quod aduersus Auicennam demonstrauit Auerroes primo Phis. comm. vltimo, & cum eo tenuit Simp. eodem libro com. primo, quòd demonstrare corpora naturalia composita esse ex materia & forma, non ad Metafisicum attinet, sed ad Philosophum naturalem, quia cum corpora naturalia composita esse per motum demonstretur, motus autem sit medium naturale, igitur spectat ad Philosophum naturalem. Scientia enim & Demonstratio medij naturam insequũtur, vt plerisque in locis declarauit Arist. & præsertim primo rethor. cap. 2. sub finem, vbi format consequentiam istam, si rethorica demonstraret aliquam conclusionem rethoricam per medium poeticũ, aut naturale, nõ erit amplius rethorica, sed illa per cuius mediũ demõstrat, aut poetica, aut naturalis: quæ consequentia ex eo necessitatem hẽt, quia scientia sequitur naturam medij, & scientia, & demonstratio tales esse dicuntur quale est medium, & ideò valet Aristotelis consequentia, si rethorica demonstraret aliquam conclusionem rethoricam per medium alterius scientiæ, non erit amplius rethorica, sed illa per cuius medium demonstrat. quem Aristotelis locum cupio vt diligenter obseruent studiosi propter quorundam modernorum ignauiam, qui dicere non erubescunt, quòd aliqua demonstratio probat aliquam per medium naturale, non tamen demonstratio illa est naturalis nec attinent ad naturalem sed demonstratio illa insequitur naturam problematis, & quæsiti, sicut est de demonstratione illa qua probatur genus abstractorum esse per motum æternum: hęc enim, inquiunt, procedit per medium naturale nempè per motum, non tamen demonstratio est naturalis, sed metafisica ratione quæsiti quod demonstratur, hoc autem est abstractum esse, quod quidem est secundum ipsos quæsitum metafisicum, non autem naturale. quorum quidem sententia ridicula est; nam si hoc verum esset, Aristotelis ratio statim collaberetur. nam dum inquit, si rethorica demonstraret aliquam conclusionem rethoricam per principia & media alterius scientiæ vtpote per medium naturale, non erit amplius rethorica, sed illa per cuius media demonstrabit: negabitur consequentia, quia dicam, quòd licet rethorica demonstret aliquam conclusionem rethoricam per medium alterius scientiæ, vt per medium naturale, non erit naturalis, sed erit rethorica ratione quæsiti, & conclusionis quæ demonstratur quę rethorica est. Sicut dicunt boni isti philosophi quod sciẽntia illa quæ dẽmonstrat genus abstractorum esse per medium naturale, non est naturalis, sed est metafisica ratione illius quod demonstratur, quod est abstractum esse, quod de ipsorum sententia est quęsitum metafisicum: si ergo Aristotelis ratio consistere debet, dicendum est, & à quouis resolutè tenendum, quòd demonstratio semper insequitur naturam medij. cum ergo corporum naturalium

com

compositio demonstretur per medium naturale, huiusmodi demonstratio erit naturalis, & per consequens id attinebit ad Philosophum naturalē. Sed fortè ad hoc dicent alij, quòd corporum compositio demonstratur per mutationem, & motum; sed hoc non solum est medium naturale, sed etiam est medium metafisicum, quoniam motus à Metafisico quoque consideratur, & proinde talis compositio à metafisico etiam demonstrari potest. minus à uero declinant isti quàm alij, sed nec horum sententia satisfacit, quia tametsi motus à metafisico consideretur, tamen vt à metafisico consideratur medium esse non potest per quod corporum naturalium compositio demonstrari queat. probatur, quia metafisicus considerat ens inquantus ens, & omnia sub ratione vniuersali, vt legitur quarto Met. & sexto vtrobique contex. primo. igitur considerat motum vt ens est, & sub ratione vniuersali, omnia enim sub eadem ratione formali in eadem scientia considerantur: iam verò motus per rationem formalem entis vt ens quod est obiectum metaf. non potest intellectus duci in notitiam huius conclusionis, vtpote compositionis ex materia & forma, igitur motus vt à metafisico consideratur, medium esse nequit ad demonstrandum conclusionem istam. probatur minor, quia ratio entis communis est simplicibus & compositis, igitur medium esse non potest ad probandum rerum compositionem: adde quòd non solum motus, sed vnumquodq; aliud quod à Metafisico consideratur quod participat rationem entis medium esse posset ad probandum corpora naturalia composita esse ex materia & forma, quod tamen communiter inficiantur. concluditur ergo quòd corpora naturalia composita esse ex materia & forma demonstratur per mutationem & motum inquantum medium naturale, & per consequens hanc conclusionem probare solum attinet ad Philosophum naturalem, quod erat probandum, sed cum ex iam dictis conspicuum sit cœleste corpus compositum esse ex materia & forma, nunc eius materiam & formam consideremus qua in re dilucidanda hæc explicanda proponimus: primum quidem, an materia cœli sit eiusdem vel alterius rationis cum materia sublunarium: secundum, si alterius rationis est, an potentia sit, vel actu: tertium, quæ sit eius forma: postremum quomodo sese habeat respectu cœli, an ei vniatur vt forma, vel vt motor, quibus sic explicatis, quid sit cœlestis corporis substantia vnusquisque facile poterit intelligere.

An materia cœli sit eiusdem naturæ cum materia inferiorum.

VM cæleste corpus ex materia & forma concretum sit, vt priore cap. habitum fuit, nunc illud ex ijs quæ proposita fuere, primò considerandum occurrit. an eius materia sit eiusdem naturæ cum materia inferiorum. qua in re non est eadem apud oẽs opinio, ex græcis Io. Gram. Auicẽnas primo libro suæ suffic. cap. 4. ex latinis Egidius in proprio quæsito de materia cæli concordes asseruerunt materiã cæli eandẽ habere naturã cũ materia inferiorũ, quã sententiã pluribus persuadere conati sunt, & primo sic, In pura potẽtia nulla reperitur distinctio, quoniã actus est qui causa distinctionis existit, ex 7. met. cõtex. 49. Sed materia cæli, & inferiorum sunt pura potẽtia, igitur in eis secũdũ essentiã nulla reperitur distinctio. probatur minor ex Auer. 2. cæ. com. 3. vbi ait, quòd ex materia & calesti forma fit magis vnũ quàm ex materia & forma inferiorũ, igitur ex materia & cælesti forma fit vnũ per se, atqui vnũ per se fit, quia forma est actus, & materia potẽtia vt scribit Arist. 8. met. cõtex. 15. igitur materia cæli potẽtia est, prætereà si materia cæli & inferiorũ essent alterius rõnis, igitur hæ duæ naturę nõ æqualiter distarẽt à primo ente. deducitur consequẽtia, quoniã ex 8. Met. 10. species rerũ sunt sicuti numeri, sicut igitur numeri non æqualiter distãt ab vnitate, ita species entium nõ æqualiter distãt à primo, si ergo hę duæ materiæ diuersam hẽnt naturã, ergo altera erit perfectior, & primo enti, propinquior, id aũt dici nõ põt, quoniã tũc altera ipsarũ actus magis particeps erit, & ita nõ erit pura potẽtia, quod falsum esse supra ostẽsum fuit. cũ igitur ambæ pura potẽtia sint, igitur ambæ æqualiter distabũt à primo, & æqualis erũt perfectionis, & per cõsequẽs eiusdẽ naturę, & rõnis. tertio arguit Egidius hoc pacto, materia, vt testatũ reliquit Auer. primo de phis. auditu com. 70. est quid mediũ inter ens & nihil. igitur in ea nõ reperiũtur gradus. deducitur cõsequẽtia, quia si materia gradus haberet, hoc esset vel vt cõparatur ad ens, vel vt cõparatur ad nihil, hoc est, vel quia altera materia magis pticeps esset entitatis quàm reliqua, vel quia altera tẽderet magis ad nihil quàm reliqua: si primũ dicatur, tunc illa quę sic ponitur esse materia, nõ erit materia, quia non erit media inter ens, & nihil sed inter ens & materiã: si verò dicatur secundũ, nec illa erit materia, quia nõ erit media inter ens & nihil, sed inter materiã cęli & nihil. præterea si essent alterius rõnis nõ essent naturæ simplices sed cõposita, deducitur, quoniã quæ differunt, per aliquã differẽtiã differunt, igitur cõpositionẽ habebũt differẽtiæ per quã differũt. insuper, quæ inuicẽ secũdũ magnitudinẽ cõparãtur cõicant in materia, vt legitur 2. de gener. contex. 37. cælũ & inferiora secũdũ magnitudinẽ cõparantur: dicimus n. solem maiorem esse tota terra. igitur cõem habẽt materiã. postremo rõ ista adijcitur,

citur, omne corpus corruptibile, Cælum corpus est. igitur corruptibile, igitur materiã hẽt eiusdẽ naturæ cũ materia inferiorũ: probatur maior ex demonstratione Aristotelis 8. phis. contex. 79. quæ hmõi est. nullũ corpus, aut virtus in corpore potẽtiã hẽt infinitã, primus motor hẽt potẽtiã infinitã, igitur primus motor non est corpus, neque in corpore, virtus, tunc quæritur, pro quo sup ponit corpus in maiore propositione, aut. n. supponit vniuersaliter, aut non. si primo, habetur propositũ. si secũdo, igitur Arist. nõ probauit primũ motorem nõ esse corpus vniuersaliter. sed indefinitè. igitur nõ potuit inferre indiuisibilẽ & impartibilẽ esse. si igitur inferre dẽt primũ motorẽ inpartibilẽ esse, necessariò corpus vniuersaliter accipi dẽt, quã ombrem nullum corpus habet potentiã infinitã, cũ autẽ cælum corpus sit, potẽtiã igitur nõ hẽt infinitã, caducũ itaq; erit, & per consequens cum sublunaribus cõem materiã habebit. qua ratione vsum fuisse Io. Grammaticũ ad probandum cęlum corruptibile esse testatur Aue. 8. phis. com. 79. hæc sunt ex quibus probãt materiam cæli & inferiorum eãdẽ habere naturã. sed istorum virorum opinio ab Aristotelis sententia penitus dissentit, nam si cęlũ materiã hẽret eiusdẽ naturæ cum materia inferiorũ, cęlũ non secus ac inferiora corruptibile esset, quod falsum esse primo cęli 20. Aristoteles demonstrauit: consequentia est ipsius Philosophi loco citato, pariter consequentia est Auerrois qui ubique hanc consequentiam format fuit etiã Alexandri Aphrodisei primo quęst. natural. cap. 15. & Simplicij 8. phis. contra Io. Gram. nam cum materia sit causa per quã res potest esse & non esse, vt habet Arist. 2. de gener. 51. si hæc in cęlesti corpore reperiretur, igitur in eo reperiretur cãusa per quam posset non esse. cæterum huic rationi satisfaciunt interpretes isti, vario tamen modo. Io. Grammaticus recepit totum argumentum, concessitque cæleste corpus sui natura corruptibile esse cum internum habeat corruptionis principium, quod si æternum est, id habet à voluntate primi mouentis. Sed responsio ista Aristoteli apertissimè contradicit, nam vt demonstratum est ab Arist. primo cęli possibile ex se ab alio perpetuari non potest, quoniam tunc natura cõtingẽs in necessariã cõmutaretur, quod ẽt nos fusius ꝓprio capite demõstrauimus, ad quẽ locũ lectorẽ reijcimus. præterea Philosophus 1. cæli 20. causam assignans quare cęlum sit ęternum, inquit, cęlum ęternum est, quoniam caret materia, quòd si cęleste corpus à primo motore æternitatem habet, tunc causa referenda erat in primũ motorẽ, nõ in carẽtiam materię: secus uero causam pro causa assignasset. adde quòd Aristoteles falso principio vsus esset, cum inquit, cęlum æternum est quoniam caret materia. aliquis. n. dicere posset hoc principium falsum est, quoniam secũdum Io. Gram. cęlũ materiã habet. eu propter Egidius alio modo rationẽ persoluere nixus est, illud in primis animaduertẽs quòd materia nõ est corruptionis cã nisi merito cõtrarietatis reptę in formis

ex

ex qua contrarietate oritur priuatio in materia : hoc stante sic respondet, quòd licet Cælum communem habeat materiam cum inferioribus, non propterea Cælum corruptibile est, quoniam eius forma non habet contrarium, & ob id non ponit in materia priuationem, & potentiam ad aliam formam, vndè causa incorruptibilitatis Cæli non est carentia materiæ, sed carentia contrarij. sed & hæc Aegidij responsio ab Arist. aliena est, nam cum inquit quòd materia non est corruptionis causa nisi ratione contrarij, id Aristoteli aduersatur primo Cæli 20. vbi inquit, quòd omne quod corrumpitur ex subiecto, & contrario corrumpitur: igitur non solum contrarium, sed etiam materia ex se corruptionis causa est. secus si materia solum ratione contrarij corruptionis causa esset, falso Philosophus vt distinctam corruptionis causam materiam assignasset, à quo accepit Auer. primo de sub. orb. vbi sic inquit, causa corruptionis entium est contrarietas existens in formis, & commune subiectum quod nullam propriam formam habet, itaque secundum Arist. materia non solum ratione contrarij, sed etiam ex se corruptionis causa est. illud insuper falsum est quod addit, quòd licet Cælū communem cum inferioribus habeat materiam, non tamen habet formam habentem contrarium, non legit vir iste Aristotelem in libro de long. & breu. vitæ, vbi inquit, quòd vbi materia, ibi de necessitate contrarium quem sequutus est Auerroes primo Cæli Com. 95. vbi ità ratiocinatur, si cælestia corpora materiam haberent eiusdem scilicet naturæ cum inferioribus, ergo haberent contrarium, quæ hipotetica ex ea necessitatem habet, quoniam vbi materia ibi contrarietas. pariter Com. primo Phis. Com. 79. format consequentiam istam, si cælestia verā materiā haberent, ergo haberēt secū annexā priuationē, quoniam impossibile est materiam à priuatione seiungi & à contrarietate, vnde illa affirmatiuè, & negatiuè inuicem conuertuntur, vbi non est commune subiectum, ibi non est contrarietas, & versa vice, vbi non est contrarietas, ibi non est commune subiectum. vt etiam declarauit Auer. primo de sub. orb. inquiens, si aliqua corpora simplicia sunt quorum formæ careant contrarijs nō sunt corruptibiles, nec habent commune subiectum. pariter affirmatiuè se consequuntur, vbi contrarietas ibi commune subiectum, quoniam contraria commune subiectum expostulant, vt habetur primo Phis. contex. 51. & vbi materia, & commune subiectum, ibi contrarietas, vt patet ex libro illo de long. & breu. vitæ. quo fundamento innititur illa Auerrois propositio Com. 124. omne possibile ab intrinseco est possibile ab extrinseco, quoniam vbi materia ibi contrarium, ideo si possibile est ab intrinseco per materiam, est possibile ab extrinseco per contrarium. nec illud admitti potest quod etiam addit, quòd causa quare cælum incorruptibile sit non est carentia aut diuersitas materiæ, sed carentia contrarij, quoniam Philosophus primo Cæli 20. red-

den

dens causam quare Cælum est incorruptibile inquit, quoniam caret contrario,& materia: igitur non solum carentia contrarij est causa incorruptibilitatis Cœli, sed etiam carentia materię, quòd si solum carentia contrarij causa esset, igitur Philosophus temerè præter carentiam contrarij, carentiam quoque materiæ assignasset, ex quibus iam satis patere arbitror Aegidij responsionem nullo pacto peripateticam esse: consistit ergo argumentum in robore suo quòd si Cœlum cum inferioribus communem habeat materiam, quòd instar inferiorum corruptibile erit quod fuit præcipuum fundamentum quo non solum Auer. Alex. & Simplicius innixi sunt, verum etiam Aristoteles loco citato. præterea vnitas generis & differentia ex materia sunt vt habet Arist. 10. Met. 12. tunc sic arguitur, quæ non habent vnitatem generis, non habent vnitatem materiæ, Cælum & inferiora non habent vnitatem generis, quoniã ex 10. Met. contex. 26. corruptibile & incorruptibile genere distinguuntur, igitur Cælum & inferiora non habent vnitatem materię. quo, obsecro, se vertet Aegidius, nam cum dicitur Cælum & inferiora corruptibile & incorruptibile differunt genere, aut intelligit de genere Phisico, aut de genere Logico. si primo habetur propositum, quoniam hoc materia est. si secundo, tunc accipio maiorem illam Aristotelis, quæ non habent generis vnitatem, non habent vnitatem materiæ, & quæro pro quo supponit genus in hac propositione, vel pro genere Logico, vel Phisico, si primo igitur quæ non habent vnitatem generis logici non habent vnitatem materiæ, & ita si per ipsum corruptibile & æternum vt Cælum & inferiora generis logici vnitatem non habent, igitur nec vnitatem materiæ: si secundo, hoc summæ dementiæ est, quoniam idem est ac si dicat, quæ non habent vnitatem materiæ, non habent unitatem materiæ. propterea quouis modo dicatur cęlestia, & inferiora non habere vnitatem materiæ, fateri necessarium est. colligitur quoque fundamentum ex Aristotelis dicto primo de Gener. 87. quod est quæ inuicem non transmutantur non habent eandem materiam, Cælum & inferiora inuicem non transmutantur, ergo non habent eandem materiam. sunt postremo duo Aristotelis loca quæ istorum sententiam penitus euertunt. unus quidem est 8. Met. 12. ubi Philosophus ita scribit ad uerbum, In naturalibus quidem sempiternis alia ratio, aut non habent materiam, aut non talem: Sed solum secundum locum mobilem: alter uerò est 12. Met. 10. in quo ita habet, quæcunque transmutantur materiam habent, sed aliam sempiternorum quæcunque non generabilia sunt latione autem mobilia, uerum non generabilem habent, sed unde & quo, hæc Aristoteles. in quibus nemo est qui non uideat quod eam materiam reijcit à corporibus sempiternis, qualem inesse affirmat corporibus corruptibilibus, quia dicit æterna illa corpora aut materiam non habent, aut si habent, talem non habent qualem scilicet possident caduca, sed

aliam

aliam, uerum nec ista loco pertimuit Aegidius, sed ad hæc quoque responsionem excogitauit, quòd materia bif. considerari potest, uno modo ut subiectum formæ, alio modo vt subiectum transmutationis, tunc inquit, quòd quando Philosophus ait, quòd æterna non habent eandem materiam quam habent sublunaria, materiam accepit vt est subiectum transmutationis: quia enim æterna secundum substantiam non transmutantur vt inferiora, proinde non habent eandem materiam, vt est subiectum transmutationis, sed non negat quin habeant eandem secundum essentiam, & vt est subiectum formæ. sed non cognouit Aegidius propositum Aristotelis in illo contex. 12. octaui Met. nam vt cecutientibus etiam notissimum est in illo contex. declarat quòd in definitione absoluta omnes causæ collocari debent, vt hominis collustrat exemplo, in cuius definitione forma, finis, & efficiens, pariter & materia inesse debet. cum autem hoc Philosophus declarasset, inquit, in substantijs naturalibus æterna alia ratio, nam in his aut non reperitur materia, aut in definitione ipsarum non ponitur talis materia quæ ponitur in definitione corruptibilium, ecce quòd loquitur de materia respectu definitionis, ergo negat in Cælo tandem esse materiam respectu definitionis: non itaque in eo contex. negat tandem esse materiam Cæli, & sublunarium respectu transmutationis, vt inquit ipse. præterea Philosophus declarans naturam materiæ Cæli, & differentiam inter hanc & illam, habet hæc verba, In naturalibus substantijs sempiternis alia ratio: aut enim in his non reperitur materia, aut non talis, sed qualis, inquit, solum inest materia mobilis secundum locum, & potentia, vnde ex quo, vt asserit libro 12. contex. 10. si igitur solum est materia mobilis secundum locum, & potentia vnde & quo, ergo non est subiectum formæ, & potentia ad formam, nam des oppositum, tunc materia illa non solum erit subiectum respectu motus, & solum potentia respectu vbi, sed erit etiam subiectum respectu formæ, & potentia ad formam contra Philosophum cum hac exclusiua dicentem, quòd solum est materia mobilis secundum locum, & potentia ad vbi, quare nō solum negat esse eandem respectu transmutationis, sed etiam secundum essentiam, quoniam sublunarium materia est subiectum receptiuum formæ, & potentiam ad formam, materia autem Cæli subiectum solum respectu motus, & solum potentia ad vbi, quod etiam confirmo vt hic error è mentibus hominum penitus auferatur. ex primo de gener. 87. vbi Philosophus inquit, quod quæ non sunt inuicem transmutabilia non habent eandem materiam, vt sanitas, & ars medicatiua. sed hæc nō solum diuersam habent materiam respectu transmutationis, sed etiam secundum essentiam, quoniam subiectum artis medicatiuæ est anima, subiectum verò sanitatis est corpus, quę etiam secundum essentiam distinguntur, ergo quæ non sunt inuicem transmutabilia non habent eandem materiam, nec respectu transmutatio-

tationis,nec secundum essentiam,iam verò cum cælestia corpora & sublunaria non sint inuicem transmutabilia,ergo non solum diuersam habent materiam respectu transmutationis, sed etiam secundum essentiam.

Dilucidatio.

B hęc itaque statuimus,& hāc pro veritate conclusionē ponimus, quòd materia cœli & materia inferiorū sunt alterius rationis,& alterius naturę,quā cōclusionem tenuerunt Alexander, Simplicius, Auer. & inter Latinos pręcipuus B. Doctor:materia.n.est quoddā genus cōe analogum,vel ab vno & ad vnum sub quo materia cęli, & materia inferiorum ut diuersa analogata,diuersique modi materiæ continentur,vt dicere ui detur Aristoteles 2 de Gener.con.tex.51.vbi inquit,sunt igitur & numero æqualia,& genere eadem principia, quę & in sempiternis & in corruptibilibus, hoc.n.vt materia,hoc autem vt forma,tertiū vt agens.vnde materia cęli & inferiorū ita sub vno communi genere cōtinētur vt forma & efficiēs. certū est aūt quòd forma & efficiēs ęternorum & generabilium non conueniunt genere vniuoco,sed analogo,ergo & materia cęli & inferiorum sub vno communi analogo cōtinentur.qua conclusione ità constituta reliquū est, vt rationes quibus ij propriam tuentur sententiam,persoluantur, & ad primā,quicquid dixerit B.D.negatur illa minor, quòd materia cęli sit pura potentia,siquidē materia cęli vt infra magis patebit,ex se actu est,ideo intrinsecè distingui pōt à materia sublunarium: & talis distinctio dicitur esse per actū,sicuti cū materia distinguitur à forma,talis distinctio dicitur esse per actū secundū Egidium,quoniam materia est potentia,& forma est actus. ita cum materia cœli actu sit,materia autem inferiorum potentia,huiusmodi distinctio dicitur esse per actum:sed uerius dicuntur primo diuersa quàm differentia.composita enim propriè differentia dicuntur, quoniam per aliud distinguntur,simplicia uero dicuntur primo diuersa,quoniam seipsis & non alio inter se distincta sunt. Ad illam autem Auerrois authoritatem 2 Cę.com. 3.qua probabatur quòd materia cęli potentia sit,quia ex intelligentia & orbe fit magis vnum quàm ex materia & forma inferiorum,dicimus quòd non intelligit Auer.quòd ex intelligentia & orbe fiat vnū per se vt proprio cap. ostensum fuit. Sed intelligit quòd ex intelligētia & orbe fit magis vnū, hoc est magis indiuisibile quàm ex materia & forma inferiorū,quia cū intelligētia nō vniatur orbi mediantibus dimēsionibus indiuisibilis est,ex indiuisibili autē & diuisibili vt ex intelligētia & orbe fit magis indiuisibile,& cōsequēter magis vnū.quā ex materia et forma iferiorū,quarū et vna & altera diuisibilis est. Ad secūdā cū dicebatur si sūt alterius rōnis nō ęqualiter distarēt à primo secūdū pfectionē naturę,& ita nō erit utraq; pura potētia,sed altera erit magis pticeps actus.ad hoc cōcedimus totū argumētū,nec nos ad aliqđ

deducit incōmodū, immò quæ apud ipsum falsa sunt, nos maxime peripatetica dijudicamus, nā materia Cœli actu est, & ita altioris & perfectioris naturæ quàm materia sublunarium quæ pura potentia est, & sicut in omni alio genere causæ reperitur ordo & gradus secundum ma orem & minorem perfectionem naturæ, ita etiam reperitur in genere causæ materialis, nam vna est eminentioris gradus quàm altera, quod etiam declarauit Auer. 2. Cap. de subst. orb. vbi inquit, quòd materia corporum cœlestium est perfectior cæteris modis materiæ, & reddens causam inquit, quia non est in ea de potentijs nisi potentia tantum ad vbi. quod etiam repetiuit in vlt. cap. dicens, materia enim gradus habet, quoniam datur materia quæ pura potentia est, quæ infimi gradus existit. datur autem materia altioris gradus quæ media est inter puram potentiam, & purum actum sicut est materia Cœli, quare in genere causæ materialis gradus reperiuntur, quos etiam innuere visus est Aristoteles 8. Met. 12. cum verò addit Aegidius, Materia est quid medium inter ens & nihil, et Auer primo Phis. 70. igitur in ea non reperiuntur gradus. dicimus quòd Auer. in eo loco non loquitur de materia simpliciter, & in sui communitatem secundum omnem modum ipsius, sed loquitur de materia sublunarium tantum: hæc enim cum sit pura potentia est quid medium inter ens & nihil, & propterea in ea non est dare gradus. at materia Cœli est media inter ens vel actum purum & materiam quæ pura potentia est. quod ex ipsomet Auer. declarari potest vltimo cap. de subst. orb. vbi ita scribit de materia Cœli, sed ista materia habet esse medium inter materiam quæ est omnino in potentia, & actum purum, scilicet tres dimensiones, in quibus non est potentia omnino, nam non est vt materia inferiorum, quoniam materia cœli actu est, non est sicuti tres dimensiones, quoniam materia cœli habet aliquam potentiam scilicet ad vbi. tres autem dimensiones quæ in ipsa sunt nullam potentiā habent nec ad esse, quoniam actu existunt in materia Cœli. nec potentiam habent ad terminum quoniam terminatæ sunt, & propterea actus puri & sine potentia ab Auer. hæ tres dimensiones nuncupantur. ecce quòd Auer. non ponit materiam secundum omnem modum ipsius quid medium inter ens & nihil, vt putauit Aegidius, sed solum materiam inferiorum cum insuper dicebatur si sunt alterius rationis, nō erūt naturæ simplices. negatur consequentia, ad probationem autem dicimus vt anteà animaduersum est, quod nō est idem esse differens & diuersum, nam quæ propriè differunt per aliquam differentiā differunt, & ideò ista differentia compositionem includunt, hæc autē composita sunt quæ propriè differentia dicuntur, & differentiæ & actus per quē distinguntur compositionem admittunt, sed quæ primo diuersa sunt non per aliud, sed seipsis distinguntur. iam verò materiam Cœli & inferiorum non dicuntur differentes, sed sunt primo diuersæ, & seipsis distincta: & proinde no s

sunt-

sequitur vt compositæ sint, sicuti à simili materia & forma, & duæ differentiæ substantiales inter se distinguntur, non tamen compositæ sunt, quoniam sunt primo diuersæ, & seipsis distinctæ, cui solutioni astipulatur Alex. primo naturali. quæst. cap. 15. Ad penultimam concedimus quòd cœlestia & sublunaria secundum magnitudinem comparantur, sed sicuti magnitudine conueniunt, ita etiam materia, at secundum magnitudinem conueniunt non vniuocè, sed analogicè si naturaliter considerentur. ergo etiam materiæ analogicè conueniunt. Ad vltimam rationem negatur maior, ad probationem respondet Auer. in Com. illo 79. quòd subiectum illius maioris supponit vniuersaliter, sed Aristoteles per potentiam infinitam non intelligit potentiam infinitam extensiuè, & in duratione, sed vigoris, vt sit sensus, Nullum corpus, aut virtus in corpore habet potentiam infinitam, in vigore, sed ista responsio falsa est, quia si potentia infinita acciperetur intensiuè & in vigore, tunc potentia infinita in vigore conueniret omnibus intelligentijs, quod dici nequit. probatur consequentia, quoniam si in maiore propositione accipitur potentia infinita in vigore, igitur eodem modo accipitur in minore, secus esset æquiuocatio in terminis, sed cum in minore propositione prædicetur de quolibet motore cœlesti, quia primus motor qui est subiectum illius minoris supponit confusè pro quolibet motore cœlesti, non speciatim pro primo motore simpliciter vt à nobis demonstratum fuit contra communem sententiam in capite de principio indiuiduationis substantiarum separatarum, ad quem locum lectorem reijcimus. igitur infinitus vigoris omnibus conueniret intelligentijs, prætereà esto quòd primus motor accipiatur pro primo motore simpliciter, igitur primus motor haberet potentiam infinitam in vigore, nam cum in maiore secundum ipsum accipiatur potentia infinita in vigore, igitur eodem modo accipitur in minore, & cum in minore affirmetur de primo motore, igitur primus motor erit infiniti vigoris, quòd est contra ipsius sententiam, qui in eo loco & alibi determinauit quòd primus motor est finiti vigoris, quarè dum se tueri putat Auer. in alium scopulum nauim impingit, ea propter aliter mea sententia dicendum est, quòd in eo loco non intendit Arist. demonstrare primum motorem non esse corpus, vt putat Auer. eo modo formando demonstrationē, quia non esse corpus superius demonstrauit, cum probauit immobilem esse & per se & per accidens, sed demonstrare intendit primum motorē (accipiendo semper primum motorem, confusè vt est quid commune cuilibet motori cœlesti) non esse virtutem in corpore, & in magnitudine hoc est non esse virtutē constitutam in esse per magnitudinem & subiectum, & demonstratio huiusmodi est, nulla virtus in magnitudine habet potentiam infinitam in duratione, primus motor habet potentiam infinitam in duratione, quoniam mouet tempore sempiterno, igitur primus non est virtus in magnitudine, igitur indiuisibilis

erit & impartibilis. sed statim occurret aliquis dicens, quòd Aristoteles per potentiam infinitam non intelligit in duratione, sed in vigore, quia paulo infra format consequentiam istam. si virtus in magnitudine haberet potentiam infinitam, igitur moueret in instanti, hoc autem non sequitur ex infinitate durationis, sed vigoris: igitur per potentiam infinitam non intelligit durationis, sed vigoris, difficili sanè versamur loco. dicimus tamen Aristotelem accipere potentiam infinitam in duratione. ad instantiam autem respondemus, quòd consequentia Aristotelis valet ex hoc, quoniam si esset aliqua virtus in magnitudine quæ æterna esset, æternoque tempore moueret, tunc esset infiniti vigoris, nam si virtus est in magnitudine defatigari & deficere potest: si autem æterna est, & mouet tempore æterno, igitur numquam defatigabitur, nec vnquam deficiet. igitur perpetuo resistet causis defatigationis, & corruptionis: id autem fieri nequit nisi sit vigoris infiniti: non enim virtus caduca & defatigabilis perpetuo resistere potest causis laboris & interitus, nisi sit infinitæ virtutis & vigoris, quamobrem si fuerit virtus in magnitudine quæ sit durationis infinitæ, necessario erit infinitæ virtutis & uigoris: si sic ergo mouebit in instanti, non tamen sequitur si sit virtus extra magnitudinem & abstracta, quoniam vt sic infatigabilis est & nunquam defectura, nec habet causas laboris & defectus sibi occurrentes, quibus perpetuò resistere debeat, & propterea non sequitur si sit extra magnitudinem, quòd sit infiniti vigoris, & consequenter quòd moueat in instanti, & in hoc, ni fallor, consistit Aristotelis demonstratio, sed cum materiam Cœli alterius rationis esse à materia sublunarium ostensum sit, an pura potentia sit vel actu, sequenti cap. declarabimus, quòd fuit secundū in ordine propositum.

An materia Cœli potentia sit, an actu exacta explicatio.

OELESTIS corporis materiam alterius rationis esse à materia sublunarium superiori capite cumulatissime demonstrauimus, nunc illud à nobis considerandum est, an materia Cœli potentia sit, an actu, qua etiam in re apud interpretes controuersia est: putauit B. D. quòd materia Cœli quamuis sit alterius rationis à materia sublunarium, nihilominus ex se pura potentia sit, actu autem per propriam formam constituatur. differentia tamen (vt inquit) est inter hanc & inferiorum materiam, quoniam materia Cœli est potentia ad esse tantum, quam etiam vocant ad dimidium contingentis, & vnica forma contenta sit, à qua numquam separari potest. cum nulla sit in ea priuatio alterius formæ: at inferiorum

riorum materia potentia est ad esse & ad non esse, nec vnica forma contenta est, quoniam in ea semper iuncta est priuatio alterius formæ, quam etiam opinionem plures ex modernis sequuti sunt, quæ opinio inde fundamentum sumere videtur, quoniam omne compositum per se vnum constat ex duabus naturis, quarum altera est actus, & reliqua potentia. Cælum est compositum per se vnum, ergo constat ex duabus naturis, quarum altera est actus, & reliqua potentia, quarè materia Cæli erit pura potentia: probatur insuper ex Aristo. 8. Met. 3. vbi diuisa substantia in materiam, formam, & compositum hunc in modum materiam definit, Materia secundum se potentia est. quod etiam repetiuit 2. de Anima 2. certum est autem quod diuiditur substantia in communi, ergo diuiditur in membra diuidentia in communi secus non euacuaretur tota natura diuisi. quarè definitur materia in communi ad materiam Cæli, & ad materiam inferiorum, igitur vtraque materia secundum se potentia est. sed opinio ista ab Aristotelis sententia aliena est, quod ex pluribus Aristotelis locis validissimè demonstrari potest, & primo probatur ex octauo Met. cōtex. 12. vbi Philosophus differētiā ponēs inter materiam Cæli, & materiam inferiorum, sic inquit, in sempiternis autem corporibus materia reperitur solùm secundum locum mobilis, & solum potentia vndè & quò, vt etiam repetiuit in 12. con ex. 10. quòd si solum est materia mobilis secundum locum, cum subiectum motus sit in actu, ergò materia Cæli secundum se existit in actu, & non est potentia nisi ad vbi. cęterū nonnulli ita respondent, quòd cum Philosophus inquit, quòd materia Cæli est solum mobilis secundum locum, & potentia ad vbi, non accipit materiam secundum se, quoniam vt sic non est in actu, nec est subiectum motus, sed accipit materiam Cæli, vt est informata propria forma, & hoc pacto actu est, mobilisque solum secundum locum habens potentiam ad vbi. sed ij Aristotelis intentionem in eo loco minimè sunt assequuti, nam Aristoteles eo in loco loquitur de materia, vt ponitur in definitione, vt patet legenti textum illum. iam verò materia non ponitur vt informata forma, quoniam tunc est, compositum, sed ponitur vt natura simplex, & natura contradistincta à forma & ab alijs causis. ergo Philosophus loquitur de materia vt est contradistincta à forma, & secundum se. cum ergo dicit quòd materia Cæli actu est, vel mobilis secundum locum id intelligi debet de materia Cæli secundum se non considerata forma. insuper Philosophus in eo loco contradistinguit materiam Cęli à materia inferiorum, tunc quæro, aut Philosophus accipit vtramque materiam vt vtraque informata est, vel vt materia Cæli informata est, & materia inferiorū sine forma, aut accipit vtramque secūdū se, & vt sine forma est. si primo modo dicatur, id falsum est. quoniā tūc nō contradistingueretur materia Cæli à materia inferiorum, quia sicuti materia Cæli vt informata, est

subie-

subiectum motus, ita & materia inferiorum, adde quòd vt informata non ponitur in definitione vt dictum est, seclusa forma, ergo non accipitur vtraque vt per propriam formam actuata & formata est, nec dici potest secundo modo, quoniam tunc comparatio esset in æquiuoco, quia accepisset materiam cæli vt informata est, & materiam inferiorum vt in formis est. igitur vtraque accipitur secundum se, & sine forma, ergo materia cæli secundum se seclusa forma erit in actu, & mobilis secundum locum, materia verò inferiorum erit in potentia, præterea quòd materia cæli non sit potentia probatur ex nono Met. 17. vbi Philosophus probans motionem cæli non esse laboriosam. ita ratiocinatur, causa laboris, & defatigationis est materia in potentia, non autem quæ actu: materia cęli est in actu, igitur materia cęli non est causa laboris, in qua ratione duplex supponit dari materiæ genus vnum quod potentia est quod laboris causa esse dicitur, alterum verò quod actu est, & quòd materia cęli actu est, quod ex eo confirmari potest, nam omnis potentia ad esse est potentia contradictionis, & ad non esse, si igitur materia cęli est in actu per formam, ab intrinseco autem & ex se est potentia ad esse, igitur erit potentia ad non esse, quare cęlum non erit æternum, probatur assumptum ex Aristotele nono Met. con tex. 17. vbi hac ratione probat æterna non habere potentiam ad esse, si æterna haberent potentiam ad esse, ergo haberent potentiam contradictionis & ad non esse. probat consequentiam, quoniam omnis potentia simpliciter vel ad esse. est potentia contradictionis, qua etiam ratione vsus fuit Aristoteles duodecimo libro contex. 30. ad probandum intelligentias non esse in potentia, ex qua quidem Aristotelis ratione è medio tollitur potentia illa ad esse tantum, quam etiam vocant ad dimidium contingentis: nam si daretur huiusmodi potentia, Aristotelis consequentia nulla erit, cum inquit, si æterna haberent potentiam ad esse, ergo haberent potentiam ad non esse, quoniam dicam quòd æterna habent potentiam ad esse tantum, negaboq; propositionem illam quam affert probationis loco quòd omnis potentia simpliciter & ad esse est potentia contradictionis, quoniam dicam semper quòd datur aliquid quod habet potentiam ad esse, quod tamen non seruat potentiam ad non esse vt dicunt isti, si ergo Aristotelis ratio necessaria est, dicendum est quòd omnis potentia ad esse est potentia ad non esse, & consequenter materia cęli si ex se potentia est ad esse, igitur erit potentia ad non esse, quare cęlum non erit æternum, cum habeat materiam quæ est in potentia contradictionis ad esse, & ad non esse. verum fuere nonnulli, & acuti quidem homines ex classe Beati Thomæ qui huic rationi ita respondere conati sunt, quòd potentia duplex est, vna quidem abijciens actum, alia verò coniuncta actui, tunc dicunt quòd omnis potentia abijciens actum est potentia

con-

contradictionis, & hanc remouet Aristoteles à substantijs æternis, potentia verò coniuncta actui non est in potentia ad non esse, & hæc reperitur in materia cęli, & de ista non loquitur Aristoteles contextu illo 17. Sed isti non perceperunt quamuis grauissimi sint interpretes Aristotelis intentionē in contex. illo, nam vt patet ex primis verbis illius contextus intentio est declarare quòd actus secundū substantiā est prior potentia. dicit n. [secundū hāc rationē palàm est quòd actus prior est secūdū substātiā potētia] quare de illa potētia loquitur quā actus antecedit, sed hoc non solū est potentia abijciēs actū, sed omnis potentia quæ est passiua & receptiua actus, ergo nō solū Philosophus in eo contextu loquitur de potentia abijciente actum, sed de quauis potentia passiua sermonem habet, secus non probaret actum priorem esse secundum substantiam omni potentia, sed solum potentia abijciente actum, itaque subiectum huius propositionis, omnis potentia ad esse est potentia ad non esse, supponit pro omni potentia passiua & receptiua actus. accedit quòd data responsione ista rueret Aristotelis ratio 12. Met. 30. qua probat quòd substantię illę mouentes cœlum nullam potentiam passiuam secum teneant, sed sint actus absoluti: sic enim ratiocinatur, Si substantię mouentes cęlum potentiam haberent ad esse, ergo potentiam haberent ad non esse, igitur non essent æternæ, & consequenter nec motus æternus. iam verò si datur potentia ad esse tantum, & coniuncta actui, Aristotelis consequentia nulla erit, quoniam dicam quòd habent potentiam coniunctam actui, non autem potentiam abijcientem actum, & propterea non sequitur quòd possint non esse, sequeretur enim si potentiam haberent abijcientem actum, quare Philosophus non demonstraret diuinas illas mentes esse actus puros vt infert, & ab omni potentia immunes, sed tantum à potentia abijciente actum. quapropter dicendum est, quòd omnis potentia ad esse est potentia contradictionis nulla facta distinctione de potentia abijciente actum, vel coniuncta actui, & per consequens si materia cęli ex se est in potentia ad esse, erit potentia ad non esse; vltimo & principaliter quòd materia cęli non sit potentia, sed actu, probatur ex methodo & via qua Aristoteles cognouit materiam cęli, nam materia cęli ab Arist. inuenta & cognita est ex motu locali, iam verò motus localis non arguit nisi materiam, & subiectum in actu, cum potentia ad terminum motus, & ad vbi, igitur ab Arist. in cęlo nō cognita fuit alia materia nisi materia in actu, cum potentia ad vbi, & ideò iuxta hanc methodum qua incessit Arist. 8. met. contex. 12. & ubique dixit in cęlo aut non reperiri materiam, aut solum secundum locum mobilem & actu, potentia verò vnde & quo.

Dilu-

Dilucidatio.

PROPOSITAM itaque difficultatem determinantes dicimus, quòd materia cœli quæ alterius rationis est à materia sublunariū, vt superius ostensum fuit, non est potentia, vt censuit B. Thomas, sed sui natura actu est, vt nuper ex Arist. demonstrauimus, quòd etiam rationi maximè consentaneum esse videtur. nam cum materia & forma quo quo modo relatiua sint, vt legitur 2. Phis. 26 igitur qualis diuersitas reperitur in formis, eadem in materiebus reperiri debet. cum autem dentur formæ quæ indigent materia vt subsistant ut formæ inferiorum, aliæ verò non indigent materia vt subsistant vt formæ æternæ. igitur & duo materiæ gradus reperiri debent, quorum alter indigeat forma vt actu sit, vt materia inferiorum, alter verò non indigeat forma vt subsistat, & actu sit sicuti materia cœli. & ita formarum diuersorum ordinū erūt materiæ diuersi ordinis vt vult Arist. 1. Phis. 26. nam formæ cœlestes cum motrices sint solū secundū locum, materiam habebunt mobilem secundum locum, & ita in actu: formæ verò mortales cum generabiles sint materiam habebunt in potentia, & sicut in formis dantur gradus, ita etiam in materiebus gradus inuenientur; quod adeo mihi rationi, & naturę ordini consentaneum esse videtur at Egidius cum oppositum tenuerit, à recta philosophandi methodo recepisse videatur, quam etiam veritatem cognouit Com. Auer. qui vt inquit Doctor subtilis, qui perraro Auerroem laudare solitus est; solus in hoc Arist. mentē habuisse videtur: inquit n. Auer. 2. cap. de Sub. orb. vbi ponit fundamentum ab Aristo desumptum nono Meth. 17. hoc autem est, omnis potentia in substantia est potentia contradictionis, in cœlo non reperitur potentia in substantia, igitur in cęlo nō reperitur materia quæ sit potentia in substantia, sed tantū ab vbi, quod etiam habuit primo Phis. 63. vbi inquit, in cœlesti corpore reperitur materia quæ est potentia ad vbi, sed non reperitur materia quæ est in potentia ad formam, quoniam reperiretur forma constituta in esse per subiectum, ecce quòd ne latum vnguem Auer. ab Arist. recedens vult quòd omnis potentia ad esse & ad formam, est potentia ad non esse, idcirco Auerroes semper hoc innixus principio format consequentiam istam, Si in cœlesti corpeore repriretur materia in potentia, in actu verò per formam esset in potentia contradictionis, & forma constituta in esse per subiectum, sed nō reperitur potentia contradictionis, ergo non reperitur materia quæ sit in potentia ad esse, actu verò per formā, ex quo patet quòd neq; de Auerrois sententia datur potentia illa ad esse tantum, vt ei imponunt moderni, quoniam si secundum ipsum huiusmodi daretur potentia, argumentum eius peccaret per fallaciam consequentis, & à parte ad totum negatiue, non habet potentiam

con-

contradictionis, ergo nullam habet potentia quæ respiciat esse, quoniam dicã habere potentiam ad esse tantum. insuper quòd materia Cęli ex se actu sit, de clarauit Auer. in Paraphrasi primi de Cęlo summa 6. iuxta principium, vbi hæc habet, Cęlum est corpus simplex, non compositum ex materia & forma, accipiendo Cœlum pro orbe, sed veluti materia in actu ad formas abstractas, magisque simile materiæ quàm formæ, licet neutri horum similitudinem obtineat: adumbrat enim materiam, tum quia sensibile, tum quia corpus, tũ quia potentiam habet ad vbi: assimilatur autem formæ, quia sua natura existentiã possidet actu, ecce quod vult materiam Cęli sui natura actu existere, & proinde habere similitudinẽ formæ, quam etiam scripsit 1. Cę. 95. vbi contradistinguẽs materiã Cęli à materia inferiorum sic inquit, inferiorum materia potentia est: materia autẽ Cęli actu est. nec dici potest, vt quidam dicunt moderniores, quòd Auerroes accipit materiã Cęli vt informata forma, quoniam comparatio esset in æquiuoco, quia fieret cõparatio inter materiam inferiorum vt informis est, & materiam Cęli vt formata: tum etiam quia capit materiam Cęli vt est cognoscibilis secundum analogiam, perinde ac materia inferiorum: talis autẽ non est materia formata, igitur non capit materiam Cęli ut est formata forma cum dicit tam esse in actu, sed secundũ se, hinc error detegitur nonnullorum Auerroistarũ qui secundum mentem Auer. dicunt, quòd materia cęli secundũ se potentia sit, actu autem constituatur per formam, quod tãtum distat ab Auer. sententia, quantum distat uerum à falso, sed licet materia Cęli non habeat potentiã ad esse & ad formam, habet tamen potentiam ad ubi, & proinde inquit Aue. 2. cap. de sub. orb. quòd materia Cęli est perfectior cęteris modis materiæ, quia non est in ea de potentijs nisi potentia ad ubi. causa uerò quarè hanc potentiam habeat, est, quoniam potentia intrinsecè spectat ad motum ut patet ex definitione motus, quæ est, motus est actus entis in potentia, ut in potentia, & in contex. 15. eiusdem tertij libri, motus in alio genere collocari non potest, quam in genere actus imperfecti, qui semper annexam potentiam habet ad terminum motus, unde habitibus præsentibus in materia cessat motus, quoniam cessat potentia quæ est de constituentibus motum: idcircò cum Cœlum moueatur, motus autem sit actus entis in potentia ad terminum, propterea in Cęlo reperitur potentia ad ubi, tanquam ad terminum motus: hanc autem potentiam perpetuò habet, quoniam si deficeret ista potentia deficeret motus Cęli, qui est actus cum potentia: cum autem motus Cęli æternus sit, eà propter semper coniunctam habet potentiam ad terminum motus, & ad ubi. itaque materiæ Cęli naturam concludentes dicimus, quòd materia Cęli est alterius rationis à materia sublunarium, per se existens in actu, solum habens potentiam ad ubi, qua conclusione ità constituta, ad ea quæ in contrarium adducta fuerunt ita respondeamus,

& ad primam rationem dicimus, quod illa minor propositio falsa est, quoniam cælum non est compositum per se vnum, ita vt ex materia & forma ipsius resultet vna substantia, quoniam causa quare fiat vnum per se, est potentia ad formam, ex 8. Meth. contex. 15. cum autem materia cæli non sit potentia ad formam, proinde ex tali materia & forma cæli non fit vnum per se, sed solum est compositum ex materia & forma, aut ex corpore & anima, tanquam ex mouente & mobili: & ideo cum sit compositum vnum quod ex se mouetur, solum potentiam habet ad terminum motus, & ad vbi. Ad Aristotelis authoritatem dicendum quòd Aristoteles 8. Met. 3. non definit materiam in cõi, sed materiam generabilium, quod ex verbis Aristotelis ostendi potest: inquit. n. materia potentia est, forma autem substantia est sola ratione separabilis, compositum aũt cuius generatio & corruptio est. ecce quod loquitur de materia quæ est pars compositi generabilis & corruptibilis. similiter secundo de Anima 2. dici potest loqui de materia corruptibilium, vel dato quòd loquatur de materia in communi, vt ratio probare videtur, dicendum quod vtraque potentia est, diuersimodè tamen, nam materia corruptibilium dicitur potentia ad formam, materia autem cæli dicitur potẽtia vnde & quo, & hæc sunt quo ad materiã corporis cælestis, qualis verò sit eius forma, & quomodo sese habeat sequẽs caput declarabit.

Quę sit cœlestis corporis forma.

HACTENVS *naturam materiæ cælestis corporis abundè satis explicauimus, nũc quæ sit eius forma à nobis cõsiderandum est, qua in re varij & inter se dissidentes Aristotelis interpretes sunt. Cõmẽtator vt apud ipsum legitur 12. Met. 38. & 2. cap. de sub. orb. censuit, quòd forma cælestis corporis sola intelligentia sit, nec in eo præter hanc alia reperiatur forma. ex altera parte fuerũt alij qui duplicẽ formã in cælesti corpore posuerunt, informantẽ vnam per quam cælum in esse constituatur, alterã verò assistentem vt intelligentiã quæ sibi motũ & operationẽ largiatur. Sed ij adhuc inter se varij ac discrepantes fuit, nam alij posuerunt formam hãc informantem non esse animã vt B. D. in prima parte summę quęst. 70 art. 3. & Simp. 2. cæli, vbi aduersus Alexandrũ tenet quòd in cælo non sit idem Anima & natura, sed in eo reperiatur natura distincta ab Anima, per quã cęlũ inclinationem habet vt moueatur: Anima verò distincta ab hac est principiũ actiuum circularis motus. Alij verò vt Auicennas & nonnulli ex recẽtioribus dixerunt formam hanc esse de genere animarum, non quidem vegetalem, sed sentientem per quam cælum constituitur in actu, & corpus est ne*

que

que graue,neque leue,vnde secundum istos in cęlo duplex reperitur compositio vna quidem ex propria materia,& propria forma,per quam cęlum est, & actu existit:altera verò est ex cęlo sic in actu & ex intelligentia tãquã ex nauigio & nauta,& ita ex propria forma fit vnũ per se,& secundũ substãtia:ex intelligẽtia verò quæ cælo vnitur in actu per propriã formã fit vnũ secundum esse mobile quod à seipso mouetur;tres ergo in summa de forma cęli extitere sententiæ,vna fuit quod sola intelligentia sit forma cæli, vt Auer. Alia verò quod præter intelligẽtiã insit propria forma, sed non Anima vt B.D & Simp. Tertia quòd propria forma pter intelligẽtiã sit de genere animarũ quæ imaginatiua dicitur,vt Auic.& recẽtiores.ij aũt qui propriã formã præter intelligẽtiam cælo accõmodarunt.hac habent fundamenta.& primo B.D.primo Cæli lect.6 ita probat, cęlum seclusa intelligentia est actu ens,secus non ageret in ista inferiora,igitur vel est actus,vel habens actum. non primo,quoniam actus & forma non potest esse subiectum motus. ergo est habens actum,ergo seclusa intelligentia compositum est ex materia, & forma,amplius cęlum seclusa intelligentia est singulare,& indiuiduum,ergo seclusa intelligentia formam habet cum materia. consequentia habetur ex Aristotele primo Cęli contex. 92. vbi inquit, quòd qui dicit hoc cęlum dicit formam cum materia, addimus nos & hæc alia duo,nam Aristoteles primo Cęli demonstrauit cęlum diuersam habere naturam à quatuor elementis. huiusmodi distinctio & diuersitas cæli à quatuor elementis vel erit à natura materiæ, vel à natura formæ: non primo, quoniam materia non est causa distinctionis, & diuersitatis, ex 7.Met. contex. 49. si secundo, vel erit à forma separata & ab intelligentia, vel ab alia forma propria citra intelligentiam, non primo, quoniam cum intelligentia non sit quiditas cęli non potest esse causa diuersitatis eius à quatuor elementis: idem enim est principium distinguendi & constituendi rem: cum ergo intelligentia non sit principium constituendi, igitur non erit principium distinguendi cęlum ab alijs. igitur erit propria forma in materia præter ipsam intelligentiam à qua subiectum ipsum recipit esse, & denominationem, scilicet quòd neque graue neque leue appelletur, quamobrem in cęlo præter intelligentiam alia reperitur forma, & ista ratio maximè fauet huic opinioni, præterea id ex Auer. confirmari potest primo Cęli 92.& 95. vbi inquit, impossibile esse aliquid per idem esse sensibile & intelligibile, sed est sensibile per materiam, & intelligibile per formam, iam verò cęlum seclusa intelligentia sensibile & intelligibile est, igitur est sensibile per materiam,& intelligibile per formam: igitur seclusa intelligentia compositum est ex materia & forma. hæc sunt quibus probatur in cęlo pręter intelligentiam aliam formã adinueniri, Sed

istorum opinio falsa est, & primo aduersus id in quo conueniunt, quod scilicet cœlum citra intelligentiam propriam formam habeat: instabimus, secundò aduersus vtranque separatim, quò ad primum ita probatur, si cœlo inest alia forma preter intelligentiam, tunc intelligentia erit superflua & ociosa, probatur, quoniam nulla alia est necessitas secundum ipsos ponendi intelligētiam, nisi vt ei tribuat operationem, & motum: iam verò si citrà intelligentiam habet formam propriam dantem esse. ergo ab hac etiam habebit operationem & motum, si quidem omnis forma dans esse rei. dat omnia accidentia consequentia esse illius rei, & est principium operationum illius rei, igitur non erit necessaria intelligentia vt ipsi tribuat operationem, & motum: nisi fortè dicant quòd non omnis forma dans esse rei, habeat rationem agentis, & tribuat propriam operationem rei. Sed hoc est maximè ridiculum, tunc enim euerteretur Aristotelis dictum 2. de Anima 37. vbi inquit, quòd Anima, quæ est causa vt forma, & actus corporis viuentis, est quoque causa vt agens & principium operationum corporis animati. nam dicam ego id esse falsum, quia licet sit causa vt forma, non tamē est causa vt agens, sed oportet ponere præter hanc aliam formam, quæ viuenti corpori operationem largiatur & motum, sicut est in cœlesti corpore, in quo forma est quæ dat esse celo, non tamen sibi largitur propriam operationem: sed preter hanc aliam formam ponere oportet, quæ habeat rationem Agentis, & celo propriam operationem largiatur, & ista ratio præsertim recētiores cogit, qui dicunt quòd hæc Anima sentiens quæ est propria forma celi continetur sub definitione Animæ tradita in secundo libro de Anima, nam si sic est, igitur sicut Anima quæ est causa vt forma, est etiam agens respectu operationum: pariter propria forma celi erit etiam agens, & principium motus. Amplius, si hæc propria forma celi non est principium motus, quomodo igitur innotuit ipsam in celesti corpore reperiri? cum forma non innotescat nisi ex operationibus, & Aristoteles non alia Methodo demonstrauit celum esse compositum ex duabus naturis quàm ex motu, vt patet ex 8. Phis. itaque omnis forma dans esse rei, ei quinetiam operationem, & accidentia propria largitur, sicut bene dicit Doctor subtilis, quòd vera forma tria habet, dat esse rei, facit vnum per se, dat operationem, & motum. quare cum ista forma dat esse celo, ergo ei tribuet operationē & motū, quare superflua erit intelligentia, præterea forma hæc aut erit corruptibilis, aut æterna, mediū non datur. si primo, ergo celū erit formaliter corruptibile, quòd falsum est, si æterna, ergo à materia abstracta, ergo intelligens, deducitur vltima consequētia ex Arist. 3. de Anima 16. vbi inquit quòd omne per essentiā abstractū à materia est intelligens: sicut. n. materialitas causa est vt forma sit intelligibilis solum, & non intelligens, vt inquit codē loco, ita vacuitas

tas & carentia materiæ causa est vt forma sit intelligibilis, & intelligens: si ergo huiusmodi forma abstracta est, & non educta de materia, ergo erit intelligens, ergo vniuscuiusque orbis duæ erunt intelligentiæ contra Aristotelis decretum 12. Met. 44. vbi vnicuique orbi vnicam tantum accommodauit intelligentiam: postremo, tunc Philosophus alias substantias separatas venari non potuisset: probatur, quoniam ex hoc medio eas venatur motus æternus, ergo motor æternus, igitur substantia æterna & à materia abstracta, vt patet ex 8. Phis. & 12. Met. 30. iam verò si datur hæc forma citrà intelligentiam, dicam quòd hic motor æternus, & hæc substantia æterna est propria forma cœli quæ ipsum constituit in esse. & est principium motus æterni, & præter hanc non datur alia substantia separata, quare posita hac forma ablata erit via venandi alias substantias separatas, nunc seorsum vtranque opinionem consideremus, vt falsitas istarum opinionum magis appareat, & primo opinionem Simplicij & B. Doctoris, dicunt isti quòd huiusmodi forma non est de genere animæ, quod sanè tam falsum est quàm quod falsissimum, nam si hæc forma æterna est, ergo abstracta à materia, ergo intelligens erit, ergo anima, quinimmo supra animam cum gradus intellectiuus supra animam sit, nam repugnantia est, me herclè, asserere, quòd est forma æterna, & non est anima, vel intellectus, quoniam si hoc prædicatum stat cum subiecto, quòd sit æterna, & non sit intelligens, tunc Philosophus ex hoc principio quòd substantiæ mouentes cœlum sunt æternæ, nunquam potuisset inferre quòd sunt intelligentes, si dicāt isti quòd Philosophus nō demonstrat quòd sint intelligentes ex hoc principio quòd sint æternæ. sed quia sunt actus puri. sed dicant isti (obsecro) vnde nam Arist. demonstrauit quòd sint actus puri, nonne ex hoc principio quia sunt æternæ? sic arguens 12. Met. 39. formæ cœlestes sunt æternæ, ergo omnino à materia, & à potentia abstractæ: ergo puri actus, quòd si ex hoc medio quòd sint abstractæ à materia, & actus puri probauit quòd sint intelligentes, quòd autem sint abstractæ à materia purique actus non intulit nisi ex hoc medio, quia sunt æternæ, igitur esse intelligentes induxit ex hoc quia sunt æternæ, & propterea egregiè dixit Auer. 2. cap. de sub. orb. quòd natura huius formæ æternæ est natura animæ tantum. Insuper falsum est & ab Arist. alienum, quòd huiusmodi forma æterna sit vere natura, nam cum Philosophus 2. Phis. 12. declarasset quòd natura dicitur de forma, declarans de qua dicitur natura, inquit, natura dicitur de forma quæ inseparabilis est à materia, & quæ terminus generationis est, vt inquit etiā in contex. 14. quod etiā confirmauit primo de animaliū partibus cap. 1. vbi volens probare quòd forma æterna & abstracta à materia nō cōsideratur à naturali, sic ratiocinatur, Philosophus naturalis cōsiderat naturam non omnis Aīæ, vt æterna & abstracta est natura, ergo &c. ecce quòd forma

æterna

æterna & abiuncta à materiæ conditionibus non est natura, licet secundum analogiam & proportionem natura dici queat, vt inquit Auer. 2. Cœ. 3. quoniam sicut forma corruptibilis quæ vere natura est in proprio subiecto, motũ producit, ita forma æterna in proprio orbe, & hoc etiam voluit Aphrodis. Alex. cum dixit, quòd in cœlo idem est Anima & natura non intelligens quòd sit verè natura, quoniam si secundum Alex. Anima Cœli non est proprie Anima, vt ipse inquit primo suæ Paraph. de Anima libro cap. 9. sed secundum analogiam Anima dici debet, multo minus secundum ipsum erit natura, sed Anima dicitur vt est actus corporis cœlestis, dicitur verò natura quatenus in proprio orbe motum producit: grauiter enim peccat Simplicius, cum inquit, quòd huiusmodi forma causa est vt Cœlum moueatur, nam forma non est causa, vt res patiatur, sed vt agat actio enim & passio à diuersis proficiscuntur naturis, actio quidem à forma passio verò à materia, & cuicunque conuenit passio, conuenit ratione materiæ, vt testatum reliquit Arist. 1. de Gener. 55. & secundo libro 53. quarè opinio Simplicij & Beati Thomæ nullo pacto peripatteica est. Nec Auicennæ opinio & recentiorum dicentium quòd huiusmodi forma est Anima sentiens, & imaginatiua Aristoteli consentanea est, siquidem vt habetur secundo de Anima contex. 160. imaginatiua est motus factus à sensu secundum actum, sed in Cœlo non reperiuntur sensus vt sub finem tertij de Anima Aristo. declarauit, quia neque propter melius Animæ, neque propter melius corporis, ergo in cœlo non reperitur imaginatiua. nec valet si dicant, quòd ibi in secundo de Anima definitur imaginatiua mortalium, & hæc præsupponit sensus externos, non autem imaginatiua cœlestis corporis, quoniam de ipsorum sententia, quãdo est vna natura communis analoga prius definitur illa natura communis, quàm sua analogata. imaginatiua secundum ipsos dicitur secundum prius & posterius de imaginatiua Cœli & mortalium, ergo prius definitur natura illa communis, & imaginatiua in communi, quàm hęc, aut illa, quarè definitio ista erit de imaginatiua in communi, quòd sit motus factus à sensu secundum actum, & consequenter vtraque præsupponit sensus exteriores. præterea vbi Philosophus egit de huiusmodi imaginatiua quæ est quiditas Cœli, nam cum sit forma, & quod quid est ipsius Cœli de ipsa necessario erat agendum, secus pertractasset de cœlo, & non declarasset quod quid est, & formã ipsius, quòd si ea non definitur in secundo de Anima, cum alibi non consideretur, igitur nullibi Philosophus de ea pertractauit, itaque purum figmentum est & meræ nugæ, quòd imaginatiua præter intelligentiã in cœlesti corpore reperiatur.

Dilucidatio

Dilucidatio.

NON recedentes ergo in huius problematis determinatione ab opinione Auerrois, qui hac in reueram Aristotelis mentem est assecutus, dicimus quòd forma Cœli sola intelligentia est, nec Aristoteles præter intelligentiam vllam aliam in cœlesti corpore formam cognouit, qua habita veritate quæ in oppositum adducta fuerunt, persoluamus. & primo ad rationem Beati Thomæ dicimus, quòd illa ratio bis. peccat, primo quidem cum dicit, quòd Cœlum seclusa intelligentia agit in ista inferiora, quod falsum est, nam Cœlum non agit in ista inferiora nisi mediante lumine, & motu: iam verò Cœlum seclusa intelligentia non mouetur, nec lumen habet, cum ista habeat ab ipsa intelligentia. igitur seclusa intelligentia non agit in ista inferiora: peccat secundo, quoniam argumentum est ab insufficienti, nam cum dicit si est actu, vel est actus, vel habens actum, dicimus quòd nec est actus, nec habens actum & formam, sed est materia per se existens in actu, itaque argumentum peccat ab insufficienti. Ad secundam autem rationem bis. respondetur, & primo negatur antecedens, quoniam Cœlum seclusa intelligentia nec singulare, nec indiuiduum est, si quidem ablata intelligentia omnia quinetiam accidentia auferuntur, quibus mediantibus orbis, & Cœlum singulare, & indiuiduũ efficitur: secundo de mente Auer. responderi potest, quoniam Auer. primo Cœ. com. 95. dicere videtur, quòd orbis, & materia per se indiuiduata est. respondetur negando consequentiam, ad illam autem Aristotelis authoritatem dicimus, quòd ibi Aristoteles capit Cœlum pro mundo, de quo dubitationem mouit aduersus vnitatem inibi de eo demonstratam, & illa authoritas vera est de mundo & non de cœlesti corpore: & ratio est quoniam mundus singularis est & indiuiduus per aliud vt per compositionem materiæ & formæ, & proindè qui dicit hunc mundum, formam dicit cum materia, at Cœlum seclusa intelligentia non est singulare, & indiuiduum per aliud, sed per se, & proinde non sequitur formam habere cum materia. vnde illa propositio singulare & indiuiduum formam habet cum materia, veritatem non habet in ijs quæ sunt indiuidua per se sicut sunt substantiæ separatæ, & corpora cęlestia. Ad tertiam uerò ità respondemus, quòd Aristoteles primo libro de cęlo demonstrauit cęlum diuersam habere naturam à quatuor elementis: cęlum autem ibi capit ut est subiectum simplex, quod est aptũ natum moueri motu circulari, per se existens in actu sine forma. cum autem quæritur an talis diuersitas sit à natura formæ, vel à natura materiæ, dicimus, quòd prouenit à natura materiæ, quæ per seipsam distinguitur à natura quatuor elementorum, vnde in hac propositione, Cœlum est alterius natuar

ab

ab elementis accipitur Cœlum pro subiecto simplici, & pro parte corporea quæ est materia ex se existens in actu, quæ quidem ab intrinseco, & ex sui natura distinguitur à natura quatuor elementorum: hoc enim pacto Cœlum considerauit Aristoteles in lib. de Cœlo, videlicet quò ad partem corpoream tantum quæ cum actu sit per se quali motu est apta moueri tali mouetur: Ad vltimam negatur minor propositio, quia Cęlum seclusa intelligentia non est sensibile, si quidem non est sensibi le nisi mediantibus accidentibus, vt lumine, figura, & motu: hæc autem cum non habeat nisi ab ipsa intelligentia vt ipsemet testatur Auer. 2. cap. de sub. orb. igitur seclusa intelligentia non habet huiusmodi accidentia, quare seclusa intelligentia non est sensibile, quinimmo seclusa intelligentia non est intelligibile per se, siquidem eius natura cognoscibilis non est nisi per analogiam & similitudinem ad ista inferiora, nam sicut se habet subiectum motus localis in inferioribus, ità se habet in corpore celesti, sed in inferioribus subiectum motus localis est in actu, igitur & in Cœlo subiectum motus localis actu est: discrimen tamen est quòd subiectum motus localis in inferioribus est actu per formam, in cęlestibus autem est actu per se. vtrunque tamen cognoscibile est secundum analogiam sed differenter, quia materia, & subiectum mortalium cognoscitur per analogiam non quidem ad formam, sed ad materiam artificialem, vt legitur apud Aristo. primo Phis. 69. subiectum autem cęlestium corporum cognoscitur per analogiam ad materiam inferiorum. quoniam ergo Cęlum seclusa intelligentia non est intelligibile per se, sed per comparationem ad aliud, ea propter non sequitur, seclusa intelligentia materiæ & formæ compositionem habere, sed hoc in loco occurret aliquis aduersus id quod dictum est quòd cęlum seclusa intelligentia, quoniam non habet accidentia secum iuncta sensibile minimè est. nam inquit Auer. primo illo de Cœlo 92. & 95. quòd omne sensibile est sensibile per materiam, igitur remotis omnibus accidentibus adhuc Cęlum sensibile erit, cum remaneat materia quæ sentiendi ratio est. dicimus ad hoc quòd materia bif. considerari potest, uno modo secundum se, alio modo vt sensibilibus qualitatibus affecta, tunc dicendum quòd si primo modo consideretur materia non est causa sentiendi, quoniam si daretur compositum ex materia & forma sinè sensibilibus qualitatibus, vt sine colore non esset visibile, quoniam vt habetur secundo de Anima contex. 63. substantia per accidens sensibilis est mediantibus qualitatibus ipsis, vt visibile vt coloratum, gustatile vt saporosum: si verò secundo modo accipiatur materia vt sic causa est vt res sensibilis sit, verum ratio formalis sentiendi per quam aliquid dicitur sensibile. est qualitas sensibilis, quę per seipsam sensibilis est, & cætera per ipsam: color enim per se visibilis est, & ratio alia sentiendi. materia verò concurrit vt conditio agentis, cum ergo inquit Auerro. quòd quicquid est sensibile, est

per materiã, nõ accipit materiã primo sed secundo modo, licet ergo in Cælo seclusa intelligentia remaneat materia, quia tamen non remanet accidentibus affecta, propterea non est sensibile. ex his itaque quæ hactenus dicta sunt mihi satis conclusum esse videtur, in cœlesti corpore præter intelligentiam nullam aliam formam adinueniri, sed nunquid intelligentia ei vniatur vt motor, vel vt forma ne legentium animos nimia prolixitate tedio afficiamus, sequens caput declarabit.

An intelligentia sit forma dans esse corpori cœlesti.

VM in cœlesti corpore (vt superius ostensum est) nulla alia reperiatur forma nisi intelligentia, nunc illud considerandum est, an corpori cœlesti vniatur vt forma, vel vt motor, hoc est an sit forma informans, vel assistens, perinde ac nauigio nauta, & licet huius problematis resolutio ex superioribus aliquo pacto haberi queat, nihilominus vt magis atque magis veritas illustretur, & aliorum dicta hac in re omnibus conspicua fiant, id mihi in præsenti capite inuestigandum proposui, in cuius problematis determinatione non est eadem apud omnes opinio, Achillinus tertio libro de orbibus dubio primo, Suessa. & ex modernioribus plurimi alij, de Aristotelis & Auerrois intentione dixerunt, quòd intelligentia est forma dans esse formaliter Cælo, quam opinionem pluribus rationibus & authoritatibus persuadere conati sunt: & primo per rationem formæ hoc pacto, Forma, vt habetur secundo Phisicor. context. 28. est quod quid est esse rei, igitur intelligentia cum forma sit, est quod quid est ipsius Cæli; quod confirmant ex Aristotele secundo de Anima 37. vbi (vt inquiunt) ita ratiocinatur. Anima forma est. igitur causa est vt viuentia sint, à pari intelligentia forma est, igitur causa est, vt cœleste corpus actu sit: Secundo quòd intelligentia sit forma dans esse probatur ex ratione Philosophi, secundo de Anima 24. qua probat Animam esse corporis actum, omne id per quod alicui propria operatio inest, corporis actus est, sed per intelligentiam Cælo propria operatio inest, igitur intelligentia cœlestis corporis actus est, & forma dans esse: tertio, quod vnitatem largitur rei, idem tribuit esse, quoniam ab eodem est esse, & vnum esse, vt habetur 2. de Anima contex. 7. & quarto Met. 3. sed intelligentia cœlesti corpori vnitatem largitur, ergo eidem tribuit esse: minor patet ex Auerro. secundo Cæl. 3. vbi inquit, quòd ex intelligentia & orbe fit magis vnum quàm ex materia &

forma corruptibilium: Accedit quòd in abstractis idem est forma, finis, & agens, igitur intelligentia quæ abracta est, cœlestis corporis causa erit ut forma, finis, & agens, sed causalitas formæ est dare esse rei, igitur intelligentia dabit esse formaliter Cœlo: probant insuper hoc nonnullis Auerrois authoritatibus, & primo ex Auerrois authoritate primo Phisic. 63. ubi inquit, quòd cœleste corpus constituitur per intelligentiam, sed intelligentia non constituitur per corpus cœleste, iam uerò sicut negatur de intelligentia quòd constituatur Cœlo, ita affirmatur de ipso, quòd constituatur ab intelligentia, sed negatur, quòd intelligentia secundum esse, constituatur à Cœlo, ergo affirmatur de ipso, quòd constituatur ab intelligentia secundum esse. itaque intelligentia constituet Cœlum in esse, atque ita erit forma informans. Accedit alia Auerrois authoritas primo Cœli 95. ubi apertissimè inquit, quòd materia Cœli non est per se existens in actu, igitur erit in actu per intelligentiam, sed id per quòd res actu est, dicitur esse forma informans, ergo intelligentia dicitur esse forma informans. postremo afferunt Auerrois authoritatem in Paraphr. metef. tract. 4. vbi sic inquit, Substantiæ abstractæ non sunt tantum motores corporum cœlestium, immò dant eis formas suas, quibus sunt id quod sunt. hæc sunt ex quibus ostendunt de Aristotelis & Auerrois sententia intelligentiam esse formam dantem esse formaliter Cœlo, sed opinio ista nec est ad mentem Aristotelis, nec ad mentem Auerrois. & quamuis summi Aristotelis & Auerrois interpretes & præcipuè Zimara infinita adduxerint argumenta, nihilominus non tetigerunt radices, & uera Aristotelis & Auerrois fundamenta, hinc factum est quòd oppositam tenentes partem ipsorum argumenta facilè subterfugere potuerunt. Nos autem multitudinem argumentorum derelinquentes, quoniam perfectio rerum non numero, sed pondere dimetitur, uera Aristotelis, & Auerrois fundamenta inquiremus, & primo horum opinionem non esse ad mentem Aristotelis, mox non esse ad mentem Auerrois ostendemus. quòd autem non sit ad mentem Aristotelis ita probatur, Si intelligentia est forma dans esse, ergo cum orbe facit unum per se quoniam ut supra ex quarto Meth. 3. & secundo de anima contex. 7. ab eodem est esse, & unum esse, sed non potest fieri unum per se, nisi quia unum est actus, & reliquum potentia ex 8. Meth. context. 15. igitur si intelligentia est forma dans esse, materia Cœli est in potentia ad esse, atqui materia Cœli non est in potentia ad esse, quoniam tunc esset in potentia contradictionis, & ad non esse, vt superius abunde satis demonstratum fuit. si itaque materia Cœli non est in potentia ad esse, igitur non potest fieri unum per se. igitur intelligentia non est forma informans, quoniam antecedens non stat cum opposito consequentis: Nec ualet modernorum responsio dicentium, quod potentia duplex est. una ad esse tantum, & ad dimi-

dium

dium contingentis: alia verò ad vtrumque, & quòd materia Cęli est in potentia ad esse tantum, & per hanc recipit intelligentiam ipsam cum qua facit vnum per se, quoniam si illa distinctio esset vera, euerteretur Aristotelis ratio nono Met. 17. vbi probat, quòd æterna non habeant potentiam ad esse, quoniam tunc haberent potentiam ad non esse:& 12. Meth. contex. 30. vbi probat intelligentias in sua substantia potentiam non habere, quoniam tunc haberent potentiam ad non esse. quis enim asserere posset in sua substantia intelligentias potentiam habere, quæ secundum dimidium contingentis est? & proinde inferre non licet, ipsas contingere non esse. ea propter dixere nonnulli vt hanc vitarent difficultatem, quòd anima Cæli est forma informans, & facit vnum per se, non tamen materia Cęli est potentia, quoniam ex materia Cæli & forma vnum per se fieri potest. etiam si materia Cæli non sit potentia ad esse, responsio ista tam procul abest ab Aristotelis sententia, vt nihil magis, nam si fieri posset vnum per se absque potentia, tunc rueret ratio, quam assignat Philosophus 8. Meth. 15. cum inquit, quod ideò fit vnum per se, quia vnum est actus, & reliquum potentia: dicam enim ego, quòd altera causa superflua est, scilicet potentia, quoniam vnum per se fieri potest actu solum absque potentia, sicut efficitur ex forma & materia Cæli: si itaque ratio ab Arist. assignata consistere debet, dicendum, quòd vnum per se necessario includit actum & potentiam tanquam causam adæquatam, nec vllo pacto vnio formæ per informationem cum materia fieri potest absque potentia: præterea velint, nolint isti fateri coguntur, quod si est forma informans, necessariò materia est in potentia, quòd ità probatur. Si anima Cæli dat esse & tribuit actum materiæ, igitur materia Cęli sui natura caret esse, & caret actu:& quoniam est apta nata perfici, & recipere actũ, igitur in materia Cęli reperitur carentia cum aptitudine ad recipiendum actum, sed carentia cum aptitudine priuatio est. ergo materia Cæli secum annexam & comprehensam habet formæ priuationem, sed priuationi semper iuncta est potentia ad formam, vt etiã declarauit Themistius celebri illa digressione primo Phisicorum de potentia materiæ, igitur si in cælo reperitur forma informans, in materia Cæli necessariò reperitur potentia ad formam, quòd ipsi aufugere voluerunt, vt argumenta vitarent aduersus primam responsionem adducta: cum autem materia Cæli non sit potentia ad esse, sed natura quædam per se existens in actu. igitur ex hac materia & forma non potest fieri vnum per se, cum duo actu non fiant vnum actu, vt legitur 7. Meth. tex. 49. nec ipsi materiæ per informationem vniri potest, cum forma informans materiam postulet in potentia: secundo & principaliter vtor argumento communi, si intelligentia esset forma informans, igitur moueretur per accidens ad motum subiecti. consequens falsum est ex octauo Phisic. deducitur consequentia, quoniam omnis

forma recepta in materia, & perficiens materiam mouetur ad motum sui subiecti. Sed ij argumentum hoc facilè dilui posse existimarunt. dicentes quòd forma informans in duplici differentia est: alia enim est forma informans constituens subiectum,& constituta in esse per subiectum, sicut sunt formæ materiales. alia verò est forma informans constituens subiectum, sed non constituta per subiectum,tunc dicunt quòd forma informans constituta in esse per subiectum mouetur per accidens ad motum sui subiecti,non autem forma informans non constituta,quia huiusmodi forma non est extensa in materia: iam verò intelligentia est forma informans non constituta per subiectum,ea propter non mouetur per accidens ad motum subiecti.fuit distinctio hæc de duplici formarum genere sacra(vt aiunt) anchora, qua isti omnes nodos dissoluere,& omnes scopulos aufugere crediderunt.& licet Zimara totis viribus hoc duplex formarum genus demoliri conatus sit,id tamen ex Aristotele non effecit,& satis debiliter ex Auer. comprobauit, vt vnusquisque apud ipsum proprio quæsito de triplici causalitate intelligentiæ perlegere potest. demonstrabimus autem nos distinctionem hanc non esse ad mentem Aristotelis, & suo loco non esse ad mentem Auerrois,quòd non detur forma informans non educta de materia probatur ex Arist. secundo de Anima 11. vbi tradita animæ definitione infert hoc corrolarium, Anima est actus, & quod quid est corporis animati, ergo est à corpore inseparabilis, aut quædam subiectę animæ partes si partibilis est.ecce quod forma informans,& quæ est quod quid est rei,est à corpore inseparabilis,& consequenter educta de materia,quod si daretur forma informans non educta, tunc Aristotelis consequentia falsa esset,cum inqui ,est quod quid est corporis animati, ergo à corpore inseparabilis,quoniam antecedens stat cum opposito consequentis, nam datur forma quæ est quod quid est corporis, & tamen non est inseparabilis, nec constituta per subiectum.secundo ità probatur,si est forma informans & perficiens materiam,ergo materia sui natura actum excludit, & ex se potentia est. ergo si est forma informans recipitur in materia in potentia,hoc stante sic arguo, Omnis forma recepta in materia in potentia educitur de potentia materiæ, sed per hypotesim omnis forma informans recipitur in materia in potentia, ergo Omnis forma informans educitur de materia. maior propositio probatur,quoniam cum forma recipitur in materia in potentia aut extrinsecus inducitur,aut educitur,sed non extrinsecus inducitur: hæc enim opinio Academicis ascribitur,non autem Aristotelis fuit, nam vt scribit Auer. 8.Meth.15.& 12.Meth.18.agens non congregat formam cum materia, sed formam extrahit de potentia ad actum.cum itaque secũdum Aristotelem forma in materia ab extrinseco non inducatur sed educatur, igitur omnis forma recepta in materia in potentia,& vnita materiæ per informationem de sinu

mate-

materiæ educta est. quod ex eo confirmatur, quia omnis forma quæ recipitur in materia in potentia ad esse. recipitur in materia quæ est in potentia ad non esse, vt crebro dictum est. ergo illa forma poterit non esse, ergo corruptibilis, & educta, igitur omnis forma recepta in materia in potẽtia necessario de materia educta est. & quia omnis forma informans recipitur in materia in potentia, igitur omnis forma informãs educta est. quare distinctio illa ad quã miseri isti confugiunt de forma informante cõstituta, & non constituta ab Aristotele prorsus aliena est. quamobrem si intelligentia est forma informans, igitur reciperetur in materia in potentia, ergo de materia esset educta, igitur extensa, & diuisa ad diuisionem subiecti, igitur per accidens mobilis ad motum subiecti, quod probandum erat, præterea si intelligẽtia est forma informans, & quiditas cælestis corporis, igitur talis quiditas ab aliquo artifice considerari debet. aut ergo considerabitur à mathematico, aut à diuino, aut à naturali Philosopho: non à Mathematico, quoniam Mathematicus substantiam non contemplatur, & si aliquis ex Mathematicis de substantia theoriam facit, vt Astrologus, non tamen ita altius sese attollit vt formam, & cæli quiditatem contempletur: non à diuino, quoniam diuinus considerat intelligentiam, & animam cęli non ea ratione qua est principium determinati entis, sed ea ratione qua est principium entis. hic enim est conueniens considerandi modus primi Philosophi, vt statuit Aristoteles sexto Met. contex. primo vbi sic inquit, Quæruntur enim principia entium, in quantum entia sunt, non à naturali Philosopho, quoniam vel in octauo Phis. vel in lib. de Cælo, vel in lib. de Anima, in alijs enim naturalis scientiæ partibus considerari non potest. Sed non consideratur in octauo Phis. quoniã ibi agitur de primo motore sub rõne mouentis nõ autem sub rõne formæ, nõ in lib. de Cęlo quoniã vt unicuique patet qui accuratè perlegit & primum & alterum librum de Cælo ibi non agitur de forma cælestis corporis, sed duntaxat de parte corporea disputatio habetur: nõ in libris de Anima, ut ipsis videtur, quoniam vt superius dictum fuit, in libris de Anima ea anima definitur quæ est actus illius corporis animati, quod ponitur in diuisione corporis naturalis in tex. 3. secundi libri, sed corpus illud animatum qđ est mẽbrũ diuisiuũ corporis naturalis, illud est vt ibi describit Philosophus, quod in se prĩcipiũ hẽt nutritionis, & incremẽti, hoc aũt est corpus generabile & corruptibile, igitur in libris de Aĩa dũtaxat definitur & cõsideratur aĩa corporis generabilis & corruptibilis, sicut ẽt extat omniũ græcorũ sñia, itaq; nec in libris de Anima cęlestis corporis quiditas cõsideratur, cũ ergo intelligẽtia vt quiditas cælestis corporis à nullo artifice cõsideretur, igitur nõ erit forma informãs & cęlestis corporis quiditas, postremo si esset intelligẽtia forma informãs cęlũ nõ diuideretur in partẽ per se mouẽtẽ & partẽ per se motam,

quod

quod Aristoteli aduersatur, qui 8. Phis. statuit cœlum diuidi in partem per se mouentem, & partem per se motam, cum à seipso moueatur. consequentia conspicua est, quoniam si intelligentia est forma constituens materiam in actu, ipsa erit pars per se mouens. pars verò per se mota non potest esse materia, quoniam cum de se non sit in actu, sed in potentia, non potest esse pars per se mota, quoniam subiectum motus localis actu est, vt legitur quinto Phis. con tex. 8. si itaque intelligentia esset forma informans, cœlum non diuideretur in partem per se mouentem, & partem per se motam, quod cum falsum sit, falsum erit id ex quo sequitur. hæc sunt ex quibus iam probatum esse arbitramur opinionem hanc non esse ad mentem Aristotelis. Nunc verò superest vt demonstremus opinionem hanc non esse ad mentem Auerrois, cuius doctrinam ipsi tantoperę profitentur, cuius opinionem lubēter perpendimus, tum propter illos qui Auerrois dogmata insequuntur, tum etiam vt ostendamus istos illum authorem non intelligere quem profitētur: accipimus autem in primis principium hoc secundum doctrinam Auerrois, quòd omnis forma informans educta est de potentia materiæ, cuius principij veritas ex ipsomet ità ostenditur, Si forma dat esse actu materiæ, igitur materia sui natura nec actu est, nec habet esse, ergo suapte natura potentia est ad recipiendum esse. igitur omnis forma dans esse, perficit, & recipitur in materia, quæ est in potentia ad esse, sed vbi materia est, quæ in potentia est ad esse, ibi est forma constituta per subiectum, vt aperta est Auerrois sententia primo Phis. 63. vbi sic inquit, In cœlo reperitur potentia ad vbi, non potentia ad formam, quoniam si reperiretur materia quæ sit potentia ad formā, ibi reperiretur forma constituta per subiectum: quoniam autem non reperitur materia quæ sit in potentia ad formam, ideo non reperitur forma constituta per subiectum, hęc Auer. si igitur vbi forma dans esse, ibi materia in potentia ad esse, & vbi potētia ad esse, ibi forma constituta per subiectū: igitur de primo ad vltimum, omnis forma dans esse est forma constituta per subiectum, & educta de materia, quamobrem talis discursus in forma erigi potest, Omnis forma recepta in materia quæ sit in potentia ad esse est constituta in esse per subiectum, omnis forma informans recepta est in materia quæ est in potentia ad esse. igitur omnis forma informans est constituta per subiectum, & educta de materia. quòd si quis dicat illa maior propositio intelligitur de forma recepta in materia quæ est in potentia ad esse, & ad non esse, non autem de materia quæ est in potentia ad esse tantum, & cum Auer. inquit, quòd vbi materia quæ est in potentia ad esse, ibi forma constituta per subiectum intelligit de materia quæ est in potentia ad vtrumque contingens, non autem ad esse tantum. responsio ista falsa est, quoniam Auer. ibi, non accipit potentiam in substantia, vt contra distinguitur à potentia ad

esse

esse tantum, sed vt contradistinguitur à potentia ad vbi, quoniam sic inquit, In cœlo reperitur potentia ad vbi, sed non reperitur potentia ad formam, ecce quòd accipit potentiam ad formam, vt contradistinguitur à potentia ad vbi, & non ab alia potentia ad esse tantum. præterea secundum Auerro. omnis potentia in substantia, & ad esse, est potentia ad non esse, vt patet sub initium secundi cap. De sub. orb. vbi ita ratiocinatur, In cœlo non reperitur potentia in substantia & ad esse, quoniam si hæc potentia reperiretur, tunc esset potentia contradictionis, & ad non esse. iam verò si secundum ipsum daretur potentia ad esse tantum, consequentia nulla esset, quoniam dicam, quòd in cœlo reperitur tantum ad esse, & ideo non sequitur quòd sit potentia contradictionis, & ad non esse, quare secundum doctrinam Auerrois qui in hoc est Aristotelem insecutus, omnis potentia ad esse contradictionis est, & per consequens omnis forma quæ vnitur materiæ per informationem, & recepta in materia in potentia constituta est, & deducta de materia. hinc velim te de Auerrois sententia colligere propositiones istas, Prima est, quòd omnis potentia ad esse est contradictionis & ad non esse, quæ fuit etiam Aristotelis nono Met. 17. Altera propositio est, quòd vbi potentia ibi forma habens contrarium. vnde semper Auer. format consequentiam istam, si æterna haberēt potentiam præter potentiam ad vbi, haberent contrarium, quę ratio ex eo necessitatem habent, quoniam vbi potentia, ibi forma habens contrarium. Tertia propositio est, quòd omnis forma recepta in materia in potētia ad formam de materia educta est. quo principio innititur Auerrois consequentia primo Phis. 63. vbi potentia ad formam, ibi forma constituta per subiectum. Hinc sequitur quarta propositio, quòd cum omnis forma dans esse recepta sit in materia in potentia, quòd omnis forma dans esse educta est de materia, in quibus propositionibus cum Beatus doctor Auerroi contradicit, Aristoteli quoque maximè contradicit, quibus sic explicatis, illoque firmato principio, ità argumentamur, omnis forma informans educta est de potentia materiæ, intelligentia non est forma educta de materia, igitur intelligentia non est forma informans Secunda ratio principalis ex Auer. omne compositum est nouum, & corruptibile, quo principio vtitur ipse 12. Meth. com. 39. sed si intelligentia est forma dans esse cœlo, cęlum erit compositum ex materia, & forma dante esse, ergo cęlum erit nouum & corruptibile. Sed huic rationi hunc in modum isti satisfaciūt, dicentes quòd illa maior propositio intelligitur de materia quæ est potentia contradictionis, & forma habente contrarium, & constituta per subiectum, iam verò cælum non est compositum ex materia quæ sit potentia contradictionis, & forma constituta. ea propter non sequitur cęlum esse nouum & corruptibile. Cęterum quia ista responsio eo capite reprobata est, quo perpenditur illa propositio, omne compositum est nouum,

teria mediante agente, siue per se, sine agentis concursu, aliunde sequitur & inconuenientia: igitur intelligentia nullo modo per informationem orbi copulari potest: postremo Auer. 1. Cęli 95. postquam declarauit conuenientiam inter materiam cœli & inferiorum, quòd vtraque cognoscibilis est in ordine ad aliud, differentiam ponens inter vtranque, sic inquit, Materia inferiorum potentia est, materia autem cęli actu est, tunc quero aut Auer. accipit vtranque materiã informatam, aut materiam inferiorum, accipit secũdum se, & materiam cœli in actu per formam, aut accipit vtranque secundum se, non consideratis formis. primum quidem dici non potest, quoniam accipit vtranque vt cognoscibilis est in ordine ad aliud: dicit enim sicut materia sublunarium cognoscibilis est in ordine ad aliud, ita materia cœli, iã verò materia vt informata est, & actu per formam non cognoscitur in ordine ad aliud: accedit quòd contradistinguit materiam cęli à materia sublunariũ, quoniã materia cœli est natura per se indiuiduata: materia verò inferiorum non est per se indiuiduata, igitur non accipit vtranque materiam vt vtraque informata est. nec secundum dici potest, quoniam tunc comparans esset in æquiuoco, adde quòd accipit materiam cœli vt est indiuiduata & vna numero per se, ergo accipit materiam cœli seclusa forma: quare dicendũ est quòd accipit vtrãque materiã secundũ se seclusis formis, quòd scilicet materia inferiorum secundum se potentia sit, materia autem cœli secundum se sit in actu: si igitur per se actu est, non igitur secundum Auer. indiget intelligentia informante, & actuante, ex quibus superque satis probatum existimo, vt multa alia silentio inuoluam, istorum opinionem non esse ad mentẽ Aristotelis, nec etiam ad mentem Auerrois.

Dilucidatio.

REM itaque determinantes dicimus, quòd vera & germana Aristotelis, & Auerrois sententia est, quòd intelligentia non est forma dans esse, nec cęlo vnitur vt forma, quemadmodum superius vberrimè demonstratum fuit. sed cęlo vnitur tanquã motor, & forma est, vt aiũt, assistens perinde ac nauigio nauta ei tribuẽs motũ: neq; n. per methodũ qua progressus est Arist. quæ motus est secundum locum 8. lib. Phis. in cęlesti corpore aliam compositionem cognouit ex forma æterna & orbe quam vt ex mouente & mobili. verum quia motus secundũ locũ est vnus ex illis quatuor vitę gradibus ab Arist. 2. de Anima 13. enumeratis, de illo loquor qui à seipso fit, quoniam talis animatorum est, vt idem testatur 8. Phis. 29. viuere autem viuentis est esse, vt inquit secundo de Anima contex. 37. & iuxta multiplicem vitæ gradum multiplex etiam est esse, deo intelligentia tribuens*

motum cælo tribuit sibi vitam, & tribuens sibi vitam, dicitur sibi tribuere aliquo modo esse. sed huiusmodi esse non est per informationem, aut quia dedicat materiæ potentiam ad actum, sed est esse viuens secundum hunc vitæ gradum, qui motus est secundum locum, ex qua determinatione illud consequitur, quòd intelligentiæ non sunt veræ formæ, sed potius causæ agentes sunt. formæ namque ratio in eo consistit vt rem constituat in esse, vt patet ex 2. de Anima 37. vbi ex hoc medio probat, quòd anima causa sit vt forma, quoniam causa est vt res ipsa sit. cum ergo intelligentiæ non sint causa vt cœlestia corpora actu sint, in quo formæ ratio consistit, ideò à ratione formæ deficiũt. quoniam verò causæ sunt operationis & motus, idcirco agẽtes sunt, etenim ex hoc medio loco citato concludit Philosophus quòd anima est causa agens, quoniam principium est operationum corporis animati & sumitur ex definitione agentis: agens enim est principium vnde motus, quare intelligentiæ non formæ, sed potius agentes causæ sunt, tametsi formæ dici possint. quatenus celestia corpora conseruant in esse, non quia suapte natura corruptibilia sint, sed quoniam vt inquit Auer. secundo cap. de sub. orb. si intelligentia non esset cælum, non esset, sed hæc non est causalitas formæ, sed potius agentis. verum quia se habent ad instar formæ, quia positis ipsis cęlestia corpora ponuntur, & ipsis ablatis auferuntur, ideò causæ, modo formæ dicuntur, sicuti interpositio terræ dicitur forma eclipsis, non quia vera forma sit, quoniã est extra quiditatẽ eclipsis, & causa efficiẽs ipsius, sed quoniam ipsa posita ponitur eclipsis, & ipsa ablata aufertur, ea propter causa dicitur vt forma, vt testis ẽt est Auer primo Post. 35. quibus sic explicatis nunc reliquum esse videtur, vt rationes in oppositum adductas perpendamus, & reyciamus. & ad primam quæ sumitur ex definitione formæ, dicimus quòd illa definitio non competit omnibus formis, sed solum formis generabilibus, & corruptibilibus, quòd ex eo patet, quoniam Philosophus eam formam definit, de qua proposuit agere in vltimo textu primi Phis. Sed ibi seclusa forma à materia separata de formis naturalibus generabilibus pertractare instituit, igitur 2. Phis. solum formã generabilem & corruptibilẽ definit, & huic dũtaxat secundũ placita Aristotelis competit vniri materiæ vt formã. ad confirmationem ex secundo de Anima dicimus, quòd isti præposterè accipiunt rationem Aristotelis, nam illud quod est conclusio accipiũt pro medio, non enim Philosophus ibi ita ratiocinatur, forma est causa vt res sit, Anima est forma, ergo est causa vt res sit: quoniam ibi non intendit concludere, quod sit causa vt res sit, sed quod sit causa in triplici genere causæ vt forma, finis, & agens, quare quòd forma sit nõn est medium in ea ratione, sed conclusio: & ratio huiusmodi est, id quod est causa vt res sit, forma est, Anima est causa vt viuens sit, igitur anima est causa vt forma, ecce quòd habita

bita Aristotelis intentione apertissimè constat, quòd isti contrario modo Aristotelis rationem accipiunt. Sed dices, Aristoteles secundo de Anima cō tex. 2. formam definiens inquit, forma est substantia per quam est hoc aliquid & in actu. certum est autem quòd ibi definitur forma in communi ad corruptibilem, & æternam, quoniam definitur forma quæ est membrum diuisiuum substantiæ in communi, & quæ est membrum condiuidens ipsum ens, atque forma quæ continet animam intellectiuam, quoniam ea forma definitur quæ ponitur in definitione Animæ, atqui in ea definitione ponitur actus & forma, quæ continet animam intellectiuam, igitur in tex. 2. definitur forma quæ etiam animam intellectiuam, complectitur, cum autem hæc æterna sit, & immortalis, igitur complectitur formam æternam, quamobrem form a æterna est substantia per quam aliquid est in actu, tenentibus animam intellectiuam æternam & immortalem sicuti nos tenemus, & de Aristotelis sententia teneri debet argumentum aliquam facit difficultatē, Nos tamen ita respondemus, quòd forma quæ definitur con tex. illo secundo ambitu suo complectitur formam corruptibilem & æternam, vt probatum est, cū autem dicitur, igitur forma æterna constituit rem in actu, respondetur quòd constituere aliquid in actu bif. intelligi potest, vno modo quo ad esse substantiale, ita vt pote tiam materiæ deducat ad actum. alio modo quo ad perfectum aliquem vitæ gradum, tunc dicimus quòd forma æterna facit hoc aliquid, & constituit rem in actu, non primo modo, quia hoc solum vt prius cō petit formæ corruptibili, sed secundo modo, & ita Anima intellectiua dicitur constituere hominem in actu, accipiendo hominem pro gradu illo eminētiori, & quo ad esse diuinum quo ad gradum videlicet intellectiuum, & similiter intelligentia cælum constituit in actu quia ipsum deducit ad perfectiorem vitæ gradum, vtpote ad gradum intellectiuum, appetitiuum, & motiuum secundum locum. Ad aliam rationem negatur maior. ad Aristotelem autem dicimus, quòd per illud medium non intendit probare quòd Anima sit forma dans esse, sed solum quòd sit actus & forma, non autem corpus, & materia, quod patet ex conclusione quam infert dicēs, Anima est principiū quo viuimus &c. quare Anima forma est & species, non materia & subiectum, ecce quòd ex hoc medio nō concludit quòd sit forma dans esse, sed quod non sit materia, & subiectum, pretereà admissa illa maiore adhuc non habetur intentum, quoniam illa maior propositio intelligitur de eo per quod conuenit operatio vt principium quo, non vt quod, iam verò intelligentia non est principium quo mouendi, & intelligendi, sed principium quod mouet, & intelligit cū sit natura per se subsistens, idcirco non sequitur quod intelligentia sit forma dans esse, quare sic intellecta maiore, minor propositio est falsa. Ad alteram negatur minor: ad probationem autē dicimus, quòd Auer. non

intelligit quod ex intelligentia & orbe fiat vnũ per se, vt ipsi temerè arbitrãtur, vt alias ostẽsum est, sed intelligit quòd ex intelligentia & orbe magis vnũ, hoc est magis indiuisibile quã ex materia & forma materiali: nec officit alia rõ, quia forma abstracta, est causa cœlestis corporis, vt efficiens, finis, & forma. efficiens quidem quatenus est principium motus: est etiam causa vt finis, quoniam cœleste corpus propter intelligentiam est, vt eo videlicet vtatur ad suam bonitatem communicandam, omnia enim phisica corpora Animæ instrumenta sunt pro exercendis eius operationibus: est quoque cœlestis corporis causa vt forma, non quidem secundum causalitatẽ veræ formæ, sed dicitur forma quatenus est agens conseruans cœlum, id enim quod alterum conseruans est, modo formæ sese habet, quod etiam declarauit Auer. 4. cœ. Com. primo nunc ad Auerrois authoritates me conuerto, & ad authoritatem illam primi Phisico. 63. respondetur, quòd cæleste corpus dependet ab ipsa intelligentia duobus modis, vno modo quo ad eius dispositiones, alio modo quo ad esse, non quidẽ formaliter, sed in quãtũ est agẽs cõseruans ipsum, vnde dependet ab intelligentia in esse conseruatiuo, quoniam si intelligentia non esset, cælum non esset, vt ipsemet inquit 2. cap. de sub. orb. vbi inquit, quòd cælum non solum habet virtutem mouentem, sed agentem, & conseruantem: nec officit authoritas primi de cœlo, quia non intelligit quòd materia cæli non existat per se in actu sed intelligit quòd per se nõ est in actu, secundo sine intelligentia, quod patet ex verbis ipsius quæ huiusmodi sunt, sed materia cæli nõ operatur nisi in quãtũ est subiectũ formæ] ecce quòd cum inquit Auer. materiam cœli non esse in actu, intelligit de actu secundo quatenus per se sine intelligentia non operatur. Nec ipsis fauet vltima authoritas quæ sumitur ex Epitho. Met. tract. 4. quoniã non inquit Auer. quòd substantiæ separatæ sint formæ dantes esse, sed inquit quòd dant formas suas corporibus cœlestibus, sed per ipsummet Auer. tertia disp. contra Algaz sol. 18. dubij dans formam est agens, igitur cum intelligentiæ formam ipsi cælo largiantur, agentes erunt, & non formæ, quod etiam ex eodem loco probatur in quo postquam dixit, quòd intelligentiæ dant formas corporibus cælestibus infert, [& ideo sunt eorum agentia quoquomodo] quare non intelligit Auer. quòd sint formæ dantes esse, sed potius agentes. dicuntur autem cælo formã tribuere non quia aliam formam largiantur, cum nulla alia forma præter intelligentiam in orbe, secundum Auer. reperiatur, sed formam tribuere dicuntur, quatenus propriam perfectionem largiuntur sicut motus est, qui vita est corporis cælestis, & gradus appetitiuus, & intellectiuus, quòd Commentator innuit in his verbis inquiens, nam si tolluntur isti motores nequaquã inerit forma corporũ cælestium, quemadmodũ si tollitur, nõ inerit nobis vltima perfectio, quare isti motores in cælo se se hẽnt vt intellectus

in

in nobis, & forma, quam isti tribuũt Cęlo se habet vt vltima perfectio quã tribuit nobis intellectus: sicut ergo intellectus non tribuit perfectionem substantialem secundum Auer. igitur nec intelligentiæ quæ se habent vt intellectus in nobis tribuunt perfectionem substantialem Cœlo, & hæc est germana Auerrois sententia, quem isti non intelligunt, solum verborum superficiem considerantes, & hoc modo rationibus in oppositum satisfactum sit: remanet ergo firma opinio nostra, quòd intelligentia non est forma dans esse, ex qua conclusione & alijs quæ superius declaratæ fuerunt, quæ sit cęlestis corporis compositio colligi potest, videlicet quod cęleste corpus compositum est ex duabus naturis, vt ex materia & forma, non tanquam ex materia in potentia, & forma dante esse, sed vt ex subiecto, vel materia per se existente in actu, & forma assistente tanquam ex mouente & mobili.

Possibile ex se ab alio perpetuari non potest.

F*VIT Aristotelis sententia primo libro de Cęlo versus finem, quam Io. Gr. ex græcis, ex Arabibus Algazel & Auicennas vt legitur apud Auer. tertia in Algazelem disputatione solu. 19. dubij absolutè negarũt: voluit enim Io. Gr. cęleste corpus sui natura corruptibile esse, aliũdè verò perpetuari. Alij verò omne ens causatum sui natura possibile esse affirmarunt, ab extrinseco verò consequi æternitatem: quam opinionem quia Aristotelis eo loco adductæ falsam esse apertissimè ostendunt, idcircò vt à principijs Peripateticis aliena reijcienda est. Auer. autem 12. Meth. Com. 41. tam hunc in modum perpendit, quòd propositio vera est in substantijs, non autem in accidentibus, si quidem in accidentibus fieri potest, vt sui natura passibile ab alio perpetuetur, nam motus Cœli sui natura corruptibilis est, quoniam contrariam quietem habet, & tamen ab alio æternitatem consequitur, quod ex eo confirmat, quoniam Philosophus eo in loco sermonem habet de mundo, qui substantia est, propositio igitur in substantijs, non autem in accidentibus intelligenda est, cuius sententiam secutus est Zimara Theoremate 46. & licet Auerro. alibi asserere videatur, quòd propositio neque in substantijs veritatem habeat, vt secundo cap. de subst. orbis, vbi inquit, quòd cęleste corpus non solum indiget virtute largiente sibi motum æternum, sed etiam virtute largiente in se, & in sua substantia permanentiam æternam, Cœlum autem substantia est, igitur tam in substantijs, quàm in accidentibus corruptibile permanentiam æternam ab alio adipiscitur. Aduertendum quòd non intelligit ipse, quòd cęlum sit corruptibile ex se, & ab alio fiat æternum, quoniam ut inquit in eodem loco, Cęlum simplex est, & non habet potẽtiam ad corruptionẽ cum careat causis corruptionis vt materia, &*

con-

contrarietate,& propterea est ex se formaliter æternum, vnde non indiget aliquo sibi largiente æternitatem, sed illud eo in loco vult Auerroes, quòd virtus Cæli sibi permanentiam æternam largiatur quatenus motum ipsum conseruat, sine quo Cælum esse non potest: nam vt inquit in eodem loco, si intelligentia non esset, non esset motus, & si non esset motus, non esset Cælum, quia motus, vt habetur 8. Phis. contex. 1 est tanquam vita corporum naturalium, & ab ipso Auer. tertia in Algaz. disp. sol. 10. dubij, esse Cæli quodammodo consistit in motu, vnde intelligentia dicitur largiri permanentiam Cælo quatenus motum eius conseruat sine quo Cælum esse non potest. quod autem ista sit eo in loco Auerrois sententia verba ipsius in medium afferam quæ huiusmodi sunt, & debes scire quòd corpus cęleste non indiget virtute mouente semper in loco tantum, sed virtute largiente in sua substantia permanentiam æternam, quoniam & si simplex sit, & nullam habeat potentiam in se ad corruptionem, tamen est finitæ actionis necessariò, & ideò cum intellectus potuerit ipsum existens per se absque eo quòd aliud largiatur sibi permanentiam æternam, necesse est vt ita sit de finitate suæ permanentiæ in substantia, sicut est de finitate suæ actionis. hæc Auer. remanet ergo glosa Auerrois quòd propositio in substantijs, non autem in accidentibus veritatem habet, sed licet maxima sit Auerrois authoritas, tamen si pro veritate philosophandum est, hac in re Aristoteli, & sibimet apertissimè aduersatur. Aristoteli quidem vt probatur ex rationibus quibus usus est primo de cælo, & primo sic, Si motus Cæli sui natura possibilis esset, & ab alio æternus, ergo idem simul erit, & non erit. quod impossibile est, contradictionem implicat, deducitur consequentia, si motus ex se possibilis est, ponatur in esse quod non sit, quoniam posito in esse quod non sit, non sequitur impossibile, tunc igitur non erit, & quoniam est ab alio æternus, ergo semper erit. igitur in eo instanti in quo positus est non esse erit. igitur in eodem instanti erit, & non erit. hoc autem impossibile est, cum autem hoc non sequatur ex eo quod possibile positum est in esse, quoniam ex possibili non sequitur impossibile, ergo sequitur ex eo quod corruptibile sit æternum. itaque quod corruptibile est, æternum fieri minime potest. qua ratione vsus fuit primo Cæ. contex. 120. sed huic rationi respondere videtur Auer. Com. illo 41. 12. Meth. dicens, quòd ratio ista in substantijs valet, non autem in accidentibus & motu, & ratio, inquit, diuersitatis ea est, quoniam substantia permanentiam habet ex se, motus autem ab alio, & ideo impossibile est inuenire substantiam possibilem ex se, & necessariam ab alio, quod est possibile in motu. quasi dixerit Com. quòd ratio diuersitatis quare ratio adducta valeat in substantijs, non autem in motu huiusmodi est, quoniam substantia principium habet internum corruptionis & æternitatis, nam si substantia possibilis est non esse

hoc

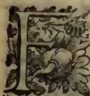
hoc est per materiam, quam intrinsecus habet, quæ causa corruptionis est. si verò æterna est, id est propter carentiam materiæ quæ est causa æternitatis, vt legitur 1. Cæ. contex. 20. vbi ex carentia materiæ, et contrarij Cælum probauit esse æternum, quarè si substantia possibilis fiat æterna cum sit possibilis per materiam, & ab intrinseco, æterna verò per carentiam materiæ, & pariter ab intrinseco, ergo simul materiam habebit, et non habebit, & ab intrinseco erit corruptibilis & æterna, quòd impossibile est. motus verò cum accidens sit non habet principium intrinsecum corruptionis cum non habeat materiam ex qua, sed principium corruptionis in eo est contrarietas, nec intrinsecum principium habet æternitatis, quoniam æternitatem habet à motore externo; & ideo si motus corruptibilis est, æternus esse potest, quoniam non eadem ex parte, & ab intrinseco erit corruptibilis & æternus, sicuti substantia est. sed corruptibilis ex se, æternus verò ab alio, & hoc vt inquit non est inconueniens, & hoc vult in illis verbis obscure, & concisè traditis. vnde secũdum Auer. Aristotelis ratio ad hoc tendit, si corruptibile fieret æternum, tunc idem ex se, & ab intrinseco simul erit & non erit, & quoniam hoc tantum sequitur in substantijs, non autem in accidentibus, & motu, ideò ratio solum concludit de substantijs, & non de motu, sed hæc Auerrois solutio nulla est. quoniam Aristotelis ratio ad probandum quòd possibile ex se non possit fieri æternum ad hoc deducit incommodum, quòd tunc idem simul erit, & nõ erit, iam verò hoc absurdum non solum sequitur in substantijs quæ principium habent intrinsecum æternitatis, sed etiam in accidentibus, & his quæ ab alio æternitatem habent, quòd ita ostenditur, si motus sui natura possibilis est non esse, ponatur in esse quod non sit, tunc igitur non erit, cum autem ab alio sit æternus, igitur semper erit, ergo in eo instanti in quo non est, erit itaque simul erit, & non erit, & ita cum hoc absurdum sequatur tam ad id quod est ab alio, quàm ad id quod est ab intrinseco æternum, igitur de vtrisque ratio concludit. nec diuersitatis ratio ab eo assignata Aristotelis demonstrationem euariat, quod ex eo confirmatur, quoniam Philosophus arguit contra ponentes mundum ex se corruptibilem, & ab alio, nempè à primo motore æternum, igitur ratio etiam valet in his quæ ab extrinseco æternitatem habent. & consequenter in accidentibus, & motu qui secundum ipsum ab alio permanens est. Secundo, & principaliter probatur quòd propositio vniuersalis sit tam in accidentibus, quàm in substantijs ex Aristo. eodem 1. Cæ. contex. 118. vbi inquit, quòd omne corruptibile habet determinatum tempus ad non esse, in quo non erit. declarans autem in quibus propositio intelligi debeat, inquit, propositionem veritatem habere in omni prædicamento, cuius verba huiusmodi sunt, his verò definitis dicendum est ad ea quæ sequuntur, quòd si quædam possibilia sunt esse, & non esse, quoddam tempus maximum essendi & non

essen-

essendi definitum esse necessè est . dico autem rem esse posse , & non esse in omni prædicamento, vt hominem, album, aut tricubitum & id genus, quid clarius? quem locum exponens Auerroes, inquit, quòd iste sermo, omne corruptibile habere determinatum tempus in quo non erit , est vniuersalis in omni prædicamento, itaque & de ipsius sententia omne corruptibile cuiuscumque prædicamenti necessario corrumpetur,& ita vniuersaliter nullum corruptibile fiet æternum, Amplius si in accidentibus, vt inquit Auer. corruptibile æternum fieri potest igitur erit aliqua potentia quæ numquam reducetur ad actum,quod Aristoteli,& ipsimet Auerroi aduersatur: Aristoteli quidem,quoniam in contex.118.inquit,quòd omne possibile non esse in aliquo tempore non erit,quòd non valet nisi supposito quòd omne possibile reducatur ad actum,similiter in contex.120.sic ratiocinatur si est aliquod corruptibile quod perduret tempore infinito,illud corruptibile potentiam habet ut non sit , igitur quandoque non erit , quæ consequutio non valet nisi supposito ; quòd omnis potentia reducatur ad actum, de ea potentia loquendo , quæ naturalis est , ad differentiam illius potentiæ, quę logica nuncupatur, quæ non dicit aliquid reale, sed solum est respectus quidam causatus ex non repugnantia terminorum. Auerroi verò aduersatur 1. Cæl: Com.20. vbi ait, quòd si in cęlo materia esset eiusdem rationis cum ea quę in sublunaribus reperitur,in ea esset potentia ad non esse,sed cum ista nũquam reducatur ad actum,cum Cęlum æternum sit, igitur esset potentia quæ non reduceretur ad actum. & ita ociosa in natura,quod impossibile esse affirmat,quam etiam sententiam habet 8. Phis.Com.64.vbi ita scribit,& fundamentum est, quòd omne quod est in potentia aliquando exibit in actum, & si non, tunc natura ageret ociose: postremo Auerrois opinionem falsam esse apertissimè demonstratur ex decimo Metaf.contex.26.vbi Philosophus posita diuisione contrariorum in ea quæ insunt per accidens, & ea quæ insunt per se,& secundum substantiam,inquit,quòd corruptibile, & incorruptibile non secundum accidens insunt rei, sed per se, & secundum substantiam. quod hac ratione ostendit,quod est secundum accidens potest non esse, corruptibile & incorruptibile non possunt non esse,igitur non secundum accidens,sed secundum substantiam insunt rebus.& licet ratio de corruptibili fiat, ratio tamen ad incorruptibile etiam sese extendit, ut uerba sequentia apertissime ostendunt, quæ huiusmodi sunt eadem profectò ratio est de incorruptibili,ambo enim ex hisce sunt quæ secundum substantiã insunt: iam uero si motus Cæli sui natura corruptibilis est, extrinsecus autem & ab alio incorruptibilis. igitur non secundum substantiam,sed per accidens incorruptibilis erit,aduersus Philosophi sententiam,dissentit tandem Auerroes à seipso, quoniam 1. Cæ.Com. 118.habet,quòd tam in accidentibus,quàm in substantijs ista propositio vera est

ra est quòd omne corruptibile cuiuscunque generis habet definitum tempus in quo non erit, igitur secundum ipsum corruptibile cuiuscunque generis necessario corrumpetur, & per consequens nullum corruptibile æternum fieri potest. insuper tertio libro de Anima Com 6. inquit, quòd intentiones imaginatæ non possunt esse æternæ, quoniam tunc natura corruptibilis fieret æterna, & tamē intentiones imaginatæ accidentia sunt, quia sunt qualitates spirituales, quæ ipsi Animæ obiectum representant: igitur tā in accidentibus, quàm in substantijs, impossibile est corruptibile fieri æternum, & reuera Auerroes à contradictione vindicari non potest, itaque rem ipsam determinantes dicimus, quòd tam in accidentibus, quàm in substantijs, omne corruptibile necessario corrumpetur, & vniuersaliter nullum corruptibile fieri potest æternum: quòd si quis in contrarium dixerit, aliquod corruptibile, quod tamen æternum est, sicuti sunt partes ignis in propria sphæra, quæ sui natura corruptibiles sunt, cum materiam habeant per quam possint non esse, nunquam tamen corrumpuntur, cum ibi contrarium non habeant à quo corrumpi queant, cui dubio ita satisfactum ijs debet, quòd partes ignis in propria sphera corruptibiles sunt, & quandoque corrumpuntur à contrario quod sibi finitimum & proximum est: igni enim aer contiguus est, qui cum contrariam habeat qualitatem, humiditatem scilicet, ratione cuius igni opponitur. qui siccus est. in ipsum ignem agit, ipsumque secundum partes successiuè transmutat, vnde hæc duo elementa cum dimicantes habeant qualitates, adinuicem generantur, & corrumpuntur, atque ita omne corruptibile necessario corrumpetur, nullumque possibile cuiuscunque generis fuerit, æternum fieri potest.

Ex intelligentia & orbe fit magis vnum, quàm ex materia & forma, sed secundum dispositionem magis diminutam quàm sit vnio recipientis, & recepti in forma abstracta.

VIT hæc Auerrois propositio secundo Cæli Comment. 3. tametsi propositio in propria forma quò ad primam partem in commentario minimè habeatur, sed duntaxat quò ad postremam partem, in qua compositum ex intelligentia & orbe ad id confert, quod ex abstracto, & abstracto componitur. cuius verba lubenter subijciam, vt id quod dicimus verum esse intelligatur, & ideò forma & formatum in eo sunt vnum, sed secundum dispositionem magis diminutam quàm sit vnio

L reci-

recipientis & recepti in forma abstracta, ex quibus verbis nemo est qui non videat Auerroem orbis, & intelligentiæ vnionem non ad hæc materialia conferre, sed ad abstracta, quomodo autem prima propositionis pars ex eo loco extrahatur. Zimaram præ cęteris adinuenio quippe qui quo nam pacto extrahi possit, declarare conatus est: dicit enim quòd si litera legatur affirmatiuè vt iacet, procul dubio propositio hic non habetur, sed si litera negatiuè legatur, vt dicat, in (forma non abstracta) propositio extrahi posset; sed me herclè tantum abest si litera negatiuè legatur, vt hæc propositio elici possit, vt eius oppositum potius colligatur: propositio enim huiusmodi esset, si verba negatiuè legantur, forma & formatum in eo sunt vnum, sed secundum dispositionem magis diminutam, quàm sit vnio recipientis, & recepti in forma non abstracta] quare ex intelligentia & orbe non magis vnum quàm ex materia & forma, sed potius secundum dispositionem magis diminutam fieri Commentator assereret. nec dici debet propositionem extrahi si illa particula, [& secundum dispositionem magis diminutam] permutetur vt dicat, [forma & formatum in eo sunt vnum, sed secundum dispositionem maiorem quàm sit vnio recipientis & recepti in forma non abstracta, quoniam hoc esset peruertere & dilacerare vniuersam literam, quæ ad hæc vsque tempora ità legi consueuit. ego autem Auerrois verba ne latum unguem peruertens, dico, quod licet prima pars propositionis in propria forma minimè habeatur, ex ratione tamen quam assignat Auerroes si quis in eam accuratius incubuerit, facile extrahi poteſt. Auerroes enim causam reddens quare ex intelligentia & orbe vnum fiat, causa (inquit) ea eſt, quoniam intelligentia mediantibus dimensionibus materiæ non cohæret, vt formæ generabiles & corruptibiles: ergo cum formæ ganerabiles & corruptibiles materiæ vniantur secundum ipsum, mediante dimensione, ex ipsis non fiet ita vnum, vt ex intelligentia & orbe, ita vt ex hac ratione Auerrois discursus iſte erigi posſit, intelligentia immediatius vnitur orbi, quàm forma materię, ergo intelligentia cum orbe verius facit vnum, quàm forma cum materia: consequentia ex eo colligitur, quia hoc medio ostendit intelligentiam cum orbe facere vnum, quoniam absque vlla dimensione orbi vnitur. cum itaque intelligentia orbi immediatius vniatur, quàm forma materiæ, igitur ex intelligentia & orbe vnum magis efficitur, quàm ex forma & materia, & hunc in modum (meo iudicio) ex eo loco præsens elicitur propositio: iam verò cum ostenderimus quomodo ex hoc loco propositio eliciatur: nunc quomodo alij eam intellexerint, consideremus. arbitrati sunt plerique ex intelligentia & orbe fieri vnum per se, & secundum substantiam, vnde ex hoc loco inferunt postea secundum Auerroem intelligentiam dare esse orbi per informationem, sed hi aut Auerroem hoc loco non viderunt, aut eius verba

mini-

minimè considerarunt, si quidē causam reddens quarè ex intelligentia & orbe vnum fiat, eam inquit esse, quoniam mediantibus dimensionibus orbi minime cohæret: hæc autem ratio non est quare per se vnum efficiatur, cum huius causa actus cum potentia sit, vt ex eodem habetur 8. *Meth.* 15. *quare si per vnum intelligat vnum per se, aut non, causam pro causa assignabit, aut sibimet pugnantia dicet. cum alibi vnum per se fieri affirmauerit, quoniam vnum est actus, & reliquum potentia, ea propter dixerunt alij quòd ex intelligentia & orbe fit uerius & magis vnum, quàm ex materia & forma, quoniam fit vnum æternum quod est verius vnum, quàm id quod est generabile, & caducum. Sed nec istorum sententia probanda est, quoniam tunc ex intelligentia & orbe non fieret minus vnum quàm ex abstracto & abstracto, sicut, inquit Auer. quia sicut ex abstracto & abstracto fit vnum æternum, ita ex intelligentia & orbe, quinimmo ex intelligentia & orbe fit uerius vnū quàm ex aliquo abstracto & abstracto, quoniam ex abstracto & abstracto, vt ex intellectu & intelligibili non fit semper vnum æternum, vt legitur apud ipsum tertio de Anima.* 5. & 20. *vbi inquit, quòd intellectus speculatiuus, & intentiones intellectæ corruptibiles sunt. itaque si propositio hunc in modum intelligeretur, tunc non esset absolutè maior vnio recipientis & recepti in forma abstracta, quàm ex intelligentia & orbe, cum ex illis non semper fiat vnum æternum, non ergo huius unitatis ratio ab æternitate desumitur.*

Dilucidatio.

IAM verò aliorum reiectis opinionibus, quis sit verus propositionis intellectus dicendum est. ut autem res fiat conspicua magis, hæc animaduertenda sunt, primum quidem quòd compositio triplex est: vna ex abstracto & abstracto, hæc autem est ex intellectu & intelligibili altera est ex materia & forma abstracta, & ità ex corporeo & abstracto qualis est ex intelligentia & orbe: postrema est ex materia & forma materiali, & ita ex corporeo & corporeo, quam triplicem compositionem eo in loco innuit Com. unam quidem cum ait ex intelligentia & orbe fit unum: alteram verò cum inquit, sed minus unum quàm sit unio recipientis & recepti in forma abstracta: tertiam innuit in ratione quam affert dicens, quia intelligentia non unitur orbi media quantitate ut forma generabilis unitur materiæ. Alterum quod sciendum illud est, quòd unum pluralitatis & diuisionis priuationem dicit, ut decimo Meth. habetur tex. 2. *undè illud uerius unum dicitur, quod minus particeps est diuisionis, atque quod omnino indiuisibile est, illud*

summam unitatis fastigium possidet. unde Deus opt. quia simpliciter indiuisibilis est, ideò simpliciter unus, quinimmo unitas dicitur. & est, quibus sic explicatis dicimus, quòd hic uerus est propositi Theorematis intellectus, quòd ex intelligentia & orbe fit magis unum quàm ex materia & forma, hoc est fit magis indiuisibile, intelligentia enim cum orbi mediante dimensione minimè uniatur indiuisibilis est, forma autem materialis cum mediante dimensione materiæ uniatur diuisibilis est, iam uerò ex indiuisibili & diuisibili magis indiuisibile fit, quàm ex utroque diuisibili: cum autem intelligentia indiuisibilis sit, & materia & orbis diuisibilis, forma autem materialis diuisibilis, sicut & materia cui iugata est. igitur ex intelligentia & orbe fit quoddam magis indiuisibile, quàm ex materia & forma. & quoniam quod est minus particeps diuisionis, est magis unum, ut dictum est, idcircò cum ex intelligentia & orbe magis indiuisibile fiat, magis unum efficitur quàm ex materia & forma, & quòd hoc uoluerit Com. ex eius ratione ostenditur, cum inquit, intelligentia cum orbe facit unum, & magis quàm forma materialis cum materia, quia intelligentia non unitur orbi mediante quantitate, & consequenter quia indiuisibilis est, forma uerò materialis, quoniam materię unitur mediante quantitate diuisibilis est, & proinde diuisibile cum diuisibili materia facit, & proinde minus vnum quàm illud quòd ex intelligētia indiuisibili & orbe diuisibili resultat, ex quo Auerrois dicto illud elicitur quòd uarius atque diuersus est ordo materię, formæ, & accidentium in diuinis corporibus, & mortalibus. in his enim ista hoc ordine sese consequuntur, in primis enim extat materia, quàm immediatè consequitur quantitas interminata, succedit tertio forma substantialis, quàm postremo consequuntur accidentia terminata, quem ordinem clarè admodum ponit Auerro. primo cap. de subst. orbis, at in corpore cęlesti res secundum ipsum aliter sese habet: in primis enim forma est, mox consequitur materia, succedit tandem quantitas, & cætera accidentia, quę ut idem secundo de subst. orbis testatum reliquit sunt in Cælo propter materiam, & sunt in materia propter formam: dicuntur enim inesse propter materiam, quatenus per hanc, quę est ratio patiendi, Cælum ipsum his accidentibus subijcitur, sunt autem propter formam, quatenus ab ipsa forma dependent. sed cum iam primam Theorematis partem superque satis declarauerimus, nunc secundam partem explicemus, quæ est, quòd ex abstracto, & abstracto fit magis unum quàm ex intelligentia & orbe. Dicimusque ad hoc quòd ex abstracto & abstracto utpote ex intelligente & intelligibili, quia huiusmodi est unio, & compositio abstractorum ut alibi dictum fuit, efficitur magis vnum, hoc est magis indiuisibile, quàm ex intelligentia, & orbe: nam cum abstractum & abstractum indiuisibilia sint, intelligentia uerò indiuisi-

diuisibilis, orbis autem diuisibilis: ex indiuisibili autem indiuisibili fiat magis indiuisibile quàm ex vno indiuisibili & altero diuisibili, ideo ex ab stracto & abstracto fit magis indiuisibile, & per consequens magis vnum, quàm ex intelligentia & orbe. accedit quòd cum talis abstractorum compositio spiritalis sit, in ea minor est diuersitas, cum intellectus aliquomodo intelligibile fiat, quàm in compositione reali ex materia & forma, in qua neque materia, forma, neque hæc materia effici potest, & hæc circa præsentis propositionis expositionem dicta sint, in qua habes quòd triplex est vnionis & compositionis gradus, primus quidem & supremus ex abstracto, & abstracto: secundus ex abstracto & corporeo: tertius & infimus ex corporeo & corporeo, vt ex materia & forma materiali.

Mutatio secundum totum, non manente sensibili vt subiecto eodem, generatio, & corruptio est.

PONITVR definitio hæc primo De gene. contex. 23. quæ cum hactenus ab alijs non rectè fuerit explicata, tam dilucidare decreui. In qua sanè dilucidanda quatuor à nobis perpendenda sunt: primo quidem an definitio hæc sit generationis tantum, an generationis & corruptionis simul: Secundo, an conueniat generationi & corruptioni cuiuslibet substantiæ generabilis & corruptibilis: tertio, tota explicabitur definitio: postremo quædam persoluetur dubitatio. Quò ad primum attinet, mea est sententia, hanc non esse definitionem generationis tantum, vt communiter dicunt interpretes, sed definitionem generationis & corruptionis simul, vt ex ipsomet Aristote. probatur eo loco, vbi inquit, mutatio secundum totum non manente sensibili subiecto eadem generatio, & corruptio est. perpende diligenter verba ista, quoniam non inquit mutatio secundum totum generatio est, sed inquit mutatio secundum totum, generatio, & corruptio est. vt cum ex semine sanguis, & ex aere fit aqua: mutatio enim secundum totum aeris pariter & seminis non manente subiecto eodem corruptio est. mutatio verò secundum totum aquæ & sanguinis generatio est. igitur definitio ista generationi & corruptioni communis est. præterea si hæc corruptioni communis non est, quæ nam ergo erit definitio corruptionis? huius enim rationem explicare proposuit Aristo. in contex. primo primi libri, & se eam explicasse asseruit in contex. 24. & in epilogo facto contex. primo secundi libri: Nec profectò dici potest hanc esse corruptionis definitionē. corruptio est mutatio non secundum totum, manente sensibili subiecto eodem, quoniā non distingueretur ab alteratione, nam & alteratio est mutatio

non

non secundum totum, manente eodem sensibili subiecto, erit igitur ista, corruptio est mutatio secundum totum, non manente eodem sensibili subiecto, nam si generatio dicitur mutatio secundum totum, quia est mutatio secundum substantiam, igitur & corruptio cum sit mutatio secundum substantiã, erit mutatio secundum totum, immo quia in corruruptione totum esse rei deperditur, ideo in generatione totũ esse rei acquiritur. & quoniã in corruptione non manet idem subiectum sensibile, ideo nec in generatione. adeò enim sunt connexæ generatio & corruptio, vt generatio vnius sit corruptio alterius, & econtra, & mutatio secundum totum vnius, sit mutatio secundum totum alterius, & per consequens vtraque sit mutatio secundum totũ, ea propter resolutè dicendum est, quòd definitio ista communis est generationi & corruptioni, & simul & semel Philosophus definitione hac vtranque mutationem complexus est. ambæ enim sub hac communi ratione conueniunt, quòd vtraque est mutatio secundum totum, non manente eodẽ subiecto sensibil, & illa particula, [mutatio secundũ totũ] cõis est mutationi ad esse, & ad non esse: & si dicatur mutatio ad esse fit propria generationi: generatio enim est mutatio qua acquiritur totum: si verò dicatur, mutatio ad non esse fit propria corruptioni, hæc enim est mutatio qua deperditur totum, vnde illud dici potest, quòd definitio ista per se primo competit mutationi substantiali, quæ est quid commune ad generationem & corruptionem: contrahitur autem ad generationem & corruptionem per esse, & non esse tanquam per differentias, ita dicentes, generatio est mutatio secundum totum ad esse, non remanente sensibili subiecto eodem. Corruptio verò est mutatio secundum totum ad non esse, non manente similiter subiecto eodem, & hæc de primo.

An conueniat generationi, & corruptioni cuiuslibet substantię generabilis & corruptibilis.

HAC in re non conuenit apud omnes, Zimara vt legitur theor. 20. voluit quòd definitio ista non competit generationi & corruptioni cuiuslibet substantiæ generabilis, sed duntaxat generationi, & corruptioni elementorũ, & ratio est, quia præcipua inquit Aristot. intentio in libris de generatione est agere de generatione, & modo generationis elementorum, vnde in 2. de anima contex. 117. & in libro de sensu, & sensili cap. de sapore appellat illos libros de gener. libros de elementis, & in tali elementorum mutatione fit mutatio secundum totum, non manente eodem sensibili subiecto, Sed opinio istius ab Arist. apertissimè dissentit, quoniam

Philo

Philosophus contex. primo primi libri suam ponens intentionem, sic inquit, De generatione & corruptione eorum quæ natura generatur & corrumpuntur, & similiter de omnibus causę distinguenda & rationes ipsorum, in quibus verbis nemo est, qui non videat Aristotelem non perstringere intentionem suam ad generationem & corruptionem elementorum, sed ad generationem & corruptionem omnium corporum, quæ natura generantur & corrumpuntur, & in contex. 4. suam clarius patefaciens intentionem, inquit, se non velle agere de generatione elementorum tantum, vt fecit Plato, sed de generatione elementorum & mixtorum, quid clarius? ita vt talis discursus formari queat, ea generatio & corruptio definitur in contex. 23. de qua proposuit agere in contex. primo, & 4. sed in his contex. agere proposuit de generatione & corruptione elementorum, & mixtorum. igitur definitur generatio & corruptio elementorum, & mixtorum, id præterea confirmant exempla posita in ea definitione: inquit enim, mutatio secundum totum non manente sensibili subiecto eodem generatio & corruptio est, ut cum ex semine sanguis, & ex aere aqua, affert exempla in generatione & corruptione mixtorũ, ut seminis & sanguinis, ex elementorum vt aeris, & aquę: igitur vult definitionem communem esse generationi & corruptioni elemẽtorum & mixtorum. plura quoque ad hoc adducere possem, sed quoniam superuacaneum esset in re aperta, ideo hæc sufficiant. itaque dicẽdum est quòd definitio generationis & corruptionis quæ tradita est in contex. 23. communis est generationi & corruptioni elementorum, & mixtorum. sicut etiam voluerunt Ioannes Gram. & Auer. sed præcipua causa quæ Zimaram in hũc errorem mihi impulisse videtur, fuit ista, quoniam sese ex hoc laqueo explicare non potuit, quonam pacto generatio mixtorum potest esse mutatio secundum totum, non manente sensibili subiecto, cum elementa in generatione mixtorum maneant vt subiectum, nam si elementa in generatione mixtorum manent vt subiectum, generatio mixtorum non erit mutatio non manente sensibili subiecto, & si generatio mixtorum erit mutatio non manẽte sensibili subiecto, elementa non manebunt vt subiectum in generatione mixtorum. cum ergo bonus Zim. ista duo saluare non posset, & quòd elementa in generatione mixtorum maneant vt subiectum, & quòd mixtorum generatio fiat non manente sensibili subiecto, negauit definitionem istam conuenire generationi & corruptioni mixtorum, quod certè nobis nullam exhibet negocium: tenemus enim secundum Aristo. quòd elementa in generatione mixtorum manent vt subiectum, & quod definitio ista conuenit etiam generationi & corruptioni mixtorum, vt nuper ostensum fuit, quod quomodo saluari possit, inferius patebit. Nec officit ratio quæ adducebatur à Zimara, assentimur enim & nos, quòd præcipua intentio in libris de generatione

tione & modo generationis elementorum, quam tractationem inchoatam reliquerat Arist. 3. Cæ. quæ res vt omnibus reddatur conspicua, sciendum, quòd cũ Philosophus in 3. Ce. cæpisset agere de elementis, ostẽdissetque aduer sus Emped. generabilia, & corruptibilia esse, & quod ex se inuicem generãtur, in contex. 56. cæpit differere de modo mutuæ generationis elementorum: cum autem aduersus veterem sapientum opinionem ostendisset ex se inuicem non generari per segregationem, neque per figuræ mutationem, aut dissolutionem in superficies reliquum erat suam de re hac afferre sententiam, & verum declarare modum, quo elementa inuicem generentur. verum ibi illum reticuit, alibique tanquam opportuniore loco explicandum reliquit, vt in libris De gener. in quibus, vt ait Alexan. initio Metheo absoluitur, quod tertio Cæli fuerat inchoatum: nam tertio cæli vt ibi notat Auer. com. 56. de modo generationis elementorum falsæ veterum reiectæ fuere opiniones, in libris autem De gener. verus modus & ratio mutuæ generationis elementorum explicatur. & hæc est præcipua Aristotelis intentio in libris De gener. neque in hoc à Zimara discrepamus, & licet res ita se habeat, non tamen sequitur quòd definitio generationis tradita in primo libro contex. 23. sit definitio generationis & interitus elementorum, sed est definitio generationis in communi, quæ necessario præmittenda erat: & ratio est, quia cum scopus esset declarare modum generationis elementorum, hic autem explicari minimè posset, nisi cognita natura generationis in communi, eiusque differentia ab alteratione, cæterisque mutationibus, ea propter prius de generatione in communi agendum fuit, atque eius differentia ab alteratione antea explicanda. quòd autem modus quo ex se inuicẽ generantur elementa cognosci minimè posset nisi prius cognita natura alterationis, & generationis in communi, ita probatur. inde sumpto principio, elementa ex se inuicem generantur, vt tertio Cæli ostensum fuit. sed ex se inuicem non generantur aut per segregationem, aut per figuræ mutationem, aut dissolutionem in superficies, vt ibidem aduersus veteres ab Arist. probatum fuit, igitur elementa inuicem generantur aut per mutationem in quali, aut per mutationem in substantia, sed inuicem non generantur per mutationem factam in quali, quia hæc est alteratio, quæ non est eadem cum generatione, igitur inuicem generantur per mutationem factam in substantia, quæ vera generatio est: cum itaque probetur quòd elementa non ex se inuicem generantur per mutationem in quali, quia hæc est alteratio, quæ non est eadem cum generatione, sed per mutationem in substantia quæ vera generatio est. igitur prius cognoscenda erat natura alterationis quòd est mutatio facta in quali, & natura generationis in communi quòd est mutatio secundum substantiam, & consequenter diuersitas inter al-

terationem

terationem, & generationem, quibus non cognitis, aut explicatis nunquã Philosophus declarare potuisset, quòd elementa ex se inuicem non generentur per mutationem factam in quali, sed in substantia: hoc enim supponit declaratam naturam mutationis in quali, quòd scilicet talis est alteratio, & naturam mutationis in substantia, quòd scilicet talis est vera generatio, & corruptio, quam necessitatem animaduertens diuinus Aristoteles initio librorum De generatio. agere proposuit de generatione, & corruptione in communi. & de differentia inter generationem, & alterationem, quod propositum absoluit in contex. 23. & 24. vbi declarans naturam alterationis, & generationis, & corruptionis in communi, sic inquit, Alteratio est mutatio facta in quali manente eodem sensibili subiecto: generatio verò & corruptio est mutatio secundum substantiam non manente eodem sensibili subiecto: ex quo colligitur latissimum discrimen inter alterationem, & generationem, vnde isthæc, & omnia alia, quæ sunt considerata in primo libro ut contactus, actio & passio, & mixtio, ea non sunt considerata propter se, sed propter generationem elementorum: vt etiam dicere visus est Aristotel. in eo primo contex. 43. vbi suæ intentionis causam assignans, inquit, Ideò de tactu, actione, & passione, & mixtione agendum esse, quoniam de elementis, & de mutua eorum generatione agendum est. ex quo loco patet, quantum à veritate recedant Iuniores nonnulli, qui asserunt de elementis tractari propter generationem in communi, & propter ea quæ sunt considerata in primo libro, cum tamen oppositum ab Arist. dicatur, quòd de illis in primo libro agendum erat, quoniam de elementis disputatio futura erat: redeuntes ergo ad Zimaræ rationem formaliter dicimus, quòd licet præcipua intentio sit agere de elementis, & modo generationis eorum, non tamen definitio generationis & corruptionis tradita in contex. 23. est definitio generationis & corruptionis elementorum solum, sed generationis in communi, cuius natura primum cognoscenda erat, velut fundamentum ad cognoscendum quomodo ex se inuicem fieret generatio elementorum, vt dictum est. Sed hoc in loco occurrit dubium, propter quid cum Philosophus 3. Cæ. tractare cœpisset de modo mutuę generationis elementorum, variosque veterum explicasset dicendi modos, ea in parte dubitationem illam non persoluit, sed ab ea supersedit, eamque distulit ad libros De generat. non sine maxima eorum, qui legunt, confusione, de quo sequenti cap. Dubium hoc, quod ad Aristotelis attinet artificium summa cõsideratione dignum mihi semper visum est, cui respondens dico, quòd Philosophus ea in parte non potuit hanc dubitationem persoluere, & ratio ea est, quoniam cum elementa ex se inuicem non generentur nisi

per mutationem factam in substantia , hæc autem non fiat nisi per mutationem præcedentem primarum qualitatum in quibusdam quidem per mutationem ambarum qualitatum , vt in generatione ignis, & aquę, in quibusdam verò per mutationem vnius qualitatis tantum , vt in generatione ignis ex aere; operæpretium erat prius cognoscere has qualitates , & differentias elementorum ab his qualitatibus desumptas , cum autem hæ qualitates primæ in libris de cęlo neque possent , neque considerari deberent , idcirco in his libris considerari non potuit modus generationis elementorum,qui considerationem primarum qualitatum secum necessariò iunctam tenet. Sed iterum insurgit dubitatio propter quid primę qualitates,vt caliditas,frigiditas,siccitas,& humiditas,in libris de cælo considerari non potuerunt , sicut qualitates motiuæ vt grauitas & leuitas: Ad hoc dicimus eam fuisse causam , quoniam elementa ea in parte considerantur vt vna cum cęlo hanc mundi vniuersitatem constituunt , ideò ibi eæ qualitates considerari debebant , quibus elementa id efficere possent , iam verò hę non sunt primæ qualitates , sed qualitates motiuæ , quia per has propria sibi determinant loca , suamque habent totalitatem, quibus mediantibus hoc vniuersum constituunt , ea propter ibi qualitates alteratiuæ considerari non potuerunt sed duntaxat qualitates motiuæ , & earum opera , vnde Philosophus falsis priscorum reiectis opinionibus de modo generationis elementorum , animaduertens ibi suam de re hac non posse explicare sententiam in contex. vltimo illius tertij de Cælo , elementorum differentias cognoscendas proposuit , & quoniam elementorum differentiæ à pluribus ducuntur fontibus,alia quidem à virtutibus,scilicet à grauitate & leuitate,has enim ita appellat in contex. primo illius quarti: aliæ verò ab affectionibus, hoc est à qualitatibus alteratiuis , aliæ verò ab operibus quæ à virtutibus & ab affectionibus proficiscuntur. ideò de his erat agẽdum. verũ quia ille idoneus locus nõ erat pertractandi de qualitatibus alteratiuis,ideo statim agere cœpit de qualitatibus motiuis,& earũ operibus, de quibus agit in quarto libro , nec proinde post quartum librum agere cœpit de qualitatibus alteratiuis,& de mutua elementorum generatione,sed de natura generationis in communi , deque eius differentia ab alteratione,& augumentatione, quoniam absq; huius notitia,quæ ex se inuicem est elementorum generatio minimè deprehendi poterat,& quoniam nonnullis elementorum generatio congregatio esse videbatur,vt inquit ipse in contex. 43 . hæc autem mixtio est. ideò de mixtione agendum erat,& quoniam hæc non est sine actione & passione : omnes enim,inquit, qui elementa generant , & qui segregatione vtuntur & congregatione agere,& pati vtuntur,ideo de actione & passione:& quoniam hæc non est sine contactu,ideò & de contactu,

quæ

quæ omnia consideravit in primo libro, & quoniam elementa inuicem transmutantur mediantibus qualitatibus alteratiuis, ideo Philosophus secundum aggrediens librũ de qualitatibus alteratiuis agere cœpit, declarans quæ sint qualitates quibus elementa inuicem transmutantur agunt, & patiuntur, quot sint, & quomodo singulis elementis accommodantur, quibus omnibus sic explicatis, alia differentia elementorum ab affectionibus desumpta, & mutua generatio elementorum facilè potuit explicari, & hæc est methodus & ordo admirabilis in his ab Arist. seruatus, sed cum iam satis digressi simus, nunc tertium in ordine propositum prosequamur.

Definitio generationis & interitus explicatur.

GENERATIO, *inquit Aristotel. & interitus mutatio est secundum totum non manente sensibili vt subiecto eodem, datur definitio hæc per terminum, & per subiectum, nam sicut his duobus mutatio substantialis constituitur, & ab alteratione distinguitur, ita his duobus definitur, ex quibus enim res constituitur, & ab alijs distinguitur, iisdem deficitur: datur enim per terminum cum inquit, [mutatio secundum totum] generatio enim est mutatio qua acquiritur totum, corruptio verò qua deperditur totum, nec arbitreris quòd dicatur mutatio secundum totum, ita vt etiam materia generetur, & corrumpatur, quoniam materia non generatur, neque corrumpitur vt terminus, sed per totum forma substantialis intelligitur, quæ terminus mutationis substantialis existit, non quidem vt tota formarum vniuersitas, & omnes formæ quæ in re præerant, in generatione, & corruptione mutentur, sed per totum forma substantialis specifica, & perfecta intelligitur, quæ ab Arist. 2. Phis. 31. totum appellatur, quoniam rei totum esse impartitur, atque rei totam essentiam complet, & absoluit, vt ipsemet testatur eodem 2. Phisico. 11. & penes hoc vno modo ab alteratione seiungitur, nam alteratio est mutatio secundum qualitates, & quoniam qualitates, & accidentia non dant esse simpliciter, sed secundum quid, ideo alteratio non dicitur mutatio secundum totum, sed secundum quid; mutatio uerò substantialis quoniam est mutatio secundum formam substantialem à qua totum esse rei proficiscitur, ideò dicitur mutatio secundum totum, verum quia mutatio substantialis nõ solum penes terminum ab alteratione seiungitur, sed etiam penes subiectum, ideo deficitur etiam per subiectũ, cum inquit, [non manente sensibili, vt subiecto eodem] quæ particula quomodo intelligenda sit, non conuenit apud omnes. Auer. in commen. 24. ita*

putauit intelligenda esse, quòd in mutatione substantiali non manet aliquod sensibile sub ratione subiecti, licet aliquid remanere possit vt contingens subiecto, vel vt dispositio subiecti, & penes hoc ab alteratione distinguitur, quoniam in alteratione manet aliquod sensibile vt subiectum, in mutatione verò substantiali non manet aliquod sensibile vt subiectum, sed vt dispositio subiecti, quoniam si in mutatione substantiali maneret aliquod sensibile vt subiectum, generatio esset alteratio, vnde secundum Auerro. alteratio & generatio in hoc conueniunt, quòd in vtraque manet aliquod sensibile: differunt autem quòd in alteratione manet aliquod sensibile vt subiectum, in mutatione verò substantiali non manet aliquod sensibile vt subiectum, sed vt dispositio subiecti, cui expositioni fauere videntur verba illa Aristotelis in context. dicentis, non manente sensibili vt subiecto eodem, quam sententiam plurimi quoque secuti sunt, sed hæc expositio falsa est, & in hoc Auerroes sibi & Aristoteli contradicit: sibi quidem, quoniam ipse vult quòd elementa in generatione mixtorum maneant in ratione subiecti, vt patet primo Phisico. 82. & tertio Cœli 67. vbi inquit, quòd materia prima & elementa conueniunt in hoc, quòd sunt subiectum ex quo per se aliquid fit, differunt autem quia materia prima est pura potentia, elementa uerò sunt actu, aut medio modo inter potentiam & actum, sed quis fortasse pro Auer. dicere posset; quòd quando Auerroes inquit, quòd in generatione & corruptione non manet aliquod sensibile ut subiectũ, intelligit in generatione elementorum, quia vult definitionem istam solum conuenire generationi & corruptioni elementorum. cum verò inquit in generatione manere aliquod sensibile vt subiectum, intelligit de generatione mixtorum, & ita nulla est contradictio, sed hic defensio nulla est. quoniam ipse secundo De generatio. primo, & primo Metheo. commen. primo, vult definitionem istam generationis, & corruptionis cõuenire generationi & corruptioni elementorum & mixtorum: verba sunt hæc, dictum est in primo libro de generatione & corruptione communi simplicibus, & mixtis. & cũ in hac neget remanere aliquod sensibile vt subiectum, igitur negat in qualibet generatione, & corruptione. & per consequens in generatione mixtorum, in qua tamen alias dixit remanere aliquod sensibile vt elementa sub ratione subiecti. in ea expositione postea Aristoteli contradicit, quia Aristotel. secundo Phisico. 31. declarans quæ concurrunt vt materia & subiectum, inquit, vt elementa syllabarum & materia vasorum. & ignis & aqua respectu corporum: vult igitur Philosophus quòd elementa sint materia mixtorum sicut literæ syllabarũ, & lapides domus: iã vero hæc concurrunt vt subiectũ, non aũt ut dispositio subiecti, igitur & quatuor elemẽta

con-

concurrunt vt subiectum per se, quinimmo ipse Auer. locum illum exponens hæc habet ad verbum, Et omnia ista conueniunt in hoc, quòd sunt materia, differunt autem quoniam quædam sunt materiam secundum compositionem tantum, vt literæ syllabarum, & lapides domus, & quædam secundum alterationem, vt panis respectu sanguinis, & quædam secundum compositionem & alterationem, vt quatuor elemēta respectu corporum mixtorum. & hæc duo sunt fundamenta materiæ, compositio scilicet & alteratio, quod etiam ibi mo nuerunt Them. & Simp. cum itaque secundum Arist. elementa concurrant vt materia, & subiectum per se mixtorum, igitur secundum ipsum in mutatione substantiali remanere potest aliquod sensibile vt subiectum per se, quod tamen negauit Auerro. in expositione definitionis, Sed aliquis dicere posset pro Auer quòd licet secundum Arist. in generatione mixtorum maneant elementa, vt subiectum, non tamen manet aliquod sensibile vt subiectum, quia elementa in mixto cum sint refracta, & castigata, non sunt sensibilia, & hoc est quod negant Aristo. & Auerro. videlicet permanentiam alicuius subiecti sensibilis, non autem permanentiam alicuius subiecti simpliciter: sed hæc responsio nulla est, quoniam substantia est sensibilis per accidens ratione qualitatum, vt legitur secundo de Anima context. 63. qualitas autem etiam si remissa sit, sensibilis est, igitur & substantia illi subiecta sensibilis erit, quare elementa in mixto quamuis remissas habeant qualitates, sensibilia erunt. præterea Philosophus secundo de Anima 52. quærit propter quid elementis existentibus in nobis, & sensibilia sint, non sentiuntur ab ipso sensu, in qua quæstione vnum quærit, & aliud præsupponit, elementa quidem præsupponit in nobis esse, & illa sensibilia esse. quærit autem propter quid non sentiuntur ab ipso sensu, itaque elementa in mixto sensibilia sunt, & cum remaneant concurrantvè, vt subiectum per se mixtorum, igitur in mutatione substantiali manet aliquod sensibile, vt subiectum per se. Hinc patet etiam falsam esse sententiam Beati Thomæ, dicentis, quòd in mutatione substantiali non manet aliquod sensibile, nec vt subiectum, nec ut dispositio subiecti; & in hoc dissentit ab Auerro. quoniam Auerro. vult quòd in mutatione substantiali non manet aliquod sensibile, vt subiectum. manet autem vt dispositio, Beatus Thomas autem vult, quòd non manet aliquod sensibile nec vt subiectum, nec vt dispositio, sed omnia corrumpantur, & formæ, & accidentia omnia, ita vt non remaneat nisi materia nuda, quæ sententia deterior est quàm ista Auerrois, quia vt nuper ostensum fuit ex Aristot. quatuor elementa in generatione mixtorum manent vt subiectum, sicut literæ respectu syllabarum, & lapides respectu domus. manet etiam aliquod sensibile, vt dispositio subiecti, vt in 24. context. illius primi Aristo. declarauit,

rauit, & clarius habetur in secundo libro context. 27. vt à nobili suo loco demonstrabitur. ea propter Acchillinus secundo libro de elementis art. 3. aliter exponit dicens, quòd hęc particula, [nō manente sensibili subiecto] ità intelligenda est. quòd in mutatione substantiali subiectum sibi non determinet aliquod sensibile, & aliquam qualitatem vt talis sit sensus, non manente sensibili subiecto, hoc est, subiecto sibi non determinante aliquod sensibile, & aliquam qualitatem, quia si determinaret sibi aliquod sensibile, tunc in omni mutatione oporteret manere aliquod sensibile, quòd falsum est, quia licet in mutatione elementorum quæ symbola sunt remaneat aliquod sensibile, vt symbola qualitas, non tamen in generatione elementorum, quæ non sunt symbola vt ignis & aqua. potest itaque in mutatione substantiali remanere aliquod sensibile, illud tamen subiectum non debet sibi determinare aliquod sensibile, & aliquod accidens, & talem vult esse sensum illius particulæ, sed inanis est expositio ista: primo enim non consentit verbis Aristotelis, quia Philosophus negat remanentiam eiusdem subiecti sensibilis, & non negat determinationem alicuius sensibilis qualitatis à subiecto, præterea Philosophi institutum circa hanc particulam est assignare differentiam inter alterationem, & mutationem substantialem penes subiectum, quia in alteratione manet idem sensibile subiectum, in mutatione verò substantiali non manet idem sensibile subiectum: iam verò alteratio, & mutatio substantialis non distinguntur penes subiectum, hoc modo, quia subiectum alterationis sibi determinet aliquod sensibile, subiectum vero mutationis substantialis sibi nō determinet aliquod sensibile, nec vnquam Philosophus hanc differentiam assignauit, sed distinguntur penes subiectum in actu, & subiectum non in actu, quia subiectum alterationis est in actu, subiectum verò mutationis substantialis non est in actu, & vbicumque Philosophus assignauit differentiam inter alterationem aut motum proprie dictum, & mutationem substantialem penes subiectum semper assignauit hoc modo, vt patet 6. Phisic. 8. & alibi, itaque hæc particula non est eo modo intelligenda, vt inquit Acchil. alioquin Philosophus non declarasset naturam, & conditionem subiecti alterationis, & mutationis substantialis, & ita non assignasset veram differentiam inter alterationem, & mutationem substantialem penes subiectum, quod tamen suum erat propositum, & institutum, quid ergo dicendum?

Parti-

Particulæ dilucidatio.

EA semper mea fuit sententia, quam etiam semper mihi detinendam puto, quòd cum Philosophus inquit, non manente sensibili subiecto eodem, hæc particula ita intelligi debet, quòd in mutatione substantiali non manet idem subiectum sensibile in actu specifico, & completo: non enim negat Philosophus quòd non maneat aliquod sensibile sub ratione subiecti, sed negat quòd non debet manere sensibile subiectum sub gradu specifico, quia hoc tollit generationis rationem. & quòd hic verus sit sensus, ita ostendo, ponit ibi Philosophus differentiam inter alterationem & mutationem substantialem & penes terminum & penes subiectum: penes terminum, quia alteratio est penes qualitates, mutatio verò substantialis penes totum, & formam substantialem, penes subiectum autem differentia est. quoniam alteratio fit, inquit, manente eodem sensibili subiecto, mutatio verò substantialis non manente eodem sensibili subiecto: iam vero sicut remanentia eiusdem subiecti sensibilis affirmatur de alteratione, ita negatur de mutatione substantiali, sed de alteratione ità affirmatur, quòd in hac manet idem subiectũ sensibile in actu specifico sub vtroque termino alterationis, vt ipsemet Arist. affirmat in contex. dicens, vt cum corpus sanum est, & rursus laborat manens idem, & æs quandoque angulare, quandoq; rotundum manens idem, certum est autem quòd cum corpus de sanitate in languorem mutatur manet idem corpus in actu specifico, & similiter cum æs mutatur de rotundo in angulare manet æs sub eadem fôrma specifica: igitur in mutatione substantiali non manet idem subiectum sensibile sub actu specifico, & quod sit determinat a speciei, vt cum ex sanguine fit semen, in tali enim mutatione non manet subiectum sub eodem actu specifico, quia corrumpitur forma sanguinis, & subiectum recipit formam seminis, vnde diligenter perpende verba Philosophi: dicit enim non manente sensibili vt subiecto eodem, & non dicit absolutè non manente sensibili vt subiecto, vt ostendat se non negare in mutatione substantiali remanentiam alicuius sensibilis vt subiecti per se, quia alibi statuerat ipse quòd in mutatione substantiali mixtorum remanent quatuor elementa in ratione subiecti sed quod non debet remanere subiectum sensibile idem, videlicet sub eodem actu specifico sub vtroque termino mutationis sicut in alteratione manet, quia hoc tollit rationem generationis. quinimmo ipsemet Arist. in contex. 24 declarauit, licet satis obscurè cum inquit, In his autem si aliqua passio erit eadem contrarietatis ingenito & corrupto, putà quando ex aere fit aqua si ambo diaphana, aut humida non oportet huiusmodi passionem alteram esse: si autem non, erit alteratio, putà cum homo musicus corruptus.

est

est, homo autem immusicus factus est, homo autem manet idem. quæ verba à nobis perpendenda sunt, vt quod probare intendimus manifestum fiat, & simul contextus iste qui difficilis semper habitus est, dilucidetur. cum Philosophus in contex. 23. definiuisset mutationem substantialem, dicens, quòd mutatio est secundum totum, non manente sensibili subiecto eodem, potuisset quispiam suspicari hanc particulam ità intelligendam esse, quòd in mutatione substantiali non manet subiectum sensibile idem, hoc est, sub eadem sensibili qualitate, vt ly [idem] significet identitatem, & vnitatem sensibilis qualitatis, quam suspicionem remouens in context. 24. inquit, quòd hæc particula non ita intelligenda est, quoniam si fuerit aliqua qualitas communis genito & corrupto eadem manet in utroque, nec oportet sensibilem qualitatem quę est, in genito, diuersam esse ab ea, quæ fuit in corrupto, vt cum ex aere fit aqua symbola qualitas, vt humiditas quæ fuit in aere non corrumpitur, sed eadem manet in aqua, & quod dicitur de elementis, idipsum intelligi debet de mixtis, quia Aristotelis sententia non perstringitur ad elemēta solum, licet afferat exemplum de elementis, quia qua ratione verificatur in elementis quòd qualitas symbola & communis genito et corrupto eadem manet in vtroque, eadem ratione uerificatur in mixtis. & proinde in mutatioue substantiali manere potest subiectum sensibile idem, hoc est affectum eadem sensibili qualitate, sed intelligitur quòd non manet subiectum sensibile idem secundum eandem formam specificam, vt ly [idem] significat identitatem & vnitatem formæ specificæ, quia si non corrumperetur, sed maneret secundum eandem formam specificam, generatio esset alteratio, & hoc intelligit in illis verbis cum inquit, [si autem non, erit alteratio] hoc est, manere potest subiectum sensibile secundum eandem qualitatem, sed non secundum eandem formam specificam, sed corrumpi debet, quia si non, videlicèt corrumperetur generatio essèt alteratio, & hæc est vera expositio illorum verborum contex. 24. & illius particulæ positæ in definitione generationis hinc patet quòd illa dictio [vt] quæ ponitur in illis verbis, non manente sensibili vt subiecto eodem, quæ fortè fuit causa erroris Auerrois, & aliorum, non est specificatiua illius dictionis sensibilis, ità vt non maneat aliquod sensibile ut subiectū, sed est specificatiua illius dictionis [eodem] ita vt nō maneat aliquod sensibile subiectū, vt idē & vnū, vtpotè sub eodē gradu specifico sub vtroque termino mutationis, quoniam hoc est subiectum alterationis, non autem generationis. Ex qua expositione optimè saluantur illa duo, ex quibus Zimara sese explicare non potuit: primum quidem definitionem hanc conuenire generationi, & corruptioni mixtorum: saluatur etiam illud, in generatione mixtorum manere quatuor elementa vt materia, & subiectum, quia licet in generatione maneat sensibile vt subiectum per se vt to-

tum

tum illud resultans ex materia & formis elementorum, illud tamen non est in actu perfecto, nec alicuius determinatę speciei, sed in actu incompleto, et indeterminato, quod adhuc est in potentia ad ulteriorem formam specificam, & hoc non negat Arist. nec id tollit rationem generationis, quamobrem ad saluandam definitionem istam generationis & corruptionis opus non est facere resolutionem vsque ad materiam primam, nec ex parte formarum substantialium in mixtis, nec ex parte accidentium, vt in elementis.

Dubitatio, & eius solutio.

SED aduersus nostram hanc expositionem non leuis sese offert dubitatio, nam Philosophus in contex. 24. eiusdem libri contradistinguens generationem & corruptionē ab alijs speciebus motus. ita scribit, Generatio et corruptio fit cum nihil manet cuius alterum sit passio, vel accidens. in quibus verbis velle videtur, quòd in mutatione substātiali non maneat aliquod accidens, vel aliqua passio in subiecto; & consequenter non maneat aliqua substantialis forma, quæ necessario aliquam qualitatem exposuit, & proindè velle videtur quòd in mutatione substantiali non maneat aliquod sensibile nec vt subiectum, nec vt dispositio subiecti, quam authoritatem tanti fecit Pomp. vt cum Diuo Thoma resolutè tenendum putarit in mutatione substantiali non manere aliquam formam substantialem, nec aliquod accidens. sed nudam materiæ substantiam. locus iste prima fronte aliquam apparentiam habere videtur, attamen si accuratè consideretur nihil officit, quia cum dicit Philosophus, generatio & corruptio fit cum nihil manet cuius alterum sit passio, vel accidens. illa dictio [Nihil] non se tenet ex parte formæ, ita vt nulla passio, vel accidens remaneat, sed se tenet ex parte subiecti, quod facilè ex verbis ipsis intelligitur, quia inquit, nihil manet cuius alterum sit passio, vel accidens, hoc est, non manet subiectum idem cuius alterum sit passio: sed animaduerte, quòd licet se teneat ex parte subiecti, non propterea sensus est, quòd non maneat subiectum cui insit, aut inhæreat aliqua passio, vel aliquod accidens. sed sensus est, quòd in generatione & interitu non manet idem subiectum cuius, illud quod per generationem acquiritur, aut per corruptionem deperditur, sit passio vel accidens, ita quod illa verba, [cuius alterum sit passio, vel accidens] dicunt terminum ad quem generationis, & interitus, & quod hic sit verus & germanus horum verborum sensus, ex eo ostenditur, quia Philosophus ibi contradistinguit generationem & interitum ab alijs speciebus motus, quæ quidem in hoc conueniunt, quòd in alteratione, motu locali, incremento, manet idem

subiectum cuius illud quod aduenit, & per motum acquiritur accidens est. in alteratione enim manet idem subiectum, cui per motum aduenit qualitas, in augumentatione quantitas, in motu locali locus. generatio autem & corruptio non ita, inquit, fiunt, quia in his non manet idem subiectum cui per generationem adueniat accidens, aut per corruptionem similiter accidens remoueatur, sed illud quod aduenit, aut à subiecto remouetur, est totũ, & forma substantialis, cum itaque per ea verba generatio & corruptio contra distinguantur ab alijs speciebus motus, in illis autem ea verba dicant terminum ad quem affirmatiuè, igitur in generatione & corruptione dicunt terminum ad quem negatiuè, & est illud idem quod dixit in contex.23. nam idem est dicere generatio & corruptio fit cum non manet subiectum idem cuius, illud ad quod est transmutatio sit accidens, sed totum, ac dicere, generatio & corruptio est mutatio non manente subiecto eodem facta secundum totum, & formam substantialem, quem locum si ità obseruasset ille Pomp. in eum errorem non incidisset, & hæc satis.

Primę qualitates elementorum principia sunt.

VOBVS in locis Aristoteles sententiam istam pronunciauit secundo de Gener. contex.6. & quarto Metheo. primo, quæ cum conspicuè significare videretur primas qualitates esse formas substantiales elementorum, inter eius interpretes orta controuersia fuit, an primæ qualitates sint formæ elementorum. Aphrod. Alexander, de quo scribit Auerroes octauo Met. Com.5. in libro de sensu, & sensi in cap. de sapore, & 4. quæstio. natura. cap.4. uoluit primas qualitates esse formas substantiales elementorum. cuius etiam sententię fuit Ammonius in libro cathegoriarum cap. de substantia, vbi dubitans quomodo substantiæ nihil sit contrarium, cum tamen ignis & aqua per caliditatem & frigiditatem, quæ substantiæ sunt sibi inuicem opponantur, concedit ignis caliditatem, & aquæ frigiditatem substantias esse, ac proinde ignem, & aquam secundum formam substantialem sibi inuicem opponi, non tamen totum ignem toti aquæ contrarium esse, cũ materia & corpore conueniant, quòd si Ammonius voluisset primas qualitates non esse formas substantiales, negandum erat illud quod acceptum fuit, ignis calorem uidelicet & aquæ frigus substantias esse, quod tamen ab ipso conceditur, præceptoris Ammonij sententiam secutus fuit Io. Gra. 2. de Gener. super contex. 49. vbi exponens dictum illud Aristotelis quod erat, ignem cõtrariari aquæ, vt contingit substantiam substantiæ contrariam esse, eandem dubitationem mouet, & eodem modo persoluit, a quorum opinione

non

non recessit Galenus medicus tractatu primo de elementis, cuius sententiam doctissimus Mathæus Curtius superiori ætate constanter eandem esse cum Aristotelis opinione asseruit. ceterum quia de Alexandri opinione dubitarunt iuniores nonnulli, dixeruntque nunquam Alexandrum voluisse primas quali tates esse formas substantiales elementorum, falsoque sententiam istam ab Auer. Alexandro fuisse adscriptam, quòd si Alexander illas quandoque formas appellauit, hoc intelligendum est quò ad nos, quia vtimur his vice ex loco formarum, quæ nobis ignotę sunt. ostendimus nos hanc fuisse veram, & germanam Alexandri sententiam ab Auer. rectè intellectam, si quidem Alexander loco superius citato cap. de sapore, considerans dictum illud Aristolis, quòd ignis non agit in quantum ignis, nec aqua in quantum aqua, dubitauit, quia cum ignis in calore & siccitate consistat & aqua in frigiditate, & humiditate, quæ substantiæ sunt, & per illas agant, igitur ignis agit in quan tum ignis, & aqua inquantum aqua, quoniam agunt per ea quæ eorum substantiæ sunt. huic dubitationi respondens Alexander non negat quod assumit, uidelicet ignem consistere in calore & siccitate, & aquam in frigiditate & humiditate, easque substantias esse, quod tamen sibi negandum erat, si voluisset has non esse substantias, sed accidentia & qualitates, sed negat consistere in caliditate, & siccitate tantum, cum præter has aliquid aliud intra se teneant. quæ quidem verba fuerunt erroris modernorum, quia videntes Alexandrum dicere ignem non solum constitui per calorem, & siccitatem, sed aliquid aliud præter has continere, dixerunt Alexandrum voluisse ignem præter qualitates has, habere propriam formam substantialem: cum tamen Alexander declarans quid sit illud quod ignis præter calorem & siccitatem continet, non inquit hoc esse formam, sed materiam: hinc infert quòd licèt ignis agat per calorem & siccitatem quæ substantiæ sunt, non tamen agit vt totus ignis, quoniam totus ignis propter materiam quam continet, non habet contrarium, ratione cuius actio efficitur, & hoc modo vult intelligendum esse illud Aristotelis dictum, quòd ignis non agit inquantum ignis. ex qua solutione satis conspicuum est Alexandrum voluisse primas qualitates esse formas substantiales elementorum, & præter has in elementis nil aliud præter materiam adinueniri, à quo non recesserunt Ammonius, & Io. Gram. vt dictum est, quorum sententia ità probatur, & primo ex Alexandro hoc pacto probauit Auerro. loco superius citato, id est forma substantialis alicuius ad cuius ablationem tollitur substantia rei, vt habetur secundo de Anima contex. 9. sed ad ablationem caliditatis, & aliarum qualitatum tollitur ignis, & cætera elementa: ergo primæ qualitates sunt formæ substantiales elementorum. secundo probatur ex Aristotelis authoritate secundo de Genera. contex. 6. vbi inquit, quòd materia, &

M 2 *primæ*

primæ qualitates constituunt , & sunt principia elementorum: cum autem principia , & principata in eadem coordinatione reperiantur , igitur cum elementa substantiæ sint, pariter & primæ qualitates , quæ elementorum sunt principia , substantiæ esse debent : secus ex non substantia constitueretur substantia, quod tamen inficias iuit Aristo. primo Phisicorum contex. 52. sed fortè ad hoc dicet aliquis, quòd primæ qualitates dicuntur ab Aristo. principia elementorum circumscriptiuè , quia circumscribunt formas substantiales elementorum nobis ignotas, quæ sunt principia elementorum: quotiescunque enim formæ substantiales & vltimæ differentiæ rerum latitant , licet eas circumscribere per ipsarum proprietates, & accidentia: sed responsio ista nulla est , quoniam tunc malè Philosophus negasset in tex. octauo grauitatem & leuitatem esse principia elementorum . probatur consequentia , quoniam sicut primæ qualitates circumuscribere valent formas substantiales elementorum; ita etiam grauitas, & leuitas. quoniam sicut primæ qualitates sunt principia alterationis , ità grauitas & leuitas sunt principia motus localis : igitur sicuti primæ qualitates principia elementorum dici possunt , ita etiam grauitas , & leuitas : non ergo ratio principij magis primis qualitatibus , quàm grauitati , & leuitati attribuenda erat . si ergo Aristotelis sententia consistere debet , quòd primæ qualitates sint principia, grauitas autem , & leuitas nequaquam . dicere oportet Aristotelem voluisse primas qualitates esse vera principia elementorum : idem tertio probare conatus est Mathæus Curtius in hunc modum , Forma non innotescit nisi ex operationibus , sed in elementis nulla alia conspicitur operatio præter operationes primarum qualitatum : ergo in elementis nulla alia reperitur forma substantialis præter primas qualitates : consimili ratiocinio & arguendi modo vsus fuit Aristoteles ad probandum in plantis nullam aliam virtutem animalem præter vegetalem animam adinueniri , sic arguens , In plantis nulla alia conspicitur operatio præter operationem animæ vegetalis : ergo in eis nulla alia reperitur virtus præter animam vegetalem . postremo , idem est principium distinguendi & essendi rei , primæ qualitates sunt principia distinguendi vnum elementum ab alio : ignis enim distinguitur ab aqua , quia ignis calidus & siccus est, aqua verò frigida & humida , igitur primæ qualitates sunt principia essendi , atque ita formæ substantiales elementorum . sed quamuis doctissimorum virorum hæc extiterit opinio , attamen falsa est , & ab Aristotele aliena , & prima probatur ratione qua in Alexandrum vsus est Auerroes octauo Meth. Commen. 5. quæ huiusmodi est . in his quæ vniuocè dicuntur quòd vni est accidens , alteri non potest esse substantia ,

quo-

quoniam oppositum prædicati non stat cum subiecto : si enim esset accidens in vno , & substantia in alio : igitur diuersam haberet rationem, atque naturam: igitur non essent vniuoca , sed primę qualitates vniuocè dicuntur in simplicibus , & mixtis , & in mixtis accidentia sunt, ergo in elementis substantiæ esse non possunt . minor probatur quo ad vtranque partem , & primo, quòd in mixtis accidentia sint , probatur ex Aristotelis authoritate tertio Meth. contex. 17. vbi sic inquit , Substantiam quæ maximè significare videntur sunt ignis , aqua, , aer, & terra , ex quibus corpora composita constant. horum autem calores , & frigiditates, & similes passiones non sunt substantiæ . quod autem vniuocè dicantur in mixtis , & elementis probatur ex sensu tactus, qui rectissimus iudex tangibilium qualitatum , quippè qui eodem modo immutatur ab illis , id etiam patet ex definitionibus earum , etenim easdem definitiones habent in mixtis , & elementis , sed clarius probatur ex Aristotelis authoritate secundo de Anima 41. vbi redarguens opinionem illorum, qui voluerunt, quòd calor ignis sit causa præcipua nutritionis , & augumenti, inquit, quòd calor ignis non est præcipua causa nutritionis , sed est concausa , & instrumentum : vult ergo quòd idem re sit calor ignis , & calor mixti , licet ratione inter se differant , vt penes moderatum, & immoderatum , quod quidem est differentia quædam accidentalis , & quidam modus caloris . secundo & principaliter , substantia non est terminus alterationis per se , ex Aristol. quinto Phisico. 10. vbi negat ad formam substantialem esse motum , & consequenter alterationem, quia à quocunque remouetur genus , remouetur & species . Sed primæ qualitates sunt termini alterationis per se , vt est sententia eiusdem septimo Phisico 11. vbi inquit, quòd alteratio per se est ad caliditatem, & frigiditatem , igitur primæ qualitates non sunt substantiæ . Insuper nulla substantia est per se sensibilis , & tangibilis qualitas , vt habetur ex Aristotel. secundo de Anima 64. vbi contradistinguit substantiam à sensibili communi , & proprio , quoniam hæc sunt sensibilia per se, substantia verò est sensibilis per accidens . sed primæ qualitates sunt per se sensibiles , & tangibiles qualitates , siquidem Philosophus secundo De generatio. 8. primas qualitates connumerat in eodem genere, in quo connumerat durum , & molle , asperum , & lene , quæ quidem accidentia sunt : itaque primæ qualitates accidentia erunt , & non substantiæ , ex altera parte Auerroes quarto cæli commen. 20. & secundo de Anima 108. voluit grauitatem & leuitatem esse formas substantiales elementorum . cuius sententiam secutus est Acchillinus tertio libro de elementis, dubio secundo, sed neque opinio ista est Aristoteli consentanea,

primo

primo quidem, quoniam Aristo. secundo De gener. 8. grauitatem, & leuitatẽ connumerat inter tangibiles qualitates & in eodem genere in quo connumerat calidum & frigidum, & durum & molle, iam verò hæc sunt qualitates, & non substantiæ, igitur grauitas & leuitas. Sed ad hoc dicunt nonnulli grauitatem, & leuitatem bifariam capi posse, vno modo pro actu primo, alio modo pro actu secundo, & vtar verbis ipsorum pro grauitatione, & leuitatione: licet enim hisce vocabulis vti pro euidentia rei, tunc dicunt quòd cum Aristoteles grauitatem & leuitatem connumerat inter qualitates, non accipit grauitatem & leuitatem primo modo, quoniam substantiæ sunt, sed secundo modo: sed isti in errore versantur, quoniam ibi Philosophus inquirens quænam tangibiles qualitates sint principia elementorum, inquit, quòd neque grauitas, neque leuitas, neque durum & molle elementorum sunt principia. quia non sunt actiua & passiua: loquitur ergo Philosophus de ea grauitate & leuitate quæ non est actiua & passiua, iam verò hoc non solum verũ est de grauitate & leuitate secundo modo, sed etiam primo modo pro actu primo, quoniam grauitas, & leuitas non sunt principia alterationis, & actionis & passionis, quemadmodum nec durum, & molle; quamobrem Philosophus accipit grauitatem & leuitatem simpliciter, & vniuersaliter, prætereà Philosophus 7. Phisi. 11. inquit quòd ad grauitatẽ & leuitatẽ alteratio est. certũ est autem quòd hoc nõ intelligitur de grauitate & leuitate secundo modo, quoniam ad motum non est per se motus, sed primo modo: sed illud quod est per se terminus alterationis est qualitas, & non substantia, igitur grauitas & leuitas pro actu primo erit qualitas & non substantia, idque tandem ex ipsomet Auer. comprobatur, nam grauitas & leuitas ex primis qualitatibus fluunt, vt inquit ipse quarto Cæli com. 39. vbi hæc habet ad verbum, & signum quòd aer est magis grauis, quàm leuis, est, quia causa leuitatis est calor, & causa grauitatis est humiditas, & omnes conueniũt quòd aer est magis humidus, quàm calidus. ergo erit magis grauis, quàm leuis. igitur grauitas & leuitas substantiæ esse nõ possunt, cùm substantia nõ fluat ex qualitatibus. cæterum Zimara hac in parte & plerique Auerro. istæ insurgunt dicentes Auerroem nunquam voluisse grauitatem & leuitatem esse formas substantiales elementorum, & si quandoque vt locis citatis dixit substantias esse, non intellexit formaliter, sed circumscriptiuè prout substantiam ipsam circumscribunt, sed isti hac in re nimis oscitanter Auerroem lectitasse præseferunt, quoniam Auer. 4. Cæ. com. 20. inquit, quòd sicut impossibile est raritatem & densitatem reponi in prædicamento substantiæ, ità impossibile est grauitatem & leuitatem reponi in prædicamento accidentis. habet ergo Auer. pro impossibili grauitatem & leuitatem reponi in prædicamẽto accidentis. similiter Auer. secundo de Anima contex. illo centesimo octa

uo

uo vult quòd grauitas & leuitas sint formaliter substantiæ, quod ex eo patet, quia cum accepisset propositionem illam quòd obiecta sensus tactus sub diuersis generibus contineantur, eam probauit ex hoc, quia caliditas & frigiditas continentur in prædicamento qualitatis, grauitas autem & leuitas in prædicamento substantiæ: itaque grauitas & leuitas secundum ipsum sunt formaliter substantiæ: alioquin si essent formaliter qualitates, tunc caliditas, & frigiditas, grauitas & leuitas nō essent in diuersis generibus, vt inquit, sed in genere qualitatis, at proinde non probaret obiecta sensus tactus in diuersis generibus contineri, quod tamen eius propositum erat. vnde Achillinus lōgè melius quàm Zimara Auerroem intelligens ne ab eius doctrina quam sequebatur aut latum vnguem recederet, tenuit grauitatem & leuitatem esse formas substantiales elementorum. qua in re & ipse claudicauit, cum non substantiæ, sed qualitates, & accidentia sint, vt ostensum est, quid ergo dicendum?

Dilucidatio.

PRO resolutione animaduertendum est, quòd elementa bif. considerari possunt, vno modo vt substantiæ sunt, alio modo vt elementa, differūt enim hæc inter se, quoniam ignis, aqua, aer, & terra vt substantię sunt dicunt esse absolutum, vt verò elementa dicunt respectum ad alterum, quia cum elementum sit subiectum ex quo aliquid fit dicit respectum ad id quod fit, vnde ignis vt ignis, & vt elementum differunt sicut absolutum & respectiuum, & esse elementum supra ignem, & aquam & alia relationem addit, quā sanè differētiā declarauit Arist. 10. Met. 2. vbi inquit accidit igni elementum esse, à quo accepit Auer. 3. Cæli com. 31. vbi ita scribit ad verbum, via ad cognitionem, quòd corpora sint elementa, & hoc est procedere à definitione rei ad suum accidens. corpus autem esse elementum est ei accidens, cum elementum dicatur in comparatione eius cuius est elementum. Insuper elementa primo modo adhuc bif. considerari possunt, vno modo vt cōpleta sunt, & apicem substantialis perfectionis adepta, alio modo quo ad introductionem formæ substantialis, his habitis, ponimus conclusiones istas, prima quidem est. si considerentur elementa primo modo, vt substantiæ sunt iam perfectæ & absolutæ, habent propriam formam substantialem: primæ verò qualitates, & grauitas & leuitas sicut & in alijs, accidentia sunt & qualitates. suntque effectus elementorum quatenus ab illis quo ad earum existentiam subiectiuè dependent, & si quandoque aut formæ, aut differentiæ nuncupantur, id intelligitur quo ad nos, & quatenus veras formas non nobis ita conspicuas circumscribunt. secunda enunciatio, si elementa considerentur

tur quo ad eductionem formæ substantialis, qualitates primæ principiã dicuntur elementorum tanquam materia. nam cum primæ qualitates sint materiæ dispositiones, quibus mediantibus forma substantialis elementorum in materia introducitur, quoniam actus actiuorum fiunt in patiente benè disposito, ea verò quæ se tenent ex parte materiæ ad materiam reducuntur, sicut ea quæ se tenent ex parte agentis reducuntur ad agens, ea propter primæ qualitates secundum hanc rationem elementorum principia dici possunt. tertia enunciatio, si corpora simplicia vt miscibilia, & vt elem̃ta sunt, considerentur, primæ qualitates sunt principia elementorum in genere causæ formalis, quod ex eo probatur, nam de ratione elementi est, vt sit id ex quo aliquid fit, atqui ex elementis non potest aliquid fieri, nisi misceantur, non miscentur nisi alterentur, quia mixtio est miscibilium alteratorum vnio, non alterantur nisi per primas qualitates: ergo de primo ad vltimum elementa non sunt elementa nisi per primas qualitates, quibus positis ponitur in corporibus simplicibus ratio elementi, & illis ablatis elementi ratio aufertur, & hoc pacto intellexit Arist. in hac propositione cum dixit, primas qualitates esse principia elementorum. non quidem secundum gradum substantiæ, sed secundum rationem elementi, & quo ad rationem subiecti, quod per rationem Aristotelis qua ea in parte vtitur, demonstrari potest. ratio ea est, principia elementorum debent esse actiua & passiua, primæ qualitates sunt actiuæ & passiuæ nõ autem grauitas & leuitas, igitur primæ qualitates sunt principia, non autem grauitas & leuitas. certum est autem quòd maior illa propositio huius discursus non intelligitur de principio substantiali, quoniã de rõne principij & formæ substantialis non est vt sit actiua, & passiua, si quidẽ actiua & passiua, vt habetur primo De gener. contex. 51. contraria sunt. sed in forma substãtiali nõ reperitur cõtrariũ, vt 5. Phis. cõtex. 10. idẽ Arist. testatũ reliquit, vbi ex eo probauit ad formam substantialem non esse motum, quoniam in forma substantiali non reperitur contrarium, ex quo etiam fundamento in libro de sensu, & sensili probauit, quòd ignis non agit vt ignis, quoniam vt sic non habet contrarium, itaque ad hoc ut aliquid sit forma substantialis, & principium secundum gradum substantiæ, non oportet esse actiuum, & passiuum: ergo cum Philosophus inquit, quòd principia elementorum debent esse actiua, & passiua, secundum rationem elementi intelligi debet, & quoniam primæ qualitates sunt actiuæ & passiuæ, grauitas & leuitas nequaquam. ea propter statuit primas qualitates esse principia elementorum, non autem grauitatem & leuitatem, quod etiam nouit Auer. in commen. 8. illius libri, cum inquit, & non numerauit grauitatem & leuitatem inter principia elementorum, vt elementa sunt. sed primas qualitates, nota illam reduplicatiuam secundum quòd elementa, ad elementi autem rationem

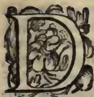
tionem

tionem constituendam duo solum concurrunt materia, & primæ qualitates: materia quidem, quoniam cum de ratione elementi sit subiectum esse ex quo aliquid fit, subiectum aũt esse non potest nisi ratione materiæ, cui ratio subiecti competit, & per ipsam omnibus alijs, ideo materia necessaria est. verum quia ignis, aqua, aer, & terra non sunt subiectum mixtorum per solam compositionem, perinde ac litteræ syllabarum, & lapides domus subiectum sunt, sed alterata atque ad temperamentum redacta, alterari verò & ad temperamentum reduci minimè possint, nisi per primas qualitates, ea propter primæ qualitates præter materiam ad elementi rationem constituendam tanquam causæ formales concurrunt, quibus quidem ablatis, remanente etiam materia cum actu substantiali neque alterarẽtur, neque miscerẽtur, ac proinde mixta ex corporibus simplicibus non secus ac syllabæ ex litteris, & domus ex lapidibus per solam compositionem iuxta se positis absque vlla alteratione generarentur, quapropter diuinè, me hercle, Aristoteles contex. illo 6. dixit quòd materia, & qualitates primæ constituunt, & sunt principia elementorum secundum rationem videlicet principij, & elementi. forma verò substantialis elementorum secundum hanc rationem concurrit ex accidenti, & vt causa sine qua non, vnde illud animaduertant studiosi, quòd sicut ad constitutionem corporum simplicium secundum gradum substantiæ per se concurrunt materia, & forma substantialis primæ verò qualitates vt dispositiones concurrunt, ita per oppositum ad constitutionem eorundem secundum rationem elementi materia. & primæ qualitates per se concurrunt, forma verò substantialis vt causa sine qua non, & ex accidenti quatenus & materiæ, & primis qualitatibus coniuncta est. & proinde mirum non est si summus ille Aristo. in contex. illo 6. inter principia elementorum recensuit solum materiam & primas qualitates, non autem formam substantialem, cum hæc ad rationem elementi solum concurrat ex accidenti, & vt causa sine qua non. quibus ita constitutis nunc rationibus in oppositum adductis satisfaciendum est: & primæ quidem rationi satisfacit Auerre. octauo Met. com. 5. vbi illius maioris propositionis verum affert intellectum dicens, quòd illa maior propositio veritatem habet quotiescunque ad ablationem alicuius primo, & per se tollitur substantia, qua sic intellecta, minor propositio falsa est. siquidem ad ablationem caloris non primo, & per se tollitur ignis, sed primo tollitur ad ablationem formæ substantialis, qua ablata tollitur compositum. Sed dices adhuc, licet compositum primo, & per se tollatur ad ablationem formæ substantialis, & non ad ablationem caloris, attamen forma substantialis ignis primo tollitur ad ablationem caloris, quia in interitu hic est ordo, primo tolluntur qualitates, secundo forma substantialis, quæ mediantibus qualitati-

bus in materia conseruatur, tertio compositum, itaque calor substantia erit: respondetur, quòd licet ad ablationem caloris immediatè tollatur forma substãtialis ignis, non propterea calor substãtia est. quoniã nõ tollitur forma substantialis ad ablationem caloris per se, & per viam causæ, sed per accidens, quia qualibet forma substantialis postulat in materia proprias dispositiones, quibus ablatis, materia redditur indisposita, nec amplius forma in materia sustineri aut conseruari potest: iam verò propositio illa per se intelligenda est. Ad secundam verò, quæ desumebatur ex propositione Aristotelis, secundo De generatio. contex. 6. fatemur responsionem illam non esse, ad Aristotelem eo in loco propter rationem assignatam, sed dicimus Aristotelem intelligere iuxta tertiam conclusionem, quòd primæ qualitates sunt principia elementorum secundum rationem elementi, sub qua ratione elementa non sunt in coordinatione substantiæ, sed in coordinatione accidentis. cum ratio elementi in quadam habitudine & relatione consistat ad id cuius est elementum, & proinde per accidentia & qualitates in esse constitui possunt: elementa verò sicut & cætera corpora ex materia constare & forma substantiali ex libro de Physico auditu, vt explicatum reliquit. Ad tertiam verò negatur assumptum, quia in igne pręter operationes caliditatis & siccitatis alia reperitur operatio, quæ est formam substantialem inducere, & ignem parere, quæ formæ substantialis operatio est, & licet ignis isthæc opera per calorem exercere videatur, id tamen est secundariò & instrumentaliter, quoniam forma substantialis ignis caliditate vtitur vt instrumento ad generandum ignem, sicut & in animalibus anima calore vtitur ad procreandum animal. Ad vltimam dicimus maiorem ità fore intelligendam, quòd id quod est principium distinguendi primò & essentialiter vnum ab altero, est principium essendi rei, iam verò primæ qualitates non sunt principia distinguendi primo & essentialiter vnum elementum ab alio, sed per accidens, & quò ad nos, perindè ac risibile & hinnibile dicuntur distinguere hominem ab equo, & propterea non sequitur primas qualitates esse principia essendi, & formas substantiales elementorum, & hæc satis.

Cur

Cur singulis elementis duę à natura accommodatæ sunt qualitates.

VAS vnicuique elemento inesse qualitates adeo conspicuum esse videtur, vt probatione non egeat, illud autem cõsideratione dignissimum est propter quid vnicuique à natura duæ accommodatæ sunt, Albertus Mag. secundo De gener. tract. primo cap. 9. huius rei rationem assignans ob id factum esse inquit, quia omne actiuum requirit proprium passiuum quod est ei sicut propria materia, & quoniam in singulis elementis actiuæ qualitates reperiũtur, ut in igne, & aere calor, in aqua & terra frigus, quæ actiuæ sunt qualitates, idcirco cũ illis passiuæ tanquã propria materia reperiri debent, & quoniam materia propria summi, & intensi caloris humidum esse non potest, quoniam intensus calor humidum euaporare facit, hinc est quòd ignis calor comitem passiuam habet siccitatem: quia vero calor cum temperamento fundatur in humido, idcirco calor aeris cum temperatus sit, & non ita intensus, ea propter in aere calor cum humiditate iungitur, similiter frigus cum temperamento in humido fundatur, quod cũ in aqua reperiatur, ea propter frigus in aqua humido associatum est. quoniam verò intensum frigus humidum expellit, idcirco terræ frigus quod summum est, cum sicciate iungitur, & hæc est ratio assignata ab Alberto quare gemi nas elementa habeant qualitates, & actiuæ diuersis iunctæ sint qualitatibus passiuis, sed ratio hæc assignata ab Alberto nulla est, quoniam tunc sequeretur quòd contrariorum in esse summo esset idem subiectum & materia propria, quod falsum est. quia alterius actus alia est materia propria vt inquit Philosophus secundo Phisi. 26. deducitur consequentia, quoniam siccum est materia propria intensi frigoris in terra, & intensi caloris in igne: ergo contrariorum in esse summo erit idem passiuum, eademque materia propria, præterea in ratione assignata supponit Albertus calorẽ ignis, & frigus terræ humiditatem consumere, & ita supponit in materia ignis, & terræ humi ditatem reperiri, quod quidem falsum est, quoniam in materia prima non reperitur humiditas consumenda: illud præterea absurdum est, caliditatem & frigiditatem in elementis humiditatem absumere, quoniam caliditas & frigiditas id non efficiunt nisi in mixtis, vt habet Aristo. 4. libro Metheo. variè tamen, caliditas enim exiccat & humorem absumit per resolutionem & euaporationem tenuium partium à crassioribus atque terrestribus. frigiditas verò comprimendo, quod quidem in elementis esse non potest. nec tandem

vitare potest Albertus quin fateri cogatur in elementis in sui puritate consideratis tres qualitates adinueniri aduersus Aristotelem in secundo libro de Gener. vbi elementis duas tantum qualitates accommodauit, quod quidem incommodum nouit doctissimus ille Alexand. primo Metheo.cap.quarto, vbi inquit, quòd si in elementis tres reperirentur qualitates nullum elementum simplex esset. deducitur consequentia quoniam si summus ignis calor totam humiditatem absumpsit, & proinde siccus absque humiditate remansit, aeris verò calor quoniam temperatior est non potuit totam humiditatem absumere, & proinde humidus remansit, igitur aeris calor aliquam portionem &c. humiditatis absumpsit, & aliquẽ gradum siccitatis induxit igitur in aere tres essent qualitates calor absumens, humiditas, & portio siccitatis genita.

Dilucidatio.

M*ELIVS itaque dicendum est, quòd ideo singula elementa duas à natura sortita sunt qualitates, quoniam elementa duo habent, vnum quidem quòd inuicem transmutantur, reliquum verò quòd cum partes sint vniuersi, determinatamque sedem habeant, vnum alterius locus existit. iam verò quatenus habent vt inuicem transmutentur contrarijs qualitatibus prædita esse necesse fuit, siquidem omnis transmutatio fit ratione contrarij, quatenus verò vnum alterius locus est in aliqua qualitatẽ cõmunicare oportuit, quia cum locus sit conseruatiuus locati, conseruatio autem fiat à simili, non à contrario, idcirco prout vnum est locus alterius symbolam & affinem habere qualitatem necessarium fuit, ea propter quæ finitima, & sibi vicina sunt elemẽta hoc ordine distributa sunt, vt vnam similem, alteram verò contrariam habeant qualitatem, vt ratione similis qualitatis vnum alterius locus esse possit, pro vniuersi integritate, ratione verò contrariæ, inuicem transmutentur. quòd si communem tantum haberent qualitatẽ, vnum quidem alterius locus existeret, sed inuicem non transmutarentur, quoniam contrarietas deesset quæ ad transmutationem requiritur: si verò contrariam tantum haberent, transmutarentur vtique, sed vnum alterius locus esse non posset, vt itaque isthæc duo haberent elementa quæ ad vniuersi conseruationem & integritatem necessaria sunt, singula duabus à natura insigniri qualitatibus operæpretium fuit. vnde aer igni finitimus, propter locationem, consimilem habet qualitatem propter actionem, & trãsmutationẽ contrariã hẽt humiditatẽ, cũ aeris humiditate cõuenit aqua, dissidet aũt frigiditate, aquæ verò secundũ frigiditatẽ tellus amica est. secundum siccitatẽ verò digladiatur: & hęc est vera ratio quare singulis elemẽtis duę à*

natura

natura accōmodatę sunt qualitates, & hoc ordine distributę, quam etiam no uit Io. Gra. secundo de Gener. super contex. 23. ex qua determinatione illud consequitur, quòd aer sui natura calidus & humidus est, non autem frigidus, & humidus, vt Stoici, & Empedocles vniuersi ordinem non perpendentes temerè sunt arbitrati. quia cum sedes, & naturalis locus aeris ignis sit, naturalis autem locus sit conseruatiuus locati, conseruatio autem fiat à simili, non a contrario: igitur ignis & aer similem & communem aliquam debent habere qualitatem. cum autem hæc humiditas non sit, quoniam ignis humidus nō est, neque siccitas, quoniam aer siccus non est: igitur communis vtrique qualitas caliditas erit. accedit, quòd si aer sui natura frigidus esset, inter aerem & aquam generatio minimè fieri posset. deducitur consequentia, quia cum transmutatio fiet ratione contrarij, si aer ex aqua frigiditate & humiditate conuenirent, inter ea non reperiretur contrarium: igitur inter ea neque generatio, neque transmutatio reperiretur, cęterū Empedocles dabit manus huic argumento, dicet que neq; falsum, neque absurdum esse id ad quod deducit argumē tum, quia elementa non sunt secundum substantiam transmutabilia. sed hæc Empedocles sententia falsa est, quia vt contra ipsum 2. de Gene. scribit Aristoteles, si elemēta essent secundū substantiam intransmutabilia, tunc essent inalterabilia, & secundum qualitates intransmutabilia quod affirmari nequit. deducitur consequentia, quia cum antecedenti non stat oppositum consequentis, quoniam si essent secundum qualitates transmutabilia, aut ad transmutationem qualitatum elementa secundum substantiam transmutarentur, aut non, secundum dici non potest, quia tunc elementorum substantia in rerum natura sinè qualitatibus superstes reperiri valeret, quod a veritate alienum est. primum igitur dicendum est: igitur stare non potest, quòd sint intransmutabilia secūdum substantiam, ex alterabilia, & transmutabilia secundum qualitates, itaque si erunt intransmutabilia secundum substātiam, ergo erunt etiam inalterabilia, vt rectè concludit Aristoteles. insuper aerē natura calidū esse ex lenitate conuincitur, quæ ad caliditatē refertur, nec non id persuadet ratio illa qua vtitur Arist. 2. de Gen. 16. quia aer est sicut euaporatio quædam, cum extenuata solutaque à calore aqua, aer efficiatur, neque huic veritati officit ratio qua Stoici vtebantur ad probandum aerem sua natura frigidum esse, quæ huiusmodi est. oleum etiam de Aristotelis sententia à prædominio aereum est, cum supernatet terræ, & aquæ, sed oleum frigidum est, ergo & aer. probatur minor, quia oleum etiam à paruo frigore celerius congelatur quàm aqua, ergo frigidum est. siquidem, vt etiam respondere visus est Galenus 2. de simplicium medicamentorum facultatibus cap. 20. oleum non congelatur, sed potius consistit, & incrassatur, & licet celerius vincatur à frigore quàm aqua, id nō est qua frigidū, sed qua crassum, et viscosum est, quòd facilius cōsi

sten-

stentiam acquirit quàm id, quòd non ita se habet; vnde ex celeri congelatione, aut consistentia, non licet absolute inferre aliquid frigidum esse, quod tamen Stoici contendunt: est enim praua temperamentum inueniendi ratio, sed quòd aut frigidum, aut crassum, & viscosum est quod quidem in oleo reperitur, & proindè ocius quàm aqua consistit, & condensatur, & hac satis.

Ex duobus elementis tertium generatur, vt ex igne & aqua efficitur aer.

RISTOTELIS extat sententia secundo de Gener. contex. 27. vbi cum declarasset quomodo vnum elementum ex altero generetur, siuè symbola sint, siuè ambabus qualitatibus contraria, declarauit quomodo ex duobus elementis tertium generatur: verum quia tertium elementum ex duobus generari posse bif. intelligi poterat, aut ex duobus elementis symbolam qualitatem habentibus, vt ex igne & aere, aut ex duobus elementis ambas dimicantes, & contrarias habentibus qualitates, vt ex igne, & aqua: vel ex aere, & terra, statuit ex duobus elementis solum symbolum non habentibus tertium generari posse, ex duobus autem symbolum habentibus nequaquam, quòd ea ratione probauit, quia si ex duobus elementis symbolum habentibus vt ex igne, & aere tertium generari posset, aut hoc esset corruptis ambabus cõtrarijs vt humiditate aeris, & siccitate ignis, & relictis symbolis vt calore ignis, & aeris: aut econtra corruptis symbolis, & relictis contrarijs, primum quidem dici non potest, quoniam ex simplici calore non consurgit elementum, sed coniugatione quadam singula elementa efformentur: neque secundum admitti potest, quoniam ex duabus contrarijs qualitatibus elementum constitui nequit, quòd si quis dixerit remanere vnam symbolam, & alteram contrariam vtpotè caliditatem ignis, & humiditatem aeris, ex his non generabitur tertium & diuersum elementum ab illis, sed generabitur aer: relinquitur ergo quòd ex duobus elementis penitus oppositis tertium elementum duntaxat genarari potest. huius autem generationis modum declarans Aris. inquit, quòd ex duobus elementis vt ex igne, & aqua generatur aer in hunc modum: corrupta enim frigiditate aquæ, remanente humiditate, & corrupta siccitate ignis, remanente caliditate consurgit aer: similiter ex aere, & terra efficitur ignis: corrupta enim frigiditate terræ, remanente siccitate, & corrupta humiditate aeris remanente caliditate efficitur ignis. sed quomodo id fiat, & à quo non, satis conspicuum est. nec ab Aristotele explicatum habetur, quod communis erroris in causa fuit. communiter Philosophi huius extitere sententiæ quòd tertium elementum ex duobus generetur

tur per actionem mutuam illorum duorum, ex quibus tertium generari debet vtpotè si ex igne, & aqua aer generari debet, per mutuam actionem ignis, & aquæ generatur aer, igne enim dominante per calorem frigiditati aquæ, corrumpit frigiditatem aquæ, & econtra aqua per humidum dominante siccitati ignis, corrumpit siccitatem ignis, porrò vnum elemētum per vnam qualitatem vni qualitati alterius elementi dominari potest, & per alteram vinci ab altera alterius elementi, gr. ex. ignis per caliditatem dominari potest frigiditati aquæ, per siccitatem autem vinci ab humiditate aquæ, vndè corrupta frigiditate aquæ, remanente humiditate, & corrupta siccitate ignis remanente caliditate oritur aer, qui ex coniugatione caliditatis, & humiditatis consurgit. Sed communis hæc sententia falsa est, & à veritate aliena, quia impossibile est vnum elementum per vnam qualitatem alteri dominari, & per alteram vinci & superari, quia si id fieri posset, tunc nunquam fieri posset perfecta generatio, & transmutatio unius in alterum inter elementa penitus contraria vt inter ignem, & aquam, & aerem & terram, deducitur consequentia, quoniam si ignis per caliditatem aquæ frigiditati dominari potest, & ab aquæ humiditate vinci, & superari, tunc cum ignis ex aqua generari debet, non poterit perfectè corrumpere, & transmutare aquam in sui naturam, quoniam corrumpet quidem frigiditatem cum ei per caliditatem dominetur, humiditatem autem non corrumpet. quoniam dicam semper, quòd cum dominio & victoria caliditatis supra frigiditatem aquæ, stat dominium, & victoria humiditatis supra siccitatem ignis, sicut contingit in generatione aeris ex igne & aqua, secundum communem sententiam. quod si quis dixerit quòd in alia proportione accipitur ignis cum ex eo & aqua tertium generatur, & in alia proportione accipitur cum ignis ipse ex aqua generari debet: cum enim ex igne & aqua tertium generari debet, ignis in ea proportione accipitur, vt per caliditatem simpliciter dominetur frigiditati aquæ, & per siccitatem vincatur ab humiditate aquæ: & similiter aqua in ea proportione accipitur, vt per frigiditatem vincatur à caliditate ignis, & per humiditatem simpliciter dominetur siccitati illius, sed cum ignis ex aqua generari debet in ea proportione accipitur ignis vt per caliditatem, & siccitatē simpliciter dominetur frigiditati, & humiditati aquæ, & tunc corrumpet vtramque, & ex aqua ignem generabit, sed ista euasio nulla est, quoniam si cum ignis ex aqua generari debet in ea proportione accipitur ignis vt per caliditatem simpliciter dominetur frigiditati aquæ, & tunc per siccitatem etiā simpliciter dominatur humiditati eiusdē aquę. igitur cum dominio simpliciter, & victoria caliditatis supra frigiditatem, stat etiā victoria, & dominium simpliciter siccitatis supra humiditatem, quarè & in generatione aeris ex igne, & aqua, si ignis per caliditatem simpliciter dominatur

natur

natur frigiditati aquæ, igitur & per ſiccitatē ſimpliciter dominabitur humiditati eiuſdē, alioquin ſi in generatione tertij ipſe ignis per calorē ſimpliciter dominari poteſt frigiditati aquę, & non per ſiccitatem, ſed potius econtra ab humiditate aquæ vinci, & ſuperari, non video quare in generatione ignis ex aqua, non poſſit per caliditatem ſimpliciter dominari frigiditati, & non dominari, ſed potius vinci, & ſuperari ab humiditate aquæ, quare meræ nugæ ſunt, & purum figmentum quod communis imaginatur ſententia, vnum elementū per vnum qualitatem ſimpliciter dominari, & per alteram vinci, & ſuperari, & per conſequens figmentum eſt tertium elementum ex duobus per actionem illorum inter ſe generari poſſe, præterea ſi generatio aeris ex igne & aqua per actionem illorum inter ſe efficeretur, ità vt ignis ſua caliditate corrumperet frigiditatem aquæ, & ex altera parte aqua ſua humiditate corrumperet ſiccitatem ignis, tunc cum omne agens communicans in materia cum paſſo in agendo repatiatur per eadem qualitatem, vt eſt aperta Ariſtotelis ſententia 4. de Animal. gener. cap. 3. vbi inquit, quòd omne agens communicans in materia in agendo repatitur, vt calefaciens à caleſcente refrigeratur: igitur caliditas ignis agens in frigiditatem aquæ à frigiditate remittetur, & humiditas aquæ agens in ſiccitatem ignis ſimiliter remittetur, igitur vtraque qualitas remanens, vt caliditas in igne, & humiditas in aqua, remiſſa erit. ergo ex illis non poterit generari aer, quoniam aer, & cętera elementa vel requirūt ambas qualitates in ſummo, vel vnam in ſummo, & alteram remiſſam prout ſecundum ſe conſiderantur, quòd autem ambas habeant remiſſas, nullaque illarum ſummum impleat latitudinis gradum à nemine conceſſum eſt. nec dici poteſt vt quibuſdam fatuis viſum eſt, quòd vel vtraque, vel vna tantum intendatur à forma ſubſtantiali generanda, quæ ſummā aliquam qualitatem expoſcit, quoniam forma ſubſtantialis non inducit diſpoſitiones niſi in genere cauſæ finalis, quatenus eſt id cuius gratia materia diſponitur, ſed ſupponit materiam ab agente diſpoſitam ſecumdum illum gradum quem forma illa expoſtulat, nec dici poteſt vt quibuſdam etiam latinorum placuit quòd intendantur à Cælo, quia Cęlum eſt agens vniuerſale quod non determinatur ad effectum particularem, & determinatum diſpoſitionis gradum niſi per cauſam particularem. præterea Cælum frigiditatem, & humiditatem intendere nequit, vt cum generatur aqua ex aere, & terra, quia cum Cælum agat mediante lumine, & motu, vt habet Philoſophus 2. Cę. 42. ex his frigiditatem & humiditatem producere non poteſt, ſed caliditatem tantum. itaque vtraque qualitas remiſſa manebit, neque pro generatione tertij conueniens erit, quamobrem tertium elementum ex duobus extremis per actionem illorum inter ſe nullo modo generari poteſt. quid ergo dicendum?

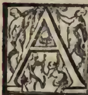
Dilu-

Dilucidatio.

EXPLICABIMVS nos (fauente Deo) huius problematis veritatem, dicimusque quòd tertium elementum ex duobus extremis generatur, non quidem tanquam ex efficientibus, sed tanquam ex materia alterationis, vt cum dicimus ex parte fit Chilus, & ex Chilo sanguis, generans autem & efficiens est consimile illi secundum speciem quod generari debet, vt si ex igne, & aqua aer generari debet, generans est aer: hic enim cum duo illa elementa coniuncta fuerint suo calore aquæ frigiditatem corrumpit. quoniam autem secundum humiditatem similis est, aquæ humiditatem non corrumpit, sed illam in materia derelinquit. sua autem humiditate ignis siccitatem corrumpit, caliditatem autem, quoniam secundum illam persimilis est, non corrumpit, remanente autem ignis caliditate, & aquæ humiditate, quæ dispositiones sunt pro forma aeris, tunc aer generans de potentia materiæ sibi similem secundum speciem aeris formam educit, & similiter si ex aere, & terra ignis generari debet, generans est ignis: hic enim suo calore terræ frigiditatem corrumpit, siccitatem autem tanquam suo operi inseruientem derelinquit, sua autem siccitate aeris humiditatem corrumpit, caliditatem autem derelinquit. quibus duabus qualitatibus remanentibus ignis de potentia materiæ formam substantialem ignis sibi similem secundum speciem educit, ad quam veritatem non ea sequuntur incommoda quæ sequebantur ad communem opinionem, quòd vnum elementum per vnam qualitatem simpliciter dominetur, & per alteram simpliciter superetur, sed sicuti vnum elementum simpliciter dominatur per vnam, ità simpliciter dominatur per alteram: ignis enim generans ignem ex aere, & terra, sicut per caliditatem simpliciter dominatur frigiditati terræ, ità per siccitatem simpliciter dominatur humiditati aeris. neque illud sequitur incommodum, quòd vtraque qualitas quæ remanet pro generatione tertij remissa, & castigata sit, sed vtraque manet sub eodem gradu quo erat in vtrisque: cum enim ignis ex aere, & terra ignem generat, terræ frigiditatem corrumpit, & siccitatem sub eodem gradu derelinquit: similiter cum aeris humiditatem destruit, caliditatem nulla remissione facta sub eodem gradu derelinquit. bene verum est, quòd remissio fit in qualitatibus agentis, vt cum ignis agit in frigiditatem terræ, ab ea repatitur, & secundum calorem reprimitur, & cum agit in humiditatem aeris secundum siccitatem remittitur, neque tandem ea dubitatio perturbat, quæ communem opinionem perturbare solet, quòd cum ex igne & aqua fit terra, ignis &

aqua magis condensent, quàm eorum naturæ conueniat, & cum ex aere, & terra fit ignis, terra maximè rarefaciat pro generatione ignis, quia non ponimus tertium ex illis duobus tanquam ex efficientibus generari, sed generans, & efficiens est simile ei quod ex illis duobus generari debet, quod rarefacit, & condensat, disponitque materiam secundum exigentiam formæ generandæ, ex. gr. si ex igne, & aqua, terra fieri debet, terra est generãs, & vtramque materiæ portionem condensans secundum quòd postulat forma terræ: & similiter si ex aere, & terra ignis fieri debet, ignis generans est, quivè vtramque portionem materiæ disponit, & rarefacit vsque ad eum gradum quem postulat forma ignis. sed quoniam communis opinio veritatem istam non nouit, mirum non est si tot ambagibus implicata fuit, sed quoniam dictum est tertium elementum ex duobus generari, vt ignem ex aere, & terra corrupta frigiditate, remanente siccitate, & corrupta aeris humiditate, remanente caliditate: illud autem hac in re considerandum est, an corrupta vna qualitate altera ei opposita generetur, vt corrupta frigiditate terræ, generetur caliditas, & corrupta aeris humiditate generetur siccitas.

An, cum tertium elementum ex duobus generatur, corrupta vna differentia, & qualitate, altera generetur.

AD partem negatiuam, quam sustinere visi sunt Auerro. 2. de Gener Com. 29. & Alex. Aphrod. referente Io. Gr. eodem loco, videtur quòd cum ignis ex aere, & terra generatur corrupta frigiditate terræ non generetur caliditas, & corrupta aeris humiditate non generetur siccitas: & ratio est, quoniam tunc generatio tertij ex duobus non esset facilior, quàm generatio vnius elementi ex alio symbolum non habente, vt dicere videtur Arist. deducitur consequentia, quoniam sicut in generatione vnius elementi ex alio symbolum non habente vt ignis ex aqua duæ corrumpuntur, & duæ generantur, ita in generatione tertij ex duobus duæ corrumperentur, & duæ generarentur, & proinde esset difficilis sicut illa, præterea si corrupta frigiditate terræ de nouo generaretur caliditas, cum de Aristotelis sententia remaneat etiam caliditas in aere, igitur ex caliditate remanente, & caliditate de nouo genita fieret caliditas nimis intensa, quæ caliditatis latitudinem egrederentur, ex qua tertium minimè generari posset: si ergo ex duobus elementis tertium generari debet, dicendum est corrupta vna qualitate alteram minimè generari, & fortè propter hoc Alex. vt saluaret faciliorem generationem, atque ex duobus tertium, vnum secundum numerum generari cum Auer. tenuit, corrupta vna differentia, alteram non generari. Cæterum

opinio

opinio ista nullo pacto probanda est, quia si corrupta frigiditate terræ, non generatur caliditas, tunc cum in ea parte materiæ per Aristotelem remaneat siccitas, igitur ea portio materiæ habebit siccitatem sine caliditate, & si corrupta humiditate aeris non generatur siccitas, cum in ea parte materiæ remaneat caliditas, igitur illa portio materiæ habebit caliditatem sine siccitate, & cum in vtraque materiæ portione recipiatur forma ignis qui ex aere, et terra generatur, igitur forma ignis in illa portione materiæ terræ erit cum siccitate sine caliditate, & in altera portione materiæ aeris erit cum caliditate sine siccitate, & ita forma ignis non erit in tota illa materia, quæ resultat ex illis duabus materiæ portionibus aeris & terræ secundum caliditatem, & siccitatem, sed in vna parte secundum siccum tantum, & in altera secundum calidum tantum, quod cum impossibile sit, impossibile igitur erit corrupta frigiditate non generari caliditatem, & corrupta humiditate aeris non generari siccitatem. prætereà fieri nequit frigiditatem corruptam iri, & caliditatem non generari, si quidem corruptio frigiditatis fieri non potest sine inductione caliditatis, nisi enim calidum inducatur nunquam frigidum corrumpetur, igitur non potest corrumpi vnum, quin alterum generetur. sed fortè dicent ad hoc, quòd phisicè, & naturaliter verum est, quòd corruptio frigiditatis sine generatione caliditatis fieri nequit secundum rationem autem fieri potest, quia concipi potest frigiditatem corruptam iri non genita caliditate, & hoc pacto Aristotelem intellexisse, cum dixit corrupta frigiditate terræ, remanente siccitate, & corrupta aeris humiditate remanente caliditate ignem generari ex sola animi intellectione. sed responsio ista ab Arist. dissentit, quia tunc Philosophus non docuisset modum generationis realis elementorum, sed secundum rationem tantum, quod absurdissimum est, quia cum aduersus Emped. statuisset elementa realiter generari, atque ex se inuicem, cum omnia aliquam habeant contrarietatem, declarare cœpit modum generationis eorum: & cum declarasset quomodo elementa symbola, & quæ non sunt symbola ex se inuicem realiter generentur, declarauit quomodo tertium elementum ex duobus generetur, quod etiam confirmant illa Aristotelis verba in contex. 28. vbi inquit, confessa autem ad sensum ignis generatio, maximè enim ignis flamma, hæc autem fumus ardens, fumus autem ex aere, & terra, certum est autem quod hęc est generatio realis, non autem secundum rationem, & intellectum.

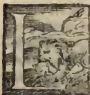
Dilucidatio.

EA propter (meo iudicio) dicendum est, quòd cum tertium elementum ex duobus generatur, sicut duæ differentiæ, & qualitates corrumpuntur. ità etiam duæ generantur, vt gr. ex. cum ex aere & terra ignis generatur corrupta frigiditate terræ à calore ignis generantis generatur caliditas in ea portione materię, & corrupta humiditate aeris in ea portione materiæ siccitas generatur. vndè postea forma ignis ab igne generante introducitur in vtramque partem materiæ vniformiter dispositam per caliditatem, & siccitatem. in eam quidem partem materiæ terræ, dispositam per siccitatem remanentem, & caliditatem de nouo genitam per corruptionem frigiditatis, in eam verò partem materiæ aeris dispositam per caliditatem remanentem, & siccitatem de nouo genitam per corruptionem humiditatis, & cum hoc stat, quòd tertium elementum, quòd ex duobus generatur, est vnũ secundum numerum, non autem secundum speciem, vt putauit Io. Gram. quia ex duabus illis materiæ portionibus fit vna materia, cuius vna pars est disposita per siccitatem remanentem, & caliditatem de nouo genitam, vt quæ subiecta erat formæ terræ, altera verò disposita est per caliditatem remanentem, & siccitatem de nouo genitam, vt quæ subiecta erat formæ aeris, ex qua tota materia ità vniformiter disposita educitur forma ignis, ex qua vnus ignis secundum numerum constituitur: ad rationes autem quæ in contrarium adductæ fuerunt, facilè respondetur, & ad primam negatur consequentia, ad probationem autem dicimus, quòd licet in generatione tertij elementi ex duobus duæ qualitates intereant, & duæ oriantur, sicut in generatione vnius elementi ex alio symbolum non habente, non tamen est eodem modo, quia in generatione vnius elementi ex alio non symbolo ut ignis ex aqua duæ corrumpuntur vt frigiditas, & humiditas aquæ, & duæ oriuntur, vt caliditas & siccitas in tota materia ex qua ignis generari debet. sed in generatione tertij ex duobus duæ quidem corrumpuntur, & duæ generantur, sed non in tota materia generationis, sed vna qualitas in vna parte materiæ, & alia in alia parte, ex. gr. cum ignis generatur ex aere, & terra, in parte materiæ terræ corrumpitur frigiditas, & introducitur caliditas, in parte verò materiæ aeris corrumpitur humiditas, & introducitur siccitas. vndè non in omni parte materiæ duæ generantur, & duæ corrumpuntur, sicut in generatione vnius ex alio symbolum non habente, & proindè generatio tertij ex duobus facilior est quàm illa, etenim generatio tertij ex duobus media est inter generationem vnius elementi ex alio symbolum

bolum habente, vt ignis ex aere, & generationem vnius ex alio non symbolo: illa enim quæ fit inter duo elementa symbolum habentia, facillima est: quæ verò inter duo elementa symbolum non habentia difficillima est, generatio verò tertij ex duobus inter vtranque media est. respectu enim primæ difficilis est, respectu verò secundæ facilis est. Illud autem animaduerte, quòd facilitas, & difficultas, velocitas, & tarditas, quæ in his modis generationis reperiuntur, penes tempus intelligi minimè debent, vt falso multi imaginati sunt, sed penes plurium, & pauciorum transmutationem, & generationem, vt inquit Aristote.in contex.26. illius secundi, cuius verba sunt hæc, Ex igne autem aquam, & ex aere terram generari: difficilius autem, quoniam plurium generatio: illa enim generatio in qua pauciora generantur, vt est generatio elementorum quæ symbola sunt. facilis dicitur, & velox. illa verò in qua plura generantur, sicut est generatio elementorum, quæ non sunt symbola, difficilis dicitur & tarda: Nec officit ratio quæ secundo loco adducebatur, quia caliditas quæ de nouo generatur in corruptione frigiditatis terræ, non recipitur in ea parte materię quę subiecta erat formę aeris, quia cum in ea remaneat caliditas illa, quæ erat in aere corrupto, iam satis disposita est pro receptione formæ ignis, & proinde non eget noua generatione caliditatis, sed recipitur in alia parte materię, quę subiecta erat formæ terrę: hęc enim licet partem habeat dispositionis vtpote siccitatem, quæ remansit in corruptione terræ, non tamen caliditatem habet, & propterea in corruptione frigiditatis terrę caliditas de nouo generatur, per quam idonea, & habilis fiat ad receptionem formę ignis: cum itaque caliditas quę de nouo generatur non recipiatur in ea parte materię, in qua remanet caliditas quę fuit in aere, sed in diuersa materię portione, vt in pedali quantitate terrę, ea propter non sequitur, quòd caliditas quæ remanet fiat nimium intensa, & caliditatis latitudinem egrediatur, sed illa suos retinet caliditatis numeros, & gradus, & alia pari graduum interuallo in alia portione materiæ generatur, vt ambæ partes materię sint vniformiter dispositę pro receptione formę ignis, & hęc satis.

Prima

Primarum qualitatum duæ sunt actiuę, ut caliditas & frigiditas, duę uero passiuæ ut siccitas & humiditas

LEGITUR propositio ista apud Aristotelem duobus in locis 2. de Gener. 8. & quarto Metheo. primo, in cuius expositione uaria fuit apud interpretes opinio, Marsilius, & alij quamplurimi dixerunt, quòd ista propositio non est absolutè intelligenda, ita vt duæ sint agentes tantum, duæ verò patientes tantum, siquidem omnes agentes, & patientes sunt, siue in elementis, siue in mixtis considerentur: sicut enim in mutua generatione ignis, & aqua calidum agit in frigidum, & è contra, & humidum agit in siccum, & è contra, similiter in procreandis mixtis omnes in eccellentijs suis corrumpi debent, vt inquit Philosophus secundo de Gener. 48. & ad quandam mediocritatem reduci, hoc autem fieri minimè potest, nisi per mutuam actionem, & passionem: sicut enim in mixtione à frigore calor, & à calore frigus, ita humor à siccitate, & siccitas ab humore reprimitur. sed ità, inquiunt, intelligenda est, quòd duæ sunt magis actiuæ vt calor & frigus, duæ verò magis passiuæ, & minus actiuæ vt siccitas, & humiditas, hoc sanè ordine. dicunt, hæ primæ qualitates à natura distributæ sunt, vt duæ maiore vi agendi præditę sint vt caliditas & frigiditàs, duæ verò minore vt siccitas & humiditas, licet quò ad resistentiam opposito modo sese habeant, si quidem siccitas & humiditas quæ minorem vim habent agendi, maiorē resistentiam habent quàm caliditas, & frigiditas: quoniam ergo caliditas & frigiditas maiorem vim habent agendi, minorem verò siccitas & humiditas, proinde illæ actiuæ, hæ uero passiuæ qualitates ab Aristotele dictæ sunt. Sed opinio ista falsa est, siquidem Philosophus quarto Metheo. contex. primo inductione probans duas actiuas esse, duas verò passiuas, inquit, Caliditas, & frigiditas actiuæ sunt, quia terminant, & vniunt: siccitas verò & humiditas passiuæ, quia terminātur, & copulantur. vult ergo Philosophus quòd caliditas, & frigiditas sint actiuæ quia termināt, & vniunt passiuas, siccitas verò & humiditas passiuæ, quia terminantur ab illis: iam verò caliditas, & frigiditas terminant, & nō terminantur à pasiuis, siccitas verò & humiditas terminantur, & non terminant, neque copulant actiuas vt caliditatem, & frigiditatem: igitur caliditas, & frigiditas sunt absolutè actiuæ, siccitas verò & humiditas absolutè passiuæ. præterea Philosophus inibi, & secundo de Gener. 8. ex earum definitionibus idipsum confirmans, inquit, caliditas & frigiditas dicuntur actiuæ, quoniam definiuntur per congregare, quod est agere, caliditas enim est quæ congregat homogenea, secernit

nit verò & separat ætherogenea, frigiditas verò congregat vtrunque: siccitas vero & humiditas passiuæ dicuntur, quoniam definiuntur per terminari, quod est pati: humidum enim est quod alieno termino terminatur. Siccum verò termino proprio cohibetur, iam verò caliditas & frigiditas definiuntur per congregare, & non per congregari: ergo definiuntur per agere, & non per pati. igitur sunt absolutè actiuæ, & non passiuæ. siccitas verò & humiditas definiuntur per terminari, & non per terminare, ergo definiuntur per pati, & non per agere, igitur sunt absolutè passiuæ, & non actiuæ. nō itaque secundum Aristotelem caliditas & frigiditas dicuntur actiuæ, quia sint magis actiuæ, siccitas verò & humiditas quia sint minus actiuæ, & magis passiuę. Aristoteli præterea in hoc aduersantur, quoniam Aristoteles non comparat vnam qualitatem vt caliditatem alteri vt caliditatē frigiditati & humiditatem siccitati, vel è contra, sed comparat vnam oppositionem alteri, vt caliditatem & frigiditatem vt agentem causam, humiditati & siccitati tanquam materiæ. vnde generationem definiens quarto illo Metheo. contex. 2. inquit, generatio est transmutatio ab his virtutibus vtpote à caliditate, & frigiditate cum rationem habuerint ex subiecta materia vnicuique naturæ, materia autem sunt dictæ virtutes passiuæ, siccitas & humiditas. Insuper Arist. non considerat has qualitates in ordine ad primas operationes vt caliditatē, & frigiditatem in ordine ad calefacere, & frigefacere, & siccitatem & humiditatem in ordine ad humectare, & exiccare, quæ sunt primæ harum qualitatum operationes, sed considerat has qualitates in ordine ad posteriores, & secundarias operationes, quod ex eo patet, quia Philosophus probans quòd caliditas, & frigiditas sint actiuæ, inquit, quia terminant, & congregant, & definiuntur per congregare, siccitas verò & humiditas passiuæ, quia terminantur, & definiuntur per terminari: iam uerò terminare & congregare, terminari & congregari sunt operationes posteriores, & secundariæ istarum qualitatum: Isti uerò comparant vnā qualitatem alteri vt caliditatem frigiditati, & siccitatem humiditati, & è contra. Insuper considerant istas qualitates in ordine ad primas operationes quod est contra sententiam Philosophi, ea propter Ioan. Grammatic. secundo de Gener. super contex. 88. & Auer. in paraf. & commen. primo quarti Metheo. concordes dixere, quòd huiusmodi qualitates bif. considerari possunt: primò, quo ad mutuam permutationem & actionem earum, & prout vna alteri comparatur: Secundo, quo ad generationem mixtorum, tūc dicunt, quòd si primo modo considerentur omnes sunt actiuæ, & omnes passiuę: sicut enim calidum agit in frigidum, & econtra, ita humidum agit in siccum, & econtra: si verò secundo modo considerentur, duæ sunt actiuæ ut caliditas, & frigiditas: duæ uerò passiuæ, vt siccitas, & humiditas, & hunc

in

in modũ inquiunt, intelligenda est Aristotelis propositio, quòd duę qualitates sunt actiuę, duę verò passiuę videlicet in ordine ad generationem mixtorũ, cuius etiam sententię visus est esse Galenus primo de facultatibus naturali. cap. 3. nisi quòd ipsam non intelligit in ordine ad generationem mixtorũ vniuersaliter, vt Io. Gra. & Auer. sed ipsam perstringit ad animalia, & plãtas, dicens, quòd in his duę sint actiuę, & duę passiuę, atque hoc si quis pronunciet Hippocratẽ cõsentientem habiturum, sed si vniuersaliter ita sese habere existimauerit, non solum Hippocratem sed etiam Aristotelem negaturum. Cęterum hęc Ioannis Gram. & Auer. sententia videtur habere difficultatem, quia non solum in generatione mixtorum duę actiuę, & duę passiuę esse dicuntur. sed vniuersaliter atque in omnibus; quoniam Philosophus 4. Meteo. contex. 1. ita scribit, siccitas & humiditas passiuę sunt non solum ut ex his concreta corpora sunt, sed et secundum se: igitur non solum in generatione mixtorũ, duę actiuę & duę passiuę sunt, sed uniuersaliter, etsi secundũ seipsas, considerentur. altera difficultas huiusmodi est, quia in generatione mixtorum non solum duæ actiuæ, & duę passiuę esse dicuntur, sed omnes actiuæ & similiter omnes passiuę, quandoquidem in procreandis mixtis ad quãdam symetriam, & mediocritatem omnes reduci debent: hoc autem fieri minimè potest nisi inuicem agant, & patiantur, unde Auer. 2. de Genera. com. 49. inquit, quòd si calidum non esset in mixto, frigidum esset in fine, & in gradu summo, similiter si non reperiretur in eodem humidum, siccum esset in summo, quia talia non reducuntur ad temperiem nisi à suo contrario. Bucaf. super 4. Meteo. huic argumento pro istorum salute ità respondet, quòd uerũ est ut argumentũ demonstrat, quòd in generatione mixtorũ omnes sunt actiuę & omnes passiuæ. cùm uero cum Arist. Io. Gram. & Auerro. dicunt quòd duę actiuę sunt, & duę passiuę, non intelligunt quòd duę sint absolutè actiuæ, duę uero absolutè passiuę, ut siccitas & humiditas, quoniam hę agunt & ipsę, sed uolunt quod duę dicantur actiuæ, quia principaliter agũt, duę uerò passiuæ, quia minus principaliter agunt: siccitas enim & humiditas, inquit, non agunt nisi beneficio caliditatis, & frigiditatis, quia nõ agunt, nisi misceantur, non miscentur nisi beneficio caliditatis, & frigiditatis, igitur nõ agũt nisi beneficio istarũ: quoniã ergo caliditas & frigiditas principaliter agũt. siccitas uerò & humiditas minus principaliter proinde caliditas & frigiditas actiuę, siccitas uerò & humiditas passiuę qualitates ab istis dicuntur. & hanc Aristotelis, Ioannis Gram. & Auerrois extitisse sententiam arbitratur. Sed parcat mihi uir iste, nec Aristotelem, nec Ioan. Gram. nec Auerro. intelligit. Aristotelem quidem non intelligit, quoniam ut aduersus primã opinionem ostensum fuit Aristoteles uoluit quòd duę sint absolutè actiuę, ut caliditas & frigiditas, quia terminant, & non terminantur, definiunturque
per

per agere & nõ per pati, ſiccitas verò & humiditas abſolutè paſſiuæ, quoniã terminãtur, & nõ terminãt, definiunturq; per pati, & non per agere. pꝛtereà vir iſte cõparat unã qualitatẽ alteri: Ariſt. aût cõparat unam oppoſitionem alteri, ut caliditatẽ & frigiditatẽ, ſiccitati, & humiditati: inquit. n. in cõtex. 1. caliditas & frigiditas ſunt actiuę, quia terminant paſſiuas, & ſiccitas & humiditas paſſiuę, quia terminantur ab actiuis. ecce quòd cõparat caliditatẽ & frigiditatẽ ſiccitati, & humiditati tanquã materiæ, nec Io. Gra. nec Auerroem intellexit, quoniam hi, ut accuratus Lector apud ipſos perlegere poteſt, uoluerunt quòd duę ſint abſolutè actiuæ, & duæ abſolutè paſſiuæ: nam Io. Gram. 2. de Gener. 8. ſic inquit. mixta indigent calido & frigido coniungente, & formãte, ſubiecti quidem & materiæ rationem tenente humido & ſicco. etenim in fictilium opificium humidum & ſiccum congreſſa, materia ſunt, frigidum verò compingit, calidum verò mutat & facit fictile. hæc Ioa. Gram. in quibus verbis nemo eſt qui non intelligat Ioan. Gram. velle duas eſſe abſolutè actiuas, caliditatem ſcilicet, & frigiditatem: duas vero abſolutè paſſiuas, nã inquit quòd caliditas & frigiditas copulãt, & tranſmutãt paſſiuas humidũ & ſiccum, hęc aũt vt ſubiectum & materia tranſmutantur ab illis, certum eſt autẽ quòd materia non format neq; trãſmutat, ſed formatur, & tranſmutatur ab agente: igitur ſecundum Io. Gram. caliditas & frigiditas ſunt abſolutè actiuæ, ſiccitas verò & humiditas ſunt abſolutè paſſiuę: aberrauit inſuper, quoniam cenſuit Ioannem Gram. comparare vnam qualitatem alteri, & conſiderare iſtas qualitates in ordine ad primas operationes, cum tamen comparet vnam oppoſitionem alteri, conſideretque qualitates iſtas in ordine ad ſecundas operationes: ſic enim inquit Io. Gram. meminiſſe autem oportet vniuerſaliter dicta in mixtorum generatione paſſiua quidem exiſtẽs altera oppoſitio reliqua vero actiua. humidum enim & ſiccum materia ſunt. calidum in vnum coniungit, & format, frigidum vero humidum & ſiccum compingit, quid clarius? cuius præciſæ ſententiæ fuit Auerroes locis citatis, quippe qui in hoc Ioannem Gram. ſecutus fuit, nec profectò eiuſdem hominis inconſtantiam ſubticere poſſum: nam paulo ſuperius illorum ſententiam redarguens, qui aſſerebant quod duæ qualitates ſunt actiuę, ideſt magis actiuę: duæ vero paſſiuæ, ideſt minus actiuæ, & magis paſſiuæ, probauit quod propoſitio nõ erat ita intelligẽda, ſed quòd duę abſolutè actiuæ, duæ vero abſolutè paſſiuæ dicẽdæ ſunt, poſtea vero quaſi ſuimet oblitus aut potius vi argumẽti coactus, dixit, quòd nõ dicũtur duę abſolutè actiuæ, & duæ abſolutè paſſiuæ, ſed duę dicũtur actiuæ, ideſt principaliter actiuę: duę vero paſſiuę, i. minus pricipaliter actiuę, ſed quõ Io. Gra. & Aue. ſit a itelligẽda ſit, q̃uo verõnes cõtra ipſos allatæ ſint pſoluẽdæ, poſt determinationẽ noſtrã explicabitur. Interĩ quorũdã noſtri tpis Philoſoph[illegible] ſidero [illegible] qui

P [illegible]

sitionē istā exponentes per quadā dicta dilucidare voluerūt, primū obiectū est hoc, quòd quando dicimus duas qualitates actiuas, & duas passiuas non cōparatur vna qualitas alteri, sed duæ qualitates alijs duabus qualitatibus cōparantur. Alterum dictum est, quòd in mixti cōstitutione duę sunt actiuę, vt caliditas & frigiditas, duæ verò passiuę vt siccitas, & humiditas. declarans aūt quomodo caliditas & frigiditas sint actiuæ, inquiunt, quòd caliditas dicitur qualitas actiua quia concoquit, & terminat: frigiditas verò dicitur actiua, quia calorē contemperat, & eius feruorem reprimit, nā cū calor sit nimis potens non potest concoquere, aut mixtum generare, nisi sit temperatus: non fit autem tēperatus nisi à frigiditate, quare frigiditas est qualitas actiua prout calorem contēperat: postremum eorum dictum est, quòd hæ qualitates ad duplicem operationem comparari possunt, ad operationem vniuocam, & æquiuocam vt vtar verbis eorū. vniuocas appellāt vt calefacere, frigefacere, humectare, & exiccare: æquiuocas verò vt terminare, congregare, terminari, & congregari. tunc dicunt quòd si considerentur quò ad operationes æquiuocas duæ sunt actiuæ, vt caliditas & frigiditas, duæ verò passiuæ vt siccitas & humiditas. & hoc modo intelligitur Aristotelis propositio dicens, quòd primarum qualitatum duæ sunt actiuæ & duæ passiuæ. tametsi distinctio de duplici operatione vniuoca, & æquiuoca vera sit, pariter & conclusio quæ ponitur in vltimo dicto, neque in hoc ab ipsis dissentiam, in dictis tamen ipsorū contradictio est, summaque inconstantia, & in quibusdam falsitas. quòd aūt contradictio sit, ita ostendo. & primo, inter primum & secundum dictum, dicunt in primo dicto quòd cum dicimus duas qualitates esse actiuas, & duas passiuas, non debemus comparare vnam qualitatem alteri, & tamen in secūdo dicto comparant vnam qualitatem alteri vt frigidum calido, nam declarantes quomodo caliditas & frigiditas dicuntur actiuæ, inquiunt, quòd caliditas dicitur actiua quia concoquit, & terminat. frigiditas verò dicitur actiua quia calorem contemperat, igitur frigiditas comparatur caliditati. quare secundum ipsas duæ dicuntur actiuæ, & vna comparatur alteri qualitati, quod tamen negāt in primo dicto: est quoque contradictio inter secūdum & vltimum dictum: dicunt enim in vltimo dicto quòd cū dicitur quòd duę qualitates sunt actiuę, hoc intelligitur quo ad operationes æquiuocas non vniuocas, vt calefacere, & frigefacere: tamen in secundo dicto dicunt oppositum, nam declarantes quomodo duæ dicuntur actiuæ, dicunt quòd caliditas dicitur actiua, quia terminat & concoquit, frigiditas verò dicitur actiua quia calorem contemperat, & remittit: iam verò contemperare, & remittere non est actio æquiuoca, quia non est terminare, vel congregare. sed est frigefacere, vt eccessum caloris corrumpere. hoc autem est actio vniuoca. igitur frigiditas dicitur qualitas actiua quo ad actionem vniuocam. cum itaque in

vltimo dicto asserant ipsi, quòd duæ sunt actiuæ qualitates respectu actionis vniformis, vt respectu actionis æquiuocæ, in secundo autem dicto quòd duæ sunt actiuæ respectu actionis difformis, vna vt caliditas respectu actionis æquiuocę, frigiditas verò respectu actionis uniuocæ, igitur inter secundum & vltimum dictum apertissima etiam est repugnantia, & præter id quod in his dictis repugnantia est, illud secundum dictum in quo asserunt, quòd in mixti constitutione frigiditas actiuè concurrit, quatenus calorem contemperat, falsum est, & ab Aristotele alienum, vt paulo inferius demonstrabitur à nobis in explicatione generationis mixtorum, ad quem locum Lectorem reÿcimus & delegamus.

Propositionis dilucidatio.

CVM superius in aliorum explicandis opinionibus satis versati simus, nunc nostra est afferenda sentētia, atque ipsa propositio dilucidanda. sed illud antea animaduertendum est, quòd qualitates istæ pluribus modis considerari possunt. primo quidem in ordine ad formam substātialem, prout sunt materiæ dispositiones pro introductione ipsius formę. secundo possunt considerari in ordine ad suas operationes: & quoniam istæ in duplici ordine sunt, aliæ quidem primæ, & propriæ magis: alię uerò posteriores, & minus proprię: primæ sunt vt calidi calefacere, frigidi frigefacere, humidi humectare, & sicci exiccare: posteriores verò vt terminare, & congregare, & id genus alia, quæ Arist. enumerauit 4. Meteo. cōtex. 1. similiter terminari, & congregari, ideò in ordine ad has duas operationes cōsiderari possunt, & in ordine ad primas operationes, & in ordine ad posteriores. quibus modò sic constitutis, ponimus has conclusiones ex quibus pręsens dilucidabitur propositio, & Aris. sententia quæ ante hac nec rectè, nec plenè explicata fuit. Prima conclusio huiusmodi est, si considerentur primæ qualitates in ordine ad formā substantialē introducendam omnes sunt passiuę, & se habent vt materia, & in elemētis, & in mixtis: quę cōclusio ità probatur, Quę se tenēt ex parte materiæ concurrunt vt materia, sicut quæ se tenent ex parte agētis, concurrunt vt agens: sed qualitates istæ respectu formæ substātialis introducēdæ se tenēt ex parte materiæ, quia sunt materię dispositiones pro forma introducenda: igitur respectu formæ introducendæ tam in elementis, quàm in mixtis omnes sunt passiuæ, & se habent vt materia: præterea vt Themistius & Auer. dicunt tertio de Anima super contex. 35. hic Naturę ordo est ut imperfectioribus, & ordinatis in finem utatur loco materię, perfectioribus verò & fine loco formę. cum autem qualitates istæ imperfectiores sint, & ordinatæ ad formam substantialem introducendam tāquam ad finem, igitur respectu formę introducēdę se habent vt materia, vnde Auer. 2. collig. cap. 11.

loquens de vegetali sic inquit. Anima vagetalis, quia ordinata est ad Animam sentientem, stat loco materiæ, sentiens autem loco formæ. & hunc in modum intelligitur illa Aristotelis authoritas secundo de part. anim. cap. primo, vbi inquit, quòd caliditas, frigiditas, siccitas, & humiditas passiuæ sunt, & se habent vt materia, videlicet respectu formæ introducendæ. Secunda conclusio, si considerentur eædem qualitates in ordine ad primas earum operationes, omnes sunt actiuæ, & omnes passiuæ & in elementis & in mixtis, etenim paulo superius dictum fuit quòd primæ earum operationes sunt calefacere, frigefacere, humectare, & exiccare: iam uerò sicut calidum calefacit, & frigidum frigefacit, ita humidum humectat, & siccum exiccat, & hoc tum in elementis, tum in mixtis. in elementis quidem quia in mutua generatione ignis, & aquę sicut calidum calefacit & generat calidũ corrũpẽdo frigidũ, & ecõtra frigidũ frigefacit, & generat frigidũ corrũpendo calidũ, ita siccũ exiccat, & generat siccitatẽ corrũpẽdo humiditatẽ, & ẽ cõtra humidũ humectat, & generat humidũ corrũpendo siccitatẽ. in mixtis verò, quoniã cũ in mixtis in gradu summo reperiri non possint, oẽs remitti, & in eccellentijs suis corrumpi debent, sed nõ remittuntur nisi per mutuã actionẽ & passionẽ earũ. Secundũ quã mutuã actionẽ, & passionem oẽs ad quandã mediocritatẽ, & æqualitatẽ quã secundũ iustitiã vocant, reducũtur. itaque quo ad primas earũ operationes, & in elemẽtis, & in mixtis oẽs actiuæ sunt, & oẽs passiuæ. Tertia enũciatio est, si cõsiderẽtur qualitates istæ in ordine ad posteriores earũ operationes duæ tantum sunt actiuæ, vt caliditas & frigiditas, duæ verò tantũ passiuæ, vt siccitas & humiditas, tã secundũ se, & vt in elemẽtis sunt, quàm in mixti constitutione: probatur conclusio hęc quò ad oẽs partes, & primò quo ad primã partẽ, nã eo modo duæ dicũtur actiuæ, & duæ passiuæ sicut inductione, & earũ definitionibus ab Arist. 2. de Gene. 8. & 4. Meteo. 1. probatũ fuit, atqui ab Arist. probatũ fuit duas esse actiuas, duas verò passiuas, quia duæ in oĩbus terminãt, & duæ terminãtur, & duæ definiuntur per terminare, & congregare, & duæ definiuntur per terminari, sed hæ sunt operationes posteriores, & secũdarię, igitur duę sunt actiuę, & duæ passiuę quò ad operationes posteriores, & secundarias. quòd aũt hoc modo duæ sint actiuæ, & duæ passiuæ secundum se, & vt in elemẽtis reperiuntur, est aperta Arist sententia 4. illo Meteo. contex. 1. vbi sic inquit, siccitas & humiditas passiuæ sunt siue secundum se, siue ut ex his concreta corpora sunt: præterea id probatur considerando fundamentũ dicti Aristo. nam duæ, inquit, dicuntur actiuę, quia duæ definiuntur per congregare, quod est agere: duæ verò passiuæ, quia duę definiuntur per terminari, quod est pati. iam uerò definitiones istę verificantur de qualitatibus secundum se, & ut elementis insunt, quia caliditas etiam secundum se, & vt elementis

inest,

inest,dicitur congregare homogenea,& separare etherogenea:frigiditas etiam secundum se dicitur congregare homogenea,& etherogenea,similiter humidum & secundum se,& vt in elementis dicitur esse quod terminatur termino alieno,siccum verò termino proprio: similiter in mixti constitutione duæ actiuæ sunt,& duæ passiuæ,tum quia definitiones illarum qualitatum verificantur de illis in mixti constitutione,& alijs passionibus mixti: tũ quia generatio mixti ab Aris.definita 4.Met. 1.id apertissimè ostẽdit.ea.n. talis est,generatio est transmutatio passiuarũ,vt humidi & sicci à calore,& frigore dominantibus supra passiuas,verum enimuerò circa hoc, vnum est admittendum,quod maximi momenti est,quòd in mixtorum generatione duo consideranda sunt.alterum est mixtio,reliquũ verò est ipsa generatio,quæ inter se discrepant,vt patet ex definitionibus earum. nam mixtio est miscibiliũ alteratorũ vnio,vt patet sub finem primi libri de Gener.generatio verò mixtorũ est illa quæ nuper tradita est.iã verò cũ dicitur quòd in mixtorum generatione duæ sunt actiuæ,& duæ passiuæ,non accipitur generatio pro mixtione præcedente,sed pro generatione per se, & absolutè vt secludit mixtionẽ ipsam,quoniã in his diuersimodè sese habent qualitates:in mixtione.n. omnes agunt & patiuntur,quoniã in mixtione omnes reprimuntur, & remittuntur,quod non fit nisi per mutuã earum actionẽ,& passionem, & quoniam non reprimuntur nisi per primas earum operationes,ideò in mixtione concurrunt quo ad primas earum operationes,& quoniam cum inuicem agunt vna alteri comparatur,ideo in mixtione vna qualitas alteri comparatur,sed in ipsa mixti generatione duæ sunt actiuæ tantum, vt calor & frigus: duæ verò passiuæ tantum, vt siccitas, & humiditas, in generatione quinetiam concurrunt quod ad posteriores operationes quò ad terminare, & terminari,vt patet quarto illo Meteo. contex. 5. vbi Philosophus sic inquit, ex his enim facta erant,& terminatum fuit humidum sicco,operantibus actiuis. cum igitur in præsenti Theoremate dicitur,quòd primarum qualitatum duæ sunt actiuę,duæ verò passiuæ,id intelligitur quò ad operationes posteriores, & hoc tàm vt in elementis sunt,quàm in mixtis,vt à nobis declaratum est. cuius quoque opinionis fuere Io. Gram.& Auer.vt patet ex dictis eorum à nobis superius consideratis, in quam sententiam si ire voluit Galenus consentientem habet Aristotelem, sed solum in hoc redarguendus erit , quòd propositionem ipsam perstringit ad animalia , & plantas , cum non solum in generetione animalium, & plantarum duæ sint actiuæ , & duæ passiuæ, sed etiam in generatione mixtorum inanimatorum, vtpotè metallorum , cum & talium generatio sit terminatio humidi, & sicci , facta à calore , & frigore , quibus modò sic constitutis, diluuntur modo argumenta contra Ioan. Grammaticum & Auerro. superius adducta, & primò cum

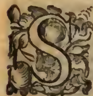
dice-

nium mixti non videtur esse tantum qualitas passiua, sed etiam actiua si quidem ab Arist. 4. Meteo. 36. inter effectrices coagulationis causas connumeratur: inquit enim, coagulantur autem quæcumque coagulantur à calido, sicco, atque à frigido, neque dici posse videtur Aristotelem intelligere coagulationem fieri à sicco concurrente, vt materia coagulationis, à calore autem & frigore, vt à causa effectrice, quia cum non solum siccitas sit materia coagulationis, sed etiam humiditas, Aristoteles non solum enumerasset siccitatem, sed etiam humiditatem. cum igitur nõ enumeret humiditatem, sed siccitatem tantum, igitur vult siccitatem in coagulatione concurrere in genere causæ efficientis. altera difficultas est, quia calor & frigus non videntur agere posse in humidum & siccum, siquidem omnis actio fit ratione contrarietatis, vt habetur libro de sensu, & sensilibus vero calor & frigus non sunt contraria humido & sicco, igitur in humidum & siccum agere minimè possunt. quò ad primam difficultatem nullo modo probanda est Alexandri sententia, qui quarto Met. Com. 25. concedit quòd siccitas sit causa efficiens coagulationis, & consequenter quòd siccitas non solum est qualitas passiua, sed etiam actiua, si quidem, vt patet ex dictis siccitas & humiditas in passionibus mixtorũ sunt tantum passiuæ, & vt materiæ concurrunt, sicut calor & frigus agentes sunt qualitates. sed dicendum est, quòd siccitas non est qualitas actiua, sed passiua tantum iuxta tertiam conclusionem. et cum dicebatur, siccitas ponitur ab Aristotele efficiens causa coagulationis. negatur, quia caliditas, & frigiditas tantum coagulationis effectrices causæ sunt, vt patet in context. 30. vbi hæc scribit, agit agens duabus virtutibus, & declarans quæ sint istæ virtutes, inquit, agit quidem calido, & frigido. cum autem inquit quod coagulatio fit à sicco, non intelligit, vt à causa efficiente, sed intelligit tamquam coadiuuante, & conferente ad coagulationem, & ad actionem calidi coagulantis. nam & materia plurimum confert ad actionem agentis, & pro materiæ varietate agentis actio quandoque etiã variatur. confert autẽ siccũ ad coagulationem, quatenus facit ad retentionem humidi, & prohibitionem fluxus, & ideò dixit Philosophus à calido sicco, & non dixit quòd fiat à calido humido, quia humidum potius confert ad oppositum, scilicet ad liquefactionem: ecce quomodo pro varietate materiæ variatur actio agentis, & hęc est causa quarè Philosophus mentionem fecit de siccitate, non autem de humiditate, licet humiditas sit materia coagulationis sicut & siccitas, quia humiditas non confert ad coagulationem sicut & siccitas, sed potius ad oppositum, hæc de prima. Ad secundam autem dicitur, quòd id quod primo, & principaliter in alterum agit, in contrarium agit, & id quod primo ab altero patitur, à contrario patitur, & hoc pacto intelligitur illa maior propositio, si verò vnum in alterum secundariò agat, inter illa contrarietas non requiritur:

iam

iam verò calor & frigus non agunt primo, & principaliter in humidum & siccum, sed secundario, & veluti per modum sequelę: nam calidum primo agit in frigidum coniunctum humido & sicco, consequenter autem agit in humidum ipsum terminando, quatenus calefaciendo resoluit partes humidiores, quibus resolutis remanet humidum magis consistens, & magis crassum: similiter frigidum primo frigefacit, & agit in calidum coniunctum cum humido & sicco, consequenter autem humidum terminat, quatenus frigefaciendo condensat & exprimit partes humidiores, quibus eductis, atque expressis remanet humidum magis consistens, & magis crassum, vt videmus hiberno tempore lutum à frigore terminari, & hæc pro dilucidatione huius Theorematis dicta sint.

Calidum est quod congregat homogenea, & disgregat etherogenea.

S*CRIBITVR hæc calidi definitio ab Aristotele duobus in locis secundo de Gene. 8. & quarto Mete. primo, quę vtrobique posita est ad probandum quòd calidum sit qualitas actiua, in cuius propositæ definitionis dilucidatione, perpendam primo, an definitio ista sit conuenienter tradita: dubitabo secundo an sit vera, & quomodo intelligenda sit, explicabo: quò ad primum non videtur definitio hæc cõuenienter tradita, quoniam quotiescunque aliqua definitio datur à posteriori, & per operationes, illa dari debet per operationes primas, & principales, non autem per operationes posteriores & secundarias, atqui definitio ista calidi datur, per operationes posteriores: igitur non est congruè, & conuenienter tradita. probatur minor, quia calefacere est operatio prima, & principalis calidi: congregare autem est operatio posterior, & secundaria, quia calidum non congregat nisi quia primò calefacit. iam verò definitio hæc nõ datur per calefacere, sed per congregare, igitur datur per operationes posteriores, & secundarias. Pro solutione animaduertendum est, quòd calidum bif. considerari potest, vno modo vt calidum est, & secundum propriam eius naturam: alio modo, vt ordinatum ab agente principali ad generationem mixtorum tanquam ad finem. si primo modo consideretur, tunc prima & principalis eius operatio est calefacere, secundaria autem est congregare homogenea, & terminare: si verò secundo modo consideretur res econtra se habet, nam prima & principalis eius operatio est congregare homogenea, & terminare humidum cum sicco, quod ex eo patet, quia si consideretur calidum in ordine ad generationem mixti, debet primò & principaliter agere operationes, in quibus consistit generatio mixti, atqui generatio mixti consistit in congregatione eorum, quę homoge-*

nea

nea sunt, & terminatione humidi cum sicco, vt inquit Philosophus 4. Meteo. contex. 5. dicens, ex his enim facta erant, & terminatum fuit humidum sicco operantibus actiuis, itaque in ordine ad generationem mixti prima & principalis eius operatio est congregare homogenea, & terminare humidum cum sicco. sed quoniã nec homogenea congregari possunt, nec terminari humidũ cũ sicco nisi mediante calefacere, ideo quò ad mixti generationem calefacere est secundaria, & quasi per accidens operatio calidi, prout inseruit, & est conditio necessariò requisita ad congregandum, & terminandum in quibus principaliter consistit generatio mixti: Secundò animaduertendum est, quòd hæc definitio data est de calido præsertim in ordine ad finem, vtpotè ad mixtum, quoniam quarto illo Meteo. calidum, & cætera qualitates primæ considerantur in ordine ad generationem, & alias mixti passiones. similiter cum Philosophus secundo de Gener. 8. definiuit calidum maximè respexit finem, & mixtum ipsum, quibus ità constitutis dico, quòd hæc definitio calidi data est per primam, & principalem operationem, quoniam data est in ordine ad mixti constitutionem, in qua prima, & principalis eius operatio non est calefacere, sed congregare homogenea, & terminare, quin immo si definitio hæc data fuisset per calefacere, data fuisset per operationem secundariam, quoniam secundum hanc operationem concurrit secundariò prout inseruit ad congregandum, & terminandum quę est operatio primo intenta. ad argumentũ ergo formaliter negatur minor, & ad probationem dicitur, quòd calefacere est prima & principalis operatio considerando calidum vt calidum est, & secundum intentionem propriam: sed secundo modo in ordine ad mixtum res econtra se habet, vt declaraui. Quo ad secundum videtur definitio hæc de veritate suspecta, quia calidum non tantum homogenea, sed etiam etherogenea congregare videtur. nam in generatione mixti calidum vnit, & congregat humidum cum sicco, quoniam generatio mixti non fit ex humido solo, nec ex sicco solo, sed ex permixtione humidi cum sicco, hæc autem etherogenea sunt, & diuersæ speciei: similiter in concoctione, quæ à calido celebratur, calidũ simul vnit, & congregat humidum cum sicco, quia humidum solum digeri, & terminari non potest. atque diuersa simul congregat alimenta, ex quibus in ventriculo conficitur chilus, qui ex diuersis rebus permixtus est. calidum igitur non tantum congregat homogenea, sed etiam etherogenea. Buccaf. super 4. Meteo. his rationibus coactus concedit, quòd calidum non solum congregat homogenea sed etiam etherogenea. ad definitionem autem traditã de calido ab Aristo. inquit, quòd hæc calidi definitio vt in pluribus intelligenda est, non autem vniuersaliter, quoniam quandoque calidum congregat homogenea & etherogenea simul, vt in generatione mixtorum, & in concoctione probatum est. sed responsio ista ab Aristotele apertissimè dissentit, quo-

Q niam

niam Philosophus quarto Mete. contex 1. inductione probans quòd calidum & frigidum sint qualitates actiuæ, hæc habet, fides autem horum ex inductione, videmus enim in omnibus calidum, & frigidum terminantia, & copulantia, hæc homogenea, vt calidum: hæc verò etherogenea vt frigidum, Aristoteles inquit, in omnibus calidum congregare homogenea, & disgregare etherogenea, igitur vult quòd definitio ista vniuersaliter intelligatur, & non vt frequenter, vndè asserere quòd definitio ista non est vera vniuersaliter, & in omnibus, est destruere verba Aristotelis tam apertè dicentis id in omnibus verum esse, præterea definitio & definitum conuertuntur, igitur calidum, & definitio calidi conuerti debent, si conuertuntur, igitur definitio hæc debet esse vniuersaliter vera, alioquin si non esset vniuersaliter vera, definitio, & definitum non conuerterentur, quod dici nequit, ea propter Albertus Mag. quarto Mete. cap. 4. & Zimara in Theorematibus, quos & complures alij secuti sunt: alio modo respondent, dicentes, quòd calidum bif. considerari potest, vno modo vt calidum est, & secundum naturam propriam: alio modo vt naturale, & alterius instrumentum, tunc inquiunt quòd si calidum primo modo consideretur, vt sic congregat homogenea, & secernit etherogenea, & hunc in modum hæc definitio calidi intelligenda est. si vero secundo modo calidum congregat homogenea, & etherogenea, vt contingit in generatione mixtorum, & in concoctione in quibus calidum non agit vt calidum, & secundum naturam propriam, sed vt naturale, & regulatum ab alio agente principali. Cæterum nec horum sententia vera est, quoniam definitio ista competit calido vt regulatum est ab agente principali, quòd ita probatur. definitio ista competit calido prout etiam est causa generationis mixtorum, & concoctionis, sed calidum quod est causa generationis mixtorum, & concoctionis est calidum vt naturale, & alterius instrumentum, non autem vt calidum est, quia vt calidum non agit vltra proprium gradum, nec generat substantiam, sed calidum tantum, igitur definitio ista competit calido etiam vt alterius instrumentum est. & per consequens calidum, vt alterius instrumentum congregat homogenea, & disgregat etherogenea: probatur maior, nam cum Philosophus contex. 1. quarti Meteo. statuisset quod quatuor sunt qualitates primæ, & ex earum definitionibus probasset, quòd duæ agentes sint, duæ vero patientes, in contex. 2. sic inquit, Determinatis autem his agendum est de operibus harum primarum qualitatum, declarans autem quæ sint istarum opera, inquit, simplex generatio & opposita mutatio. proponit igitur Aristoteles dessérere de generatione, & est effectus primarum qualitatum, vt duæ agentes sunt, & duæ patientes: igitur ibi in contex. 1. definit calidum quod est qualitas actiua prout est causa generationis mixtorum, & concoctionis, sed hoc est calidum vt naturale est, & alterius instrumentum: ergo definitio ista

com-

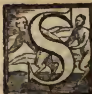
competit calido prout est alterius instrumentum, quod erat probandum, ac proinde calidum non solum vt calidum, sed etiam vt alterius instrumentum congregat homogenea, & secernit etherogenea.

Definitionis dilucidatio.

ALIORVM reiectis opinionibus, affero ego verum huius definitionis intellectum, & dico quòd quando Philosophus inquit, quòd calidum congregat homogenea, et secernit etherogenea, per homogenea non intelligit ea quæ sunt vnius & eiusdem speciei, nec per etherogenea quæ sunt diuersarum specierum, quoniam tam calor vt igneus, quàm ut alterius instrumentum congregat ea quæ diuersarum sunt specierum, ut patet in mixtura ex diuersis rebus apud ignem apposita, & in generatione mixtorum, & in concoctione, in quibus humidum, & siccum quæ alterius sunt speciei simul uniuntur, & congregantur: sed per homogenea intelligit ea quæ homogeneã & similem habent complexionem. & qualitatem, ut quæ sunt consimiliter liquabilia, uel grauia, & leuia, atque intelligit ea quæ in unam naturã homogeneam conuerti possunt. per etherogenea verò quæ dissimilis sunt complexionis, & qualitatis, & quæ in unam naturam conuerti non possunt, ut gr. exempli, in generatione mixtorum humidum & siccum simul unita prout apta sunt conuerti in unam naturam mixti, homogenea dicuntur, licet specie distinguantur: illę vero partes humidi, & sicci quæ aptæ non sunt conuerti in vnã mixti naturã etherogeneæ, & dissimilis naturæ dicuntur, & proinde separantur & secernuntur, similiter in concoctione illa alimenta quæ apta sunt conuerti in ventriculo in vnã naturã Chili homogenea dicūtur, licet specie distinguantur: illa verò quę in naturam Chili conuerti apta non sunt, vt sunt fœces, & excrementa etherogenea dicuntur, & proinde secernuntur, & similiter in generatione sanguinis & membrorũ, quæ in eorum naturam apta sunt conuerti homogenea, quę verò minimè, etherogenea dicuntur. cum ergo dicitur calidum est quòd congregat homogenea, & secernit etherogenea, sensus est. calidum congregat quæ sunt similis naturæ, & complexionis, & quę in vnam conuerti possunt: disgregat verò etherogenea, hoc est, quę sunt dissimilis naturæ & complexionis, nec in vnam naturam conuerti apta sunt. quę sanè definitio uniuersaliter, & in omnibus veritatẽ habet, vt ipsemet inquit Arist. atque de calido siue secundum propriam naturam fuerit consideratum, siue vt alterius instrumentum, verificatur: hinc ruunt rationes contra definitionem superius adductæ, quoniam ij termini non significant ea, quæ sunt eiusdem, vel alterius speciei, sed quę similis sunt complexionis, & in vnam naturam conuerti apta sunt, & in hoc distinguitur calidum à frigido, quoniam

niam frigidum indifferenter congregat quæ sunt similis & dissimilis complexionis, vt patet in miscella ex plumis, paleis, lapillis, & ferrò, & quæ in unam naturam conuerti, vel non conuerti possunt, & ob id frigidum ab Aristotel. ita definitum fuit, frigidum congregat homogenea, & etherogenea.

Generatio simplex, & naturalis, est mutatio ab his virtutibus, cum habuerint rationem ex subiecta materia vnicuique naturæ. A

CRIBITVR hęc generationis definitio ab Arist. quarto Meteo. contex. 2. in cuius dilucidatione quatuor consideranda sunt, primo quidem an hæc definitio sit generationis in communi simplicium, & mixtorum, an mixtorum tantum: secundo qua Methodo definitio ista inuenta fuerit: tertio, tota explicabitur definitio: postremo nonnulla soluentur dubia quæ huic definitioni officere videntur. vt autem ad id quod primo propositum fuit redeamus, dicendum, quòd definitio ista non est generationis in communi, videlicet elementorum & mixtorum, sed mixtorum perfectorum tantum, quòd ex eo patet, quoniam definitio quarto Meteo. definita est mutatio passiuarum vt humidi & sicci ab actiuis qualitatibus vt à calore, & frigore, igitur generatio ibi definita est quæ fit interuentu omnium qualitatum prout duæ agentes sunt, duæ verò patientes, iam verò elementorum generatio non est huiusmodi, non enim generatio ignis est mutatio humidi & sicci cum prędominio calidi, & frigidi, & ità de alijs. igitur definitio ista non competit generationi elementorum, nec per eandem rationem competit generationi mixtorum imperfectorum, quia nec talium generatio fit interuentu omnium qualitatum prout duæ sunt actiuæ, & duæ passiuæ, sed potius hæc est alteratio quædam elementorum, quia mixta imperfecta, vt pluuia, nix, & grādo & id genus alia non videntur esse nisi elementa alterata prout recedunt à propria ipsorum natura, solum itaque hęc generationis definitio competit generationi mixtorum perfectorum. generationem enim & corruptionem communem simplicibus & mixtis definiuit Arist. 1. de Gene. contex. 23. cuius definitio explicata fuit, sed aduertendum quòd licet definitio ista conueniat generationi mixtorum animatorum, non cōpetit generationi mixtorum animatorum vt animata sunt, quia generatio animatorū, vt animata sunt, est illa quę ab Arist. definita fuit in libro de mor. & vita, cū inquit, generatio est participatio Animæ à calido naturali, & vita est eius permāsio, sed conuenit generationi

nerationi mixtorum animatorum, vt mixta sunt, & hoc modo intelligenda sunt illa Aristotelis verba in context.2. cum inquit, hæc enim vt generatio corruptio & alia insunt animalibus & plantis & partibus ipsorum vt mixta sunt, itaque definitio hæc conuenit generationi substantiarum, quę ex perfecta elementorum commixtione oriuntur vt mixta sunt, quæ generationis definitio præire debebat definitionem generationis animatorum vt animata sunt, quia ratio mixti est prior, & communiter quam sit ratio animati, prior quidem quia mixti constitutio est dispositio ad esse animati, neque.n. animatum generari potest nisi post mixti constitutionem: communior verò quoniam mixtum infertur, sed non infert animatũ, vnde Philosophus in per tractando de generatione eam legem seruauit & ordinem quem proposuit primo Phis.4.& 57.videlicet à communioribus ad minus communia: primo.n. in 5.Phis. definiuit generationem in communi ad substantiam: ibi.n. definiuit generationem prout est mutatio inter contradictoria contradistincta ab ea mutatione, quæ fit de subiecto in subiectum, & de termino positiuo, in terminum positiuum, atqui mutatio inter contradictoria prout est contradistincta ab ea mutatione quę fit inter terminos positiuos est generatio in communi ad substantiam, & accidens. igitur eo in loco huiusmodi generatio definita fuit, postea ad minus communia descendens egit solum de generatione substantiæ in communi ad simplicia & mixta, quam sanè definiuit primo de Gener.23. postea absoluto sermone de simplicibus & mixtis imperfectis egit de generatione mixtorum perfectorum vt mixta sunt, quarto Metheo.& est hæc quam præ manibus habemus considerandam: postremo tradidit definitionem generationis animatorum tantum in libro de mor.& vita. iam ergo habes quibus hæc generationis definitio conueniat, & qua ratione conueniat. Nunc qua ratione, & methodo inueta sit, consideremus. hoc modo & uia, ni fallor, Hęc generationis definitio inuenta fuit, nam mixta vt aurum, & argentum, & animantia quæque neque ex solo humido, neque ex solo sicco generari possunt: non ex solo humido, quia humidum fluxibile est atque interminatum, neque ex solo sicco, quoniam consistentiam nõ habet. igitur generantur ex humido & sicco, sed ex his generari minimè possunt nisi congruè permisceantur, & terminentur, vt patet exemplo fictilium, & panis quę generari non possunt nisi ea ex quibus fiunt debitam habeant consistentiam, & terminationem: humidum igitur & siccum congruè misceri, & terminari debent, sed humidum & siccum non terminantur, neque miscentur nisi à calido, & frigido, quæ miscere, vnire, ac terminare dicuntur. Cæterum quia calidum, & frigidum neque miscere, neque perfectè terminare possunt humidũ & siccum nisi humido & sicco dominentur, quoniã agens si patiens transmutare dẽt, patiẽti

domi-

dominari debet, igitur calidum & frigidum humido & sicco dominari debent, quare mixta non generantur nisi per mutationem & vnionem humidi & sicci factam à calido & frigido dominantibus supra humidum, & siccum: itaque mixtorum generatio est mutatio ab actiuis, calido scilicet & frigido dominantibus supra passiuas, & hęc est via qua hæc generationis definitio inueniri potest, & meo iudicio ab Arist. inuenta fuit, quę sequenti cap. explicabitur.

Definitio generationis explicatur.

Q*VIBVS* *cõueniat propositę generationis definitio, & qua ratione conueniat, quavè ratione & via inuenta sit, superiori cap. explicatum fuit, nunc definitionem ipsam perpendamus, in cuius explicatione illud in primis sciendũ, quòd per generationem simplicem non intelligit generationẽ rei simplicis, vel generationem in communi, vt censuit Alber. Mag. sed generationem vt rectè exposuerunt Alex. & Olimp. quæ dicitur generatio simplex ei comparata, quę accidentium existit, quæ non est generatio simpliciter sed secundum quid, nec ita communiter capitur sicut dicebamus prius, sicut in primo libro de Gener. sed solum pro generatione mixtorum perfectorum, quæ dicitur generatio simplex, vtendo nomine generis pro nomine speciei, quia nomen speciei non habemus, quo mixti generationem nuncupare valeamus, sicuti corruptionis naturalis mixtorum quę generationi contraria est, speciale nomen habemus, & appellatur putredo, per naturalem autem intelligit generationem perfectam, & absolutã, quòd ex eo patet, quia accipit generationem naturalem vt contradistinguitur ab ea quę dicitur Molynsis, & generatio imperfecta, inquit enim generatio naturalis fit cum actiuæ perfectè dominantur passiuis: cum autem non perfectè dominantur passiuis, fit Molynsis, hęc autem est generatio imperfecta, itaque per generationem naturalem intelligit generationem perfectam. Insuper animaduerte quòd generatio hoc in loco definita alio modo sumitur, ac sumatur in primo lib. de Gener. nam ibi sumitur generatio pro introductione formę substantialis, quod ex eo patet, quoniam ibi accipitur generatio vt contradistinguitur ab alteratione: etenim in contex. illo 23. differentiam ponit inter generationem & alterationẽ, igitur accipit ibi generationem seclusa alteratione, hic verò capitur pro aggregato ex alteratione præcedente, & introductione formæ, quibus sic declaratis, dicit Philosophus, quòd hęc generatio est mutatio à qualitatibus actiuis, sed quę mutatio sit ista à qualitatibus actiuis non ita conspicuum est, nam vt alias monuimus, duplex*

est

primarum qualitatū operatio, vna quidem prima, & propria magis ut calefacere, & frigefacere, alia verò est secundaria, vt terminare, & terminari, iam verò dubium est, an mutatio hęc sit quoad primam operationem, an quo ad secundariam. ad quod dicimus resolutè, quòd mutatio hæc intelligitur quo ad operationem secundariam, vt terminare, & terminari, quod ex ipsomet ostendimus Aristot. sumpto fundamento ex contex. 2. illius quarti, vbi inquit, quòd ea in parte agitur de generatione, & de operibus primarum qualitatum, vt duæ sunt actiuę, & duę passiuę, tunc sic arguitur, Generatio est mutatio primarum qualitatum, vt duę sunt actiuę & duę passiuę, sed duę dicuntur actiuę ex contex. primo, quia terminant, & copulant, duę verò passiuę quia terminantur, & copulantur. igitur generatio est mutatio primarum qualitatum vt duę terminant. & duę terminātur. quod cōfirmatur ex tex. 6. vbi hæc habentur verba, ex his enim facta erant, & terminatum fuit humidum sicco operantibus actiuis. ex quibus verbis facilè intelligitur, quòd generatio est mutatio penes terminare, & terminari, & ita penes secundarias operationes, licet istę respectu generationis sint primę, & principales. itaque generatio est mutatio, hoc est vnio, & terminatio passiuarum qualitatum facta ab actiuis qualitatibus, hæ autem sunt calidum & frigidum, [cum habuerint, inquit, rationem ex subiecta materia vnicuique naturæ.] declarat in his verbis quando hęc mutatio fiat ab actiuis qualitatibus, fit, inquit, cum actiuæ qualitates habuerint rationem ex subiecta materia vnicuique naturæ, quam partem exponens Suessanus, inquit, quòd actiuæ qualitates rationem habere dicuntur ex subiecta materia, quatenus à passiuis qualitatibus agendi rationem acquirunt, ex illis autem agendi rationem acquirunt, quatenus ab illis repatiuntur, & ad temperamentum reducuntur, quæ cum fuerint temperatæ generantis rationem acquirūt. sed ista expositio falsissima est, quoniam vult Philosophus quòd generatio sit actus calidi, & frigidi vt agentis, & motoris, passiuarum verò ut humidi, & sicci tanquam materię. unde inquit, mutatio fit à qualitatibus actiuis cum habuerint rationem ex subiecta materia, hæc autem sunt dictæ uirtutes passiuæ, tunc ita ratiocinamur, materia secundum quòd materia passiuum est, & non habet rationem agentis, ut habetur primo de Gener. 55. & in secundo libro contex. 53. passiuæ qualitates in generatione cōcurrūt vt materia, igitur in generatione mixtorū non habent rationem agentis, & consequenter non reagunt in actiuas qualitates, consimili ratione usus est Alex. 4. Met. 25 ad probandum, quòd humiditas non potest in coagulatione, & alijs passionibus mixti habere rationem agētis. præterea actio & reactio fit inter qualitates unius oppositionis, & comparando unam qualitatem alteri, ut calidum frigido, & humidum sicco, &

fit

fit secundum primas operationes vt habetur ex Arist.3.de animal.Gener. cap.4.vbi vtrunque tangere videtur, dicens, agens in agendo repatitur, vt calidum à calescente frigido refrigeratur, refrigerare verò est operatio prima, sed in generatione mixtorum non comparatur vna qualitas alteri, sed vna oppositio alteri oppositioni, vt calidũ, & frigidũ humido & sicco, nec actio calidi & frigidi in humidũ & siccũ fit quò ad operationes primas, sed quo ad secundarias: igitur in generatione mixtorum inter actiuas & passiuas non reperitur actio, & reactio, nec cum actiuę agunt in passiuas ab illis repatiuntur: vt inquit Suess. sed actio & reactio fit in mixtione, in qua remittuntur & in excellentijs suis corrumpuntur, vt inquit Philosophus 2.de Gener.48. & consequenter in mixtione generandi rationem acquirunt, non autem in generatione mixtorum: etenim in hac humidum & siccum nullam actionem habent, sed solum ab actiuis patiuntur quatenus ab actiuis miscẽtur, & terminantur ab illis, Dicamus ergo nos cum Aristotele qui seipsum interpretatur, nã cũ dixisset quòd calidũ & frigidũ generant cũ habuerint rõnẽ ex subiecta materia, quasi seipsum declarãs, subdit [generãt aũt calidũ & frigidũ cũ vincũt materiã,] in quibus verbis ostendit quòd calidũ & frigidũ eã rõnẽ debent habere supra passiuas, ita vt vincant & dominentur passiuis: hæc enim est ratio, & proportio quã agens supra patiens habere debet, vt agens dominetur patienti, aliter si non dominetur non poterit patiens transmutare, & tunc sensus erit, generatio fit à qualitatibus actiuis cũ habuerint rationem supra materiam, & supra passiuas, hoc est cum vincũt, & dominantur passiuis, quã ẽt expositionem tradidit Olimp. in eo loco. sed animaduerte, quòd licet actiuæ passiuis dominari debeant, hoc non intelligitur pro quolibet excessu, quia si quoquomodo dominentur, non poterunt perfectè transmutare passiuas ad formam mixti sicut in elixatione contingit, in qua si calor non perfectè dominetur humido, non fit perfecta elixatio, sed Molynsis, & diminuta concoctio. quod tangit Philosophus in contex. dicẽs, cum autem non dominantur, scilicet perfectè, sed quoquomodo fit Molynsis, & indigestio, quare actiuę qualitates perfectè passiuis dominari debent. Nec propterea debet esse summus, & maximus excessus, quoniam potius destruerent, quàm generarent, sed esse debet excessus in tali mensura & gradu vt passiuę qualitates ab actiuis sufficienter transmutari queant pro generanda mixti forma. Amplius animaduerte quòd etiam si actiuæ qualitates proportionem perfectè dominantis supra passiuas haberẽ debeant, hoc intelligi non debet secundum proportionem Arithmeticam ita vt æquale sit dominium actiuarum supra passiuas respectu omnium mixtorum. quia non omnes mixtorum formæ eandem requirunt proportionem actiuarum supra passiuas, nec omnes eandem requirunt dispositionem in passiuis, vtpote

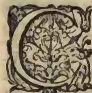
pote humidum secundum eãdẽ quantitatem, eandem subtilitatem, & eandem humidi commixtionem cum sicco: aliam enim proportionem, & dispositionem requirunt aurum, & argentum, aliã stirpes, & aliam animalia, sed dominari debent secundum exigentiam formę generandæ, & talis est proportio geometrica, quæ ab ipsa forma desumitur: hæc enim est quæ imponit necessitatem agenti, & materiæ, quoniam hæc est finis, & id cuius gratia agens agit, & materia disponitur & transmutatur. quibus omnibus sic explicatis, propositæ definitionis hic erit sensus, Simplex generatio est vnio, & terminatio passiuarum qualitatum ab actiuis qualitatibus dominantibus supra passiuas, ex qua definitione tres apparent causæ forma, materia, agens, & agentis conditio, forma est transmutatio, quoniam in definitioue accidentium genus formę rationem habet, materia, passiuæ, qualitates sunt, vt ipsemet inquit Arist. nec arbitreris quòd vera materia sint ex qua substantiæ generantur, quoniam vera materia substantia est, & substantię nascentis particula, sed materia dicuntur, quatenus in generatione mixtorum ab actiuis qualitatibus patiuntur, & terminantur, pro forma mixti generanda, agens actiuæ qualitates sunt agentis conditio dominium & victoria actiuarum supra passiuas, & hęc quo ad definitionis explicationem, quod erat tertium in ordine propositum.

Dubia aduersus definitionem generationis

SED aduersus hanc generationis definitionem nonnullæ occurrunt difficultates, & prima quidem est aduersus illud quod dictum est, quòd in generatione duę qualitates concurrunt vt actiuæ, duæ verò vt passiuæ, si quidem omnes elementorum qualitates concurrunt vt materia mixtorum, vt est Aristotelis sententia 2. de animal. par. cap. primo: igitur omnes vt passiuæ, confirmatur, elementa omnia concurrunt, vt materia mixtorum, vt testatum reliquit Aristote. secundo Phisico. 31. igitur & omnes elementorum qualitates vt materia, & passiuæ concurrunt: non ergo duæ vt actiuæ, & duæ vt passiuæ. Secunda dubitatio est aduersus illud quòd actiuę qualitates passiuis dominari debent, nam si id verum est, ergo omne mixtum erit à prædominio calidum & frigidum, & ita mixtum declinabit ab æqualitate ponderis per actiuas qualitates, quod falsum est, cum detur mixtum à prædominio humidum, & à prædominio siccum. deducitur consequentia quoniam cuiuslibet mixti complexio sequitur qualitatem in generatione prędominantem. Insuper est difficultas de frigido quod inter efficientes, generationis causas ab Ari-

stotel. connumeratur cum frigidum non ingrediatur opus Naturæ, sitque de ipsius sententia corruptionis causa, siquidem inter effectrices putredinis causas cap. de putredine connumeratur. itaque effectrix generationis causa esse non potest, cum idem non possit esse causa contrariorum effectuum. Hæc sunt quæ definitionem istam perturbare videntur.

Dubiorum solutiones.

AETERUM hæc è medio tolli possunt, & ad primam ille Vicomercatus ita respondet, quòd verum est quòd primę qualitates concurrunt oēs vt materia, sed magis humidum & siccū, quàm calidū, & frigidū: cū aūt dicit Aristo. quòd calidū & frigidū cōcurrunt actiuè, non intelligit quòd absolutè concurrant actiuè, & nō passiuè & materialiter, sed intelligit quòd magis concurrant actiuè, quàm passiuè. sed responsio ista Arist. contradicit, quoniā eo modo calidū & frigidum dicuntur in generatione mixtorum qualitates actiuæ, & siccitas & humiditas passiuæ, vt contex. 1. ab Arist. declaratæ fuerunt, sed eo in loco calidum & frigidum dicta sunt actiuæ, quia terminant & non terminantur, & quia definiuntur per terminare, & non per terminari, siue secundum se, siue in mixtis, vt dicit textus. ergo in generatione mixtorū calidum & frigidum solum concurrunt actiuè, & non passiuè, vt inquit ipse: ea propter Bucaf. 4. Meteo. secus huic dubio satisfacit dicens. verum esse quòd omnes qualitates primæ in generatione mixtorum concurrunt passiuè, & tanquam materia. cum autem Aristoteles inquit quòd calor vt efficiens in generatione concurrit, respondet, quòd calor bif. sumitur, vno modo pro qualitate, alio modo pro substantia quadam calida vaporosa quæ ex tenuiori sanguinis parte ortum habet, aut sanguini proportionato: tunc, inquit, quòd cum Philosophus dicit, quòd calor actiuè in generatione concurrit, non accipit calorem pro calida qualitate, quoniam hæc passiuè concurrit, sed accipit calorem pro substantia illa vaporosa, & hæc est quæ in generatione actiuè concurrit. Non possum non satis mirari istorum negligentiam in considerando Aristotelis dicta, nam & ista ab Aristotel. dissentit, quod ex eo ostenditur. nam cum Philosophus in contex. primo accepisset illa duo dicta, primum, quòd quatuor sunt qualitates quæ sunt causæ elementorum: alterum, quòd primarum qualitatum duæ sunt actiuæ, duæ verò passiuæ, sequitur in contex. 2. dicens. his determinatis, agamus de operibus primarū qualitatū, opera aūt sunt generatio, & corruptio, & alia: proponit ergo Philosophus agere de generatione, & alijs vt sunt effectus, & opera primarum qualitatum quæ sunt causę elementorum. igitur

calor

calor qui in generatione actiuè concurrit, est qualitas elementaris, non autem substantia calida vaporosa, quoniam hæc non est causa elementorum, sed potius orta ex elementis. Sed posteaquã clarissimi isti Philosophi ex hoc modo sese explicare non potuerunt, soluamus nos. dicimusque quòd qualitates bif. considerari possunt, vno modo respectu formæ mixti, alio modo respectu generationis: si considerentur primo modo, omnes concurrunt vt materia, quia quęcunque se tenent ex parte materiæ, dispositionesque ad aliquam formam, materiæ rationem habent, sicut quę se tenent ex parte agentis, rationem habent agentis. igitur qualitates primæ vt materiæ dispositiones sunt, ordinanturque ad formam mixti, materiæ rationem habent, & hoc pacto intellexit Philosophus 2. de part. si verò considerentur respectu generationis duæ habent rationem agentis vt calor, & frigus, quia terminant: duæ verò habent rationem materiæ, vt siccitas, & humiditas, quia terminantur, & permiscentur; & hoc pacto intellexit Philosophus in definitione generationis. ad confirmationem autem dicimus quòd diuersa est ratio elementorum, & primarum qualitatum, quoniam elementa tam respectu generationis, quàm respectu formæ mixti vera materia sunt, 2. Phis. contex. 31. primæ verò qualitates neque respectu generationis, neque respectu formæ generandæ sunt vera materia, quoniam actui, & formę repugnant ratio subiecti ex quo aliquid fit. sed ea ratione solum se habeat vt materia respectu formæ mixti, quatenus sunt materiæ dispositiones, & ad mixti formam ordinantur tanquam ad finem. Cæterum vt nullus supersit dubitandi locus aduersus illud quod dictum est, quòd calor elementaris vt efficiens causa in generatione concurrit, duplex occurrit difficultas persoluenda: prima est, quia id videtur Aristoteli apertissimè aduersari: secundo de animal. gener. cap. 3. vbi inquit, quòd calor qui in semine reperitur, qui vè generationis author est, non est ignis, nec igneus, quoniam talis corrumpit, & destruit, sed est facultas quædam, quæ proportione respondet elemento stellarum: secunda difficultas est, quoniam si calor concurreret vt efficiens causa generationis, cum per generationẽ substantialis forma acquiratur, igitur calor concurreret ad productionem formæ substantialis, quod dici nequit, quia nihil agit vltra proprias vires, & vltra propriam speciem. soluimus ista, & ad primam dicimus, quòd calor qui in semine reperitur, & qui opifex est generationis mixtorum realiter non distinguitur à calorẽ elementari, vt paulo superius ex contex. illo primo quarti Meteo. ostensum fuit. atque ex secundo de Anima contex. 41. ostendi potest, vbi Philosophus reijciens illorum sententiam qui affirmabant calorem igneum præcipuam causam esse nutritionis, & augumenti, sic inquit, Hic videlicet calor igneus non est causa præcipua, vt dicebant seniores illi, sed

est cõcausa nutritionis, & augumẽti. igitur calor naturalis qui est causa generationis, & nutritionis nõ distinguitur essentialiter à calore elementari, sed sunt unũ & idẽ essentialiter, sicut idẽ sunt calor ignis, & calor artis, distinguũtur aũt rõne prout sunt instrumẽta diuersorũ agẽtiũ, quicquid dixerit hac in re Fernelius ille, & quidã nostri temporis medicastri, qui multiplicant entia sine necessitate cum autem Arist. inquit loco citato, quòd calor qui generationis causa est, non est ignis, nec igneus, non intelligit quòd essentialiter distinguatur à calore igneo sed intelligit quòd non est ignis, nec igneus, hoc est, non regulatus à forma ignis, nec est in eo gradu qui competit igni, quoniam vt sic comburit, & destruit, sed est commensuratus, & regulatus ab alio agente principali, & vt sic generat, & proportione respondet calori cœlesti, & caloris artis. Ad secundã autẽ dicimus, quòd calor bif. considerari põt, vno modo secũdum se, & vt calor est. alio modo vt instrumentũ substantiæ: si primo modo consideretur, calor calorem tãtum producit, & non substantiã, cum nihil virtute propria agat vltra propriã speciem: si uerò secundo modo consideretur, vt sic substãtiam producere potest, sicut calor vt Animæ instrumentum carnẽ generat & sanguinem. & tunc ad difficultatẽ cum dicebatur, si calor est efficiens causa generationis ergo ageret ad productionẽ substantiæ, conceditur ut instrumentũ substãtiæ, nec idest inconueniẽs, sed animaduerte quòd calor nõ solũ vt instrumẽtũ agit ad productionẽ substãtiæ, sed ẽt ad dispositionẽ materiæ: duo. n. facit calor in generatione, producit formã substãtialẽ, & disponit materiã pro generatione illius formę vt terminat, permiscet humidum cum sicco, indurat, & emollit vsque ad certum terminum, iam verò calor non solum producit formam substantialem vt instrumentum substantiæ, sed etiam vt sic disponit materiam, vt terminat, & permiscet humidum cum sicco vsque ad talem mensuram secundũ quod conuenit formę generandę: id enim non facit vt calor, quia non magis disponit ad vnam quàm ad aliam formam, vnde talis dispositio materię quę fit à calore composita est ex actione caloris, & aliqua intẽtione, & virtute superaddita calori: terminare enim humidam, congregare, indurare calori attribui debent. certus autem terminus, certaque mensura superiori virtuti attribui debet, sicut emolire ferrum ab igne ad faciendum aliquod instrumentum secundum quod est emollire attribuitur igni, secundum quòd autem illud emollire terminum habet in vnoquoque instrumento attribuitur virtuti artis. Nunc secundam principalem persoluimus, & cum dicebatur, si generatio fit à calido, & à frigido prædominantibus. ergo in quolibet mixto prædominabuntur calidum, & frigidum, respondemus quòd qualitatum dominium & exuberantia bif. considerari potest, vno modo quo ad gradum, alio modo quo ad virtutẽ, tunc dicimus quod cũ Philosophus

inquit quòd actiuæ passiuis prædominari debent, non intelligit secundum intensionem graduum, quoniam mixtum quandoque recedit ab æqualitate ponderis per humidum, & quandoque per siccum, sed intelligit quòd calidum & frigidum in generatione passiuis dominari debent secundum virtutem, ita vt sufficienter passiuas transmutare queant pro forma mixti, quia si secundũ uirtutẽ nõ dominẽtur non fiet generatio naturalis & perfecta. quòd si quæras cõparando calidũ frigido utrũ calidũ secundum gradum semper frigido dominetur: respondetur, quòd non, sed quandoque calidum, & quandoque frigidum, vt habetur ex Arist. secundo de Gener. 48. vbi inquit, quòd datur mixtum calidum frigidum, idest, à prædominio frigidum, & datur, inquit, mixtum frigidum calidum, idest à prædominio calidum, nam semper terminus additus à parte post prædominium dicit, additus autem à parte ante subdominium significat, quarè non semper calidum in generatione secundum gradum frigido dominatur, semper autem frigido secundum uirtutem dominatur, quia etiã exuberante frigido, vt si frigidum fuerit, vt quinque, & calidum vt tria, calidum operatur ad formam, & cæteras vitę functiones: superest vltima dubitatio de frigiditate, quam sequenti cap. perpendemus.

Quomodo frigiditas actiue in generatione concurrat, explicatur.

RAT vltima dubitatio de frigiditate quomodo, vt efficiens causa generationis ab Arist. statuatur, cum frigiditas non ingrediatur naturæ opus, sitque de ipsius sententia putredinis, & corruptionis causa; communiter ad hoc respondent interpretes dicentes, quòd frigiditas concurrit vt efficiens generationis causa, non quidem per se, sed per accidens quatenus caloris feruorem refrenat, atque contemperat, tametsi opinio ista communis sit, & ad hæc vsque tempora percrebuerit, attamen falsa est, & ab Aristotele aliena, quoniam si frigiditas in generatione concurreret quatenus calorem contemperat, tunc in generatione vna qualitas actiua compararetur ad alteram actiuam, quod falsum esse superius ostensum fuit: non enim una qualitas actiua ad alteram actiuam comparatur, sed ambę actiuæ ad passiuas, vndè Philosophus in contex. primo illius quarti probans, quòd frigiditas sit qualitas actiua, non inquit, quòd sit qualitas actiua, quia calidum contemperat, nec ad calidum comparat, sed quia passiuas terminat, & transmutat, prætereà frigidum non reprimit, neque calorem contemperat nisi per refrigerare, sed in generatione mixtorum non concurrit quò ad istam ope-

ratio-

ratione, vt superius ostensum fuit. igitur frigiditas in generatione non habet hunc vsum vt calorem contemperet. quemadmodum neque calor in generatione actiuè concurrit vt frigiditatem reprimat, atque contemperet. postremo in mixtione quæ ab ipsa generatione distinguitur corrumpuntur in excellentijs suis, & consequenter contemperantur vt scribit Arist. 2. de Gen. 48. non igitur id in generatione efficitur. sed causa communis huius erroris fuit quia non considerarunt discrimen inter mixtionem & generationem: in mixtione enim vna ad alteram comparatur, inuicem agunt & patiuntur, & per mutuam actionem ad temperamentum, & mediocritatem reducuntur. quibus temperatis non amplius vna cum alia certamen habet, sed caliditas & frigiditas veluti concordes & amicæ suam actionem exercent in passiuas qualitates, quæ & ipsæ concordes, vt materia actiuarum actionem recipiunt pro generatione mixti. Nos itaq; aliter respõdemus, hac posita distinctione, quòd generatio bif. capi potest, vno modo pro introductione formę, alio modo pro alteratione prę uia vtpotè pro unione, & pro constantia partium: tunc dicimus, quòd si generatio primo modo accipiatur, frigidum nullam in generatione efficientiam habet, quoniam introductio formę in omnibus mixtis siuè mineralia sint, siue uegetabilia, siue animalia sint, fit à calido, non autem à frigido: si uerò secundo modo accipiatur, frigidum per se ut efficiens causa generationis concurrit, quia facit ad constantiam partium, terminat, & unit humidum cum sicco, quod etiam facit calidum, sed præter id calidum operatur etiam & agit ad introductionem formæ, quod non facit frigidum: & quoniam frigidum facit ad constantiam & unionem partium, proindè in generatione aliud præstat iuuamentum, quòd intrinsecus calorem detinet, ne euanescat, & dissoluatur. Sed animaduerte quòd licet frigidum in generatione mixtorum non concurrat quò ad introductionem formæ, in generatione tamen elementorum utroque modo concurrit, & quò ad dispositionem materiæ, & quò ad introductionem formæ; ut patet in generatione aquæ, & terræ: cum autem dicebatur in contrarium, frigidum non ingreditur naturæ opus, dicimus quòd illa propositio debet intelligi in mixtis, & hoc primario, & quò ad introductionem formæ, quia quò ad materiam ingreditur per se, ut declaratum est. soluitur & alia, cum enim dicebatur frigiditas est causa putredinis, ergo non est causa generationis, quia idem non est causa contrariorum: respondetur, quòd frigiditas quæ est putredinis causa, alia est secundum rationem à frigiditate quæ est causa generationis, frigiditas enim quæ est causa putredinis est exuberans, & incommensurata, frigiditas uerò quæ est causa generationis est moderata, & secundum proportionem naturæ, & substantiæ mixti, iam uerò non inconuenit, quòd idem diuersimode sese habens sit causa contrariorum effectuum. ut habetur 2. de Gen. contex. 56. ubi Arist. inquit, quòd idem similiter sese habens

bens

bens semper est natum facere idem, sed diuersimodè se habens contrariorum causa esse potest. Sed licet quæ dicta sunt, verissima sint, non desunt tamen difficultates quæ probare videntur, quòd frigidum in generatione concurrat quò ad introductionem formæ, & prima huiusmodi est, si animal immergatur in aquam, & corrumpatur, generatur cadauer, quæritur à quo generatur, vel à calido, vel à frigido: non à calido, quia in aqua frigidissima non reperitur calor qui id efficere possit, igitur à frigido, ergo frigidum operatur etiam ad formam. præterea in putredine generantur vermes, hi vel à calido, vel à frigido generantur: non à calido, quoniam calidum in putredine corrumpitur, putredo enim est corruptio caloris proprij, igitur à frigido, igitur frigidum cõcurrit etiam respectu formæ. soluimus hæc, & ne quauis in re circa aliorum dicta solliciti esse videamur, propriam sententiam afferemus. dicimus ergo quòd cum Animal immersum in aquam corrumpitur nihil generatur de nouo, sed forma mixti quæ erat ante aduentum animæ remanet post corruptionem ipsius, quia remanet in eo gradu calidum quo est sufficiens conseruare formam mixti: est enim forma mixti contenta inferiore gradu caloris. sed si dicitur generari forma mixti post corruptionem formæ animalis, id est per accidens, & secundum denominationem, si quidem dum erat coniuncta animæ erat veluti potestate, & terminabatur ab anima, nec ipsum mixtum denominabat, sed intereunte anima non amplius terminatur, sed fit terminus materiæ, & mixtum ipsum denominat: sed quoniam id acquirit post corruptionem animalis quæ fit à frigido, ideò per accidens dicitur à frigido generari. quarè cum dicebatur, post corruptionem animalis in aqua forma cadaueris quæ est forma mixti, vel generatur à calido, vel à frigido: dicendum, quòd per se nec à calido, nec à frigido, quia talis forma non generatur de nouo, sed per accidens dicitur à frigido generari, quatenus frigidum est causa corruptionis formæ animalis, ad cuius interitum formæ incipit esse terminus materiæ, & mixtum denominare. Soluitur & alia, & cum dicebatur, in putredine oriuntur vermes, hi aut à calido, aut à frigido generantur, dicimus, quòd generantur à calido, ad instantiam, in putredine calidum corrumpitur. respondetur, quòd in putredine calidum non corrumpitur simpliciter, sed corrumpitur pro ea mensura, & gradu quo erat sufficiens terminare, & seruare vnionem humidi cum sicco: illud autem quod relinquitur est causa generationis illorum animalium, licet enim illud calidum quod relinquitur non sit naturale mixto quod putrescit, nec amplius sufficiens sit vt terminet humidum cum sicco illius mixti. est tamen naturale, & sufficiens, vt terminet & vniat portionem humidi & sicci, quæ ex putrescente corpore dissoluitur pro generatione illorum animalium. sententia hæc est Aristotelis cap. de putred. in fine, vbi hęc habet, & animalia fiunt ex his quæ putrescunt, propterea quòd segregata ca-

liditas

liditas naturalis facit constare segregata, itaque de Aristotelis sententia animalia illa quæ à putredine oriuntur à putrescentis mixti calido generantur, non autem à caliditate ambientis, vt temerè quidem arbitrati sunt. quod ex eo patere potest. quia ex eo vltimo signo intendit Philosophus, quòd corruptio caloris naturalis fiat à calore ambientis cum superius pluribus alijs signis id ostendisset: & inquit, in his quæ putrescunt animalia generantur, propterea quòd segregata, & dispersa caliditas facit cōstare humidum, quod etiam in putredine segregatum est, quòd si segregata caliditas id efficit, cum caliditas non sit disgregata, neque dispersa nisi à caliditate ambientis: igitur in putredine corruptio caloris naturalis fit à caliditate ambientis, quod si quis accipere velit Olimpiodori sententiam, quòd Philosophi intentio sit probare quòd putredo fiat caloris inopia, adhuc habetur intentum. & tunc sensus erit, in his quæ putrescunt animalia generantur, propterea quòd disgregata caliditas facit constare humidum, sed disgregata caliditas est diminuta, ergo putredo fit ex imbecilla, & diminuta caliditate: sed prima intentio mihi magis probatur, quia magis consentit cum alijs signis superius positis, ex quo illud etiam patet quòd non omnia animalia quæ ex putri materia oriuntur, generantur à calore cœlesti diffuso in terra, & aqua, sed etiam à calore interno rei putrescentis, qui in putredine dissoluitur, vt inquit Aristoteles, quibus sic explicatis, iā finē facimus, quod decursa & planissimè exposita iā videantur omnia quæ ad hanc generationis definitionem attinere videbantur.

Simplici generationi contrarium maximè commune putredo est.

ROPOSITIO est Aristotelis eodem quarto Meteo. contex. 3. quæ ob eam causam ea in parte adducta fuit, vt ex ea naturalis interitus, & putredinis naturam adinueniret, atque ostenderet: cum enim superius de generatione egisset, reliquum erat agere de naturali corruptione sibi opposita, quæ putredo est, sed quia putredinis ratio & natura non alia aptiore Methodo inueniri poterat, quàm ex hoc quòd simplici generationi opponitur putredo, ideò Philosophus iecit propositionem istam veluti principium ad naturam putredinis explicandam, vndè cum probasset propositionem istam in vltima parte contex. putredinis rationem deduxit, dicens, ex his enim facta erant, & terminatum fuit humidum sicco operantibus actiuis. fit autem corruptio cum id quod terminatur, dominatur calori terminăti propter ambiens, quasi dixerit, cum generatio fiat per terminationem humidi cū sicco calore supra humidum dominante, putredo ei opposita fit opposito modo non amplius dominante calore, sed econtra humido supra calorem dominante

propter

propter ambiens, & proinde quæ putrescunt primò fiunt humida, deinde sicca, & arida: hãc aũt propositionẽ ea rõne probauit, quod est vltimũ per quod mixtũ dissoluitur: illud simplici generationi maximè cõiter opponitur, quia illud per quod aliquid dissoluitur, opponitur ei per quod fit, & oritur, sed hoc est generatio, igitur vltimũ per quod mixtum dissoluitur generationi cõiter opponitur, sed putredo est finis, & vltimum per quod mixtũ dissoluitur, quã minorem ponit his verbis, Finis autem horum omnium putredo est. &c. igitur simplici generationi maximè communiter opponitur putredo, per simplicem eam intelligit quæ superius definita fuit, ea verò est generatio mixtorum perfectorum vt mixta sunt. Sed circa hoc nonnullæ occurrunt difficultates. prima est, quia non solum putredo communiter opponitur generationi, sed etiam combustio, quia sicut mixta per putredinem corrumpuntur, ita etiã per combustionem: adde, quòd illud quod est commune putredini & combustioni est communissimum generationis contrarium, quia omnem modum corruptionis mixtorum continet, atque complectitur. Insuper putredo non opponitur generationi, sed mixtioni. nam putredo est dissolutio elementorum. dissolutio autem elementorum opponitur vnioni eorum, sed vnio elementorum alteratorum est mixtio, vt legitur 1. de Gener. in fine, igitur putredo non opponitur generationi sed mixtioni. postremo motus opponitur motui, non mutationi, putredo motus est, quia putredo est corruptio caloris proprij. generatio autem est mutatio, igitur putredo non opponitur generationi. hæc sunt quæ Arist. sententiam perturbare videntur. cæterũ hę dubitationes dilui, atque persolui possunt. & ad primã dicimus, quòd putredo maximè communiter opponitur generationi mixtorũ, quoniã putredo cõpetit mixto secundũ naturam, & inquantũ mixtũ est. quia mixtũ habilitatẽ & inclinationẽ hẽt, ut per putredinẽ corrumpatur. nã cũ mixtũ genitũ sit per vnionẽ, & mixtionẽ humidi cũ sicco ex prædominio calidi supra humidũ & siccũ, aptũ natũ est corrũpi opposito modo per dissolutionẽ humidi & sicci ex defectu calidi: cõbustio verò quia nõ cõpetit mixto vt mixtũ est, quia mixtũ inclinationẽ non hẽt vt per cõbustionẽ corrũpatur, & per cõuersionẽ eius in naturã alterius agentis, quia vnũquodq; secundũ naturã dissoluitur in ea ex quibus cõponitur, ea propter cõbustio nõ maximè cõiter opponitur generationi mixtorũ. quia ergo quæ per cõbustionẽ corrũpũtur sunt apta nata per putredinẽ corrũpi, quæ uerò per putredinẽ intereũt, nõ sunt apta nata corrũpi per cõbustionẽ, ea propter putredo dicitur esse cõtrariũ maximè cõe generationi mixtorũ, & non cõbustio: illud. n. cõius dicitur à quo nõ cõuertitur cõsequẽtia, & hoc est quod inquit Philosophus in contextu, vbi probans putredinem maximè coiter opponi generationi mixtorũ, hæc hẽt: Finis. n. horũ omniũ putredo est, nisi aliquid violẽtia corrumpatur: est. n. carnẽ, & ossa cõburere, &c. quasi dixerit,

S putredo

putredo maximè communiter opponitur generationi mixtorum, quia competit mixto secundum naturam, & inquantum mixtum, combustio verò non opponitur maximè communiter, quia non competit mixto secundum naturam, sed violenter, & præter naturam, nec profectò ab hoc diuino Philosopho melius dici potuit. Ad secundam autem dicimus, quòd id quod est commune putredini, & combustioni est contrarium communissimum quatenus continet id quod est commune contrarium generationi mixtorum, sed Aristoteles non accepit contrarium communissimum, vt imprudenter censuit ille Argenterius, qui non intelligens Arist. in hoc sicut in multis alijs eum redarguere ausus est. sed accepit contrarium communissimum pro eo quod competit mixto genito secundum naturam, & in quantum mixtum est. quia verò hoc est putredo, non autem id quod est commune putredini, & combustioni, quia combustio (vt inquit) est accidentalis mixto, propterea contrarium communissimum generationi mixtorum statuit putredinem esse, non autem id quod putredini, & combustioni commune est. Ad tertiam, quę non est ab alijs, quos ipse legerim, animaduersa, negatur assumptum: ad probationem sciẽdum, quòd sicut in generatione mixtorum tria reperiuntur, primo quidem vnio omnium elementorum alteratorum, & crasis, & complexio in omnibus primis qualitatibus secundum primas earum operationes, & hæc est mixtio. Secundo reperitur complexio in passiuis qualitatibus tantum, vtpotè congrua terminatio humidi cum sicco ex prædominio calidi terminantis: & hæc dicitur ab Aris. generatio, accipiendo generationem pro via iuncta termino, quę formaliter distinguitur à mixtione, quoniam mixtio significat vnionem omnium elemẽtorum, & complexionem omnium qualitatum secundum primas earum operationes: generatio verò significat vnionem, & complexionem in passiuis qualitatibus tantũ, quò ad secundas earum operationes. Tertio est eductio formæ substantialis, quæ necessario supponit & complexionem omnium qualitatum: quò ad primas operationes, & complexionem passiuarum tantum quò ad secundas. ita in naturali mixtorum interitu qui putredo est, hæc tria reperiuntur, est enim dissolutio omnium elementorum, & hæc opponitur mixtioni, reperitur etiam dissolutio passiuarum, vt dissolutio humidi à sicco, & hæc dicitur putredo, & naturalis corruptio, accipiendo similiter corruptionẽ pro via iuncta termino, quæ formaliter distinguitur à dissolutione omnium elementorũ: & talis dissolutio passiuarũ opponitur formaliter generationi mixtorum, quia cum generatio sit vnio humidi cum sicco, ità putredo quæ ei formaliter opponitur, est dissolutio passiuarum, tertio est corruptio formæ substantialis, quæ opponitur termino generationis, eductioni videlicet formæ substantialis: quamobrem cum dicebat argumentum, putredo est dissolutio omnium elementorum, id est falsum, quia putredo non est formaliter dissolutio omnium

elemen-

elementorum, sed formaliter est dissolutio passiuarum, & hæc formaliter opponitur generationi, non mixtioni, vt declaratum est. Ad vltimam dico dũ quòd putredo accipitur tribus modis, primo pro alteratione præcedente, quæ nil aliud est nisi dissolutio passiuarum propter defectum caloris. secundo pro termino, vt pro interitu formę substantialis: tertio, pro aggregato ex vtrisque totidemque modis accipitur generatio ei opposita, tunc dicendum est, quòd si accipiatur putredo primo modo opponitur generationi primo modo sumptæ, vt pro via, & alteratione præcedente, & ita motus opponitur motui, quoniam vtraque motus est & alteratio, si verò secundo modo mutatio opponitur mutationi, quoniam vtraque mutatio est, si verò tertio modo aggregatum ex motu & ex mutatione opponitur similiter aggregato ex motu & ex mutatione, & ità referendo singula singulis putredo semper opponitur generationi. Aristoteles autem accepit putredinem tertio modo, & hæc opponitur generationi eodem modo acceptæ, vt extremũ extremo: hinc patet quòd generatio et putredo penes tria sibi inuicem opponuntur, primò quidem penes terminum, quia generatio est ad esse formæ, putredo verò ad non esse: secundo penes causas, quia generatio fit actiuis qualitatibus dominantibus supra passiuas, putredo verò fit passiuis dominantibus supra actiuas, & hoc declarat Philosophus in hoc contex. tertio opponuntur, quia generatio est terminatio, & vnio humidi cum sicco, putredo verò est interminatio, & dissolutio humidi à sicco, quamobrem non solum penes causas generatio, & putredo opponuntur, vt temerè sentit Buccaf. sed etiam formaliter, sed quoniam Philosophus in contextu ponit propositionem hanc, omnis secundum naturam corruptio in putredinem via est, vt senectus, & ariditas, quæ non omnibus ita conspicua est, propterea sequenti capite breuiter dilucidabitur.

Omnis secundum naturam corruptio in putredinem via est, vt senectus, & ariditas.

PLVRIMI ex expositoribus propositionem istam exponentes dixerunt, quòd per corruptionem naturalem quam dicit viam esse in putredinem nõ intelligit Philosophus corruptionem quæ transitus est de esse ad non esse, quoniam hæc non præcedit putredinem, sed potius eam insequitur, sed intelligit diminutionem quandam, & (vt eorum verbis vtar) deteriorationem, quæ putredinem antecedit, sicut est senectus in animalibus, & ariditas in plantis. atque ita volunt nullam formę substantialis corruptionem ipsam putredinem anteire, sed putredinem immedia-

tè sequi ad diminutionem illam, & imbecillitatem, quæ communi vocabulo in animalibus senium appellatur, ad putredinem autem sequi corruptionem formæ substantialis mixtorum animatorum. sed istorum sententia ab Aristo. & à veritate recedit, si quidem putredo non immediatè sequitur ad diminutionem illam animatorum, nec est finis putredo, & terminus in quem secundum naturam desinunt animantia, quia putredo terminatur in cineres, & terram, vt inquit Philosophus, animata verò cum desinunt post diminutionem illam non resoluuntur in cineres, & terram, quoniam post corruptionem animatorum relinquitur mixtum, vt in corruptione substātiali animaliū relinquitur cadauer, & corpus mixtum. itaque putredo non insequitur diminutionem illam, nec est finis & terminus animatorum: præterea Philosophus declarans quid per corruptionem naturalem intelligat quæ via est in putredinem, inquit, vt senectus in animalibus, & ariditas in plantis. sed ariditas in plantis est corruptio substantialis, vt patet ex ipsomet in libello de mor. & vita cap. 14. vbi cum diuisisset corruptionem animatorum in naturalem, & violentam, sic inquit, Violenta quidem est quando principium extrinsecum fuerit, secundum naturam verò quando in ipso, sed non aduentitia aliqua passio, in plantis igitur ariditas, in animalibus autem hęc vocatur senectus: igitur per corruptionem naturalem intelligit corruptionem substantialem, quòd etiam confirmant uerba Aristotelis eodem libro cap. 3. vbi diuisa morte in naturalem & violentam: naturalis mors, inquit, in animalibus senectus vocatur. Dicendum itaque est, quòd cum Philosophus inquit hoc in loco, quòd corruptio secundum naturam, vt senectus, & ariditas in putredinem via est, per corruptionem naturalem non intelligit diminutionem: & recessum à vigore, sed corruptionem substantialem: Sed aduertendum, quòd corruptio naturalis in duplici ordine est. alia enim animatorum est, alia verò mixtorum, corruptio naturalis animatorum in animalibus dicitur mors naturalis, senectus, & impotentia respirandi: in stirpibus verò ariditas. naturalis verò mixtorum corruptio putredo dicitur, de qua Aristoteles quarto Meteo. agit. cum ergo inquit quòd naturalis corruptio in putredinem via est, intelligit de naturali corruptione animatorum, quæ putredinem & naturalem mixtorum antecedit, si quidem animato corpore corrupto mixtum relinquitur, quod postea putrescit, & in pulueres dissoluitur, neque verum est quòd omnis corruptio secundum naturam caloris proprij in humido sit putredo, sed quæ fit à calore externo. & ad quam sequitur incineratio, & dissolutio humidi à sicco. sed circa determinationem factam duæ occurrunt difficultates: prima est, quia si naturalis animatorum corruptio putredinem antecedit, cum omnis mixtorum corruptio fiat propter corruptionem caloris, vt habet Philosophus libro de mort. & vita. igi-

tur

tur in naturali animatorum corruptione calor corrumpitur, igitur putredo non erit corruptio caloris naturalis, quia iam corruptus fuit in naturali animatorum interitu. alia dubitatio est, quoniam si naturalis animatorum corruptio putredinem antecedit, ergo prius ab Aristotel. de animatorum corruptione, quàm de putredine agendum erat. sed hæc persolui possunt. & ad primam diceret B. D. quòd in naturali animatorum interitu, generatur mixtum de nouo, & consequenter calor naturalis, qui postea corrumpitur in corruptione illius mixti, & ità putredo est corruptio caloris naturalis qui de nouo genitus est, post corruptionem animati. sed hæc responsio falsa est, quia certum est, quòd ante generationem animati quod corrumpitur, genitum fuit mixtum, gr. ex. si Socrates generari debet, ante generationem Socratis prius genitum fuit mixtum, quia animatum supponit generationem mixti: tunc quæro aut illud mixtum quod præcedit generationem animati, aut remanet idem numero post corruptionem Socratis, aut corrumpitur ante corruptionem Socratis: si primo, igitur post corruptionem animati non generatur mixtum, neque calor de nouo: si secundo, cum corruptio naturalis illius mixti sit putredo, igitur putredo non erit finis, & terminus corruptionis naturalis animatorum, vt senectutis in animalibus, & ariditatis in plantis, vt inquit Philosophus: propterea melius dicamus nos, quòd in naturali animatorum interitu corrumpitur quidem naturalis calor, sed non secundum totum. ità vt nihil remaneat caloris, sed corrumpitur secundum illam mensuram, & gradum qui necessarius erat pro conseruatione animæ in corpore: postulat enim anima, & vnaquæque forma mixti determinatam caloris mensuram, qua ablata, & ipsa forma corrumpitur. remanet tamen calor in corruptione animatorum secundum illum gradum qui sufficiens est pro conseruatione mixti, si quidem forma mixti inferiore caloris gradu contenta est. & hic calor in putredine corrumpitur, in qua nec etiam calor secundũ totũ corrũpitur, sed vt naturalis, & proprius, & prout idoneus ad retinendum humidum cum sicco. remanet autem in ea mensura quæ sufficiens est pro generatione illorum animalium quæ in putredine oriuntur. vt est aperta Aristotelis sententia cap. de putre. in fine, vbi sic inquit, & animalia fiunt in his quæ putrescunt, propterea quòd segregata caliditas naturalis existens facit constare segregata, vtpotè humidum, & siccum quæ in putredine disiunguntur. Ad secundam autem dicimus, quòd licet naturalis animatorum interitus tempore putredinem antecedat, quia tamen putredo est passio mixti quod prius, & communius est animato: ideò prius agendum fuit de putredine, & de mixtorum interitu in quarto Mete. in quo agitur de passionibus mixti vt mixtum est, quàm de naturali animatorũ interitu, de quo agitur in lib. de mor. & vit. & hæc satis. sed quoniam, vt video, ad

sui

sui quoque explicationem me vocat illa propositio, quę ponitur in eodem loco, quæ huiusmodi est. Putredo corruptio naturalis est, combustio verò violenta, ideo sequenti cap. dilucidabitur.

Putredo est corruptio secundum naturam, combustio verò uiolenta.

HABETUR propositio ista in eodem contex. vbi Philosophus sic inquit, Finis omnium est putredo si corrumpuntur secundum naturam, & non violenter: est enim carnem, & ossa cōburere, &c. quæ propositio maximè dubia est. quia cum vtraque vnum habeat finem, quia utraque terminatur ad cineres, & terram, & vtraque fiat à principio externo: cōbustio quidē à calore ignis, putredo verò à calore ambientis, nō videtur quare cōbustio sit violenta, & putredo secundū naturā. & eo magis quòd Philosophus in lib. de mor. & vit. distinguens corruptionem in naturalem, & violentam, inquit, quòd naturalis est, quæ fit à principio interno, violenta verò ab externo: cū autem putredo ab externo fiat principio, igitur violenta erit sicut combustio. A plurimis propositio hæc exposita fuit, hactenus tamen non rectè intellecta fuit. Albertus Mag. quarto Meteo. cap. 6. & Vgo ille Senensis in primam quarti canonis in tractatu de febribus putridis conuenerunt in hoc quod putredo sit naturalis, quia fit ab agente, & à calore interno, combustio verò violenta quia fit àb agente & à calore externo. sed discreparunt in hoc, quia voluit Albertus quòd putredo fiat à naturali calore mixti adaucto & intenso à calore ambientis, voluit autem Vgo quòd putredo fiat à calore ambientis impresso in humidum mixti, quod est subiectum caloris naturalis: sed vt studiosis iuuenibus vtriusque sententia conspicua fiat, sciendum, quòd putauit Albertus quòd in putredine à calore ambientis qui est primum agens augeatur, & intendatur calor naturalis mixti, qui adauctus & intensior factus, dissoluat humidum, ipsumque euaporare faciat, ad cuius dissolutionem & ipse calor dissoluatur. & ita fiat putredo, unde secundum ipsum licet putredo remotè fiat à principio externo vt à calore ambientis, proximè tantum à calore interno mixti adaucto humidum dissoluente: combustio verò, inquit, non ita se habet, quoniam in combustione calor naturalis mixti non vitiatur, neque intenditur à calore comburentis, sed in sui naturali dispositione persistit, & nihil agit, & cooperatur combustioni, immo resistit, & reluctatur in quantum potest, vnde totum combustionis principium extrinsecum est, nihil coagente calore naturali mixti, & proinde combustio est violenta,

ac præter naturã, quã Alberti opinionẽ insecutus est conterraneus meus Sebastianus Paparella, quẽ honoris gratia nomino, in eo libello quem nuper edidit de calido naturali. cap. 14. tertij libri. ex altera parte putauit Vgo, quòd putredo fiat à calore ambientis impresso in humidum, qui ita impressus in humidum agat, ipsumque dissoluat, ad cuius dissolutionem, dissoluatur & calor naturalis mixti, quamobrem de vtriusque sententia putredo fit à calore interno, & proinde est naturalis: Sed vtriusque sententia falsa est, & ab Aristo. aliena, & primo Alberti opinio, si quidem putredo non fit per auctionem, & intensionem caloris naturalis à calore ambientis, vt patet ex ipsomet Arist. cap. de putredine, vbi cum statuisset, quòd putredo est corruptio caloris naturalis à calore ambientis, declarans modum quo calor naturalis corrumpatur à calore ambientis, sic inquit: Exeunte enim calore proprio secum euaporat humidum] in quibus verbis nemo est qui non videat Aristotelem velle quòd calor naturalis corrumpatur à calore ambientis per exitũ, & euaporationem, sed cum calor naturalis egreditur & euaporat, non augetur, sed diminuitur. igitur calor naturalis mixti à calore ambientis non augetur, vt ait Albertus, sed diminuitur. præterea ex eadẽ propositione, quæ maximi momenti est, patet etiam falsum esse in putredine humidum dissolui per actionem caloris adaucti, quoniam, inquit, humidum dissolui non per actionem caloris naturalis, sed per exitum & euaporationem ipsius caloris. præterea ridiculum est quod dicit Alb. quòd in combustione calor proprius mixti in sui naturali dispositione seruetur, & persistat: tunc enim sequeretur quòd in combustione calor non corrumperetur, quia calor non corrumpitur quandiu in sui naturali dispositione seruatur. Insuper non apparet ratio quare in putredine calor naturalis mixti augeatur à calore ambientis, & non augeatur à calore ignis, & propterea causa quam assignauit Albertus falsa est &, præter omnem rationem adducta. falsa quinetiam est opinio Vgonis dicentis quòd putredo fiat à calore ambientis in humidũ impresso, ipsumq; dissoluẽte siquidem calor ambientis non est proximum, & immediatum dissoluens, & corrumpens humidum, sed est immediatum dissoluens calorem naturalem mixti: putredo enim, inquit Aristoteles est corruptio caloris naturalis à calore ambientis, præterea inquit, quòd exeunte calore naturali dissoluitur humidum, itaque non dissoluitur humidum à calore ambientis impresso in ipsum humidum, neque per verba Aristotelis talis humidi dissolutio habet causam positiuam, sed solùm causam priuatiuam, quæ est euaporatio caloris naturalis, quamobrem putredo non dicitur naturalis ex hoc quod fiat à calore ambientis impresso, atque intrinseco ipsi humido, præterea non potest vitare Vgo quin combustio sit naturalis, quia combustio fit à calore ignis comburentis. aut igitur fit à ca

lore

lore ignis impresso in humidum mixti, aut à calore naturali mixti adaucto à calore comburentis, & quodcunque detur fiet à calore interno, & per consequens erit naturalis sicut putredo, ea propter dixere alij quòd putredo non dicitur naturalis rõne principij actiui, quoniã fit à principio externo, sed dicitur naturalis rõne materiæ, & rõne principij passiui, quoniã materia in putredine inclinationẽ hẽt ad aliã formã, sed & ista opinio falsa est, quoniã tũc etiam combustio esset naturalis sicuti putredo, quia in combustione etiam, & in qualibet mutatione materia confert vim, & inclinationem habet ad aliã formam, Vicomercatus, & quidam alij recentiores dixerunt, quòd putredo est naturalis, & combustio violenta, quia putredo fit paulatim à calore ambientis: combustio verò fit celeriter, & quia Naturæ opus non est velox, ideo dixerunt quod putredo est naturalis, & combustio violenta. Sed opinio ista, quia antiqua fuit, ante nos ab Alberto cap. 6. hac ratione reiecta fuit. modus rei consequitur rem, cuius est modus, ideò non potest esse causa rei. velox & tardum sunt modi qui consequuntur naturale, & violentum, igitur velox, & tardum non possunt esse causa mutationis naturalis, & violentæ. probatur minor, nam motus localis naturalis elementorum quandoque velox, quandoque tardus est. similiter & violentus. quòd si fieri velociter, vel tarde esset causa naturalitatis vel violentiæ in motu, tunc motus naturalis cum fieret celeriter, esset violentus & cũ motus violentus fieret tarde, & paulatim esset naturalis, præterea si hæc opinio esset vera, sequeretur quòd combustio quandoque esset naturalis cũ fieret tardè, & paulatim. Pomponatius & Bucaf. & ipsi suam afferentes opinionem dixerunt, quòd putredo ab Aristotele dicitur naturalis, nõ quia fiat à principio interno, sed dicitur naturalis propter hoc, quoniam mixta suæ naturæ derelicta per putredinem corrumpuntur, sed isti clarissimi Philosophi dubio nonsatisfaciũt. quoniam cum dicunt quòd mixta suæ naturæ derelicta per putredinem corrumpuntur, aut intelligunt quòd putrescant sine agente externo, aut ab agente externo: si primo Aristoteli aduersantur, qui vult putredinem fieri à calore ambientis: si secundo, afferenda est causa quare putredo est naturalis, & cõbustio violenta, cũ vtraque fiat ab agẽte externo.

Propositionis dilucidatio.

VM itaque clarissimi tot Philosophi veritatem huius propositionis minimè sint assecuti, sententiam nostram in medium afferamus, & in primis ad hoc dici posset, quòd putredo ab Arist. dicitur naturalis, quia putredo non fit absolutè à principio externo, sed partim à principio externo, & partim à principio interno: fit. n. putredo à caliditate

externa,

externa, & à frigiditate interna, ita quod causa adæquata putredinis constet ex causa interna, & externa: & propterea quia fit aliquo pacto à principio interno sit naturalis, combustio verò quia absolutè fit à principio externo vtpote à calore comburentis, sit violenta. Sed licet hunc in modum satis subtiliter dici posset, hæc tamen non fuit vera, & germana Aristotelis sententia, quia statuens putredinem naturalem esse & combustionem uiolentam non respexit ad hoc, vt vna fieret à principio interno, altera uerò à principio externo, sed voluit quòd putredo sit naturalis, quia cōpetit mixto vt mixtum est, & secundum eius naturalem dispositionem, quia cum mixtum genitum sit per vnionem, & mixtionem humidi cum sicco dominante calore, aptum natum est corrumpi per dissolutionem humidi à sicco, deficiente calore: vnumquodque enim naturaliter dissoluitur in sua componētia: combustio verò violenta est, & præter naturam, quia non fit secundū habilitatem & inclinationem mixti, quia mixtum inclinationem non habet vt corrumpatur per conuersionem in naturam alterius agentis, sed aduertendum quòd licet putredo hac ratione naturalis sit, potest tamen dici violenta, & pręter naturam, quatenus rei naturam destruit, & non fit secundū intentionem Naturę, quę rei corruptionem, & destructionem abhorret, nec inconueniens est, vt vna mutatio varia ratione dicatur naturalis & violenta. quibus sic explicatis illud minimè silentio prætereundum est. Aristotelem cum statuit mixta aut putredine naturaliter, aut combustione violenter corrumpi tetigisse omnes modos corruptionis mixtorum, contra illum Argenterium, qui cum aut Aristotelem non legerit, aut ipsum non intellexerit ipsum redarguere ausus est, quod non declarauerit quot modis mixta corrumpi possint: his enim duobus modis solum putredine scilicet, & combustione mixta corrumpi possunt, quos Aristoteles explicauit, dicens, Finis omnium mixtorum est putredo nisi aliquid violentia corrumpatur: est enim carnem & ossa comburere, & licet sint alij modi corruptionis præter naturam, quos Argenterius enumerat, vt gladio, suspendio, aut morbo in partibus similaribus & instrumentarijs, conformatione, magnitudine, & numero hi, ecquis est obsecro qui hoc non videat? non sunt modi corruptionis mixtorum vt mixta sunt: non enim cadauer corrūpitur gladio, vel suspendio, vel morbo, sed sunt modi corruptionis animalium de quibus cum non loquatur Aristoteles quarto Meteo. sed de mixtis vt mixta sunt, ideo modi illi corruptionis non fuerunt ab Aristotele enumerati. nunc verò rationes in oppositum persoluamus, & ad primam nos dicimus, quòd licet putredo, & cōbustio in pulueres & terrā terminētur, & ambæ ab externo principio fiant, putredo est naturalis quia cōpetit mixto ut mixtū est, & fit secundum habilitatē ipsius: combustio uerò non vt dictum

V est.

est. Ad secundam autem dicimus quòd Philosophus ibi loquitur de corruptione animatorum, asseritque quòd horum corruptio secundum naturam fit secundum naturalem calidi & humidi resolutionem absque aliqua violenta ocurrente passione: sed, vt inquit, propter temporis longitudinem, & per fectionem, nam temporis longitudine arefactis in piscibus branchijs, in alijs verò pulmone fit impotentia respirandi, ex qua tandem deficit calor cũ humido naturali, & hæc dicitur mors à senectute, & naturalis corruptio, quæ periodica est, & fatalis etiam 5. Phis. contex. 57. ab Aristotele nuncupatur. violenta verò dicitur, quia non fit secundum naturalem calidi & humidi dissolutionem, sed ex aliqua occurrente passione vt in animalibus morbo, gladio, aut combustione, in stirpibus verò extinctione, quæ quidem corruptio est accidentali animato, vnde non dicitur corruptio violenta animati, quia absolutè fiat a principio externo, sed quia non fit secũdũ naturalẽ calidi, & humidi resolutionem, nec secundum habilitatem corporis animati, sed ab aliqua passione vim inferente: iam verò putredo quæ mixtorum est, licet ab externo fiat principio, quia tamen fit secundum mixti habilitatem & inclinationem proinde dicitur naturalis: combustio verò quia non fit secũdũ mixti habilitatem proinde non est naturalis, sed præter naturam, & accidentalis mixto, & hæc satis.

At qui putredo propriè dicitur in his quę secundum partem corrumpuntur, cum à natura recedunt, quapropter cætera omnia, vno excepto igne, putrescunt, nam terra, aqua, & aer, putrescunt, omnia enim hęc sunt materia igni.

VM superius statuisset Philosophus quòd simplici generationi putredo contrarium maximè commune est, atque finis naturalis interitus, putredinis verò duo sint genera, & differentiæ, vna quidem quæ est corruptio secundum partem, altera uerò secundum totum in hac particula declarare intendit, quòd non omne putredinis genus simplici generationi aduersatur, & naturalis interitus finis est. sed ita tantum putredo quæ corruptio est secundum totum, illa verò quæ corruptio est secundum partem & recessus à sua natura, neque simplici generationi opponitur, neque naturalis interitus finis est, dicit ergo, putredo propriè dicitur in his & c. quasi diceret voluerit superius dictum est, quòd simplici generationi opponitur putredo, atqui putredo propriè dicitur quæ secundum partem corrumpuntur, & à propria natura recedũt, sed hæc non opponitur simplici generationi: putre-

tredo autem inquit in tex.6.est corruptio caloris proprij & naturalis,hoc est, putredo autem quæ opponitur se simplici generationi, est corruptio caloris proprij & naturalis in vnoquoque humido,& hic est verus nexus,& Aristotelis institutum,ex quo loco nemo est qui non videat quantum defecerit ille Argenterius, qui Aristotelem accusare ausus fuit, quòd putredinis differentias non assignauit,cum tamen ex contex.5. & 6.satis euidenter appareat oculatissimum Aristotelem duo putredinis genera,uel differentias assignasse,unam quæ dicitur corruptio secundum partem, alteram uero secundum totum quæ proprie mixtorum perfectorum est:in hac autem dilucidanda particula tria à nobis peragenda sunt,primo quidem quid sit hæc putredo quæ dicitur corruptio secundum partem,& recessus à propria natura, & quomodo proprie dicatur putredo:secundo,quod hæc putredinis differentia, competit elementis excepto igne,& quomodo:tertio,propter quid non competit igni.quo ad primum fuit opinio illius Argenterij, quòd putredo quæ dicitur corruptio secundum partem,& recessus à propria natura nil aliud sit nisi segregatio,& dissolutio humidi à sicco: etenim cum generatio, inquit, fiat per unionem humidi cum sicco, putredo quæ ei opponitur fit per dissolutionem,& secretionem humidi à sicco:& quoniam humidum & siccum dicitur esse materia compositorum,ea propter talis dissolutio humidi & sicci dicitur esse corruptio secundum partem, idest secundum materiam,diciturque recessus à propria natura, quia tunc natura,& materia separatur, ob quam separationem fit putredo, & corruptio,sed hæc profecto summa dementia est.quia secundū Aristote.in hoc contex. hæc putredinis differentia competit elementis, iam verò putredo elementorum non fit per dissolutionē humidi à sicco, quoniam cum dissoluitur humidum à sicco fit puluis & terra,modò cum putrescunt aer & aqua non remanet puluis, & terra.itaque putredo hæc quæ dicitur corruptio secundum partem non fit per dissolutionem humidi à sicco,præterea tantum abest ut per dissolutionem humidi à sicco elemēta putrescant,& recedant à sua natura,ut potius ad suā naturā maximè reuertantur,quod de terra ipsa facilè probatur, nā cum in terra ipsa dissoluitur,& disiūgitur humidū à sicco remanet propria natura terræ, & cum miscetur terra cum aliena qualitate utpote cum calido & humido, tūc degenerat,& à sua natura secedit,quia sua natura consistit in frigido & sicco,præterea decipitur uir iste,quia supponit hanc putredinis differentiā simplici generationi aduersari,quod tam falsum est, quàm quod falsissimum, quia hæc putredo competit elemētis,sed putredo quæ cōpetit elemētis non opponitur generationi simplici inibi definitæ,quia sub ea definitione non continetur generatio elemētorū ut proprio cap.probatū fuit,ea propter quidā alij moderniores dixerunt quòd huiusmodi putredo nil aliud est nisi cor-

ruptio caloris naturalis in humido in parte rei: verba enim eorum sunt haec, sed secundum partem dixit, quãdo pars quaepiam mixti aliqua ex causa corrumpitur, reliquis non statim corruptis partibus, & quod intantum corrumpatur ea pars vt à natura discedat, quae nil aliud est, quàm calidum ipsum natiuum in vnoquoque humido, haec isti quae sententia & Alexandri, & Olimpiodori extitisse videtur, nam ea verba exponens Olimpiod. quae dicunt, [atqui putrescunt cum à propria natura recedunt] inquit, idest cum caliditas domestica, & familiaris seclusa fuerit à composito caeterum. & ista opinio ab Aristotele dissentit, quoniam huiusmodi putredo competit elementis, atqui putredo quae competit elementis non est corruptio proprij & naturalis caloris, quia non in omnibus elementis reperitur proprius, & naturalis calor, vt in terra, & aqua: quarè huiusmodi putredo non dicitur recessus à propria natura, quia recedat à proprio, & naturali calore. praetereà vt dicebamus supra, elementa quae hac putredinis differentia putresiunt, tantum abest vt per recessum à calore putrefiant, & intereant, vt potius ad propriam naturam, & temperamentum accedant, vt patet de terra, & aqua, à quibus cũ caliditas secluditur, ad puritatem, & temperiem suam accedunt. quinimmo cum aliena caliditate & humiditate commiscentur, tunc recedunt à propria natura, & consequenter putresiunt.

Dilucidatio primi capitis.

NOSTRA autem sententia ea est, quòd haec putredinis differentia est corruptio secũdum partem, declarans autem Philosophus quid per hoc intelligat, inquit, recessum à propria natura, ità vt idem sit corrumpi secundum partem, & recedere à propria natura, & hoc sit expositiuum illius, per recessum autem à propria natura non intelligitur dissolutio humidi à sicco, nec recessus proprij et naturalis caloris, sed recessus à proprio temperamento quodcunque illud fuerit, siuè fuerit frigidum & siccum, vt terrae, siuè frigidum & humidum, vt aquae, siue calidum & humidum vt aeris: cum enim haec à suo temperamento recedunt, secundum partem corrumpi dicuntur, nomine partis non intelligendo aut partem substantialem, aut quantitatiuam, sed (vt ità loquar) qualitatiuam, & tunc putrefieri dicuntur. talis autem putredo propriè ab Arist. dicitur, non quia vera, & propria putredo sit, vt temerè dicunt nonnulli, malè dictionem illam [propriè] intelligentes, quia vera & propria putredo mixtorum perfectorum passio est. & quae contrarium est commune generationi mixtorum, quae de hac putredinis differentia verificari non possunt, sed accipitur [propriè] pro eo quod est peculiariter, vndè nonnulli textus legunt, singulariter, vt sit sensus, atqui in his

quae

quæ corrumpuntur secundum partem, & recedunt à propria natura, & à proprio temperamento reperitur quidam proprius, & peculiaris modus putredinis diuersus à modo putredinis eorum, quæ corrumpuntur secundum totum. qui quidem modus subintelligito neque generationi opponitur, neque est passio mixti, vt mixtum de quo sermo habetur, nunc ad secundum & tertium caput accedamus.

Secundi, & tertij capitis dilucidatio.

COMPETIT *autem modus iste putredinis elementis, nam inquit, quapropter & cętera omnia elementa putrescunt excepto igne, quòd sanè hunc in modum ab Arist. infertur, quæ secundum partẽ corrumpuntur, & à propria natura recedunt, talia putrescunt, sed elementa vno excepto igne secundum partem corrumpuntur, & à sua natura recedũt, quapropter elementa omnia, igne excepto, putrescunt. similiter & animalium humores ex quibus febres ortum habent hoc modo dicuntur putrescere, cum à propria natura, & temperamento recedunt. & quò magis atque magis à sua conditione, & temperamento declinant, eo magis putrescunt. ità vt quandoque ad suam temperiem & naturam vix reduci queant: vnde in febribus pestilentibus ingens illa putredo nil aliud est nisi summus humorum recessus à proprio temperamento, qui interitus etiam dicitur secundum partem: huius autem putredinis ratio maximè diuersa est à ratione & modo illius putredinis, quæ mixtorum generationi opponitur, si quidem elementorum putredo fit per commixtionem alienæ caliditatis, & per commixtionem malorum vaporum: aer enim putrefit per commixtionem malorum vaporum. pariter & aqua per commixtionem alienæ caliditatis, & humiditatis, & secretio, & dissolutio ab his est reditus eorum ad propriam naturam, atque temperiem, & hoc est quòd Aris. inquit, in tex. aer enim, aqua, & terra putrescũt, quia sunt materia ignis, hoc est, quia commixtionem igneæ portionis, & alienæ caliditatis recipiunt, & patiuntur. putredo verò quæ corruptio est secundum totum, & generationi mixtorum opponitur fit per dissolutionem humidi à sicco propter defectum caloris naturalis, sicuti generatio ei opposita fit per vnionẽ, et mixtionẽ humidi cũ sicco ex prędominio caloris. Ignis verò, nũc ad tertiũ deuenio, inter cętera elementa non putrescit, quia nec alienæ caliditatis, nec aliorũ vaporum commixtionẽ admittit, & patitur, sed omnia dissipat, & consumit: nã sicut cętera elementa vt inquit Philosophus, ideò putrescunt, quia sunt igneæ portionis materia, igitur per oppositum ignis non putrescit, quia non est materia aliorum, hoc est, quia aliorum commixtionem secum non admittit, & proindè à naturali constitutione, & tẽperamento non recedit*

dit, sed dicitò, non solum ignis non putrescit inter elementa, sed etiam aer ex Aristotelis authoritate in lib. de lon. & bre. vitæ, vbi inquit, quòd ideò pinguia non putrescunt, quia aeris sunt, igitur non putrescit: respondetur quòd illa Aristotelis authoritas non dicit impossibilitatem, ità vt aer nullo modo putrescat, similiter & quæ pinguia sunt, sed dicit difficultatem, quia difficilius putrescit aer, quàm cętera duo elementa, vt terra, & aqua: quia cum & ipse caloris particeps sit sicut & ignis, aliquo pacto resoluit alienos vapores, sed quoniam non ità potens est sicut ignis calor, non potest illos vndequaque dissoluere, atque consumere, & proinde à putredine vt ignis omnino liberari, & vindicari non potest. iam ergo habes quid sit putredo quæ dicitur corruptio secundum partem, & quomodo propriè dicatur putredo, quòd competit elementis, igne excepto: & quomodo, & quare ignis non putrescit, quid autem sit putredo quæ generationi mixtorum opponitur, & quæ corruptio est secundum totum, his explicat verbis.

Putredo autem est corruptio propriæ, & naturalis caliditatis in unoquoque humido ab aliena caliditate, hęc autem ambientis est.

VM eam superius explicasset putredinis differentiam, quæ corruptio est secundum partem, modo in hac contextus particula de ea agit putredine quæ naturalis interitus finis est, & quæ mixtorum generationi opponitur, de qua libro quarto Meteo. præcipua est intentio, dicitque, putredo autem est corruptio caloris &c. quasi dixerit, visum est quòd putredo, quæ est corruptio secundum partem generationi minimè opponitur: putredo autem, quæ scilicet mixtorum generationi opponitur, est corruptio caloris proprij, & naturalis etc. cuius sanè putredinis definitio, & natura celebrata plurimum est, sed adeò perobscura, & concisis verbis ab Arist. explicata vt Græci: & Com. eã potius subodorarint, quàm exactè explicarint: alij autem posteriores Philosophi, & Medici ad hæc vsque tempora licet de ea copiosè tractare voluerint. adeò tamen confusè, & malè, vt errandi potius occasionem, & tenebras magis, quàm lucem aliquam attulisse videantur. ea propter decreuimus nos eandem causam agere, conabimurque (fauento Deo) vt eius natura aperiatur, & Aristotelis sententia conspicua reddatur, quæ in re dilucidanda, quatuor à nobis peragenda sunt: primo quidem, qua via huiusmodi definitio inuenta sit: secundo, definitio ipsa explicabitur, & dubitationes aduersus eam persoluentur: tertio, modus putredinis aperietur. postremo, causæ à quibus dependet, considerabuntur. sed vt ad id redeamus quod à principio

cipio propositum fuit, sciẽdum, quòd hæc putredinis definitio duas habet principes partes, prima est, putredo est corruptio caloris proprij, & naturalis in vnoquoque humido: secunda est, ab aliena caliditate quæ ambientis est, prima quidem pars inuenta est, atque deducta ex eo principio quod ab Aristotele acceptum fuit in contex. 3. illud autem est, simplici generationi opponitur putredo: iam verò cum generatio mixtorum fiat ex prędominio caloris supra humidum, igitur putredo quæ ei opposita est, fit propter defectum caloris in humido, oppositæ enim mutationes oppositis modis fiunt: & sicut in generatione mixtorum & prædominio caloris fit terminatio, & humidi cum sicco, ita per oppositum in putredine propter defectum caloris fit dissolutio humidi à sicco, & propterea quæ putrescunt primo fiunt humida, deinde sicca & arida, vnde cum Philosophus in tex. 3. iecisset hoc principium, simplici generationi opponitur putredo, ex hoc inferebat naturam putredinis, dicens, fit autem corruptio, & putredo cum id quod terminatur, quod humidum est, dominatur, & superat. terminantem calorem propter ambiens, ex his enim facta erant, & terminatum fuit humidum sicco operantibus, & dominantibus actiuis: itaque ex hoc principio, atque ità per viam à contrario inuenta, atque deducta fuit prima pars definitionis: secunda verò pars inuenta, & deducta fuit per viam signi, nam fieri à calore ambientis pluribus signis demonstratum fuit, quorum primum fuit ex temporibus anni, quia per hiemem, frigidioraque tempora mixta minus putrescunt, quàm per ęstatem, quia exiguus est per hiemem calor in continente aere, & aqua, quarè modicum, aut nihil pollet, ęstate autem maior, & ex alijs sequentibus signis, & ex his hæc putredinis definitio deducta est. ex quo sequitur quòd definitio ista non est formalis, sed causalis, nam cum ex hoc principio deducta sit, [simplici generationi opponitur putredo] sicut victoria, & dominium caloris supra humidum est definitio causalis, hoc est, generatio mixti fit propter dominium caloris, ità ista putredo est corruptio, caloris est definitio causalis, hoc est, putredo fit propter corrupionem, & defectum caloris. cęterum animaduertant studiosi quod non est causalis eo modo quo dicunt quidam huius Academiæ Philosophi qui volunt quòd sit causalis immediatè respectu termini, vtpotè respectu interitus formę substantialis mixti, si quidem non solum est causalis respectu termini, sed etiam respectu viæ ad terminum: via autem hæc est dissolutio humidi à sicco, quæ corruptionem substantię antecedit, & ad corruptionem & defectum proprij caloris immediatè sequitur. nam sicut in generatione cui opposita est putredo tria hæc per ordinem sese consequuntur dominium caloris supra humidum, & est dispositio agentis: ad dominium autem caloris sequitur terminatio, & vnio humidi cum sicco, quæ est dispositio materiæ, ad hanc autem sequitur introductio formæ substantialis, ità in putredine, & naturali

mixtorum

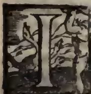
capitis de putredine, vbi ita scribit, In his quæ putrescunt animalia fiunt, propterea quòd segregata caliditas naturalis existens facit constare segregata in quibus verbis apertissimè indicat, quòd in putredine remaneat caliditas quæ congregat, & vnit humidum quod dissoluitur cum sicco pro generatione illorum animalium, & licet sit præter naturalis respectu mixti quod putresit, quia non potest amplius illud humidum terminare, & quasi manu tenere pro conseruatione mixti, est tamen naturalis, & potens respectu illius humidi quod dissoluitur, quod illorum animalium quæ oriuntur, materia est. itaque corruptio caloris non est corruptio simpliciter: erit ergo mutatio caloris ab esse naturali, ad esse præternaturale, vnde non male (meo iudicio) nonnulli textus ita legunt, Putredo est corruptio quedã caloris, hoc est non corruptio simpliciter caloris, sed mutatio ab esse naturali ad esse præter naturale. sed quoniam mutatio ista bif. fieri potest, vel quo ad intensionem, vel quo ad diminutionem, dubium est, an ista caloris mutatio sit quo ad intensionem, vel quo ad diminutionem. communis extat opinio quòd caloris corruptio sit mutatio ad maius, & quò ad intensionem, vt sit sensus, Putredo est corruptio caloris, hoc est intensio, & adauctio caloris proprij. cuius ea sanè ratio esse potuit, quia corruptio hæc caloris, vt inquit Philosophus, fit à calore ambientis, sed calor non diminuitur à calore; sed potius intenditur, & augetur: quoniam simile non diminuitur à simili sed potius adaugetur, igitur corruptio caloris à calore ambientis non est diminutio, sed intensio, tametsi opinio ista communis sit, & quasi omnium, attamen falsa est, & ab Aristotele aliena, quod in primis ex eo probatur principio, ex quo pars ista deducta fuit. nam vt dictum fuit, pars hæc ex eo principio deducta fuit, simplici generationi opponitur putredo, iam verò generatio est victoria, & dominium caloris humidum terminãtis, igitur putredo generationi opposita est in potentia, & defectus caloris qui iam pridem humidum terminabat, qui nimmò hoc apertissimè declarauit Aristo. in contex. 3. eodem innixus principio dicens. putredo fit humido dominante supra calorem propter ambiẽs. igitur corruptio caloris supponit dominiũ humidi. sed corruptio caloris quæ supponit dominium humidi non est intensio & adauctio caloris supra humidum, sed diminutio, etenim si corruptio caloris ab ambiẽte calore esset intẽsio caloris proprij supra humidũ, tunc putredo nõ fieret humido dominãte supra calorẽ, sed econtra, calore dominante, & supra humidũ maximè adaucto, preterea id probatur ex verbis Arist. qui ita scribit, exeunte. n. calore secum trahit humidum naturale. quibus verbis ostendit quòd corruptio caloris fiat per exitum, & euaporationem, atqui exitus, & euaporatio caloris proprij à centro ad circumferentiã, non est intẽsio, sed diminutio. igitur corruptio calo-

ris proprij non est intensio caloris,,sed diminutio:postremo probans Aristoteles putredinẽ,& corruptionẽ caloris proprij fieri à frigiditate interna,hoc vtitur ratiocinio,putredo est corruptio caloris proprij ,sed corruptio caloris est intensio frigidi,igitur putredo fit à frigido , verba Aristotelis hæc sunt, in quibus stat discursus, quoniam indigentiam patitur calidi, indigens autem tali virtute frigidum est. ambæ vtique causæ erunt, & putredo communis passio est externæ caliditatis,& internæ frigiditatis,hæc Aristoteles. iam verò si corruptio caloris proprij est intensio caloris, tunc illa propositio Aristotelis quæ dicit,corruptio caloris proprij est intensio frigidi, erit falsa,quia ad intensionem caloris sequitur remissio & diminutio frigidi, non autem intensio:& ità Aristotelis potius probaret oppositum,quàm propositum , quia si corruptio caloris à calore ambientis est intensio caloris, cum intensio caloris sit remissio frigidi,igitur internus calor mixti corrumperet frigidum, non autem frigidum corrumperet calidum , quod tamen Aristoteles probare instituit.Concludimus itaque contra communem opinionem quod corruptio caloris sit defectus,& diminutio,non autem intensio:sed quoniam hæc caloris corruptio fit, vt inquit Philosophus, à caliditate externa,& à frigiditate interna, à calore autem externo non fiat nisi secundum quantitatem, quia cum fiat exeunte calore à centro ad circumferentiam per exitum, & egressum nõ corrumpatur secundum gradum:sed secundum quantitatem,vt si in mixto sit calor igneus quatuor vnciarum,si exeat vna vncia,dicitur diminui secundum quantitatem. igitur huiusmodi corruptio & diminutio caloris à calore ambientis est secundum quantitatem : & quoniam fit etiam à frigiditate interna,calor autem à frigiditate secundum gradum corrumpatur, & diminuatur,igitur huiusmodi diminutio caloris est etiam secundum gradum: quare putredo est corruptio,hoc est diminutio,& defectus & secundum quantitatem, & secundum gradum. secundum quantitatem à calore ambientis,secundum gradum à frigiditate interna,quæ concurrit in genere causæ efficientis vt infra demonstrabimus: nec officit ratio in contrarium allata, nam cum dicebatur,calor à calore non diminuitur,sed augetur.respondetur, quòd calor per se augetur à calore,per accidens autem diminuitur per extractionem à centro ad circumferentiam,vt contingit per æstatem in animalibus, in quibus internus calor diminuitur à calore ambientis, quia extrahitur ab internis ad externas corporis partes,vel per consumptionẽ nutrimenti sicut cõtingit in extinctione minoris flammæ à maiore flamma: dum enim maior candela accensa admouetur minori candelæ maior extinguit minorem , quia maior absumit ei pabulum,& nutrimentum quod præparatum est,ad cuius defectum deficit & calor: in putredine autem calor internus diminuitur ex accidenti à calore ambientis,quoniam ab eo extrahitur,& egreditur,quò sanè egredien

te

te diminuitur, & intrinsecus imbecillior redditur. nomine autẽ caloris non intelligitur substantia calida vaporosa ex sanguinis tenuiore parte genita, vt temerè censuit ille Buccaf. quia putredo est corruptio illius caloris qui in generatione humido dominatur, sed calor qui in generatione dominatur, humidũ que terminat, est calor, qui est qualitas elementaris, quia generatio est opus actiuarum qualitatum quæ sunt causæ elementorum, vt inquit Philosophus in text. illo primo quarti Meteo. igitur putredo est corruptio caloris, qui qualitas est, non autem substantia illa calida ex tenui sanguinis parte genita.

Quid per proprium, naturalemque calorem Philosophus intelligat.

N horum verborum expositione varij sunt dicendi modi, sed ne minima quaque in re aliorum dicta perpendere videamur, Conterranei mei Sebastiani Paparellæ expositionem solum in medium afferemus, qui tertio suo libro de calore præter naturali cap. 5. hæc verba exponens, inquit, Aristotelem per calorem proprium intelligere propriam vniuscuiusque membri calidam complexionem in qualitatis prædicamento repositam; per naturalem verò calorem formam substantialem mixti corporis viuentis. sed cum supportatione expositio ista non est ad Aristotelem, quia vt nuper diximus aduersus Buccaf. in putredine calor ille naturalis corrumpitur, qui iam pridem in generatione humidum terminabat, sed ille qualitas est, igitur nomine caloris proprij, & naturalis qualitas intelligitur: præterea esto quòd nomine caloris naturalis forma substantialis intelligeretur, non tamen accipi potest pro forma substantiali mixti viuentis, vt inquit, quoniam putredo non est passio mixti viuentis, sed mixti vt mixtum est, non enim viuentia, sed quæ iam vita orbata fuerunt per putredinem intereunt. Nos itaque sententiam nostram afferamus, quæ vt conspicua fiat, illud ad memoriam reuocare oportet, quòd generatio est trãsmutatio passiuarum qualitatum à calore dominante. generant enim calor, & frigus, dicebat Arist. cum dominantur, sed licet calor in generatione passiuis dominari debeat, non tamen sub æquali gradu in omnibus mixtis passiuis dominatur, sed sub alia, & alia proportione, & mensura: nam sub alia mensura dominatur in esse, & sub alia in carne, & ità de alijs, vt in auro, & argento: iam verò quatenus calor dominatur passiuis qualitatibus, dicitur naturalis, vt est ipsiusmet Aristotelis sententia eo quarto Meteo. cap. de coctione in genere, vbi ità scribit: Humiditas enim est quæ terminatur

 à na-

à naturali calore , quamdiu autem in eo eſt ratio , & proportio ſupra humidum, naturalis eſt. ex quibus verbis clarum eſt , quòd calor dicitur naturalis quatenus ſupra humidum dominium habet , quòd à calore terminari debet: cum autem amplius humidum nec ſuperat , nec terminare valet, præter naturalis dicitur , quatenus verò ſub tali determinata menſura , & gradu dominatur paſſiuis in hoc, & illo mixto proprius dicitur huic , & illi mixto: in putredine verò corrumpitur calor naturalis , & proprius: naturalis quidem , quia non amplius dominatur humido ſicut in generatione , ſed potius econtra humidum dominatur calori : proprius verò quia non manet amplius ſub ea menſura, quæ erit illi mixto proportionata. Sed dicito, cur Ariſtote. in definitione putredinis præmittit proprium naturali, dicens , Putredo eſt corruptio caloris proprij, & naturalis, in definitione verò coctionis præmittit naturalem proprio, dicens , Concoctio eſt perfectio à calore naturali , & proprio : ſcito , id maxima cum ratione , & non fortuito ab Ariſtotele factum fuiſſe, quia in putredine prius corrumpitur calor, vt proprius: deinde vt naturalis , ideò præmiſit proprium naturali . quòd autem in putredine prius corrumpatur vt proprius & commenſuratus , ex eo patet , quia ſi ſit mixtum aliquod, cuius calor proprius & proportionatus ſit , vt quinque , ſi duo gradus , aut tres illius caloris corrumpantur, calor non eſt amplius illi proprius, & proportionatus , quia per caſum erat , vt quinque , & cum corruptus fuerit ſecundum illos tres gradus non amplius dominatur paſſiuis, & tunc corruptus eſt, vt naturalis . & ità in putredine prius corrumpitur, vt proprius, deindè vt naturalis . in generatione autem & coctione, oppoſito modo ſeſe habet , quia prius eſt naturalis, deindè proprius, quia prius calor paſſiuis dominari debet, & poſtea fieri debet commenſuratus, & proindè in definitione concoctionis proprio naturalis premittitur: talis autem corruptio caloris proprij , & naturalis fit, inquit , in vnoquoque humido ſiue ſit aereum , ſiue aqueum : nam ſicut in generatione calor dominatur, & potens eſt ad terminandum vnumquodque humidum, & aereum, & aqueum, ità per oppoſitum in putredine fit diminutio , & impotentia caloris reſpectu vniuſcuiuſque humidi , ità vt amplius nec humidum aereum, nec aqueum terminare queat . Et quoniam declarandum erat à quo fiat hæc caloris naturalis corruptio, ideò ſubdit dicens, [ab aliena caliditate, hæc autem ambientis eſt,] qua in parte declarat primam putredinis efficientem cauſam, dico primam , quoniam ambientis caliditas non eſt totalis, & adæquata putredinis cauſa , quia vt inquit ipſemet, putredo eſt communis effectus externæ caliditatis , & internæ frigiditatis , ſed eſt præcipua , & origine prior, quam ſit interna frigiditas: per

hanc

hanc autem particulam distinguitur putredo à naturali animatorum interitu, quia putredo fit ab extrinseco, vt à calore ambientis. Adde, & per actionem internæ frigiditatis in calorem naturalem, naturalis autem animatorum interitus, vt mors naturalis animalium non fit ab extrinseco, neque fit per actionem contrariæ qualitatis in calorem naturalem, quicquid dixerit Auer. 3. Cę. 31. sed solum fit per impotentiam refrigerandi calorem arefactis propter temporis longitudinem in piscibus branchijs & pulmone in alijs animalibus, in stirpibus verò & plantis fit ariditas propter humidi resolutionem, ad cuius defectum dissoluitur, & marcescit calor, absque concursu agentis externi, aut actionis contrariæ qualitatis internæ, sicut contingit in putredine, sed quid per calorem ambientis intelligat considerandum est.

Quid per alienam caliditatem quæ ambientis est, Philosophus intellligat.

OMMVNITER Philosophi, & Medici arbitrati sunt per calorem ambientis non solum intelligere calorem aeris aut aquę, sed calorem cuiuscumque rei ambientis corpus sicut sunt vapores, & fuligines, quæ à corporibus nostris eleuantur. quæ quidem cum non sint propriæ humoris quem ambiunt, sed tanquam res externæ, vim habent ambientis, atque externi calidi. sed hic est alius communis error, ad hæc vsque tempora per manum traditus. quia Philosophus partem istam pluribus signis probans, quid per calorem ambientis intelligat seipsum exponit: & primo id probans ex temporibus anni, sic inquit, Mixta minus per hiemem quàm per æstatem putrescunt, quia per hiemem exiguus est calor in ambiente aere, & aqua: itaque per ambientis calorem solum intelligit calorem aeris, & aquæ, non autem fuligines, & calidos vapores in corpore clausos. quòd si per calorem non solum intelligeret calorem aeris, & aquę, sed etiam fuligines, & calidos illos vapores, tunc Philosophus in assignando causam quarè mixta minus hieme, magis autem æstate putrescant, non assignasset causam communem & adęquatam, cum præter calorem aeris, & aquæ concurrant etiam fuligines, & calidi vapores. quod vtique confirmat secundum signum à concretis corporibus desumptum. in quo sic inquit, [& neque quod congelatum, magis enim frigidum, quàm aer calidus, non igitur obtinet, mouens autem obtinet,] addit & tertium, dicens [neque feruens, aut calidum] minor enim quæ in aere calid tas, quàm quæ in re, & similiter

ter in alijs signis , cum itaque Philosophus per calorem ambientis semper exponat calorem aeris, & aquæ, & ad isthec duo putredinis causam referat; igitur per calorem ambientis solum intelligit calorem aeris, & aquæ, quæ ex accidenti calida est, non autem fuligines , & calidos illos vapores in corpore retentos , vt dicit communis opinio ad Aristotelis probationem non respiciens. præterea à fuliginibus, calidisque uaporibus non fit remissio, neque diminutio caloris naturalis neque secundum quantitatem, neque secundum gradum, sed potius intensio, & adauctio vt patet in febribus putridis, in quibus, vt inquit Galenus, igneus efficitur, & plus iusto augetur. sed corruptio caloris naturalis à calore ambientis, est diminutio, & mutatio ad minus: igitur hæc corruptio caloris naturalis à calore ambientis non fit à fuliginibus, calidisque vaporibus, & per consequens sub caliditate ambientis neque fuligines, neque calidi. vapores continẽtur. adde, quòd corruptio caloris naturalis à fuliginibus eleuatis fit per prohibitã transpirationẽ, quia cũ fuligines quæ in nostro sunt corpore perspiratũ non hñt: alterant calorem naturalem, & igneum reddunt, vt inde febres exoriantur, sed putredo ab Aristotele definita fit per exitum, & euaporationem caloris naturalis, vt supra dictum fuit, & infra magis patebit. igitur non fit à calidis illis vaporibus, & per consequens, vt supra, sub aliena ambientis caliditate non continentur. illud bene verum est, quòd putredo illa quæ dicitur corruptio secundum partem, & recessus à propria natura quæ humoribus competit ex quæ putridæ febres oriuntur, à calidis vaporibus, & fuliginibus efficitur: sed hæc maximè diuersa est à putredine ab Aristo. definita, quia hæc est corruptio secundum totum, & opposita generationi mixtorum : illa verò nequaquam . sed isti omnia confundunt. cęterum hac in parte ab Argenterio redarguitur Aristoteles, quòd non declarauit naturam & qualitatem huius alienæ caliditatis putrefacientis. Addimus nos quòd ex eo quoque redarguendus videtur, quòd non declarauit proportionem huius caloris putrefacientis sicut fecit in generatione, sed ab his Aristoteles facilè vindicari potest. & ad primam Argenterij nos dicimus, quòd vtique declarauit qualitatem caloris putrefacientis, nam cum dixit, quæ putrescunt primo fiunt humida, deinde sicca, & arida, & quòd corruptio caloris naturalis fit per exitum & euaporationem , quis est tam mentis impos, qui non videat Aristotelem voluisse quòd caliditas putrefaciens sit caliditas humida, quæ aperit, & relaxat , & proinde reddit corpus aptũ exhalationi caloris naturalis, & recessui eius ab humido: nec opus fuit vt declararet præter naturalem esse vt optat Argenterius, quia cum sit calorem naturalem corrumpens, & faciens recedere à suo naturali statu, quis dubitat quòd est præter naturam, & modum excedens. Soluitur & alia, quòd Aristoteles virtute quadam huius alienæ caliditatis propor-

proportionem declarauit, nam cum sit corrumpens proportionem dominãtis habere debet, non enim corrumpens est, nisi alteri dominetur, vel dicito Aristotelem proportionem huius alienæ caliditatis declarasse in probatione illius particulæ, nam causam reddens quare minus per hiemem corpora putrescant, magis autem per æstatem, causa inquit, est, quia minor per hiemem calor est in ambiente, maior autem per æstatem, & similiter in alijs sequentibus signis, & hæc est putredinis definitio ab Arist. tradita, quæ tres causas continet, formam, cum dicit corruptio caloris, materiã in vnoquoque humido, efficientem primam, ab aliena caliditate.

Quid putredo sit apud Galenum.

GALENVS 11. *Metho. cap. 8. hunc in modum putredinem definiuit, putredo est mutatio ad corruptelam totius substantiæ putrescentis ab externa caliditate: dixit corruptio totius substantiæ ad differentiam corruptionis secundum partem, & recessus à proprio temperamento quæ humoribus competit, ex quibus putridæ exoriuntur: huiusmodi enim non est corruptio secundum totum cum ad propriam naturam redigi queant. dixit, [substantiæ putrescentis] vt censeo, vt ostenderet quòd putredo non est corruptio totius substantiæ vt viuens est, sed mixti, quod est substãtia putrescens; [ab aliena caliditate] vt ostenderet effectricem putredinis causam. Quæ sanè definitio, ab ea quæ ab Arist. tradita est, non distinguitur nisi per ies hoc, quia putredo à Galeno definita est putredo pro termino, quæ verò ab Aristotele definita, est pro alteratione & pro via iuncta termino, ex quibus fit vna integra & perfecta putredinis comprehendens definitionem pro uia, & pro termino, & dicentem Quid, & propter Quid, quæ huiusmodi est, putredo est corruptio totius substantiæ putrescentis facta propter corruptionem caloris proprij, & naturalis in vnoquoque humido ab aliena caliditate, hinc soluitur temeraria Argenterij in Aristotelem accusatio, quòd dixerit putredinem caloris corruptionem esse, cum tamen non caloris, sed substantiæ corruptio sit. soluitur inquam, quia Aristoteles non definiuit putredinem pro termino, vt fecit Galenus, sed pro via iuncta termino, atque præuia alteratione, & proinde dixit esse corruptionem caloris, quæ est definitio causalis, & propter quid respectu definitionis traditæ à Galeno non enim adeò stupidus fuit Aristoteles quin nouerit, quòd putredo est substantiæ mixtæ corruptio, sed quia videbat substantiæ corruptionem supponere, & dependere ex dissolutione passiuarum, hanc autem dependere ex caloris naturalis terminantis interitu, ea propter per caloris interitum definiuit.*

niuit. Cæterum quia aduersus putredinis definitionem ab Aristotel. assignatam plures occurrunt difficultates, ideo ne legentium animum tædio afficiamus, huius capitis hic finis esto: easque sequenti capite prosequemur.

Dubitationes aduersus putredinis definitionem, & earum solutiones.

AMETSI putredinis definitio congruè, & decenter ab Arist. tradita fuerit, attamen aduersus eam nonnullæ occurrunt difficultates, & prima fuit illius Argenterij, qui exilibus, & spinosis quibusdã rationibus singula quæ de putredine ab Arist. sapienter dicta fuerunt; funditus euertere conatus est. & ratio ea est, putredo fit à calore, igitur nõ est corruptio caloris. præterea putrefieri, & corrumpi sunt nomina quę passionẽ significant, sed calor non agit, sed patitur: igitur calor nõ putrefit, neque corrumpitur, igitur putredo non est caloris corruptio. quæ ratio non cohæret fundamento, quia id quod agit nõ patiatur, vt putauit ille Remigius qui hac in re Aristotel. tueri voluit. sed meo iudicio, eo innititur fundamento, quia ex ipsius Aristotelis decreto, duæ sunt qualitates passiuæ, & veluti materia vt siccitas & humiditas. duæ verò tantum actiuæ vt calor & frigus. cum itaq; calor sit qualitas actiua, & non passiua, igitur agit, & non patitur, quare neque putrefieri, neque corrumpi dicitur, quæ passionem significant. habet præterea dubitationem id quod dicitur putredinem fieri à calore ambientis: si enim hoc uerum esset, sequeretur, quòd mixtum quod sui natura corruptibile est positum in uacuo non corrumperetur, sed eternum foret, quod est cõtra Aristotelis decreta primo Cæ. contra Platonem, deducitur consequentia, quia in uacuo non est externa ambientis caliditas: igitur non erit putredo, neque mixti corruptio. præterea mixtum constat ex cõtrarijs & dimicãtibus inter se qualitatibus, igitur intrinsecus naturali interitu per actionem, cuius contrariæ qualitatis in alteram ut frigiditatis in calorem internum corrumpi potest absque externa ambientis caliditate. Amplius aduersus eandem partem castaneæ, nuces, & id genus consimilia plerumque, ut conspicimus, intrinsecus putrefacta sunt, extrinsecus autem illesa. igitur ab externa caliditate putrefacta dici nõn possunt. probatur consequentia, quia si ab externa caliditate putrefacta essent, cum agens prius in partem sibi finitimam, & propinquam agat, quàm in partem remotam. igitur prius externæ quàm internæ partes putrefieri deberent, cum autem secus eueniat: igitur ab externa ambientis caliditate putrefieri. minimè dici debet: postremo aduersus definitio-

nitionem totam, si putredinis definitio vera esset sequeretur quòd putredo non distingueretur à combustione aduersus Aristotelem ipsum. deducitur consequentia, quia combustio etiam est corruptio caloris proprij, & naturalis in vnoquoq; humido ab aliena caliditate: igitur eadē erit combustionis, & putredinis definitio, sed quæ definitione conueniunt eadem sunt: igitur combustio & putredo vnum & idem erunt: hæc sunt quæ putredinis euertere & demoliri videntur. Cęterum isthæc quæ aduersus Aristotelem afferuntur nullo quidem negocio à nobis persolui possunt. & prima illa ratio Argenterij leui profectò homine digna est: non enim est idem calor qui corrumpit, & qui corrumpitur: qui enim corrumpit externus est, atque ambientis: qui verò corrumpitur internus est, proprius, & naturalis. & quod nam absurdum est obsecro si ab externo internus, si ab immoderato moderatus corrumpatur? solum ergo concludit argumentum quòd cum putredo sit à calore ambientis non est eiusdem corruptio, sed alterius, vtpotè interni, & naturalis. Ad secundam autem dicimus, quòd putrefieri, & corrumpi vtique passionem significant. & cum dicebatur calorem esse qualitatem actiuam, & non passiuam. respondetur, quòd ista propositio non est ità ad viuum resecanda, vt intelligatur, quòd caliditas ità agat vt nullo modo patiatur, quia caliditas in frigiditatem agens in agendo repatitur, & aliquando à frigiditate corrumpitur: si enim esset, scribit Aristoteles primo de Generatio. 55. caliditas abiuncta à materia, ageret, & nihil pateretur. sed cum materiæ concreta sit, quæ radix est, & causa passionis, vt in eodem loco scribit, dicens, materia secundum quòd materia passiuum est, patitur, & corrumpitur, sed propositio illa ità ab Aristotele intelligitur, quòd caliditas vnà cum frigiditate agens est, & non patiens. quò ad secundarias operationes, vtpotè quo ad terminare, & copulare, nam hæ terminant, & non terminantur, sicut contrà siccitas, & humiditas patientes sunt & non agentes: quia terminantur, & non terminant: & hæc est germana Aristotelis sententia circa propositionem illam, quam non intellexit Argenterius, nec Remigius Aristotelem defendens. tertia autem dubitatio tanti momenti fuit, vt Zimara in eam venerit dementiam, vt dixerit, mixta adæquatum principium actiuum suæ naturalis corruptionis intrinsecus habere, seclusa quauis actione agentis exterioris, non animaduertens Aristotelis verba dicentis, putredinem & naturalem mixtorum interitum fieri ab aliena caliditate, quę ambientis est. nobis autem nullum facessit negocium, & licet aliàs soluta fuerit, soluitur breuiter & nunc. & cum dicebatur, si putredo fieret ab aliena caliditate: igitur mixtum positum in vacuo non corrumperetur, sed esset æternum. conceditur argumentum: ad falsitatem autem consequentis. respondetur, quòd aliqua propositio potest

esse vera per se, quæ falsa est per accidens ex aliqua hypotesi, nam propositio ista, corruptibile non potest esse æternum est vera per se, potest tamen reddi falsa per accidens ex hoc data hypotesi, nam admisso vacuo in rerum natura mixtum erit æternum: aliqua enim conditionalis potest esse vera, cuius antecedens, & consequens sunt impossibilia: impossibile enim est vacuum esse, fieri nequit corruptibile æternũ esse, de Arist. sñia, illa tamen data hypotesi corruptibile æternũ erit, quia ex impossibili sequitur quodlibet. Ad quartã aũt dicimus, quòd mixtũ constat ex contrarijs, & pugnantibus qualitatibus, minimè tamen corrumpi potest per actionẽ contrariæ qualitatis vt internæ frigiditatis in internam caliditatem absq; præcedente ambiẽtis caliditate: & ratio est ista, quia interna frigiditas propriã & naturalẽ mixti caliditatẽ corrũpere minimè potest nisi ei dominetur: sed interna frigiditas internæ mixti caliditati dominari minimè potest, nisi ab ambientis caliditate prius fuerit diminuta, qua ita diminuta, interna frigiditas adaugetur, & supra caliditatem oppositionem acquirit. atque ita eam corrumpit, quam obrem mixta per actionem internę frigiditatis in internam caliditatem corrumpi minimè possunt, absque præuia ambientis caliditate. quòd sanè declarauit Aristoteles his verbis, dicens, quoniam indigentiam patitur calidi, indigens autem tali virtute frigidum est. ambæ erunt putredinis causæ externa caliditas, & interna frigiditas, quorum verborum is sensus est. quoniã putredo est indigentia, & inopia calidi, inopia verò calidi est intensio frigiditatis, igitur putredo fit ab interna frigiditate: ecce quòd interna frigiditas supponit inopiam, & indigentiam caloris naturalis factam à calore ambiẽtis, & consequenter non potest esse causa corruptionis naturalis mixti absque ambientis caliditate. Ad argumentum aũt de nucibus & castaneis quicquid alij comminiscantur, nos ità respondemus, quòd licet in his interræ partes putrefactæ sint, externæ verò integræ, & illæsæ, illa tamen putredo facta est ab externa caliditate. & pro intelligentia aduertendum, quòd nucum, & castanearum, & id genus consimilium, extimæ partes non sunt vniformes in raritate, & densitate, sed quædam sunt rariores, quædam verò densiores, & compactæ magis, tunc dicimus quòd caliditas ambientis extimas partes calefacit, & calefaciendo partem rariorem reserat, atque aperit, qua ita reserata calorem internum euocat, & extrahit, ad cuius extractionem secum quoque extrahitur, & egreditur humidum, quo exeunte intrinsecus remanet puluis per recessum humidi à sicco, & proinde in his fructibus, quæ putrescunt, nos orificium quoddam spectamus, per quod naturalis calor vnà cum humido euaporat. cæteræ corticis extimæ partes quia sunt compactæ magis, nec rarefactioni, & dissolutioni ità perhabiles integræ manent & illęsæ, quæ postea temporis interuallo putrescunt, & in pul

ueres

ueres reuertuntur. Vltima similiter dubitatio parum nos perturbat, licet semper difficilis visa fuerit. & cum dicebatur, si putredinis definitio esset vera, tunc putredo non distingueretur à combustione, negatur consequentia, ad probationem, eadē putredinis & cōbustionis definitio est, id est falsum, quin immo inter se maximè discriminantur. primò quidem quia putredo fit deficiente, & diminuto calore interno à calore ambientis: combustio verò fit adaucto & intenso à calore ignis. secundo putredo non fit per conuersionē in naturam agentis exterioris: combustio verò fit per conuersionem in naturam ignis comburentis. tertio, putredo fit à calido humido, combustio verò fit à calido sicco: tandem putredo fit non solum à caliditate externa, sed etiam à frigiditate interna: combustio verò nequaquam, sed solum à caliditate externa: iam ergo vides quàm maxima sit inter vtranque differentia, quibus omnibus difficultatibus sic solutis, accusationibusque reiectis, nunc modum putredinis explicemus, quòd fuit aliud in ordine propositum.

De modo putredinis.

T quem proposuimus ordinem teneamus, explicata putredinis definitione, dubijsque solutis, nunc superest vt putredinis modum explicemus, qua in re non conuenit apud omnes. Albertus Mag. & plurimi alij qui postea ipsum secuti sunt, huius extitere sententiæ, quòd putredo fiat per intensionem caloris naturalis supra humidum, qui adauctus, & intensior factus à calore ambientis, agit in humidum, ipsumque dissoluit, ad cuius dissolutionem, quod caloris naturalis pabulum & alimentum est, calor & ipse dissoluitur, quo dissoluto & consumpto fit putredo, & naturalis mixtorum corruptio, ita vt secundum istos in putredine isti motus concurrant, & talis sit ordo. primo quidem externus calor qui mixtum corpus ambit suam vim exercens calefacit, & calefaciendo rarefacit, & relaxat, qua relaxatione partium facta intus penetrat, & penetrando internum calorem adauget & intendit, quo intenso & vltra modum adaucto agit in humidum, ipsumque absumit, ita vt nihil supersit alimenti idonei & præparati ad calorem nutriendum, quo absumpto deficit naturalis calor & euanescit, & inde sequitur mixti corruptio: Addidere autem Buccaf. & Argenterius quòd intensio caloris naturalis fit etiam per concentrationem & prohibitā transpirationem caloris naturalis ratione externæ frigiditatis, quæ mixtum ambiens calorem naturalem intrinsecus fugat, atque propellit. & mixti corporis densans, & obstruens caloris naturalis & fuliginosorum vaporum prohibet

hibet perspiratum, ex quo fit vt calor naturalis alteretur, & plus iusto augeatur, quo ita adaucto in humidum agit. Sed horum sententia est Aristoteli omnino contraria, & primo fiet communis intensio aduersus omnes, mox seorsum aduersus Buccaf. & Argenterium. primò quidem istorum omniũ opinio est, quò ad id quòd putredo fiat calore naturali adaucto, vt supra humidum dominante. quinimmo putredo fit opposito modo nempè humido supra calorem naturalem dominante, vt patet ex contex. illo 4. in quo Philosophus hæc habet, Fit autem putredo quæ generationi apposita est, cum id quod terminatur quod humidum est, dominatur supra calorem terminantẽ propter ambiens. quod etiam luce clarius ostendunt, verba illa in contex. 6. vbi sic inquit: exeunte enim calore proprio secum attrahit humidum naturale, ad quem locum nos sæpè recurrimus, quoniam is est qui horum dementiam ostendit, & patefacit. cum itaque corruptio caloris naturalis à calore ambientis fiat per exitum & egressum illius, cum autem egreditur calor naturalis non augeatur, sed diminuatur: igitur putredo non fit per intensionem, sed diminutionem caloris à calore ambientis. ex quibus Aristotelis verbis illud quoque apertè falsum esse ostenditur humidum dissolui per actionem caloris naturalis adaucti: pariterque calorem naturalem dissolui, atque diminui ad dissolutionem humidi. siquidem Philosophus inquit humidum dissolui non per actionem caloris naturalis, sed per exitum, & euaporationem ipsius caloris, ita vt talis humidi dissolutio non habeat causam positiuam, sed priuatiuam solum, quæ est recessus caloris naturalis ab humido, ex eisdem etiam verbis quis est tam mentis impos qui non videat Aristotelem non velle calorem dissolui ad dissolutionem humidi, sed potius contra humidum dissolui ad dissolutionem caloris naturalis, atque caloris naturalis dissolutionem non supponere diminutionem, sed potius humidi dominium: Buccaf. autem & Argenterius ab Arist. omnino dissentiũt, quia cum putredo, & corruptio naturalis corruptio fiat, vt dictum est, exeũte calore: igitur non fit per concentrationem, & prohibitam transpirationẽ caloris: pugnant enim ista putredinem fieri per concentrationem caloris naturalis. & fieri per exitum, & euaporationem caloris, ut dicit Arist. ex quo sequitur non fieri à frigiditate externa, quia hæc impedit & arcet euaporationem & exitum caloris, cum condenset, & obstruat: in cuius confirmationem accedit Aristotelis authoritas in contex. 6. vbi sic inquit, putredo est communis effectus externæ caliditatis, & internæ frigiditatis, quæ sequitur inopiam & indigentiam caloris naturalis. sed isti putredinis differentias confundunt, vt illam quæ est corruptio secundum partem cum illa quæ mixtorum generationi opponitur, & quæ naturalis interitus finis est: illa enim fieri potest per prohibitam transpirationem ab externa frigiditate vt con-

ingit

tingit in febribus putridis, hæc verò per exitum & euaporationem caloris naturalis. Ex altera parte dixerũt alij putredinem fieri per actionem caloris ambientis in humidum: ille enim in humidum agens ipsum attenuat, & rarefacit, quo attenuato egreditur, & euaporat: ad cuius euaporationem secum quoque euaporat, & dissoluitur naturalis calor, ad cuius dissolutionem sequitur corruptio mixti. Cæterum & ista opinio falsa est. siquidem calor ambientis non est proximum & immediatum dissoluens, & corrumpens humidum, sed est immediatum dissoluens calorem naturalem: putredo enim, inquit, est corruptio caloris naturalis à calore ambientis. præterea humidum non dissoluitur neque euaporat per actionem caloris ambientis, sed per exitum, & recessum caloris naturalis. In eo pariter errore versantur isti, quòd calor naturalis dissoluatur, & deficiat ad defectum humidi, qua in re studiosos iuuenes commonefacimus, vt posthac communem hunc errorem aufugiant, quem etiam his temporibus publicè edoceri animaduertimus non sine maxima admiratione, quòd videlicet in putredine calor naturalis deficiat ad defectum humidi, cuius communis erroris causa ea fuit, quia arbitrati sunt calorem naturalem bis tantum diminui atque dissolui posse. vno modo à contrario: alio modo ob defectum humidi, & alimenti: quam sententiam approbauit etiam ille Remigius in apologia Aristotelis aduersus Argenterium, quod tamen ab Aristotele apertissimè dissentit, quia calor naturalis non solum diminuitur à contrario, & ob defectum humidi, sed etiam à calore ambientis per exitum & euaporationem ipsius, ut in putredine, sicut patet ex verbis Aristotelis superius citatis. Nec officit si quis in contrarium Aristotelis authoritatem adducat in libro de resp. morte & vita, vbi inquit calorem bis. deficere, & corrumpi posse. vno modo à contrario, alio modo ob humidi defectum, quia Aristoteles intelligit in corruptione animatorum, de qua ibi sermonem habet: in hac enim illis duobus tantum modis calor naturalis deficit, & corrumpitur. uel dicas alio modo, quòd intelligit de corruptione, & dimiuutione caloris naturalis secundum gradum, sed secundum gradum & quantitatem illis duobus modis deficit, & diminuitur, sed per exitum etiam & euaporationem vt in putredine, & naturali mixtorum interitu contingit.

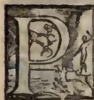
De

De modo putredinis opinio propria.

REIECTIS aliorum opinionibus, nunc verum, & Aristoteli consentaneum putredinis modum explicemus, dicimusque putredinem hunc in modum effici: primo enim ambientis calor calefaciendo corpus mixtum aperit, & relaxat: relaxatione facta internus egreditur, & foras trahitur, atque ita diminuitur: calore autem egrediente secum quoque trahit, & allicit humidum naturale: cum autem per exitum calor naturalis diminuitur interna frigiditas incipit augeri & supra calorem dominari, qua dominante in calorem naturalem agit, ipsumque vsque adeò remittit, quòd non potest amplius retinere humidũ cum sicco, vnde humidum quasi sui iuris factũ diffluit, & à sicco disiungitur. ad hanc autem humidi secretionem, passiuarumque dissolutionem sequitur corruptio mixti, & solum manet puluis, & terra, & hic est verus putredinis modus, his verbis ab Aristotele assignatus [exeunte enim calore proprio secum trahit humidum naturale] vndè in putredine multæ mutationes concurrunt, videlicet calefactio, raritas, & relaxatio partium, egressus, & diminutio caloris naturalis, actio internæ frigiditatis in calorem naturalem, euaporatio humidi, atque ità dissolutio passiuarũ, tandem interitus ipsius substantiæ: & licet ad putredinem multæ mutationes concurrant, attamen vna tantum mutatio est, quia vltimus terminus ad quem terminatur, vnus tantum est, à quo mutatio specificatur: hinc patet quàm temerè, & impudenter ille Argenterius Aristotelem accusarit, quòd putredinis modum non explicarit, cum tamen id præstitisse tam clarum sit, quàm quod clarissimum, saltem dicet in hoc accusandus erit, quòd non omnẽ putredinis modum explicarit, quia datur alius modus putredinis, qui fit per prohibitam transpirationem, quem ipse non declarauit. concedimus vltrò non omnem putredinis modum explicasse, quia cum non omnes putredinis differentias perpendat, suoque subijciat negocio, sed eam dumtaxat, quæ mixtorum generationi opponitur, quæ ad Philosophum attinet, illius naturam, modum, & causas explicauit: illa verò putredinis differentia, quę per prohibitam transpirationem efficitur, ex qua putridæ exoriuntur. quæ humorum corruptio dicitur secundum partem, & recessus à propria natura, non attinet ad Philosophum, sed ad Medicum, et proindè illius putredinis modum, & causas ad medium demandauit, & hæc de putredinis modo dicta sint, nunc eius causas perpendamus.

Putre-

Putredo est communis passio externę caliditatis, & internæ frigiditatis.

ORRO his verbis duas putredinis effectrices causas Aristotelem statuere externam caliditatem vnam, internam frigiditatem alteram hactenus, in confesso fuit, neque in re hac immorandum esset, nisi doctissimi quidam viri de nouo insurrexissent, qui contrariū affirmare ausi sunt, dixeruntque internam frigiditatem putredinem non vt effectricem causam ingredi, sed vt subiectum, eo fundamento persuasi, quia effectrix causa non est posterior re cuius est causa, interna frigiditas est putredine posterior: igitur putredinis causa effectrix esse non potest. probatur minor ex via & methodo qua vsus est Aristoteles ad probandum internam frigiditatem putredinis causam esse, quæ huiusmodi est. Putredo est defectus, & corruptio caloris naturalis, sed ad defectum caloris sequitur interna frigiditas, igitur putredo est passio, & effectus internæ frigiditatis. quarè interna frigiditas caloris defectum, & putredinem consequitur, igitur effectrix putredinis causa esse nequit. alioquin effectrix causa suo esset posterior effectu. Sed horum opinio falsa est, quia cum Philosophus in contex. 1. quarti Meteo. illam hypotesim accepisset, quòd primarum qualitatum duæ sunt agentes vt caliditas, & frigiditas: duæ verò patientes vt siccitas & humiditas, in contex. 2. de operibus agentium qualitatum agere proposuit, istbæc autem opera dinumerans, inquit, vt simplex generatio, & naturalis corruptio ei opposita; tunc ità arguitur, Aristoteles proposuit agere de generatione simplici, & de putredine ei opposita vt sunt effectus & opera caliditatis, & frigiditatis, vt sunt qualitates actiuæ, igitur caliditas & frigiditas in simplici generatione & putredine concurrunt vt actiuæ, igitur interna frigiditas in putredine concurrit, vt qualitas agens, non autem vt passiua est, atque ut materia: & profectò asserere quod interna frigiditas in putredine concurrit vt materia, est dicere, quòd frigiditas sit qualitas passiua, non autē actiua, quod est conuellere Aristotelis sententiam: prætereà putredo non solum esset communis affectio externæ caliditatis, & internæ frigiditatis, sed etiam internæ siccitatis, aduersus Aristotelem, qui illarum duarum qualitatum tantum putredinem communem affectionem esse asseruit. probatur consequentia, quia non solum interna frigiditas concurrit vt subiectum, sed etiam siccitas, & magis quia qualitas passiua est. & in his operibus vt materia, & subiectum concurrit, vt testatur in contex. 2. eiusdem quarti, quòd si internam frigiditatem solum, vt subiectum assignasset, tunc maximè culpandus esset, quia siccitatem reliquisset

quiſſet, quæ ita in putredine derelinquitur, ſicut interna frigiditas. ea propter dicendum eſt, quod externa caliditas, & interna frigiditas cùm actiuæ ſint qualitates in putredine concurrunt in genere cauſæ efficientis, non autem vna, vt agens, & altera vt patiens: & materia, vt dicunt quomodo autem interna frigiditas id efficiat ex ſuperioribus patere poteſt. Ad rationem autẽ cum dicebatur, interna frigiditas ſequitur putredinem, & corruptionem calo ris naturalis. reſpondetur, quòd interna frigiditas non ſequitur omnimodam corruptionem, & diminutionem caloris, ſed inchoatam, & incompletam factam à calore ambientis: ipſa verò putredinem complet, & diminutionem caloris vſque ad eum gradum deducit, quo humidum cum ſicco amplius terminare non poteſt. ratio autem ſupponit internam frigiditatem ſequi completam putredinem, & diminutionem caloris naturalis, quòd falſum eſt.

An externa caliditas, & interna frigiditas eodem modo effectrices cauſæ ſint.

V N C illud conſiderandum eſt an externa caliditas, & interna frigiditas eodem modo effectrices cauſæ ſint, cui dubio moderniores quidam reſpondentes, dicunt, quòd non eodem modo effectrices cauſæ ſunt, ſed externa caliditas eſt cauſa per ſe, interna verò frigiditas eſt cauſa per accidens: ſed iſta opinio quò ad vtrumque falſa eſt, & à veritate aliena: quò ad primum quidem, quia ſimile non corrumpitur, neque diſſoluitur per ſe à ſimili, ſed per accidens, vt eſt Ariſtotelis ſententia in libro de reſp. calor naturalis eſt ſimilis calori ambientis, igitur ab eo non corrumpitur, neque diſſoluitur per ſe, ſed per accidens: quò ad ſecundum verò quia contrariũ per ſe agit in contrarium, & non per accidens. ergo illud per ſe corrumpit, non autem per accidens. interna frigiditas eſt contraria calori naturali, ergo in illum per ſe agit, & per conſequens illum per ſe corrumpit, & non per accidens: neſcio enim apud quem authorem legerint doctiſſimi iſti viri, quòd ſimile per ſe corrumpit ſimile, & contrarium per accidens agit, & corrumpit contrarium. ſed fortaſsè dicent ipſi, quòd rationes iſtæ ſupponunt quòd corruptio caloris naturalis ſit defectus, & diminutio ipſius quod minimè verum eſt, quia eſt intenſio, & adauctio caloris: iam verò intenſio caloris per ſe fit à ſimili, & per accidens à contrario. ſed iſta quoque ſententia falſa eſt, vt patet ex ſuperius dictis, quibus probatum eſt, quòd corruptio caloris non eſt intenſio, ſed defectus, atque caloris remiſſio: præterea dato etiam quòd corruptio caloris ſit intenſio caloris, ſaluari non poteſt, quomodo fiat ab interna frigiditate per accidens. nam licèt ab externa frigiditate calorem in-

trinſecus

trinsecus propellente caloris intensio per accidens fieri queat, ab interna tamen frigiditate nequaquam, quia interna frigiditas non intrò, sed potius extra calorem naturalem propellit, & propterea potius ipsum diminuit, quàm intendat:

Dilucidatio.

DICAMVS ergo nos, quòd externa caliditas, & interna frigiditas putredinis effectrices causæ sunt, diuersa quidem ratione, & modo, ac dixerint ipsi: externa enim caliditas est causa putredinis, & defectus caloris per accidens, prout ipsum egredi, & euaporare facit: interna verò frigiditas per se, prout in ipsum agit, & secundum gradum corrumpit. prætere a externa caliditas est causa origine prior, & præcipua magis: interna verò frigiditas est causa secundaria, & posterior, quia supponit diminutionem, & defectum caloris naturalis à calore ambientis, vt scribit Philosophus his verbis, Putredo est corruptio, & indigentia caloris, ad indigentiam autem caloris sequitur intensio frigiditatis: ergo putredo est effectus frigiditatis, ecce quod vult internam frigiditatem supponere defectum caloris naturalis ab externa caliditate, ex quo patet in maximo errore versari illos, qui asserunt primum efficiens, esse qualitatum contrarietatem: externam autem ambientis caliditatem secundariam, & quasi actioni contrariæ qualitatis suffragantem causam esse, cum tamen ex Aristo. verbis res econtra sese habeat. Neque inconueniens aut absurdum est, vt idē effectus à contrarijs causis proueniat secundū diuersam rationē & modū. sed quispiā quæret hoc in loco, cur putredo non fit à frigiditate externa sicut à frigiditate interna, cū externa ita sit cōtraria calori naturali, ipsumq; remittere queat, sicut & interna. respondetur, quòd causa ea est, quia putredo fit per egressum, & euaporationem caloris naturalis vnà cum humido: iam verò externa frigiditas tantum abest vt faciat ad euaporationem caloris naturalis, & humidi, vt potius calorem naturalem intro compellat, & ad vnionem partium faciat, & proinde putredinem potius impediat, quàm efficiat, & propterea dicebat Philosophus mixta tēporibus, locisque frigidioribus minus putrescere propter ambientis frigiditatem quæ corpora densat, & ità caloris naturalis euaporationē prohibet, & arcet. interna verò frigiditas calorē potius extra propellit, illud bene verum est, quòd humorum putredo ex qua putridæ febres oriuntur, quæ fit per intensionem caloris naturalis ab externa frigiditate fieri potest. sed de hac non loquitur Aristoteles

& hæc de putredine dicta sint, in qua pertractanda adeò solers, & diligens fuit Aristoteles, licet concisis verbis eam explicarit, vt nihil quidem præterierit quod ad eius naturam, modum, & causas attineret, quicquid aduersus eum ignari quidam affirmare ausi sint.

Dilucidatio rationum Aristotelis primo de partibus animalium capite primo: & primo de qua Anima sit dubitatio ibi ab Aristotele mota.

ECREVERAT Aristoteles post rudem illam, & confusam animalium doctrinam, quæ in libris de historia tradita fuit, perfectè ac distinctè ipsorum naturam, ac substantiam contemplari: verum quia ipsorum substantia ex duabus partibus nimirum ex materia & forma constituitur, de duabus hisce naturis se verba facturum necessarium dijudicauit, et magis de forma, cum ad rei notitiam magis facere videatur, & naturali Philosopho sit magis conueniens, cũ ipsa naturæ nomine dignior quàm ipsa materia habeatur. quoniam verò animalium forma anima est; cum recedente à corpore anima, animal esse desinat, neque membrum vllum nisi ratione suæ figuræ idem relinquatur, ea propter de anima disputare proposuit: cum autem naturali ob perfectam animalium doctrinam animæ cognitionē necessariam esse ostendisset, dubitauit Arist. vtrum ad naturalem Philosophum pertineat de omni anima disputare, aut de quadam, quæ sanè dubitatio prius quàm Aristotelis rationes perpendamus à nobis diligenter consideranda est. An scilicet hæc dubitatio ab Arist. mota sit de anima ipsorum animalium tantum, hoc est, an ad naturalem attineat differere de omni animalium anima, aut de quadam: aut dubitatio sit de anima simpliciter, & in vniuersum: ex hoc enim manifestum fiet quid nomine intellectus, qui pro subiecto in rationibus istis accipitur, intelligere debeamus. arbitrati sunt qui Alexandri doctrinam insequ ntur Aristotelis dubitationem non esse de anima animalium tantum, quoniam de hac non dubitauit an in vniuersum à naturali considerari debeat, sed dubitationem esse de anima simpliciter, an scilicet quemadmodum naturalis eam animam contemplatur quę animalium est, ità etiam de animabus illis separatis disputare queat, ac proindè volunt intellectum quem paulo post Philosophus à naturali consideratione seiungit, non capi pro intellectu humano, sed pro substantijs separatis, vel vt posteriores dicunt pro intellectu in communi ad intellectum humanum, & ad substantias separatas. quorum sententia ab Arist. omnino dissentit, quod ex coprobatur.

nam

na Philoſophus dubitationem mouẽs, ſic inquit, Sed quæret quiſpiam animaduertens ad id quod modo dixi, vtrum naturalis interſit de omni anima diſputare, aut de quadam: mouet igitur Ariſt. dubitationem propter id quod proximè dixit, proximè autem dixerat, ac poſuerat iſtam diſiunctiuam, anima aut omnis, aut quædam nempè qua tale animal eſt à naturali conſiderari debet: iam verò hæc diſiunctiua eſt de anima animalium tantum, non de anima ſimpliciter. igitur propoſita ab Ariſt. dubitatio eſt de anima animalium tantum, non de anima ſimpliciter. etenim cum Philoſophus ex declaratis collegiſſet concluſionem iſtam, ſi hæc ità ſe habent naturæ ſtudioſi ſanè intereſt de anima diſſerere, & ſcire aut omni, aut ſi non de omni, tamen de ea ipſa qua tale animal eſt, quærere inquit quiſpiam poſſet hanc diſiunctiuam animaduertens verum naturalis de omni anima agere debeat, aut de quadam: itaque dubitatio iſta orta eſt ex illa diſiunctiua ſuperius poſita, cum autem illa duntaxat ſit de anima animalum, igitur & propoſita quæſtio de hac duntaxat anima erit, quòd autem illa diſiunctiua ſit de anima animalium tantum, ex Ariſtotelis proceſſu facilè oſtendi poteſt. propoſuerat, vt dixi, Ariſtoteles exactè naturam ac ſubſtantiam animalium contemplari, ſed quoniam duæ ſunt principales partes ex quibus animalium ſubſtantia conſtituitur, materia ſcilicet, & forma, iccirco materiæ & formæ notitiam naturali neceſſariam eſſe dijudicauit. cum autem animalium forma anima ſit, ideò concluſit, animam quæ animalium forma eſt, à naturali Philoſopho cognoſcendam eſſe, aut omnẽ, aut aliquam nempè qua tale animal eſt. ità quòd Ariſtotelis diſcurſus eſt iſte, forma animaliũ pro ipſorum notitia à naturali Philoſopho cognoſcenda eſt. Anima eſt forma animalium, igitur anima aut omnis aut quædam qua tale animal eſt, à naturali cognoſcenda eſt. iam verò anima quæ accipitur in concluſione ea eſt, quæ accipitur in minori propoſitione: anima verò quæ in minori propoſitione accipitur, eſt forma animalium: igitur eadem eſt, quæ in ipſa concluſione deſumitur, igitur iſta diſiunctiua quæ in concluſione profertur, anima aut omnis, aut quædam à naturali conſideranda eſt, de anima animalium tantum eſt, & non de anima ſimpliciter, vt dicunt iſti. quod ſanè confirmatur ex his quæ inferius ſubiunxit, volens enim probare quòd anima animalium à naturali cognoſci debeat, & magis quàm materia, tali vtitur diſcurſu. Philoſophus naturalis debet naturam cognoſcere, & magis, quod eſt magis natura. ſed anima, inquit, animalium aut omnis aut quædam eſt natura, & magis quàm materia, ergo anima animaliũ aut omnis, aut quædam à naturali cognoſcenda eſt, & magis quàm materia: ſequitur poſteà dicens, ſed quiſpiam quæret, id quod modo dixi animaduertens nimirum hanc diſiunctiuam, verum omnis anima, aut aliqua à naturali conſiderari debeat, refert igitur dubitationem ad id quòd

immediatè dixit, atqui immediatè posuit illam rationem cuius propositiones sunt de anima animalium tantum, igitur dubitatio mota est de anima ipsorum animalium tantum, quòd si dubitatio esset de anima simpliciter, vt dicunt, tunc dubitatio non referreretur ad id quod immediatè dictum fuit, vt vult Arist. quamobrem concludimus quòd proposita dubitatio non est de anima simpliciter, sed de anima ipsorum animalium, qua dubitatione sic explicata, nunc Aristotelis rationes consideremus.

(Perpenditur prima ratio Aristotelis.)

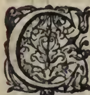
OTA dubitatione probauit Aristoteles naturalem Philosophum non omnem animam contemplari, vt intellectum, & prima ratio huiusmodi est. si naturalis ageret de intellectu, præter naturalem scientiam nulla relinqueretur Philosophia. probatur consequentia, quoniam si naturalis consideraret intellectum, consideraret omnia intelligibilia. deducitur, quia relatiuorum, & omnium inter se coniunctorum eadem est scientia, intellectus & intelligibilia sunt relatiua, igitur intellectus & intelligibilium eadem est scientia, quarè si naturalis consideraret intellectum, consideraret omnia intelligibilia, ergo nihil remaneret quod ab alijs scientijs consideraretur. ergo præter naturalem scientiam nulla relinqueretur Philosophia, id est absurdum, ergo & illud ex quo sequitur, at sequitur ex hoc quòd dicitur naturalem Philosophum intellectum considerare, ergo id minimè dicendum est. quam sanè rationem considerantes nonnulli, vt Antonius Mirandulanus 18. libro suæ monomachiæ, & quidam alij, dixerunt rationem hanc non esse necessariam, nec ab Arist. vt necessariam adductam esse, sed vt probabilem, & apparentem ad hominum ingenia exercenda, quod plerumque Aristoteles facere solitus est, & quod hoc verum sit, ostendit Miran. dul. & primo sic, Si Aristotelis ratio esset necessaria, sequeretur intellectum à nulla scientia considerari, quod falsum esse nemo est qui dubitet. probatur consequentia, quia si aliqua scientia quæcunque illa sit, vt Metaphisica consideraret intellectum, igitur consideraret omnia intelligibilia, igitur præter ipsam, aut aliam, si ponatur aliam ipsum considerare, nulla relinqueretur Philosophia, hoc est falsum: ergo falsum erit asserere ipsum ab aliqua scientia considerari, igitur à nulla considerabitur, at cum id absurdum sit, ergo & id ex quo sequitur, at sequitur ex hoc quòd Aristotelis ratio ponitur necessaria, ergo dicendum est nullo modo necessariam esse. Secundò, quòd ratio non sit concludens, & necessaria ex eo ostendit, quia cum Philosophus inquit, si naturalis consideraret intellectum, ergo & omnia intelligibilia cum sint relatiua

latiua, solũ cõcludit, quòd naturalis consideraret oĩa vt intelligibilia sunt, & quatenus referuntur ad intellectum, non tamen concludit, quòd naturalis consideraret omnia intelligibilia simpliciter, & omnibus modis. cum itaque infertur. ergo præter naturalem nulla relinqueretur Philosophia, negatur consequentia, quia remanebunt res alijs modis considerandæ, & consequenter aliæ scientiæ, quæ non considerabunt res ipsas vt intelligibiles sunt, sed quò ad propriam earum naturam. vnde ratio non concludit propositum, & propterea non est dicendum Aristotelem ea vt necessaria vsum fuisse. Qua Mirandulani ratione persuasi quidam recentiores dixerunt rationem hanc non inniti illo principio, relatiua pertinent ad eandem scientiam, quoniam tunc ratio nullum haberet momentum, quia nil aliud concluderet, nisi quod naturalis consideraret omnia intelligibilia, vt referuntur ad intellectum, non tamen simpliciter, & omnibus modis, & propterea non sequeretur præter naturalẽ nullam remanere Philosophiam, quam instantiam plurimi faciunt. Sed Mirandulanus, & qui cum eo rationem hanc non vt necessariam & demonstratiuam adductam fuisse, affirmant, in maximo errore versantur, quod ita probatur. nam cum Philosophus posuisset conclusionem illam disiunctiuam dicens, anima aut omnis, aut quædam à naturali consideranda est. huius occasione mouit illam dubitationem, vt determinaret illam disiunctiuam, & ostenderet secundum quam partem veritatem haberet, quod ex illis verbis Aristotelis manifestum est, quæ sunt, sed quispiam animaduertens ad id quod modo dixi, quæret, quænam pars istius propositionis est vera vtrum omnis, aut quædam à naturali consideranda est: est enim ista conclusio ad aliquam partem determinanda. persoluens autem dubitationem Philosophus determinauit: quòd non omnis anima à naturali consideranda est. quòd hac ratione, & sequentibus demonstrauit, quòd si Philosophus dubitationem illam secundum veritatem non persoluit, nec rationes vt necessarias, sed solum vt probabiles, & apparentes adduxit. igitur propositæ dubitationi non satisfecisset, nec secundum quam partem illa disiunctiua veritatem habeat determinasset, quod tamen apprimè necessarium erat, & eo magis quòd propter hanc causam dubitationem illã proposuit, & rationes illas ob hanc quoque adduxit. Accedit quod id apud Aris. cõpertũ est, quòd quotiescumq; ex intentione, & in proprio loco aliquã dubitationẽ proponit, eã secundũ veritatẽ determinat, & ad conclusionẽ probandã rõnes, vt necessarias, & cõcludẽtes adducit, vt cuiuis qui ẽt in Aris. mediocriter versatus sit, satis apertũ est. etenim cũ 3. & 4. de Phis. auditu de infinito, de loco, tempore, & vacuo dubitationes proponit, an sit, & quid ipsorum vnumquodque sit illas secundum veritatem determinat, & rationes vt necessarias, & demonstratiuas adducit, similiter cũ 8. Phis. de motus æternitate dubitationem proponit, & primo Cęli de vnitate mundi, &

omnibus

omnibus alijs in locis idipsum facit. cum ergo Aristoteles hoc in loco ex intentione, & in proprio loco: erat enim hic proprius locus hanc difficultatem examinandi, cum hic à naturali de anima agẽdũ esse proposuisset, hãc dubitationẽ proponat, & ipsam satis diffuse examinet. igitur dicendum est Aristotelẽ dubitationem hanc secundũ veritatem determinare, & rationes vt necessarias, & demonstratiuas adducere, quòd si Aristote. hoc in loco id non facit, dicant obsecro, vbi hãc dubitationem persoluit? vbi illam disiunctiuam determinat? vbi rationes vt necessarias, & demonstratiuas adducit? quod si dixerint id sexto primæ Philosophiæ contex. 2. ab Arist. determinari. porrò eandem conclusionem eodem modo determinat, & eadem ratione, qua primo de partibus postremo vtitur loco, eandem confirmat. sexto enim primæ Philosophiæ sic inquit. Manifestum est quòd naturalis Philosophi non interest de omni anima disputare, sed de quadam: ratio autem, inquit, ea est, quoniam naturalis Philosophus non considerat ea quæ se habent vt concauum, sed ea quæ se habent vt simum: differunt autem hæc, quoniam simum quidem vna acceptum est cum materia, concauum verò absque materia, discursus consistit in hoc. naturalis non considerat id quod se habet vt concauum, hoc autem est, quod absque materia est. igitur naturalis non considerat intellectum qui omnino est abstractus à materia, eadem præcisè vtitur ratione primo de partibus postremo loco, dicẽs, ad hæc, rem nullam abstractam à materia cõsiderat naturalis, igitur nec intellectum quòd si sexto Met. eam conclusionem secundum veritatem determinat, & ratione illa vtitur vt necessaria, vt re uera vtitur: cum inibi inter scientias ipsas differentiam ponat. ergo & primo de part. eandem conclusionem secundum veritatem determinat, & ratione vtitur ut demonstratiua; quòd si ea vt necessaria, & demonstratiua vsus est: igitur & alijs prioribus, cum de omnibus idem sit iudicium. ex ijs ergo concludimus rationem hanc vt necessariam ab Aristo. adductam fore, non autem vt probabilem, vt isti ad pauca respicientes, enunciant.

Quomodo ratio necessaria sit, dilucidatur.

CÆTERVM vt intelligatur quomodo ratio hæc necessaria sit, est aduertendum, quòd intellectus bif. considerari poteſt. vno modo vt intellectus est. secundo modo vt anima: differunt autem hæc, si quidem intellectus primo modo est vis absoluta, & non respicit corpus. at secundo modo respectum includit, & habitudinem ad corpus. tunc dicimus, quòd intellectus vt intellectus est, & quiditatiuè non consideratur à Philosopho

sopho naturali; & id probat hęc Aristotelis ratio, quoniam si intellectus hoc modo à naturali consideraretur, nulla præter naturalem relinqueretur philosophia, ratio est, quia relatiua ad eandem pertinent scientiam: si igitur naturalis consideraret intellectum, ergo & omnia intelligibilia: sed quoniam relatiuorum in eadem scientia idem est considerandi modus, quinimmo non solum relatiuorũ, sed omniũ quæ in eadem scientia considerantur. ea propter si naturalis consideraret intellectũ vt intellectus est, & quiditatiuè, cũ intellectus vt sic abstrahat à materia & secundũ esse & secundũ rationẽ: ergo cõsideraret omnia intelligibilia eodem modo, nimirum vt abstracta sunt à materia & secundum esse, & secundam rationem. & si naturalis res hoc modo consideraret, igitur res ipsas consideraret vt sunt abstractæ à materia secundum rationem tãtum, quia si de quo minus videtur, & est, ergo & de quo magis. & cum naturalis proprio considerandi modo omnia consideret vt in materia sunt, igitur Philosophus naturalis consideraret omnia secundũ omnem considerandi modum: tribus enim modis scibilia considerari possunt; uel ut sunt in materia uel ut sunt abstracta à materia, & hoc dup. vel vt sunt abstracta à materia, secũ dũ esse, & secundũ rõnẽ, vel vt sunt abstracta secundum rationem tantum. iuxtà quos tres modos Aristoteles sexto Metaf. contex. 2. tres statuit scientias naturalem, mathematicam, & diuinam. vndè si naturalis omnia consideraret ijs tribus modis consideraret ipsa omnibus modis: igitur præter naturalem nulla relinqueretur philosophia, quia nullus remaneret considerandi modus, quo res scientificè considerari possent, & ia hoc Aristotelis ratio consistit, & in hunc sensum necessaria est, atq; demonstratiua, quam ij Aristotelis dicta intimius non considerantes, minimè intellexerunt, verum tamen intellectus vt Anima, atq; ut iunctus corpori à naturali consideratur, quoniam ut sic sub naturalis philosophi considerandi modo comprehenditur, cuius est rem ut in materia contemplari. sed hęc non est propria, & quiditatiua eius consideratio, quemadmodum substantiæ separatæ ut animæ sunt, atq; proprijs iugatæ orbibus a naturali considerantur, sed hęc non est propria, & quiditatiua earum consideratio, nec in hunc sensum Aristoteles intellectum à naturali consideratione seiungit. nec id probat Aristotelis ratio, sed duntaxat quòd intellectus quiditatiuè à naturali considerari minimè possit, propter illud quod sequitur inconueniens, sed hic dubitatio est, quoniam Aristotelis ratio probare quoq; uidetur, quòd intellectus ut iunctus corpori non consideretur à naturali, si quidem intellectus ut corpori iunctus omnium intelligibilium est. hoc enim principium tertio libro de anima contex. 4. accepit Aristoteles ad declarandam naturam intellectus possibilis, dicens. Intellectus omnia intelligit, certum est autem quòd ibi sumitur intellectus vt corpori iunctus. igitur si naturalis consideraret intelle-

ctum

ctum ut corpori coniunctus est, consideraret etiam omnia intelligibilia, ergo præter naturalē nulla relinqueretur Philosophia, ergo siue hoc, siue illo modo sumatur intellectus per hanc rationem à naturali consideratione reijcitur. pulchra quidem dubitatio est, non tamen nostram demollitur sententiam: concedimus enim quòd intellectus vt corpori coniunctus omnium intelligibilium est. cum tamen dicitur, si naturalis consideraret intellectum vt corpori iunctus est, ergo consideraret omnia intelligibilia: verum est, vt iuncta sunt materiæ, quia relatiua, vt diximus, eodem considerandi modo in eadem scientia considerantur: qua enim ratione consideratur intellectus, eadem quoque ratione considerantur intelligibilia: si ergo consideratur intellectus vt est iunctus materiæ, pariter & intelligibilia considerabuntur vt sunt iuncta materiæ, vnde non sequitur præter naturalem nullam remanere Philosophiam, quia remanebunt intellectus, & intelligibilia consideranda vt à materia abstracta sunt. & ita remanebunt aliæ scientiæ, quæ illa sub hac ratione contempletur, quapropter Aristotelis ratio non valet de intellectu vt iūgitur corpori, nec adhoc probandum ab ipso allata est. sed valet de intellectu vt intellectus est, atq; vt abstrahit à materia, sicut superius declaratum est. sed priusquam rationes in contrarium persoluamus, nōnulla verba quæ in hac ratione ponuntur, à nobis consideranda sunt: & primo quid per intelligibilia accipiat Arist. cum inquit, intellectus rerum intelligibilium est, arbitrantur nonnulli Aristotelem per intelligibilia accipere substantias illas separatas, quod ea ratione ostendunt: per intelligibile illud accipit Aristoteles quod est contradistinctum à sensibili, sed sensibile non capitur pro particulari, quoniam scientia circa particularia non uersatur. ergo capitur pro uniuersali ex sensibilibus collecto. intelligibile autem quod ab hoc contradistinguitur est genus substantiarum separatarum: igitur nomine intelligibilium genus substantiarum separatarum intelligitur. Sed boni isti uiri hac in re ab Arist. apertè dissentiunt, quod ostendo, & in primis considero illationem Aristotelis: uolens enim probare Aristoteles quomodo valeat consequentia illa, si naturalis ageret de intellectu, ergo præter naturalem nulla relinqueretur Philosophia, valet inquit, quia intellectus est rerum intelligibilium. ergo naturalis omnia intelligibilia, & rerum omnium notiones una tenebit, uerba sunt hæc. intellectus enim siue mens rerum intelligibilium est, itaque naturalis rerum omnium notiones unà tenebit, &c. iam uerò sicut intelligibile accipitur in consequente, ita accipitur in antecedente, sed in consequente accipitur pro intelligibili in uniuersali, quia inquit: ergo rerum omnium notiones una tenebit, igitur eodem modo accipitur in antecedente, quòd si in antecedente sumatur pro substantijs separatis, cum in consequente accipiatur pro notionibus

omnium

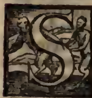
omnium rerum, erit æquiuocatio in terminis. præterea utor eodem medio quo vtuntur ipsi, per intelligibile accipitur illud quod est contradistinctum à sensibili, videamus quid per sensibile intelligatur, porrò per sensibile non intelligitur particulare cum non cadat sub scientiam, nec intelligitur vniuersale, & commune ad omnia sensibilia, quod ipsis videtur. quod probatur ex verbis Aristotelis dicentis relatiuorum, & omnium inter se coniunctorũ eadem est scientia, sicut sensus & sensibilis: quibus verbis apertissimè ostendit per sensibile illud intelligere, quod sub eandem scientiam cadit cum sensu: hoc autem non est commune ad omnia sensibilia, quoniam scientia quæ considerat aliquem sensum, non considerat quodlibet sensibile, sed sensibile illius sensus: scientia enim quæ considerat visum, non considerat quodlibet sensibile vt sonum, & odorem, sed sensibile quod est correlatiuum ipsius utpotè colorem, igitur per sensibile intelligitur quod est determinati generis sensibile: ergo per intelligibile quod contradistinguitur à sensibili accipitur vniuersale, & commune, & generis indeterminati ad omnia intelligibilia, hoc autem non est genus substantiarum separatarum, igitur nomine intelligibilium genus substantiarum abstractarum non accipitur, sed quid commune ad omnia intelligibilia. sed grauius, meo iudicio, aberrant illi, qui cum hoc quòd per intelligibilia exponunt substantias abstractas, per intellectum etiam exponunt quid commune omnibus abstractis, & ita faciunt quòd in hac propositione, intellectus rerum intelligibilium est, pro eodem supponant subiectum & prædicatum. nam si intellectus supponit pro quodam communi ad omnia abstracta & similiter intelligibilia: ergo pro eodem supponent subiectum, & prædicatum illius propositionis, quod minimè dici potest, cum subiectum & prædicatum in illa propositione importent relationem, quæ est inter extrema diuersa, sicut & relatio quæ est inter sensum & sensibile. Ad fundamentum autem ipsorum dicimus, quòd per intelligibile accipitur illud quod est contradistinctum à sensibili, sed sicut per sensibile accipitur illud quod est determinati generis sensibile, ita per intelligibile quod est generis indeterminati, & commune ad omnia intelligibilia. quibus sic explicatis, nunc rationes illorum persoluamus, qui rationem hanc probabilem esse affirmarunt. nec officit prima, nam cum dicebatur, sequeretur quòd intellectus à nulla scientia consideraretur. negatur consequentia, consideratur enim sub ea ratione à Metaphisica, ad probationem dicimus, quòd ratio ab Aristotele adducta valet de naturali, non autem de Metaphisica, & ratio est, quia scientia naturalis est scientia specialis, quæ considerat entia in particulari nempè vt in materia sunt. iam verò si naturalis consideraret intellectum quiditatiuè, & vt abstractus est à materia

secundum esse,& secundum rationem consideraret omnia intelligibilia eo modo quo superius declaratum fuit.& si consideraret omnia vt sunt abstracta à materia secundum esse,& secundum rationem; consideraret quoque entia vt sunt abstracta à materia secundum rationem tantum.quia si de quo minus videtur,& est,& de quo magis: & si considerat extrema vtpote entia vt sunt in materia,& vt sunt abstracta secundum esse,& secundum rationem,consideraret etiam media nimirum vt abstracta sunt secundum rationem tantum:quare naturalis consideraret omnia secundũ omnem conside randi modum,vnde præter naturalem nulla relinqueretur scientia.non valet autem ratio de Metaphisica,quoniam hæc est scientia vniuersalis quæ considerat entia sub ratione communi, & transcendenti vt legitur 4. & 6.Meth.vtrobique contex. primo,& consequenter vt abstracta sunt à materia secundum esse, & secundum rationem,vt 6.Met.habetur 2.etenim ratio entis,substantiæ actus,& id genus materiam non concernit, vnde si Metaphisica considerat intellectum quiditatiuè,& vt abstractus est. igitur considerabit intelligibilia eodem modo vt sunt abstracta.Nec propterea sequitur, quòd alia tollantur scientiæ, quia remanent alij considerandi modi res sub ratione propria, & vt in materia sunt,& est naturalis & ex ablatione à materia,& est Mathe.itaq; rõ non concludit de Metaphisica,sed de naturali. sed solutio ista patitur instãtiã:quia si Metaphisica cõsiderabit intellectum quiditatiuè saltem rueret Mathematica.deducitur,quia si consideraret intellectum quiditatiuè,& vt abstractus est a materia secundum esse,& rationem,igitur consideraret omnia intelligibilia eodem modo,ergo consideraret etiam vt sunt abstractæ secundum rationem tantum: hæc enim erat ratio ad probandum præter naturalem non ramanere Mathematicam:respondetur,negando consequentiam,quia vt dixi Metaphisica est scientia vniuersalis quæ sub ratione communi,& transcendenti res ipsas contemplatur,& ideò licet consideret entia vt sunt abstracta à materia secundum esse,& secundum rationem,non tamen considerat res vt sunt abstractæ secundum rationem tantum,vt entia Mathematica,quia hæc est consideratio propria,& particularis,quæ non est Metaphisici: valet autem de naturali,quia naturalis est scientia specialis quæ considerat entia sub ratione propria,& particulari:& ideo si consideraret entia vt abstracta sunt secũdum esse, & rationem: consideraret etiam entia ut abstracta secundum rationem tantum,& propterea Mathematica scientia tolleretur.diuersa est itaque vtriusque ratio,cum autem dicunt secundo loco, quòd etiam si ratio ut demonstratiua ab Aristo.adducta esset. non tamen concludit, quoniam cum dicitur, si naturalis consideraret intellectum,ergo & omnia intelligibilia, solum concludit,quòd consideraret illa vt intelligibilia

sunt

sunt, & ut referuntur ad intellectum, non tamen simpliciter, & omnibus modis, & propterea non sequi, præter naturalem nullam remanere scientiam, non intelligunt isti summam uim Aristotelicæ rationis, quia ratio non solum concludit, quòd naturalis consideraret intelligibilia, vt dicunt ipsi, sed simpliciter, & omnibus modis: quia si naturalis consideraret intellectum quiditatiuè, & vt abstractus est à materia, tunc consideraret intelligibilia non solum vt referuntur ad intellectum, sed etiam quiditatiuè, & vt abstracta sunt à materia: nam sicut naturalis non solum consideraret intellectum & ratione qua refertur ad intelligibilia, sed quiditatiuè, & ut abstractus est à materia, eodem modo consideraret ipsa intelligibilia, & non solum ut referuntur ad intellectum: & cum ipse naturalis omnia consideret, ut in materia, igitur omnia consideraret secundum omnem cõsiderandi modum, igitur non remaneret alius modus quo scibilia considerari possent, atque ita nulla alia præter naturalem relinqueretur scientia, & in hoc Aristotelis ratio consistit, quòd si animaduertissent clarissimi quidam Alexandri sectatores, non affirmassent Aristotelis rationem non inniti hoc principio, relatiua ad eandem pertinent scientiam, cum etiam cęco manifestissimum sit, & hæc de prima ratione.

Perpenditur secunda Aristotelis ratio.

SECVNDA ratio, qua Aristoteles ad eandem vtitur conclusionem huiusmodi est. Naturalis considerat naturã intellectus non est natura, ergo intellectus non consideratur à naturali, & per consequens non omnis Animæ: quam secundam rationem parum accuratè considerantes Mirandulanus libro 19. suæ Monomachiæ, & Buccaf. sub initium primi libri de Anima, dixerunt non solum probabilem esse, quinimmo falsis propositionibus inniti, si quidem propositio illa ab Arist. accepta, intellectus non est principium motus, falsa est, cum tertio libro de Anima 48. statuerit intellectum esse principium motus. similiter illa propositio, intellectus non est natura, falsa est. nam cum de eiusdem sententia intellectus sit principium motus, igitur erit natura, etenim natura est principium motus in eo in quo est. pariter substantię separatæ, inquit Mirandulanus, naturæ sunt, igitur & intellectus noster, quare ratio ista non solum probabilis est; quinimmo falsis innititur propositionibus: hæc profectò summa hominum dementia est, nam ut superius diximus, quotiescunque Aristoteles ex intentione, & in proprio

loco aliquam dubitationem mouet, illam secundum ueritatem persoluit, & ad conclusionem probandam sophisticis rationibus non vtitur, nec propositionibus falsis: cum ergo primo de part. ex intentione, & in proprio loco illam dubitationem moueat, ergo illam secundum veritatem determinat, & ad conclusionem probandam non vtitur propositionibus sophisticis, & falsis. sunt & illæ rationes superius adductæ, ad quas lectorem reycimus. Nec eorum rationes aliquod habent momentum, & ad primam dicimus, quòd cum Philosophus inquit 3. lib. de Anima 48. intellectum esse principium motus, per intellectum non intelligit intellectum proprie, sed per intellectum accipit phantasiam, quæ etiam eodem 3. de Anima 20. ab ipso intellectus passiuus nuncupatur. & quòd hoc verum sit, ostendunt uerba illius contex. 48. quæ ita se habent, videntur hæc duo mouentia, aut appetitus, aut intellectus, si quis phantasiam vocauerit intellectum. quibus verbis apertè ostenditur per intellectum accipere phantasiam, quam statuit esse principium commune motus. quia in alijs animalibus in quibus reperitur motus non reperitur intellectus, sed phantasia; intellectus verò nec principium commune motus est, nec proximum in homine in quo reperitur; & hoc modo intelligit Aristotel. primo de part. cum inquit, Intellectus non est principium motus, sed quid aliud, quia in alijs animalibus reperitur motus in quibus non est intellectus, quare tantum abest vt in dictis Aristo. repugnantia sit, vt eadem potius utrobique dicantur. nam primo de part. inquit, intellectus non est principium motus, sed quid aliud, quod sanè 3. de Anima 48. phantasiam esse affirmauit, & rationem assignãs inquit, quia in alijs aĩalibus reperitur motus, in quibus nõ reperitur intellectus. sed phantasia, quam eandem rationem assignat primo de part. hinc ergo cognoscant studiosi an hæc sit contradictio, aut potius dictorum suorum confirmatio, ex qua probatione Aristotelis qua vtitur ad probandum intellectum non esse principium motus, nemo est qui non intelligat Aristotelem per principium non intelligere principium proximum motus, vt nonnulli ex iunioribus arbitrantur, sed intelligere principium commune, & adæquatũ motus, vt sensus sit, intellectus non est principium motus commune, & adæquatum motus. quod ostenditur per rationem quam ipse assignat: intellectus enim inquit non est principium motus, quia non est principium motus in alijs animalibus. cuius verba lubenter subijciam, vt rem hanc intelligant omnes, uerba sunt hæc. Intellectus non est principium motus, sed quid aliud, quia motum uel in cæteris animalibus esse nouimus, intellectum uero in nullis. hæc Arist. quare cum Philosophus probet intellectum non esse principium motus, quia non est principium motus in alijs animalibus, in quibus reperitur motus: ergo per principium motus intelligit principium com-

mune

mune ipsius motus. quod sanè dicit esse quid aliud, nimirum phantasiam, vt ipsemet declarauit 3. de Anima 48. quam probationem si animaduertissent recentiores isti, per principium non exposuissent principium proximum motus, licet verum sit, quòd intellectus non est principium proximum motus in homine in quo reperitur. sed ad hoc non tendit Aristotelis probatio. Nec officit secunda, nam cum dicunt intellectus est principium motus, ergo natura. illud assumptum falsum est, intellectus enim neque est principium commune motus, neque proximum in homine, & proinde non sequitur quòd sit natura: præterea esto quòd esset principium proximum motus in homine in quo est, non tamen sequitur quòd sit natura, si quidem non quodlibet principium motus est natura, sed quod dependenter, & inseparabiliter est in materia, vt ipsemet Aristotel. declarauit secundo Phisico. 12. vbi declarans de qua forma dicatur natura, ita scriptum reliquit, Alio modo dicitur natura forma & species inseparabilis à materia existens, principium igitur motus quòd à materia inseparabile est, dicitur natura, & hoc modo naturæ definitio intelligenda est: quid enim melius est quàm Aristotelem per Aristotel. interpretari: similiter intelligentiæ quamuis sint principia proxima motus, non propterea sunt naturæ, quia separatæ sunt, & à materia independentes, vnde peccat ratio per fallaciam consequentis, cum dicitur est principium per se motus. ergo natura, sed valet, est principium per se motus à materia dependens, ergo natura, ideo Aristoteles, sibi ipsi maximè constans cum se dixisse recordaretur secundo Phisico. quòd natura dicitur de forma, quæ est terminus generationis, & à materia inseparabilis, primo de part. dixit, non omnis Anima est natura, sed aliqua, vtpote à materia dependens. intellectus verò & quæuis forma abstracta à materia non est natura. illud bene verum est, quòd vt inquit Auer. secundo Cæli 3. formæ abstractæ dicuntur naturæ secundum quandam analogiam, quia sicuti formæ materiales quæ verè sunt naturæ, sunt principia motus in his, in quibus sunt. ita formæ abstractæ in proprio subiecto suam operationem producunt, & quatenus ita operantur, assimilantur naturæ; attamen reuera nec naturæ, neque animæ sunt, sed supra animæ, & naturæ gradum, vt testatur Auerro. duodecima in Algaz. disp. sol. primi dubij, & Alexand. primo de Anima cap. 9. vbi ait. enimuerò formæ abstractæ secundum quandam analogiam animæ dicendæ sunt, nunc autem illud à nobis considerandum est, quid nomine intellectus accipiat Aristoteles, cum inquit intellectus non est natura. quidam Alexandri sectatores voluerunt Aristotelem nomine intellectus non

intel-

intelligere intellectum humanum sed diuinas illas mentes, ac substantias separatas, quas à naturali consideratione seiungit, easque negat esse naturas, sed isti grauiter hallucinati sunt, quia de eo intellectu est solutio, de quo est dubitatio: non enim dubitatio potest esse de vno, & solutio de alio, sed dubitatio mota fuit de anima animalium tantum, & de intellectu humano, vt superius probatum fuit, ergo & solutio est de intellectu humano, & non de substantijs separatis. praeterea considero dictũ illud Arist. in eo loco, quod est, Intellectus nõ est principiũ motus, quia nõ est principiũ motus in alijs animalibus, tũc ego quaero, aut sub hoc termino intellectus cõtinetur intellectus humanus, aut nõ: si primo, igitur nomine intellectus non solum accipiuntur intelligentię, sed etiam intellectus humanus. si secundo, id est falsum, quia sicuti substantiae separatae non sunt principia motus localis in omnibus animalibus, pariter nec intellectus humanus. quamobrem istorum expositio penitus reijcienda est, sed causa erroris fuit, quia videbant ex hoc loco aduersus ipsorum sententiam apertissimè colligi humani intellectus aeternitatem. cum Aristoteles eum neget esse naturam, velitque liberam esse formam, atque à materia separatam: sed videant obsecro quod per secundam rationem contra ipsos adductam coguntur in eum scopulum nauim impingere, quem euitare conati sunt. idcirco posteriores dixerunt nomine intellectus Aristotelem non accipere substantias separatas tantum, nec intellectum humanum tantum, sed aggregatum ex intellectu humano, & substantijs separatis: sed licet ij ad Aristotel. magis accedere videantur, tamen & horum sententia ab Aristotele aliena est, quia cum dubitatio mota ab Aristotele fuerit de anima animalium tantum, & de intellectu humano, vt supra probatum est: igitur & solutio solum est de intellectu humano: concludimus ergo, quòd voce intellectus Aristoteles intelligit intellectum humanum, quem à naturali consideratione seiungit sub ea scilicet ratione, qua diximus: bene verum est quòd corrolariè rationes istę probãt etiam de substantijs separatis, sed ad hoc principaliter non tendunt rationes istę, sed ad intellectum humanum de quo ex intentione mota dubitatio fuit. ex qua secunda ratione velim vos colligere aduersus Simplicium, & eius sectatores, quòd natura sub se etiam animam comprehendit, si quidem Philosophus inquit, non omnis anima est natura, sed aliqua vna, aut plures, quare vult quandam animam non esse naturam, vt intellectum, vult autem quasdam sub naturae ambitu contineri vt vegetalem, & sentientem; atque ob id à naturali Philosopho considerari, sed ad hoc fortasse dicent Aristotelem eo in loco esse in parte argumentatiua, atque ita rem non determinare pro veritate: sed videant obsecro Aristotelem eandẽ confirmare sententiam 2. Phis. cõtex. primo, vbi venaturus naturae definitionem ex differentia inter artefacta, & naturalia, inquit, artefacta non habent

bent in seipsis principium motus.naturalia verò in seipsis habent principium motus,& status,illa quidem secundum locum,hæc verò secundum augumentum,quædam verò secũdum alterationem,hinc colligit naturæ definitionem, dicens,igitur natura est principium motus localis,& augumẽti, &c.Sed principium motus augumenti est anima , igitur natura ibi definita continet animam quod etiam confirmat in contex.13.eiusdem libri:declarans autem de qua forma,& de qua anima dicatur natura,de ea forma,inquit, et de ea aïa quæ à materia inseparabilis est,& terminus generationis,& cum eadem præcisè sententia ponatur primo de part.cap.primo,ergo si secundo Phis.illud secundum veritatem determinauit,idipsum fecisse primo de par.dicendum est. & hæc de secunda ratione.

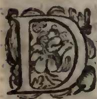
Tertia Aristotelis ratio dilucidatur.

POSTREMO Aristoteles ad eandem conclusionem hac vtitur ratione,dicens:ad hæc, rem nullam à materia abstractam considerat naturalis, cum natura, rei alicuius gratia omnia faciat,rebus autem abstractis abiunctum est id quod sub hoc verbo cuius gratia intelligimus,quæ ratio dup.exponi potest. & primo sic . Nulla forma abstracta à materia à naturali considerari potest,intellectus est huiusmodi, ergo intellectus à naturali considerari minimè potest,& per consequens non omnis anima maior illa propositio ab Arist.ità probatur,naturalis eam formam considerat quæ agit propter finem,quia considerat naturam quæ quidem propter finem omnia facit,forma abstracta à materia non agit propter finem:igitur forma abstracta non consideratur à naturali,sed si hoc modo intelligatur ratio, propositiones ità exponi debent,naturalis considerat formam , quæ agit propter finem, qui per motum acquiritur , quia naturalis quiditatiuè considerat naturam, quæ agit propter finem qui per actionẽ,& motum acquiritur.forma abstracta non agit propter hunc finem,qui per motum acquiritur,ità illa minor intelligenda est, quia censendum non est Aristotelem à forma abstracta ademisse finem simpliciter,cum 12.primæ Philosophiæ Deum opt.substantiarum separatarum supremum finem esse,propter quem agunt,determinauerit, sed à formis abstractis illum finem negauit, qui est terminus motus. Potest & alio modo ratio ista intelligi,vt sit per locum à maiori negatiuè in hunc modum, scientia naturalis nullam rem abstractam à materia secundum definitionem contemplatur,vt sunt entia Mathematica,ergo multo minus formam abstractã à materia secundum esse,& secundum rationem considerare potest, cum autem intellectus sit huiusmodi,ergo intellectus à naturali considerari non potest

test, probatur illud assumptum, quia naturalis considerat ea in quibus reperitur finis, si quidem naturalis considerat naturam quæ propter finem agit. rebus autem abstractis, vt Mathematicis non inest finis, ergo huiusmodi abstracta non considerantur à naturali, quod autem talium abstractorum non sit finis, declarauit Aristoteles tertio Met. 3. vbi ait, finis autem, & id cuius gratia cætera fiunt, actionis cuiusdam finis est. actiones verò omnes cum motu, quarè fieri nequit vt in immobilibus hoc principium sit, aut vllum per se bonum, qua propter in Mathematicis nihil per hanc ostenditur causam. quod etiam eodem primo de part. declarare videtur, vbi hæc habet, rem autem hanc esse illius gratia vbique asserere solemus, quotiescunque finem intelligimus, in quem terminatur motus. quibus verbis ostendit se à rebus abstractis, vt Mathematicis illum finem ademisse, qui finis est actionis, & qui per motum acquiritur, qualis in rebus naturalibus adinuenitur. cum ergo naturalis ea quiditatiuè consideret in quibus reperitur finis, qui per motum acquiritur, in rebus autem ex abstractione à materia non reperiatur hic finis, ergo quæ in abstractione consistunt, vt Mathematica non considerantur à naturali, ergo multo minus intellectus qui à concretione materiæ, & secundum esse, & secundum rationem seiunctus est, & hæc secunda expositio mihi magis probatur, tum quia verbis Aristotelis conuenientior est, quæ gracè ità leguntur. ἔτι δὲ τῶν ἐξ ἀφαιρέσεως, οὐδενὸς οἷόν τ' εἶναι τὴν φυσικὴν θεωρητικὴν *quæ latinè significant: amplius autem, nullum eorum quæ ex abstractione sunt naturalis scientia contemplari potest. illa autem dictio ex abstractione, Mathematicis attribuitur, vt apud eundem Aristotel. legitur primo de Anima 17. vbi habet, ipsarum autem non separabilium quidem, inquantum autem non talis corporis passiones, sed ex abstractione, Mathematicus, quòd etiam habetur tertio de Anima 11. & 35. vbi inquit, quæ verò ex abstractione dicuntur, per hæc Mathematica intelligens. tum quia sexto Met. 2. eadē præcisè ratione vti videtur, inquit enim, Naturalis non considerat id quod se habet vt concauum, hoc autem abstractum est. certum est autem quòd concauum abstractum est à materia secundum rationem tantum, & ex hoc infert quòd naturalis nō debet omnem animam contemplari vt intellectum, quasi vtatur loco à maiori negatiuè, si naturalis considerare non potest id quod se habet vt concauum, quod est abstractum à materia secundum rationem tantum, ergo multo minus considerare poterit intellectum qui & secundum esse, & secundum rationē à materia solutus est. ijs itaq; de causis secundam expositionem quæ non ità animaduersa est, veriorem censeo, & magis ad Arist. quam si cognouisset Mirandulanus de necessitate huius rationis minimè dubitasset, & hæc circa has Aristotelis rationes dicta sint satis.*

Actus

Actus duplex est, primus vt scientia, secundus vt considerasse.

ISTINCTIO hæc de duplici actu ab Arist. 2. lib. de Anima contex. 2. & 5. qui cum non satis verbis quid vterque foret, explicarit, non paruam eius interpretum animis ambiguitatem reliquit, fuit ferè omnium expositorum consensus, quod actus primus substantia sit, actus autem secundus functio, & operatio, quæ ab ipsa substantia proficiscitur, quæ opinio ad hæc vsque tēpora percrebuit. Sed quamuis grauissimorum virorum hæc extiterit opinio, attamen falsa est, & ab Aristot. aliena, quod ita probatur, indagaturus Aristoteles communem animæ definitionem substantiam in materiam, formam, & ex vtrisque compositum diuisit, cum autem materiam potentiam esse, formam antē actum declarauerit, mox actum subdiuisit in primum & secundum. iam verò ille actus diuiditur qui substantia est, quoniam is diuiditur, qui est membrum condiuidens substantiam, sed substantia in substantiam & accidens minimè distribuitur, cum membra diuidentia participare, debeant naturam diuisi: ergo vterque actus & primus & secundus substantia est, & consequenter actus secūdus non est operatio & accidens vt cōiter aiūt, cæterū moderniores quidā vt communem tueantur errorem huic rationi, ita respondent, quòd actus qui ab Arist. diuiditur non est actus substantialis, sed est actus in communi ad substantiam & accidens, siquidem formam substantialem describens inquit, quòd actus est, qui latior, & fusior est quàm sit forma substantialis, vnde actum qui formæ substantialis genus est in primum & secundum diuisit, & hic in substantiam & accidens bene partiri potest. sed quòd isti hallucinentur, & quæ ab Aristotele dicuntur parum intelligant ex contex. 5. ita probatur, cum in tex. quarto Philosophus probasset, quòd anima non est corpus, quoniam corpus non est in subiecto, Anima verò in subiecto est, in principio contextus quinti Animæ colligens definitionem, inquit, Anima substantia est, substantia autem actus, actus autem qui huiusmodi corporis est, hic autem duplex est, primus & secundus, perpendo hæc Aristotelis verba, cum inquit. Anima substantia est, substantia autem actus, hic autem duplex, ergo diuiditur ille actus qui substantia est. quoniam inquit, substantia actus, hic autem qui substantia est diuiditur in primum, & secundum, actus itaque substantialis, non autem qui communis est hoc in loco diuiditur: perpendo insuper verba sequentia, cum dicit, Actus autem est corporis organici, hic autem duplex est. vnde

ille actus diuiditur, qui est actus corporis organici, sed hic non est actus in communi ad substantiam & accidens, sed actus substantialis: ergo hic, & non qui communis est, vt aiunt, ab Aristo. diuiditur. cum itaque actus substantialis diuidatur in primum & secundum, ergo & primus & secundus substantia est: accedit quòd si actus secundus operatio est, & accidens, tunc diuisio actus facta ab Arist. in primum, & secundum minimè necessaria fuit. probatur consequentia, quia diuisio actus in primum & secundum non ob aliam causam necessaria erat, & ab Arist. facta fuit, nisi vt determinaretur, quòd anima est actus primus, & non secundus: iam verò si actus secundus operatio est, tunc cognito & habito in prima diuisione quòd anima est substantia, cognitum fuit quod anima non est accidens, & per consequens operatio, & ita quòd est actus primus, & non secundus. & proinde diuisio actus in primum & secundum superuacanea fuisset: melius ergo cum Auer. dicendum qui solus hac in re Aristotelis est assequutus, quòd & actus primus, & actus secundus est forma substantialis à seipsa duntaxat ratione distincta: dicitur enim actus primus quatenus non operatur, & proptereà Aristoteles ipsum describens assimilauit somno qui est habere & non operari, vt cum quis scientiam habet & non operatur. Secundus autem dicitur, vt operatur, proptereà Aristoteles ipsum vigilijs assimilauit, & contemplari, vt cum quis scientiam habet, & contemplatur, quare actus primus est forma non operans, actus autem secundus est forma operans: & hæc est vera & germana Aristotelis sententia, ex quo sequitur quòd substantiæ illæ separatæ, cœlique motrices non sunt actus primus, quia nunquam à suo opere feriantur, aut quiescunt, & consequenter sub communi animæ definitione tradita in secundo libro, quæ est actus primus corporis potentia vitam habentis, minimè continentur, quicquid dixerit Achillinus & nonnulli recentiores, quod ex eo confirmari potest, quoniam ea anima definitur quæ est actus illius corporis habentis vitam, quod ponitur in diuisione corporum naturalium in tex. 3. vbi Philosophus posita diuisione in contex. 2. entis, pariter & substantiæ in materiã, formam, & compositum ex vtrisque, in contex. 3. diuisionem ponit corporis naturalis in non habens vitam, & habens vitam, sed huiusmodi corpus vitam habens illud est, quod per seipsum nutritur, & augetur vt ab Arist. eodem loco describitur, tale verò est corruptibile, & cui ad vitam cibi præsidio opus est. igitur definitur anima corporis viuentis corruptibilis. & quoniam vt inquit in tex. 6. idem est vitam habens, & organicum: igitur definitur anima, quæ est actus corporis corruptibilis organici, quãuis neq; cæleste corpus, corpus organicũ dici possit, quia vt ex eodem context. 6. colligitur corpus organicum illud est, quod diuersas habet partes destinatas ad exercendas diuersas animæ functiones, & opera: vnde ex hoc frutices & plantas corpora organica esse ostendit

dit, quia differentes atque diuersas habent partes ad diuersa obeunda munera destinatas, vt folium gratia fructiferi, hoc autem gratia fructus, radices verò ori persimiles ad alliciendum nutrimentum à terra, quo etiam modo corpus organicum definiuit Alex. Aphrod. primo de Anima cap. 4. neque diuersitas partium secundum rarum & densum in cęlesti corpore existens corpus organicum facit, vt censuit Achill. alioquin & simplicia corpora cum secundum rarum & densum diuersas habent partes, corpora organica dici deberēt: solum itaque sub ea animæ definitione, vt etiam Græci omnes tenuere interpretes, generabilium & corruptibilium anima continetur, quæ est actus primus, & quandoque à suo opere conquiescit. cæterum hoc in loco dubitatio sese offert, quia si anima est actus primus corporis organici, actus autem primus est forma non operans: igitur anima vegetalis cum semper operetur, nec vnquam à suo munere conquiescat, sub definitione animæ non continebitur, quòd Aristoteli aduersatur in tex. 7. vbi sic inquit, si autem aliquod commune in omni anima dicere oportet, erit vtique actus primus corporis naturalis organici. quam dubitationem animaduertens Auerroes in Com. 5. ita respondet, quòd anima vegetalis non semper operatur, nec semper nutrit, vt in his animalibus contingit, quæ hiberno tempore in latebris degunt, quæ quidem cum extrinsecus nutrimentum non assumant, non videntur nutriri, idcircò cum & ipsa vegetalis quandoque à propria operatione vacet, sicut & aliæ animæ partes, propterea actus primus est, & sub definitione animæ continetur. verum solutionem hanc falsam esse percipiens cum ex Aristo. primo de Gener. 41. animal nutriatur quousque viuit, licet non semper augeatur, & quies animæ nutrientis à sua operatione est mors. ea propter secundam tradidit responsionem quæ huiusmodi est, quòd actus in definitione animæ non dicitur vniuocè, sed æquiuocè: respectu enim sensitiuæ, & intellectiuæ dicitur actus primus, respectu autem vegetalis dicitur actus secundus, vnde actus primus indefinite accipitur respectu quarundam videlicet animæ partium, sed ista quoque responsio falsa est, quoniam Philosophus in text. 7. inquit, quòd si aliquod in omni anima dicere oportet, erit vtique actus primus corporis Physici organici, vult itaque quòd actus primus omni animæ communis sit, & proindè actus in definitione animæ non accipitur æquiuocè, vel vt est communis actui primo, & secundo, vt inquit Auer. sed contractus ad actum primum qui competit omnibus animæ partibus, vt inquit Aristoteles. secus itaque dubitatio persoluenda est, verum vt solutio planior fiat, sciendum, quòd vegetalis anima tres habet operationes, nutrire, augere, & sibi simile procreare, ad quas non eodem modo sese habet: nam respectu nutritionis semper operatur, sed respectu aliarum non semper: non enim semper auget, nec semper generat, sed ad certum, statutumque tempus. tunc dicen-

dum quòd licet respectu nutritionis actus secundus sit, respectu tamen aliarum vt generationis, & incrementi est actus primus cum isthac non semper exerceat opera, & id satis est ad hoc, vt sub animæ definitione contineatur, cum etiam actus primus de vegetali anima verificetur: quòd si quispiam insitet ab his animalibus argumento desumpto quæ hiberno tempore in latebris degunt, & ex morbo illo qui atrophia, hoc est nutritionis priuatio dicitur, vegetalem animam à nutritione quandoque feriari, ac proinde respectu nutritionis etiam actum primum esse respondemus, & primum quidem sic dirimitur, quòd huiusmodi animalia quæ per hiemem in latebris degunt, licet nutrimentum extrinsecum non assumant, nutriuntur tamen nutrimento interno, quod quidem æstiuo tempore voracius acceperunt, quod præ caloris imbecillitate digerere non potuerunt, vndè in ipsis colluuies quædam indigesti humoris colligitur, in cuius coctionē diū in latebris iacet, innatus calor potissimum incumbit, & concoquit, id autem pro eo tempore satis esse videtur; quoniam naturalis calor eorum qui etiam ingruente frigore imbecillior redditur, non nisi longiore tempore illud conficere, & in corporis substantiam commutare potest. & hunc in modum Aristotelis dictum secundo de Anima 14. intelligi volo, cum inquit, quòd animalia tandiu nutriuntur, quandiu nutrimentum habent, videlicet tam intrinsecum, quàm extrinsecum. Secundum quin etiam de atrophia facilem explicatum habet: nutritio enim bifariam capi potest vno modo pro integra & perfecta alimenti conuersione in substantiam eius quod nutritur: alio modo pro qualibet alimenti mutatione, & conuersione, tunc dicimus quòd si nutritio primo modo accipiatur animātia non semper nutriuntur vt in atrophia contingit, & in extremo: si verò secundo modo, nutritio ab initio vitæ ad postremam vsque diem animantia prosequitur, & in atrophia perdurat, & de hac intelligitur illa Aristotelis propositio, animal quousque viuit, nutritur. Sed quoniam de nutritione, & nutrimento mentio facta est, nec satis conspicuum sit, quando nutrimentum actu nutrimentum est, aut actu nutrit, vel quando dissimile est, vel quando iam simile factum est: ideò res ista sequenti cap. dilucidabitur.

Quan-

Quando nutrimentum actu nutrit, & actu nutrimentum est.

VLCHRA quidem, & non leuis dubitatio est, an nutrimentum sit actu nutrimentum cum dissimile est, vel cum iam simile factum est, & in viuentis substantiam commutatum: non enim actu nutrimentum dici potest cum dissimile est. quia tunc contrarium est ei quod alitur, & proindè mutatione opus habet; nec actu nutrimentum dici potest cum simile factum est, quoniam tunc viuentis pars effectum est: pars autem nutrimentum dici non potest, nec propterea actu nutrimentum dici potest cum conuertitur & mutatur, quia cum conuertitur, & mutatur adhuc dissimile est & contrarium, alioquin non mutaretur: in mutato autem esse, iam simile est, & pars, & ita vt prius. quid ergo dicendum? Dubitatio ista (mea sententia) ita persoluenda est, quòd nutrimentum dicitur actu nutrimentum cum simile factum est, & in viuentis substantiam commutatum, si quidem tunc actu nutrimentum est, cum actu reparat quod effluxum, & deperditum est: ea enim ratione à natura viuentibus nutrimentum elargitum est, vt reparet, & instauret quod effluit, & continuè deperditur: iam verò tunc nutrimentum actu reparat, quod effluxum est, eique actu æquiualet, cum simile factum est, & in substantiam conuersum: igitur nutrimentum actu nutrimentum est, & actu nutrit, cum iam simile factum est: cum verò dissimile est, atque conuertitur, tunc potentia est, vt partem effluxam instauret, in eiusque locum reponatur, & proindè æquiuocè & potentia nutrimentum est. quam veritatem ante nos cognouit Hippo. in principio libri de alimento, cui subscripsit Galenus primo de facult. naturali. cap. 11. qui concordes dicunt, quòd datur actu nutrimentum, & potentia nutrimentum, & hoc dupliciter, vel potentia remota, vel proxima: actu nutrimentum est, inquiunt, cum conuersum est, & simile factum; potentia proximà & quod veluti nutrimentum est, dicitur esse illud, quod appositum, & agglutinatum est, atque exigua mutatione eget, vt simile fiat: potentia verò remota nutrimentum dicitur esse illud quod multa eget mutatione sicut est sanguis in uenis, & chilus in uentre: hæc Hippoc. & Galenus, ex quibus nemo est, qui non uideat celebratissimos hosce viros uoluisse actu nutrimentum fore cum simile factum est, & in eius, quod alitur substantiam commutatum: antequam autem conuersum sit, propriè nutrimentum non esse, sed æquiuoce, & potentiam nutrimentum.

Ad instantiam autem in contrarium dicendum, quòd nutrimentum cōuersum ad duo comparari potest, & ad partem praexistentem cui apponitur, & ad partem effluxam, & deperditam in cuius locum reponitur: si primo modo consideretur, vt sic dicitur pars quia carnis, & membri cui apponitur pars efficitur. si verò secundo modo, nutrimentum dicitur, quia finis, & id cuius gratia comparatum est nutrimentum est, vt instauret quod indies ex viuentibus effluit, & dissoluitur pro conseruanda vita, quam sanè partem deperditam quatenus instaurat, corpus viuens nutrire dicitur.

Quare necesse est, quoniam omnia intelligit, immixtum esse, vt dixit Anaxagoras, vt imperet, hoc autem est vt cognoscat. Intus enim existens prohibet alienum.

EGITVR contex. iste tertio libro de Anima, & est in ordine quartus, quem hunc in modum introducit Auer. cum enim inquit Arist. in tex. 3. duo accepisset de intellectu, vnum quod est de genere virtutum passiuarum, alterū quod nō transmutatur, quia neque est corpus, neque virtus in corpore. in hoc contextu quarto eius propositum est demonstrare utrunque. sed hæc Auerrois sententia ex toto falsa est, & ab Aristotele aliena: primo enim falsum est Aristotelem in tex. 3. accepisse intellectū nō esse corpus, neq; virtutē in corpore, si quidē in tex. 3. nullā inter sensum & intellectum differentiam posuit, sed duntaxat inter vtrunque conuenientiam assignauit, quod ex eo patet, quia cum in tex. 2. ex similitudine inter sentire, & intelligere collegisset quòd intelligere est pati perfectiuè ab intelligibili, ex hoc sub initium contextus tertij deduxit intellectum impassibilem esse, quod etiam ipsi sensui commune est. nam cum intellectum impassibilem esse deducatur ex eo quod intelligere est pati perfectiuè ab intelligibili, hoc autem ex eo quod sentire (cui simile est intelligere) est pati perfectiuè à sensibili, igitur intellectum impassibilem esse deducitur tanquam ex principio ex eo quòd sensus impassibilis est corruptiuè ab obiecto sensibili, quare hoc dicitur impassibilem esse commune vtrique est, & sensui, & intellectui: ex quo patet illos Aristotelem minimè intelligere, qui ex hac propositione intellectus immortalitatem colligere voluerunt. cum tamen per impassibilem non intelligat absolutè & vndequaque impassibilem. sed non pati corruptiuè ab obiecto, quòd etiam ipsi sensui commune est. vnde cum Philosophus in tex. 3. assignasset hoc vtrique commune, ne quis putaret in impassibilitate vndequaque persimilis

lis esse, in tex. 7. impassibilitatis diuersitatem declarauit, dicens, quòd autem non sit similis impassibilitas sensus & intellectus manifestum est ex sensorijs, & sensu: sensus.n. non est impassibilis secundum totā latitudinem sui obiecti, quoniam ab excellenti sensibili, corruptiuè patitur: intellectus verò secundum totam obiecti latitudinem impassibilis est, quoniam ab excellenti intelligibili non corrumpitur, sed perficitur magis. ex quo loco quis est qui non uideat Aristotelem in tex. 3. per impassibilem esse quid commune intelligat sensui & intellectui, cum postea impassibilitatis differentia ab ipso in tex. 7. declaretur, quod etiam satis apertè confirmant vltima verba contextus tertij, in quibus summatim colligens communionem & conuenientiam inter vtrunque sic inquit, Et similiter sicut se habet sensus ad sensibilia, ita intellectus ad intelligibilia, vnde malè Auerro. cum Alberto Mag. exposuit illam particulam, [sed non hoc] idest non corpus, neque in corpore virtus, sicuti sensus. cum immediatè Aristoteles summatim colligat conuenientiam eorum quæ superius dixerat inter sensum & intellectum, sed oportet intelligere illud [non hoc] idest non est actu aliqua species, sed potentia, vt rectè exposuere Them. Ioan. Gramma. & ex latinis B.D. Secundo falsum est in tex. 4. demonstrare intellectum esse de genere virtutum passiuarum, cum satis conspicuum sit, quòd ex illo principio [intellectus omnia intelligit] non deducat nisi quòd intellectus immixtus sit, ipsum autem esse de genere virtutum passiuarum, in tex. 3. demōstratum fuit, nam ex eo quod intelligere est pati perfectiuè concludebat intellectum esse impassibilem corruptiuè, & ex eodem inferebat esse susceptiuum specierum, & consequenter de genere virtutum passiuarum, nam cum intelligere sit pati perfectiuè ab intelligibili, ab hoc autem minimè perfici posit nisi aliquo modo recipiat, ideo sequitur quòd receptiuus sit, & quoniam id quod aliquid recipit debet carere illo, habere tamen potentiam ad illud, ideo tertio concludebat esse potentia, & non actu id quod recepturum est. Postremo falsum est in tex. 4. demonstrare intellectum non esse corpus, neque virtutem in corpore, ita vt per immixtum intelligat abstractum, & non corpori mixtū, quoniam in tex. 6. probans ipsum non esse corpori mixtum adiecit illam dictionem [corpori] sic dicens, vnde rationabile est ipsum non esse corpori mixtum, quod si in tex. 4. intelligeret immixtum à corpore, adiecisset illam dictionem, corpori, cum ea esset prima conclusio. cum autem in tex. 4. dicat immixtum tantum, in 6. autem addat corpus, igitur in tex. 4. non intelligit, neque probat esse immixtum corpori, præterea si in tex. 4. probaret intellectū non esse virtutem in corpore sed abstractam, tunc in tex. 5. non potuisset illud corrolarium inferre quòd potentia omnia sit, & nullam actui speciem habeat, quia diceret Plato, aut quiuis alius, quòd cum antecedenti stat oppositum

tellectus esset forma materialis, non sequeretur id quod dicit Auerro. quòd propriam formam haberet, quæ alienas impediret: qua in re bonus dormitauit Auerro. dicimus ergo nos per immixtum Aristotelem intelligere non esse mixtum cum formis intelligibilibus. probat autem consequentiam primo Anaxagoræ authoritate, quippè qui posuit intellectum immixtum ab omnibus, vt imperaret: hoc autem est, vt cognosceret, quæ verba bifa. exponi possunt .. primo quidem vt sensus sit, Anaxagoras posuit intellectum immixtum, vt imperaret, id est, vt omnia cognosceret: secundo ità exponi possunt, quòd sicut Anaxagoras posuit intellectum immixtum ab omnibus formis, vt omnibus formis imperaret, ita oportet hunc intellectum, de quo sermo est, esse immixtum ab omnibus, vt omnia cognoscere valeat. sed prima expositio mihi magis placet, probat secundo consequentiam ratione, & ratio est à destructione consequentis ad destructionem antecedentis hoc modo, Si intellectus alicui intelligibilium mixtus esset, non omnia intelligeret, quia intus existens prohibet alienum, sicut enim contingit in sensibus, quòd si oculus suffusus fuerit colore croceo à bilioso humore, color ille intus existens impedimento est, quo minus alios colores spectare queat, quinimmo quæcunque videt, vt crocea sibi visibilia sunt. ità si intellectus cum aliqua intelligibili forma mixtus esset, omnia recipere minimè posset, quia forma illa inexistens prohiberet ne aliena reciperet, & hoc voluit Philosophus cum dixit: Intus enim existens prohibet alienum] vt igitur omnia recipere & intelligere queat, purum, simplicem, ab omnique intelligibili forma liberum esse operæ precium est, & hæc est sententia, germanaque expositio præsentis contextus, ex quo facilè colligitur Aristoteli minimè consentaneam esse Simplicij opinionem, dicentis, in intellectu rationes illas ideales intellectui coæternas adinueniri, nam data Simplicij opinione Aristotelis ratio statim conuellitur. nam cum dicit, intellectus omnia intelligit, igitur ab omnibus intelligibilibus formis immixtus, & denudatus est. negatur consequentia, ad probationem, quia si esset cum aliqua specie commixtus, non omnia intelligeret, quia illud intus inexistens aliena prohiberet, id totum negabitur, dixerimque quod intellectus cum formis & speciebus permixtus est, omniaque intelligere valet, nec intus inexistens prohibet ne aliena cognoscat, quia Simplicius ideas, & rerum species ponit, quæ intellectui minimè impedimento sunt, ne aliena cognoscat, & intelligat. si igitur Arist. ratio saluari debet, dicendum est Arist. rationes illas & ideas ab intellectu penitus reiecisse, voluisseq; formis intelligibilibus, & speciebus simpliciter impermixtũ esse, sed postea quã in hunc locum incidimus, non erit ab re in confirmationẽ

huius in medium afferre locum illum Aristotelis secundo Posth. prope finem, vbi Philosophus dubitationem mouens quomodo demonstrationis principia cognoscantur, quærit vtrum in intellectu de nouo generentur rationes & habitus, quibus principia cognoscuntur cum prius non essent, aut in intellectu sint rationes & habitus, qui tamen latitent. cui sanè dubio satisfaciens destruit secundum membrum dicens: valde absurdum esse asserere in intellectu rationes adinueniri & habitus, illos autem latere: ideo concludit quòd rationes, & habitus illi de nouo generantur in intellectu, cum prius non essent. quomodo autem huiusmodi habitus consequamur declarans, inquit, id fieri medio sensu, si quidem ex sensu fit memoria, ex memoria verò sæpe de eadem re facta oritur experimentum, ex procedente autem experimento ac sæpe confirmato, vniuersale colligitur quod scientiæ demonstratiuæ principium est. iam verò si Aristoteles eius fuisset opinionis quam sibi imponit Simplicius, tunc in soluendo difficultatem non debuisset reijcere & destruere illud secundum membrum, quinimmo debebat illud recipere, & maximè comprobare: cum autem vt valde absurdum reijciat, comprobet que primum membrum quod rationes & habitus in intellectu de nouo generantur cum prius non essent, itaque noluit Aristoteles has rationes in intellectu adinueniri, alioquin dubitationem præposterè soluisset, negasset enim quod erat affirmandum, & affirmasset quod erat negandum, vnde studiosos monitos esse velimus vt Simplicium super tertium de Anima librum cautè legant. sed quoniam hæc Aristotelis ratio in tex. 4. duabus vt inquit Auer. innititur propositionibus, quarum altera est, quòd Intellectus omnia intelligit, reliqua verò quod recipiens debet esse denudatum à natura recepti, proinde in sequenti & vna & altera dilucidabitur.

Intellectus omnia intelligit.

HÆC est propositio ex qua in tex. quarto deduxit Aristoteles intellectum immixtum esse, in cuius explicatione duo considerand a sunt, primo quidem quid per omnia intelligat Aristoteles, cum inquit Intellectus omnia intelligit: secundo de eius veritate considerandum est: quò ad primum Auerroes inquit Aristotelem per omnia intelligere formas materiales tantum, vt sensus sit, Intellectus intelligit omnes formas materiales, quæ Auerrois sententia ab Aristotele dissentit. quoniam cum Philosophus in tex. 4. ex hac propositione probasset

basset intellectum immixtum esse, in tex.5. colligit naturam intellectus possibilis sic dicens, Quare nulla alia est ipsius natura nisi potentia, & nihil est actu eorum quæ sunt antequam intelligat, iam verò sicut illa dictio (Omnia) accipitur in consequente, ita accipitur in antecedente, sed in consequente accipitur vniuersaliter, & non pro formis materialibus tantum, quia dicit, [eorum quæ sunt] quasi dicat omnium entium: non enim poterat Aristoteles vniuersalioribus vti verbis, igitur & in antecedente illa dictio (Omnia) accipitur vniuersaliter pro omnibus entibus, & non pro formis materialibus tantum: præterea si illa dictio (Omnia) pro formis materialibus tantum acciperetur, tunc Philosophus ex hac propositione deducere minimè potuisset, id, quod arbitratur Auerroes, videlicet Intellectum abstractum esse, ostendo, quia non valet, Intellectus intelligit omnes formas materiales, igitur abstractus est. quia cum antecedente stat oppositum consequentis, nam cogitatiua de ipsius sententia omnes materiales formas recipit, & cognoscit, & tamen non est abstracta, ita licet intellectus omnes formas materiales cognoscat, non sequitur ipsum esse virtutem abstractam, quod tamen vult Auerro. ex ea propositione deduci, quod si quis pro Auerro. dicat Aristotelem non deducere intellectum abstractum esse ex illa propositione simpliciter, quia videlicet omnes formas materiales recipit, & cognoscit, sed ex recipiendi & cognoscendi modo, quia videlicet omnes formas materiales vniuersaliter recipit, & cognoscit, & tunc propositio ita erit intelligenda, Intellectus oēs formas materiales vniuersaliter intelligit, ex qua postea bene deduci potest intellectum abstractum esse, neque cum antecedente stat oppositum consequentis, quia nulla virtus materialis cognoscit vniuersaliter, sed singulariter. Sed ista responsio textui minimè conformis est, quia Aristoteles accipit propositionem istam simpliciter absque recipiendi & cognoscendi modo, dicens, Intellectus omnia intelligit, igitur ex cognitione omnium, & non ex cognoscendi modo nempè vniuersaliter infert, & deducit illud consequens, quòd si consequens deduceretur in virtute modi recipiendi, & cognoscendi, tunc Aristoteles cum modum hunc subticuerit, illud prætermisisset, in quo consistit tota uis medij termini, & id protulisset ex quo conclusio minimè deduci potest. quod an sit rationi consentaneum dicat demonstrator, quare dicimus nos, quod in hac propositione illa dictio, Omnia, non supponit pro formis materialibus tantum, vt inquit Auerro. sed pro omnibus intelligibilibus siue materialia sint, siue à materia separata, & hæc de primo. Quo autem spectat ad secundum videtur propositio hæc de veritate suspecta, quia intellectus humanus omnes plantarū species minimè cognoscit, neque omnes anima-

lium species, neque omnes vltimas differentias rerum accedit quinetiam Aristotelis authoritas 2. Met. primo, vbi inquit, quòd sicut se habet oculus nicticoracis lumen solis, ita intellectus humanus ad ea, quæ sunt manifestissima in natura: igitur intellectus humanus ea quæ sunt manifestissima in natura vtpote substantias illas separatas intelligere minimè potest, sicut neque oculus nicticoracis lumen solis intueri potest.

Dilucidatio.

VT huius propositionis veritas habeatur, aduertendum, quòd propositio ista bif. intelligi potest: vno modo secundum actum, alio modo secundum aptitudinem: & primo modo adhuc dup. vno modo respectu vnius indiuidui, alio modo respectu totius speciei: tunc ponimus has tres conclusiones. prima est, si accipiatur propositio secundum actum respectu vnius indiuidui, Intellectus non omnia intelligit: non enim datur homo aliquis, qui actu omnia intelligat: secunda verò ea est, si accipiatur propositio secundum actum respectu totius speciei, fieri potest vt intellectus omnia intelligat, & ista videtur esse Auerrois sententia primo de Gener. commen. 19. vbi inquit, quòd nihil est occultum in natura, & quod est ignotum est non ens. Tertia enunciatio huiusmodi est, si loquamur secundum aptitudinem propositio verissima est, quoniam intellectus est aptus natus omnia intelligere, & posito phantasmate in phantasia intellectus omnia actu intelligere potest, quòd si actu non omnia intelligat & præsertim materialia id prouenit ex accidenti, quia caret phantasmate, cuius beneficio indiget Intellectus, & in hoc sensu intelligitur hæc Aristotelis propositio, cum inquit, Intellectus omnia intelligit, quibus ita constitutis, facile modo soluuntur in contrarium obiecta: & cum dicebatur primo, intellectus non intelligit omnes species plantarum, & animalium: respondemus, quòd licet intellectus respectu vnius indiuidui actu non cognoscat omnes plantarum species, & animalium, tamen secundum vniuersitatem indiuiduorum fortè omnes actu cognoscit, vel respectu vnius indiuidui est aptus natus vt omnes cognoscat, & similiter de vltimis differentijs dicendum. ad illam autem Aristotelis authoritatem secundo Met. primo, respondet Auerroes in eo loco dicens, quòd illa authoritas non dicit impossibilitatem, sed difficultatem: sed animaduerte quòd si Auerroes intelligat quòd non dicit impossibilitatem respectu cuiuscunque cognitionis, bene dicit: si verò intelligit, quòd non dicit impossibilitatem,

sed

sed difficultatem quò ad cognitionem (vt aiunt) quiditatiuam, & proprium earum conceptum decipitur Auerro.nec vllo pacto tenendus, quia intellectus quiditatiuè, & secundum proprium conceptum non intelligit substantias separatas, sed solum secundum quædam communia attributa, in quæ ex earum effectibus manuducitur intellectus, quòd sanè accommodatissimo nicticoracis exemplo Aristoteles declarauit, nam sicut oculus nicticoracis subobscurè, & imperfectè lumen solis intueri potest, ita intellectus humanus substantias illas separatas subobscura, & tenui quadam cognitione contemplari potest: quòd autem oculus nicticoracis aliquo pacto lumen solis intueri valeat est aperta Aristotelis sententia 9.de hist.anim.cap.primo, vbi hæc habet. Cornix cum noctua dissentit: Cornix enim meridie noctuæ subripit oua, cum non clare meridie videat noctua, hæc verò contra oua cornicis noctu exedit, estque altera interdiu, altera noctu potentior, hæc Aristotel. in quibus verbis apertè fatetur, noctuam interdiu videre, sed non clarè, atque ita nicticoracis exemplo egregiè Aristotel. adumbratam & imperfectam quam de substantijs separatis cognitionem habet, declarare videtur: qua in re si mihi liceat pro libertate Philosophiæ loqui, verior est, & ad Aristotelem magis Diui Thomæ sententia, quàm Auerrois, dicentis intellectum intelligere substantias separatas quiditatiuè, & per essentiam cum videlicet intellectus adeptus est. & sibi intellectus agens iungitur vt forma, quorum alterum perpulchrè ab Auerro. effictum est, alterum verò nunquam ab Aristotele concessum, quia tertio de Anima 30.32.& 39.inquit, quòd ad intellectum phantasmata se habent sicut sensibilia ad sensum: iam verò sensibilia ad sensum ita se habent quòd sensus nunquam sine sensibilibus sentire potest: vnde concludit dicens, quapropter nunquàm sine Phantasmate intellectus intelligere potest, sed in 32 inquit, Intellectus igitur in phantasmatibus formas, & species intelligit, nec unquam in toto tertio illo de Anima attribuit intellectui alium intelligendi modum, quàm cum phantasmate, sed licet intellectus non intelligat substantias separatas quiditatiuè, intelligit tamen quantum sibi conceditur, & hæc satis: nũc ad aliam propositionem pedem conferamus, quæ huiusmodi est,

Om-

Omne recipiens debet esse denudatum à natura recepti.

AEC est altera propositio, qua (vt inquit Auer.) innititur Aristotelis demonstratio in text. 4 quam tametsi Zimara in theorematibus suis dilucidare conatus sit, id tamen minime præstitisse facilè intelligent illi, qui ipsum ea in part per legerint: conabimur autem nos (fauente Deo) eam dilucidare, & ad mentem Aristotelis explanare. sed fortè dicito, hæc non videtur fuisse Aristotelis propositio, quoniam Aristoteles eam non posuit in tex. Dicimus verum esse eam Aristotelem in tex. non posuisse, quia argumentum Aristotelis fuit vnum enthimema quod tenet in virtute huius propositionis, & dato quòd ea expresse vsus minimè fuerit, eam tamen intellexit, reducendo enthimema ad syllogismum hoc modo, Omne recipiens debet esse denudatum à natura recepti, intellectus recipit, & intelligit omnia: ergo debet esse denudatus ab omnibus. ex eo autem probatur illa maior, quia si recipiens omnia non esset ab omnibus denudatum, non posset omnia recipere, quia intus existens prohiberet aliena. itaque propositio ista non solum fuit Auerrois in eo loco, sed etiam Aristotelis, quicquid dixerint Latinorum nonnulli, in qua sanè propositione dilucidanda tria à nobis perpendenda sunt: primo quidem in quo sensu hæc propositio ab Auer. & ab alijs accepta fuerit, & an conuenienter ad Aristotelem: secundo veritas propositionis veritas aperienda est: tertio, an demonstratio Auerrois quæ hac innititur propositione intellectus immortalitatem concludat. quo ad primum, propositio ista ab Auerro. in hoc sensu accepta fuit, quòd recipiens sit denudatum à natura recepti secundum speciem, ità quòd habens aliquam naturam realiter non posit recipere eandem naturam secundum speciem intentionaliter, quia tunc idem esset mouens, & motum, recipiens & receptum, quod impossibile est, vnde secundum ipsum natura aliqua existens in recipiente realiter impedit receptionem eiusdem naturæ secundum speciem intentionaliter, vtpotè albedo realiter oculo inexistens impediret receptionem eiusdem albedinis secundum speciem intentionaliter, & hæc est Auerrois sententia. sed hac in re grauiter peccat, primo quidem ab Arist. dissentit, quoniam non accipitur propositio ab Arist. in eo sensu, quo ab Auer. accepta fuit: errat secundo quoniam iam eo sensu quo ab ipso accepta est, falsissima est, & à veritate aliena. quòd ab Arist. dissentiat ità probatur, nã Aristoteles vtitur propositione in hoc sensu quòd si id quod est aliqua recepturum habet aliquam naturam non potest aliena recipere, quia intus, inquit, existens prohibet aliena, vnde vt posit omnia recipere ad quæ potentia est ab omnibus denudatum esse debet, quamobrem non, inquit

Ari-

Aristoteles quòd recipiens habens aliquam naturam realiter non possit eandem secundum speciem intentionaliter, & quòd inexistentia alicuius naturæ impediat receptionem eiusdem formæ secundum speciem, vt inquit Auer. sed quòd inexistentia alicuius naturæ impedit receptionem aliorum: intus, inquit, existens prohibet aliena. in alio itaque sensu propositionem accepit Auer. quàm ab Arist. accepta fuerit. quòd aũt falsa sit propositio in eo sensu quo ab ipso accipitur, probatur tam in receptione reali, quàm in receptione spiritali. in receptione quidem reali quoniam aqua habens caliditatem remissam, vt duo potest recipere caliditatem intensam, vt quatuor quæ est eiusdem speciei cum caliditate remissa vt duo: igitur habens aliquam naturam realem potest recipere eandem & naturam secundum speciem realiter: in receptione verò spiritali, quoniam oculus suffusus colore croceo videt colorem croceum alterius icterici: hoc enim conspicuum est, quoniam si duo accipiantur icterici vnus videt colorem croceum alterius, igitur habens aliquam naturam realiter eandem secundum speciem recipere potest intentionaliter. confirmatur, quia si accipiatur cristallum affectum aliquo colore reali vt colore viridi, illud recipit colorem eiusdem speciei alteri inexistentem subiecto & per illud cristallum color ille demandatur ad oculum, & si accipiatur cristallum nullo colore affectum, certum est quod per ipsum videmus alterum cristallum, eiusdem speciei: igitur si aliquod habet aliquam naturam realiter potest recipere eandem secundum speciem intentionaliter, alioquin cristallum haudquaquam per alterum eiusdem speciei videri posset, quod sensui refragatur: amplius, habens aliquam formam intentionaliter recipere potest eandem formam secundum speciem intentionaliter, quia si species Albedinis sit in hac parte medij, & ad eandem partem afferatur alia albedo eiusdem speciei, albedo illa speciem producet in eadem parte medij, igitur eadem pars medij habens albedinem intentionaliter recipit eandem albedinem secundum speciem intentionaliter. quare propositio in eo sensu quo ab Auer. accepta est, ab Arist. & à veritate aliena est, nec proindè sequitur id, ad quod deducebat Auerroes, quòd idem esset recipiens, & receptum, quia natura inexistens nec est recipiens, nec ratio recipiendi, sed id in quo natura illa adinuenitur, & propterea aliud est recipiẽs & receptũ & mouẽs & motum. Gandauensis super 3. de Anima quæst. 4. propositionem istam perpendens pro dilucidatione ipsius hanc distinctionẽ, ponit, quòd aliquid dicitur esse ab alio denudatum duobus modis, vno modo secundum existentiã, sicut dicimus quòd Socrates est separatus à Platone, & vniuersaliter quæcunque ità se habent, quorum vnum non est coniunctum secundum existentiam cum alio: secundo modo dicitur aliquid denudatum secundum essentiam, quando vnum in sui essentia non includit aliud quãuis sint coniuncta secundum esse, sicut dicimus quòd materia denudata est à

forma

forma secundum essentiam, & dolium à vino, quia neque materia in sui essentia includit formam, neque dolium vinum, quamuis coniuncta sint secundum esse: tunc inquit, quòd ista propositio ità intelligenda est, quòd recipiens debet esse denudatum à natura recepti secundum essentiam, ità vt recipiens non sit essentialiter idem cum natura recepti, sed non debet esse denudatum secundum existentiam, quod ex eo probat, quoniam oculus recipit colores, & tamen oculus non est denudatus à colore secundum esse, quod probatur ex Arist. in libro de sensu, & sensibili, vbi inquit, quòd omnia corpora colore participant: cum ergo oculus corpus sit, igitur colore participat, sed licet oculus non sit à colore secundum existentiam denudatus, est tamen secundum essentiam denudatus, quia oculus non est eiusdem speciei cum colore quem habet. potest etiam addi ratio de tactu: sensus enim tactus tangibiles recipit qualitates, & tamen non est denudatus à tangibilibus qualitatibus secundũ existentiam, quia sensus tactus consistit in quadam mediocritate, & symetria primarum qualitatum, vt legitur apud Arist. 3. de Anima con tex. 66. Sed hæc Gandauensis resolutio neque de Aristotelis, neque de Auerrois sententia est, quod non sit de Aristotelis sententia ex eo probatur, quia tunc Aristoteles ex demonstratione habita in tex. 4. solum concluderet quòd intellectus denudatus est ab omnibus intelligibilibus secundum essentiam, non autem secundum existentiam: deducitur, nam discursus Aristotelis huiusmodi est. recipiens debet esse denudatum à natura recepti, intellectus recipit omnia intelligibilia, ergo debet esse denudatus ab omnibus intelligibilibus iam verò si illa propositio maior ab Arist. in eo sensu accipitur, quòd recipiens debeat esse denudatum à natura recepti secundum essentiam, non autem secundum existentiam: igitur solum concludit quòd intellectus debet esse denudatus ab omnibus intelligibilibus secundum quiditatem, & essentiam, non autem secundum existentiam. sed id falsum est, quia tunc ex hac conclusione demonstrata non potuisset inferre in tex. 5. quòd intellectus nullam aliam naturam habet nisi quòd est potentia omnia, & nihil est actu eorum quæ sunt, antequam intelligat, quoniam non valet: intellectus est denudatus ab omnibus intelligibilibus essentialiter, ergo est potentia omnia, & nihil est actu intelligibilium antequam intelligat, quia stat quòd sit denudatus, vel diuersus essentialiter ab ipsis intelligibilibus, & quod actu habeat ipsa intelligibilia, sicut dicit ipse de visu qui essentialiter ab omni colore denudatus est, actu tamen colorem habet: si ergo illud corrolarium inferri debet in tex. 5. dicere oportet quòd illa conclusio demonstrata in tex. 4. intelligitur non solũ secundum essentiam, sed etiam secundum existentiam. & cum illa conclusio deducatur in uirtute illius propositionis: quòd omne recipiens denudatum esse debet à natura recepti, igitur propositio ista non solum intelligenda est secundum essentiam, sed etiam secundum

cundum existentiam, praeterea perpendo propositionem illam quae probationis loco utitur Arist. in tex. 4. quae huiusmodi est: Intus enim existens prohibet alienum: ista enim propositio non solum veritatem habet de eo quod coniunctum est secundum essentiam, sed etiam de eo quod coniunctum est secundum existentiam: flauus etenim color oculo inexistens icterici non est coniunctus essentialiter cum oculo, sed solum secundum existentiam, & tamen prohibet ne alienos possit spectare colores: similiter amaritudo existens in lingua secundum existentiam solum coniuncta est, & tamen prohibet ne alienos sapores persentire queat: accedunt in confirmationem Aristoteli 2. de Anima 71. ubi ita inquit, est autem coloris susceptiuum quod sine colore est, soni autem absonum, sine colore autem diaphanum, & proinde omnes recipit colores certū est aūt quod diaphanū non solū à coloribus denudatū est secūdū essentiā, sed ēt secūdū existentiā. igitur recipiens non solū secundum essentiam sed etiam secundum existentiam à natura recepti denudatum esse debet. ea propter posteriores ut Gaetanus, & plerique alij eandem propositionem exponentes dixerunt, quòd propositio ista ita intelligenda est, quòd recipiens denudatum esse debet à natura recepti tanquam à ratione recipiendi, ita quòd conueniunt isti cum Gandauense quod recipiens non debeat esse denudatum à natura recepti secundum existentiam, sed volunt quod natura illa inexistens non sit tanquam ratio recipiendi. sed neque horum expositio est de Aristotelis sententia, quoniam tunc ex demonstratione contextus quarti non demonstrasset quod intellectus ab omnibus intelligibilibus secundum existentiam denudatus sit, sed solum tanquam a ratione recipiendi, deducitur ut supra, quia cum non deducat conclusionem nisi in virtute huius propositionis, quòd omne recipiens denudatum esse debet à natura recepti, si ista propositio non intelligitur quo ad existentiam, sed quo ad rationem recipiendi: igitur solum concludet intellectum ab omnibus intelligibilibus denudatum esse, non quo ad existentiam sed tanquam à ratione recipiendi, & ita non potuisset inferre in tex. 5. ex hoc intellectum esse potentia omnia, & nihil esse actu eorum quae sunt antequam intelligat. quis autem sit verus, & germanus propositionis intellectus sequenti capite explicabitur.

Dilucidatio.

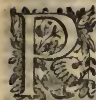
UT huiusce propositionis ueritas aperiatur, illud primo animaduertendum, quòd recipiens in triplici reperitur: aliud enim est recipiens realiter, & naturaliter, ut materia prima, ut elementa: alud vero est recipiens spiritaliter, & hoc duplex est: aliud enim

mcta sunt receptiua solum formarũ mixtorũ,ab his duntaxat denudata sunt, & ipsum quod dicitur de recipiente realiter verũ est etiam de recipiente spiritaliter,nam si recipiens spiritaliter omnium fuerit receptiuum sicut est intellectus,illud ab omnibus denudatum esse debet,quia si aliquid eorum quæ recipere debet,sibi determinaret, omnia recipere minimè posset, quia illud inexistens prohiberet receptionem aliorum, & hoc modo probatur ab Aristot.in tex.4. intellectum ab omnibus denudatum fore,quia si alicui intelligibilium commixtus esset,non omnia reciperet, quia intus existens prohiberet aliena: si verò recipiens spiritaliter non fuerit omnium receptiuum, sed alicuius generis determinati, illud ab omni ea natura denudatum esse debet, quam recipere debet, vt visus quia receptiuus est solum coloris, ab omni colore denudatus esse debet: similiter sensus tactus quia solum excessus recipit primarum qualitatum, ideò solum ab his excessibus denudatus est. itaque recipiens spiritaliter nullam naturam secum admittere debet eorum, quæ recipere debet, quoniam natura illa inexistens aliorum receptionem prohiberet, quæ propositio non solum intelligenda est de recipiente subiectiuè, vt inquit bonus ille Zimara in quæst.de speciebus intelligibilibus, sed etiam de recipiente obiectiuè, sicut est intellectus noster,nec sua probatio alicuius est momenti: nam cum dicit, intellectus noster recipit seipsum obiectiuè, & tamen non est denudatus à seipso. respondetur, quòd propositio intelligitur respectu illius recepti, quòd per se recipitur à potentia receptiua: iam verò intellectus non recipit se obiectiuè per se, sed per accidens, vt inquit Alex. & cum eo Auerro.tertio de Anima Commen. 8. sed hoc in loco vnum animaduertendum est, quoniam res non est ita superficietenus intelligenda, quia cum dicitur quòd si recipiens spiritaliter aliquam naturam eorum quæ recipere debet, secum admitteret, natura illa inexistens aliorum receptionem impediret, non intelligitur de receptione simpliciter, sed de receptione perfecta, & completa: hoc autem est receptio iudicatiua: amaritudo enim inexistens linguæ non impedit receptionem simpliciter aliorum saporum, sed iudicium, quia lingua amaritudine infecta non potest probè iudicare, & alios sapores persentire sicuti sunt, sed omnes iudicat vt amaros: propterea quòd natura illa inexistens adeò limitat, & afficit potentiam illam, vt quicquid recipitur in ea recipiatur per modum illius naturæ. Amplius animaduerte, quòd cum dicitur, quòd natura inexistens impedit receptionem completam, & iudiciariam, hoc intelligitur respectu aliorum, non respectu eiusdem naturæ secundum speciem, gratia exempli, amaritudo inexistens linguæ impedit receptionem iudicatiuam aliorum saporum,quoniam si offeratur dulce, non persentitur vt dulce, sed amaritudo illa non impedit receptionem perfectam & iudicium eiusdem amaritudinis secundum spe-

ciem si gustui offeratur, quoniam vt dicebatur supra habens aliquam naturam realiter potest recipere eandem secundum speciem intentionaliter. concludentes ergo vniuersam hanc resolutionem tribus propositionibus perstringimus: prima est, omne recipiens siuè realiter, siuè spiritaliter & secundum essentiam, & secundum existentiam denudatum esse debet ab omni ea natura quam recepturum est, & ad quam per se ordinatur: altera est hac, natura realiter, vel intentionaliter existens in recipiente spiritaliter non impedit receptionem eiusdem naturæ secundum speciem: tertia est, natura in recipiente realiter existens impedit receptionem simpliciter aliorum, in recipiente autem spiritaliter non impedit receptionem spiritalem simpliciter aliorum sed receptionem completam, & iudicatiuam: & in hoc sensu propositio ista ab Aristo. accepta fuit, quibus sic constitutis nunc Gandauensis rationes persoluamus, & ad primam cum dicebatur visus recipit omnes colores, & tamen non est ab omni colore denudatus, negatur secunda pars propositionis. ad probationem respondetur, quòd color bif. accipi potest, vno modo latè pro qualitate visibili vt etiam lucem comprehendit: alio modo propriè magis pro vt est qualitas resultans ex mixtione humidi cum opaco, tunc dicimus quòd quando Philosophus inquit, quòd omnia corpora colore participant, qui locus causa fuit erroris Gandauensis, accipit colorem primo modò, & hoc modo organum visus, quòd humor christallinus esse dicitur, coloratum dici potest, sed non est coloratum colore propriè dicto, sed potius lucidum est. Ad illam autem de tactu ita respondetur, quòd sensus tactus qui in mediocritate consistit, & temperie primarum qualitatum non recipit hanc temperiem, & ideò non est ab hac temperie denudatus, sed recipit excessus qualitatum, ideò ab his excessibus denudatus esse debet, & est. nam vt dicebatur superius, si recipiens fuerit omnium receptiuum ab omnibus simpliciter denudatum esse debet: si verò aliquorum, ab his denudatum esse debet, quorum naturaliter receptiuum est: cum igitur sensus tactus non recipit qualitates temperatas, sed solum excessus primarum qualitatum, ideò sensus tactus non debet esse denudatus a tota latitudine primarum qualitatum, sed solum ab excessibus earum, & hac circa propositionem istam dicta sint, nunc illud quod tertio loco à nobis propositum fuit, exequamur.

An

An demonstratio Auerrois in Com. 4. concludat intellectus immortalitatem.

VTAVIT Auer. demonstrationem illam quæ hac inniti tur propositione intellectus immortalitatem concludere, demonstratio verò eiusmodi est, recipiens denudatum esse debet à natura recepti, intellectus recipit omnes formas materiales, ergo denudatus est ab omnibus formis materialibus, ergo non est forma materialis, hancve Aristotelis demonstrationem fuisse affirmare non dubitauit, sed parcat mihi Auerroes primo ista non fuit Aristotelis demonstratio, vt ex superius declaratis satis conspicuum est: secundo non concludit intellectus immortalitatem, vt arbitratur, quòd ostendo perpendens limitationem illius maioris ab eo traditam in eo loco: limitans enim Auerroes propositionem illam, inquit, quòd illa maior propositio ità intelligenda est, quòd recipiens debet esse denudatum à natura recepti secundum speciem, non autem à natura sui generis: iam verò iuxta hanc propositionis limitationem concluditur solum intellectum esse alterius speciei à formis materialibus quas recipit, non autem alterius generis, quod clarissimè patebit si in manum accipiamus demonstrationem cum limitatione maioris, quæ huiusmodi est, recipiēs debet esse denudatū à natura recepti secundum speciem, non autē secūdum naturam generis: intellectus recipit omnes formas materiales, ergo intellectus est denudatus à formis materialibus secundum speciem, non autem secundum naturam generis: ratio itaque solum concludit quòd intellectus est denudatus à formis materialibus secundum naturam speciei, non autem secundum naturam generis: igitur intellectus erit in eodem genere materialitatis cum reliquis formis materialibus, quòd si demonstratio concluderet intellectum denudatum esse à formis materialibus secundum naturam generis vtpotè natura materialis, tunc denudatum esse à natura recepti alio modo acciperetur in maiore, & alio modo in conclusione: nam in maiore, vt glosat ipsemet Auerrò. accipitur denudatum esse à natura recepti secundum speciem, non autem à natura generis: in conclusione verò accipitur esse denudatum à natura recepti secundum genus, quia concludit intellectum non esse naturæ materialis, & ità denudatum à formis materialibus secundum naturam generis, non autem à natura speciei tantum: secundo si hæc demonstratio intellectus immortalitatem concluderet, ex eadem cogitatiuam immortalem, & immaterialem esse concludi posset hoc pacto, cogitatiua recipit omnes formas materiales, ergo est denudata ab omnibus formis materialibus, ergo non est materialis. antecedens probatur ex ipsomet Auerro. secundo de Anima 63. vbi inquit, quòd cogitatiua

quòd illa maior propositio ita intelligitur, quòd recipiens debet esse denudatum à natura recepti secundum speciem, potest tamen esse eiusdem generis: cum ergo intellectus intelligat formas immateriales concluditur solum quòd sit denudatus à formis immaterialibus secundum speciem, ita vt non sit eiusdem speciei cum formis immaterialibus: potest tamen esse eiusdem generis vtpote eiusdem naturæ immaterialis. ista inquam responsio nulla est, quoniam statim corruit demonstratio Auerrois, quia à pari dicam quòd intellectus recipit omnes formas materiales, & quòd solum est denudatus à formis materialibus secundum speciem, ita vt non sit eiusdem speciei cũ formis materialibus quas recipit, est tamen eiusdem generis, vtpote naturæ materialis, quare alterum duorum necessario fateri oportet, aut quòd demõstratio Auerrois solum concludat intellectum solum esse denudatum à formis materialibus secundum speciem, non autem secundum naturam generis, & ita non concludet propositum suum, aut si concludit quòd non solum sit denudatus à formis materialibus secundum naturam speciei, sed etiam secundum naturam generis, & materialitatis, per eandem rationem concludetur intellectum à formis immaterialibus denudatum esse non solum secundum naturã speciei, sed ẽt secundum naturam generis, & immaterialitatis, & ita neque erit materialis, neque immaterialis, vt nuper conclusum fuit. Zimara Auerroi maximè addictus, alio modo respondere conatus est theoremate 84. dicens quòd intellectus à formis materialibus denudatus esse debet non solum secundum naturam speciei, sed etiam secundum naturam generis & materialitatis, quia immaterialitas cognitionem impedit, à formis autem immaterialibus secundum naturam speciei solum denudatus esse debet, non autem secundum naturam generis, & immaterialitatis, quia immaterialitas cognitionem non impedit. Sed ista responsio nulla est, quia demonstratio Auerrois non concludit intellectum à formis materialibus & secundum speciem, & secundum genus denudatum esse ex hoc medio, quia materialitas impedit cognitionem, sed ex hoc quia recipiens debet esse denudatum à natura recepti: iam verò hoc medium non solum concludit de materialibus, sed etiam de immaterialibus, & proinde si ex hoc medio concludit intellectum denudatum esse à gradu naturæ materialis, ex eodem medio concludet denudatum esse à gradu naturæ immaterialis: quare uideo neque Auerroem, neque sectatores ipsius ex hoc nodo sese explicare posse, quod si quis est ex his maximis nostri temporis Philosophis qui Auerroem tueri velit, ipsum libenter audiam. Demonstratio itaque quam tantũ magnifacit Auer. ad concludendam intellectus immortalitatem nullum habet momentum. Illud quidem verum est, quòd ex illo principio posito in tex. 4. quod est intellectus omnia intelligit, ex quo deduxit intellectum nulli intelli-

telligibilium commixtum esse deducitur etiam in tex.6.non esse corpori mixtum, cum inquit, vnde rationabile est ipsum non esse corpori mixtum, quod quidem quomodo deducatur inferius explicabitur.

Vnde rationabile est ipsum non esse corpori mixtum, esset enim qualis calidus, aut frigidus, & organum haberet, nunc autem nullum est.

ONCLVSIO ista quæ ad humanæ mentis immortalitatem attinet ab Aristo. scribitur tertio libro de Anima contex.6. quem introducens Auerroes inquit, quòd cũ Philosophus in tex.4. primam rationem adduxisset ad probandum intellectum non esse corpori mixtum, in tex. 6. secundum rationem adducit ad eandem conclusionem probandã, quæ quidem Auer. sententia licet in hoc vera sit, quòd Aristotelis institutum est probare intellectum non esse corpori mixtum, hallucinatur tamen cum inquit Arist. in tex.4. demonstrare intellectum non esse corpori mixtum, & in tex.6. secundam rationem afferre ad idem probandum, quia vt aliàs à nobis ostensum fuit Aristoteles in tex.4. non demonstrauit intellectũ nõ esse corpori mixtum, sed non esse permixtum speciebus, & formis intelligibilibus, neque illud verum est in tex.6. secundam rationem afferre ad probandum intellectum non esse corpori mixtum, quoniam Philosophus inquit, [Vnde rationabile est] illa autem dictio, vnde, est dictio illatiua quæ ostendit conclusionem istam ex superioribus deduci, non autem noua ratione probari, ea propter dicendum est quòd cum Philosophus in tex.4. probasset intellectum nulli prorsus intelligibili mixtum esse, in tex.6. ex habitis in tex. 4. deducit intellectum non esse corpori mixtum, vnde aliud est immixtionis genus quod probauit in tex.4. & aliud quod probauit in tex.6. in tex. enim 4. probauit genus immixtionis respectu obiecti, in tex.6. vero respectu corporis. Cæterum cum ex superioribus conclusio ista deducatur, ex quibusnam deducatur considerandum est, dixere nonnulli conclusionem istam deduci ex ea conclusione, quæ demonstrata fuit in tex.4. quia videlicet intellectus formis intelligibilibus permixtus non est: deducunt autem hunc in modũ, quia cum intellectus formis intelligibilibus permixtus non sit, rationi consentaneum est, neque corpori permixtum esse, quia cum corpus intelligibile quoddam sit, si intellectus esset corpori mixtus, igitur alicui intelligibili mixtus esset atque ita non esset ab omnibus intelligibilibus denudatus, cuius oppositũ demonstratum fuit in tex.4. cum igitur formis intelligibilibus immixtus sit, corpori quoque immixtum esse oportet, sed istorum sententia falsa est, quia

ex hoc quòd intellectus formis intelligibilibus immixtus est, ipsum corpori, vt subiecto immixtum esse inferri minimè pōt, licèt inferri possit non esse mixtū corpori vt obiecto: si.n. omnibus intelligibilibus immixtus est, corpori quoque vt quoddā obiectum intelligibile est, immixtum esse necesse est, non tamen ex hoc inferri pōt esse corpori immixtum vt subiecto, quòd Arist. intendit in tex. 6. si quidem cum antecedenti stat oppositum consequentis: cogitatiua.n. nulli speciei sensibili, neque corpori vt obiecto permixta est, sed ab omnibus speciebus sensibilibus denudata est, & tamen corpori vt subiecto permixta est, quamobrem ex immixtione intellectus, à rebus intelligibilibus intellectum non esse corpori mixtum vt subiecto deduci minimè potest: non ergo propositio ista ex ea conclusione deducitur, vt dicunt: melius itaque dicendum est, propositionem istam deduci ex illo principio accepto in tex. 4. quod erat, Intellectus omnia intelligit, ex quo etiam deductum fuit, ipsum omnibus intelligibilibus immixtum esse, in hunc modum, Intellectus omnia intelligit, ergo omnibus intelligibilibus immixtus est, quia intus existens prohibet aliena, vndè quia intelligit omnia, rationabile est ipsum non esse corpori mixtum vt subiecto: deducitur autem conclusio ista ex illo principio in hunc modum, quia ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis: si enim esset corpori mixtus, non omnia intelligeret. probatur, quia si esset corpori mixtus, tunc esset qualis, calidus, aut frigidus, & organum haberet: si verò qualitatibus esset affectus, organumve haberet, ab excellenti intelligibili læderetur. probatur ex differentia assignata ab Aristo in tex. 7. inter sensum, & intellectum: sensus enim quia qualis est, & organum habet, læditur ab excellenti sensibili: intellectus verò cum non lædatur ab excellenti intelligibili organum non habet, quòd si qualis esset, & organum haberet sicut sensus læderetur ab excellenti intelligibili, sicut sensus læditur ab excellenti sensibili, si uerò læderetur ab excellenti intelligibili, non intelligeret omnia intelligibilia, sicut sensus, quia læditur ab excellenti sensibili non percipit omnia sensibilia, ergo de primo ad vltimum si intellectus esset corpori mixtus, non omnia intelligeret, atqui sancitum fuit in tex. 4. omnia intelligere, ergo à nullo læditur intelligibili, ergo non est qualis, nec organum habet, ergo non est corpori mixtus, & hunc in modum ex illo principio propositio ista deducitur. sed posteaquam explicauimus vnde, & quomodo propositio deducatur, consideremus prædicatū huius propositionis quid per esse immixtū corpori intelligat Arist. Scotus super quarta sententiarum sectione, Pomp. & qui Alex. tuentur partes. dixerunt Arist. per esse immixtum corpori, non intelligere non esse eductum de potentia materiæ, sed non esse organo alligatum, vt sensus sit, intellectus non est corpori mixtus, idest organo corporeo non alligatus. Sed ista expositio est ab Aristotele penitus aliena. quia Philosophus se-

cundo de Gener.animal.cap.3.ex hoc quòd mens non vtitur organo corporeo infert ipsam extrinsecus accedere, & non educi de potentia materiæ: inquit enim, sola mens extrinsecus accedit, quia eius actio non cõmunicat cum organo corporali, sicut per oppositum cęteræ animæ partes vt vegetalis, & sensitiua dicuntur intrinsecus innasci, educique de potentia materiæ, quoniam organo vtuntur corporeo, vt inter ambulandum pedibus, quòd si ex hoc medio termino quia mens (pro quocunque accipiatur mens, nunc.n.id nõ curo) non vtitur organo corporeo infertur ipsam non educi de potẽtia materiæ, sed extrinsecus accedere: igitur cum 3.de Anima contex.6.ex illo antecedenti quia intellectus organo non vtitur, infert non esse corpori mixtum, intelligi debet non esse eductum de potentia materiæ: vtrobiq; enim eadem rõ est, confirmatur, quia nunc agitur de summa nostrarũ rerum, videlicet de animi nostri immortalitate ex probatione qua vtitur Philosophus eodem contex.6.inquit enim, Si intellectus esset corpori mixtus, tunc esset qualis calidus, aut frigidus, sed non est qualis, calidus, aut frigidus, ergo non est corpori mixtus. scito primum quòd forma dicitur qualis calida, aut frigida quæ qualitatibus afficitur, & quæ temperamentum qualitatum insequitur: tunc sic arguitur, Intellectus per Arist. non est qualis, ergo non est eductus de potentia materiæ. probatur, quia ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis: nam si esset eductus de potentia materiæ esset qualis, calidus, aut frigidus, quia certum est quòd omnis forma materialis eductaq; de potentia materiæ qualitatibus corporeis afficitur, & temperamentum qualitatum insequitur: cum ergo intellectus non sit qualis, ergo non est eductus de potentia materiæ, ergo per esse corpori immixtum intelligit non esse deductum de gremio materiæ. si sic, igitur intellectus est æternus & immortalis. Sed illuc fortasse sese recipient Alexandri sectatores, vt dicant, quòd licet Aristotelis per immixtum esse intelligat non eductum ex materia, hoc tamen prædicatum non enunciatur de Anima intellectiua, sed de intellectu possibili, qui facultas est & potentia animæ intellectiuæ de secunda specie qualitatis: de hac enim dicitur immixtam esse corpori, & non eductã de materia, sed hoc summa dementia est: primò quidem, quia intellectus possibilis non est potentia de secunda specie qualitatis, quoniam hæc nil aliud est nisi agilitas seu facilitas ad agendum & patiendum, sicut impotentia nil aliud est nisi difficultas ad agendum & patiendum, vt declarauit Philosophus in libro cathegoriarum cap. proprio. iam verò intellectus possibilis non dicitur facilitas ad intelligendum, sed principium dicitur intelligendi ab Aristo. ergo non est potentia & qualitas de secunda specie, sed est ipsamet anima intellectiua vt potentia intelligibilia, præterea si illud prædicatum enunciaretur non de anima intellectiua, sed de potentia & qualitate ipsius

sius, tunc Philosophus non satisfecisset propositæ intentioni, in primo de Anima contex. 3. vbi proponens quod sibi considerandum esset, inquit, inquirimus enim substantiam, & naturam animæ, & eius proprietates. & similiter secundo libro contex. 33. inquit, oportet autem dicere quid vnumquodque ipsorum sit, vt quid vegetatiuum, quid sensitiuum, & quid intellectiuũ: iam verò si Aristoteles hoc prædicatum non de substantia animæ intellectiuæ, sed de eius potentia, & facultate demonstraret: igitur neque substantiã animæ considerasset, neque substantiæ proprietates explicasset, vt proposuit, quamobrem immixtum non de potentia, sed de substantia demonstrari dicendum est, neque eo confugere possunt, vt dicant id probari de intellectũ agente, tum quia de eo probat immixtum esse quem definiuit in 5. tex. hic autem possibilis est, tum quia hactenus non probauit dari intellectum agentem, sed illum probat in 17. contex. quare intellectus noster non est corpori mixtus, nec eductus de potentia materiæ, igitur æternus est & immortalis: & hic est vnus locus, in quo tam clarè, quam quòd clarissimè Aristoteles animi nostri immortalitatem ostendit, quam etiam veritatem confirmauit Aristoteles secundo de animal. gener. cap. 3. vbi inquit, Restat igitur vt sola mens extrinsecus accedat, solaque diuina sit, nihil enim cum eius actioni communicat actio corporalis. nec me latet Alexandrum, eiusque sectatores, cum ad hunc locum perueniunt ex eo sese explicare nõ posse, Alexander locum illum exponit de intellectu agente, ita vt mens quæ est subiectum propositionis supponat pro intellectu agente, qui secundũ ipsum Deus est. Sed responsio ista non est digna summo illo Philosopho, qui Aristotelis dicta diligenter perpendere solitus est, nam conclusio illa est determinatio illius dubitationis quæ superius ab Arist. proposita fuit: hæc autẽ fuit, an oẽs aĩæ intrinsecus innascantur, vel oẽs extrinsecus accedant, vel aliquæ intrinsecus, aliquæ verò extrinsecus accedant, iã vero sub hac dubitatione nõ continetur intellectus agẽs, & Deus Opt. quia nemo est qui ambigat an Deus ex semine innascatur, vel non: ergo solutio non potest esse de intellectu agente ad quem creberrimè confugit Alex. præterea esto quòd mens accipiatur pro intellectu agente ratio quæ probat mentẽ non educi de potentia seminis, sed extrinsecus accedere, eadẽ probat de intellectu humano, probat Arist. hac rõne mentem extrinsecus accedere, Mens inter operãdum non vtitur organo corporali sicut cæteræ animæ vires: ergo Mens extrinsecus accedit, & è virtute seminis nõ innascitur: iam verò anima intellectiua in operando non vtitur organo corporali, vt declarauit Philosophus tertio de Anima contex. 6. & 7. igitur anima intellectiua extrinsecus accedit, & ex semine non traducitur: & si ex eo medio termino concluditur intellectum agentem non educi ex semine, concluditur etiam de anima intelle-

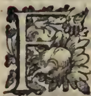
tellectiua, ea propter Simon Portius sectator Alexandri aliter locum illum exposuit dicens, quòd non intelligitur de substantia animæ intellectiuæ, sed de actu secundo, & de operatione ipsius, ita vt sensus sit, Mens quo ad actum secundum extrinsecus accedit, quia intelligere quòd est operatio intellectus dependet ab extrinseco vt ab intelligibili, & ab agente, sed responsio ista ab Aristotelis sententia longius abest, quia dubitatio ab Arist. proposita non fuit de operatione intellectus an educatur ex semine, vel non, sed de substantia partium animæ: igitur & solutio est de substantia animæ. cum ergo dicit, sola mens extrinsecus accedit, subiectum propositionis supponit pro substantia animæ intellectiuæ, non autem pro actu secundo, & operatione ipsius, præterea cum Aristoteles probet illam conclusionem ex hoc medio, quia eius operatio non communicat cum organo corporeo, si propositio illa intelligeretur quo ad actum secundum, igitur operatio sensitiuæ quia communicat cum organo corporeo non esset ab extrinseco, & ab obiecto sensibili, quod dici minimè potest. & si operatio sensus æquè ac operatio intellectus ab eiusdem pendet obiecto extrinseco, quo pacto effugiet Portius quin etiam sensus accedat, quod tamen negat Arist. in eo loco, ea propter nonnulli alij locum illum aliter interpretati sunt, dicentes vtique sermonem esse de substantia animæ intellectiuæ, sed cum Philosophus inquit, quòd mens extrinsecus accedit, non intelligit quòd reuera extrinsecus accedat, quia intellectus vna cum reliquis animæ viribus è virtute seminis mediantibus qualitatibus, ab agente particulari educitur, sed intelligit secundum apparentiam, quia comparando intellectum cum alendi, sentiendique anima, in eius ortu parum, aut nihil primarum qualitatum, materialisque causæ apparet, & proinde extrinsecus accedere videtur, sed planè constat solutionem istam, fugam potius quandam esse, quàm philosophicam responsionem, quia quotiescunque sunt duæ propositiones de eodem prædicato quarum altera est negatiua, & altera affirmatiua, sicut prædicatum negatur in vna, ita affirmatur in altera: sed ibi ab Aristotele duæ istæ propositiones accipiuntur de eodem prædicato, quarum vna est negatiua, & altera affirmatiua: inquit enim vegetalis, sentiensque anima non extrinsecus in semina & conceptus accedunt. Mens extrinsecus accedit, ergo sicut illud prædicatum quod est extrinsecus accedere negatur de vegetali, & sentiente, ita affirmatur de mente & intellectu. sed negatur de illis secũdum veritatẽ, ergo secundũ ueritatẽ affirmatur de intellectu. postremò considero probationem illius conclusionis: probat enim Philosophus conclusionem hoc pacto, Mens sola extrinsecus accedit, quia eius operatio non communicat cum corpore, iam verò forma illa cuius operatio non communicat cum organo corporali non est educta de materia, sicuti per oppositum forma cuius operatio

ratio communicat cum organo corporeo educta est de materia: ex hoc enim medio probat Aristotel. alendi, sentiendique animam ex semine traduci, quia earum actio communicat cum organo corporali, atqui operatio intellectus nostri non communicat cum organo corporali: hæc est Aristotelis ea in parte, quam item non probauit, sed accepit vt declaratam tertio de Anima contex. septimo: igitur intellectus secundum veritatem non educitur de potentia materiæ, sed sola inter animæ partes, quæ nobis insunt extrinsecus accedit, solaque diuina habetur, quam ob rem & vnus & alter locus ex quibus Alexander, & qui eum sunt insequuti, sæpe explicare non potuerunt, nos apertissimè commonefaciunt ratam, firmamque Aristotelis extitisse sententiam, quod anima intellectiua abstracta sit à materia, atque ita æterna, & immortalis, quam veritatem demonstrauit Aristoteles tum quia omnia cognoscit, tum quia eius operatio non communicat cum instrumento corporeo, licet secundum contineatur in primo, quia ex eo quòd omnia cognoscit & intelligit, cognouit intellectum non uti instrumento corporeo, ex quo percepit ipsum non esse cum corpore mixtum, ex quo sequebatur interesse inter ipsum, & alias animæ partes, quæ erant cum corpore mixtæ, siquidem organo, & instrumento vterentur corporeo, & huiusmodi independentia operationis facit ad æternitatem sicut per oppositum dependentia tollit æternitatem sicut in vegetali, sentienteque anima: & licet intellectus dependeat à phantasmate, quia corpori coniunctus sine ope phantasmatum nunquam intelligere valet, quicquid comminiscantur Simplicius & Auerroes, huiusmodi tamen dependentia non tollit intellectus æternitatem, sed solum separabilitatem à corpore vniuersaliter, licet ab hoc & ab illo corpore separetur, & hunc in modum intelligitur illa Aristotelis consequentia, Si intellectus non habet opus proprium, sed inter operandum indiget ope phantasiæ, igitur non est à corpore separabilis, non quidem quòd mortalis sit, sed quod à corpore simpliciter, & vniuersaliter separari non potest, licet ab hoc & ab illo corpore separetur, vnde non possum non valde Pomponatium admirari, qui tenuit intellectum in opere suo non dependere ab instrumento corporeo, dependere tamen à phantasmate, & proinde mortalem, & corruptibilem esse, cum tamen Aristoteles secundo illo de Animal. Generatione cap. tertio ex independentia operationis ab organo corporeo probauerit mentem extrinsecus accedere, & non traduci de potentia seminis, & per oppositum alentem sentientemque partes, quia in opere suo dependent ab organo corporeo è uirtute seminis traduci: si itaque intellectus humanus non vtitur organo corporeo, non video quomodo affirmare queat mortalem esse, licet à phantasmate dependeat. Cæterum hoc

in

in loco vna dubitatio persoluenda est, nam superius dictum est Aristotelem in text. 6. demonstrasse intellectum immixtum esse, & abstractum à corpore ex hoc medio, quia omnia intelligit: si enim hoc verum esset, sequeretur, quòd substantiæ abstractæ alia via quàm via motus demonstrari valerent, quod falsum est: quia vt inquit Auerro. in vltimo Comment. primi Phisic. ad probandum substantias abstractas non est alia uia quam via motus, nec vnquam Philosophus alia via vsus est. respondetur, quòd intellectũ abstractum esse probatur eo medio quo dictum est. cum autem dicitur, ergo substantiæ separatæ alio medio probari possunt quàm via motus, conceditur, quia intellectus humanus non est principium motus, & dato quod sit principium motus, non mouet motu æterno. ad Auerro. authoritatem dicimus, quòd illa propositio non intelligitur de quacunque substantia abstracta, sed solum intelligitur, & veritatem habet de substantijs separatis, quæ cęlestis corporis motrices sunt: hæ enim alia via probari non possunt quam via motus, qua via vbique vsus est Aristoteles: ex intellectione autem probari non possunt, quia conspicuum non est an intelligentes sint, sed hoc probatur ex eo, quia abstractæ sunt, quòd autem abstractæ sint ex motus æternitate probatur, & hæc dicta sint.

In omni intelligentia, quæ intelligit aliud reperitur aliquid simile materię, & aliquid simile formę, & nulla libera est à potentia nisi prima forma, in qua essentia eius est quiditas eius, alię verò diuersantur in essentia, & quiditate quo quo modo.

VIT hæc Auerrois sententia tertio de Anima Comm. 5. in sol. 3. quæstionis, quæ quoniam summè peripatetica est, & à paucis intellecta, eam dilucidare decreui, & quia duo potissimum continet dicta, alterum est, quòd in omni intelligentia citrà primam reperitur aliquid simile materiæ, & aliquid simile formæ: reliquum verò quòd in prima intelligentia essentia eius est quiditas eius, in alijs verò essentia à quiditate quo quo modo diuersa est: ideo & vnum, & alterum explicabitur: & quo ad primum Zimara in Theoremate 40. & omnes ferè qui hunc locum interpretati sunt, dixerunt Auerroem per simile materiæ, & simile formæ nil aliud intelligere nisi compositionem ex priuatiuo & positiuo: nam cum intelligentiæ omnes recedant, ac dilabantur à perfectione primæ, quia nulla intelligentia præter primam continet totam perfectionis plenitudinem, quæ in latitudine

entis reperiri potest. licet vnaquęque eam contineat perfectionem, quę sibi conuenire potest, in illis defectus quidam perfectionis adinuenitur, qui priuatio, & potentia dicitur: & quoniam huiusmodi potentia nihil reale dicit in illis, quia in eis nihil est verè possibile. propterea non significat veram materiam, sed aliquid simile materię, & quoniam in eis est sua met essentia, quæ forma est realis & positiua, ideo in illis reperitur compositio ex priuatiuo, & positiuo, quorum alterum est simile materiæ, reliquum verò simile formæ.

Dilucidatio.

SED licet sententia ista in se verissima sit, non tamen est ad mentem Auerrois in hoc loco, quia Auer. per simile materiæ non intelligit priuationem, & defectum illum perfectionis, & per simile formæ essentiam ipsius intelligentiæ, sed per simile materiæ intelligit naturam positiuam perfectibilem, & receptiuam perfectionis: per simile autem formæ obiectum ipsum intelligibile, & naturam perficientem. & quòd hoc verum sit, probatur ex his quæ paulò superius in eodem commentario scribit, quæ huiusmodi sunt, Continuatio igitur intellectus cum homine impossibile est, vt sit nisi per continuationem alterius istarum duarum partium cum eo, scilicet partis, quæ est quasi materia, & partis quæ est quasi forma. & exponens quid per isthæc intelligat, inquit, pars quæ est quasi materia est intellectus, intentiones autem imaginatæ sunt quasi forma. igitur per simile materiæ intelligit substantiam realem, & obiecti intelligibilis receptiuam, quod etiam ex eodem confirmari potest in Com. 14. eiusdem libri, vbi tandem sententiam repetens sic inquit, Et fuit possibile vt intelligentiæ abstractę perficerent se adinuicem, & si non ne quidem possibile esset vt illic intelligeretur recipiens, & receptibile perficiens & perfectibile, vndè videmus quòd illud quod est liberatum ab hac natura est, primum intelligens, ex quibus locis Auerrois iam satis patet quòd Auer. per simile materię nil aliud intelligit nisi naturam perfectibilem, & substantiam intelligentem, & per simile formæ naturam perficientem, & obiectum intelligibile. & per consequens compositionem ex positiuo, & positiuo, non quidem secundum esse reale, sed secundum esse intentionale: quia enim intelligens natura perfectibilis est, perfectibile autem simile materiæ est, & similiter quia obiectum intelligibile habet rationem perficientis, perficiens autem simile formę est: ideò substantia intelligens est similis materię, & obiectum intelligibile est simile formæ. & hoc pacto Deus opt. dicitur esse forma intelligentiarum quatenus est obiectum intelligibile, & dicitur forma assistens, & similiter vna intelligentia dicitur forma quatenus est obiectum intelligibile respectu alterius, & hoc est quod voluit Auer. 2. Cæ.

Com.

Com. 3. cum dicit ex intelligentia & orbe fit vnum, sed secundum dispositionem magis diminutam quam sit compositio, & vnio ex abstracto, & abstracto: hæc autem est compositio, & vnio ex intellectu & intelligibili vt seipsum declarauit 12. Met. Com. 51. vbi inquit, & cum fuerit aliquod genus intelligentiarum, quod distinguitur in compositione ex intellectu & intelligibili, nobilius est illud quòd est minoris compositionis in illo genere &c. vndè Auerrois dicta adinuicem ità conferamus, in omni intelligentia citrà primam reperitur compositio ex simili materia, & simili formæ: hæc autem, vt inquit, in 14. est ex perficiente & perfectibili, ista verò ex secundo Cœli 3. est ex abstracto & abstracto, talis verò ex 12. Met. 51. est ex intellectu & intelligibili, ergo de primo ad vltimum, compositio, quæ reperitur in omni intelligentia citrà primam ex simili materia, & simili formæ est ex intellectu & intelligibili, & hic est maximus, & supremus vnionis gradus, quia in hoc recipiēs fit quo quo modo receptibile & intelligens intelligibile, & vtrumque indiuisibile est, cum vtrumque abstractum sit, ex quibus fit maximè indiuisibile, & per consequens maximè vnum. à qua compositione libera & immunis est prima intelligentia, quia cum ab alieno obiecto intelligibili minimè perfectibilis sit in ea non reperitur potentia perfectibilis, & id quod est simile materiæ, sicut in alijs intelligentijs, sed in ea solum reperitur id quod est simile formæ, & hoc est quod subdit Auerroes, & ideo sola prima intelligentia quia ab obiecto extrinseco minimè perficitur, libera & soluta est à potentia, idest ab hac natura perfectibili quæ potentiæ, & materiæ persimilis est. hinc infert Auerroes secundum dictum quod explicandum est.

In prima forma essentia eius est quiditas eius, in alijs verò essentia à quiditate quo quo modo diuersa est.

OC secundum Auerrois dictum exponens Zimara Theoremate superius citato, inquit, quòd sicut in generabilibus et corruptibilibus essentia distinguitur à quiditate propter materiam, quæ non attinet ad quiditatem, ità in omni intelligentia citrà primam quiditas distinguitur ab essentia per simile materiæ, & defectū perfectionis. in prima verò quia nec reperitur materia, nec simile materiæ, & defectus aliquis perfectionis nō differt essentia à quiditate sed est absolute quiditas, & purissimus actus: hæc Zimara. sed parcat mihi bonus iste vir Auerroem non intellexit, quia sicut Auer. per potentiam & simile materiæ non intellexit priuationem, & defectum perfectionis, sed naturam realem, ac positiuam: ità cum inquit, quòd in omni intelligentia citrà primam essencia & quiditas distinguatur per potentiam

tiæ,& simile materiæ,non intelligit,quòd distinguantur per priuationem perfectionis, & quòd in Deo Opt.idem sunt quiditas & essentia, quia in ea non reperitur hic perfectionis defectus.

Dilucidatio.

AFFERAMUS ergo nos veram expositionem,& pro intelligentia aduertendum,quòd apud Auerroem quiditas & essentia distinguntur,nam quiditas solum forma est,essentia verò habens formã: sciendum præterea quod intelligentiæ bif.considerari possunt,vno modo secũdum se,& propriam naturam:alio modo vt dicunt compositionem,& aggregatum ex intellectu,& intelligibili:tunc dicendum est,quòd si primo modo considerentur non distinguitur essentia vel habens quiditatem á quiditate, quoniam sunt puri actus,ac simplices quiditates, nec in illis aliquid reperitur quod sit extra quiditatem quemadmodum nec in prima,vt habet Aristoteles tertio de Anima contex.9.vbi sic inquit,In quibusdam verò vt in substantijs separatis idem est caro,& carni esse, idest quiditas,& habens quiditatem,quem locum exponens Auer.inquit,causa propter quam hæ duę intentiones non inueniuntur in omnibus entibus est, quòd quiditas & essentia in omnibus simplicibus sunt idem,verbi gr̃a.quòd esse carnis & caro idẽ sunt, quia intentio carnis in eis non est in materia ex qua oritur diuersitas inter quiditatem,& habens quiditatem, hæc Auer.Si verò secundo modo considerentur,distinguitur essentia,& habens quiditatem in illis à quiditate.quoniam habens quiditatem est aggregatum ex natura intelligente, & obiecto intellecto,vt ex secunda intelligentia intelligente, & prima intellecta,quiditas verò est obiectum intelligibile vt prima intelligentia,quæ cũ sit similis formæ habet rationem quiditatis, iam verò aggregatum illud quod est habens quiditatem distinguitur ab obiecto intelligibili, & per consequens à quiditate, quia non totum illud aggregatum est obiectum intelligibile,vtpote non est prima intelligentia intellecta,quoniam includit secundam intelligentiam intelligentem vt simile materiæ, quæ distinguitur à prima intellecta vt simili formæ,& quiditati, & sicut in generabilibus & corruptibilibus habens quiditatem distinguitur à quiditate, quoniam includit aliquid quod distinguitur à quiditate vtpote materiam,quæ à quiditate diuersa est,vt inquit Philosophus eodem 3.de Anima contex.9.ita in his aggregatum illud & habens quiditatem distinguitur à quiditate, vt ab obiecto intellecto: quoniam in se includit aliquid simile materiæ, vt substantiam intelligentem, quæ diuersa est ab obiecto intellecto, quod est simile quiditati: dixit autem Auerroes [quoquomodo] quia cum talis compositio non sit realis,sed secundum rationem, & esse spiritale,ita diuersitas solum est secundum rationem:prima verò intelligentia quoniam non perficitur

ab obiecto extrinseco, ideo non reperitur aliquid quod sit simile formæ, aut quiditas quæ à sua essentia diuersa sit, sed quoniam à seipsa beatur, ac perficitur, ideò suamet essentia est sua quiditas, & propterea simpliciter, & omnibus modis in prima intelligentia essentia eius est quiditas eius, cæteræ vero intelligentiæ quoniam perficiuntur à prima dum intelligitur tanquam ab extrinseca quiditate, proptcrea in illis essentia dicitur esse quo quo modo diuersa à quiditate. & hæc est vera, & germana Auerrois sententia, & Aristoteli maximè consentanea, an verò in illis realis aliqua compositio reperiatur dubium est.

An in substantijs à materia separatis realis aliqua compositio reperiatur.

BEATVS *Doctor in prima parte summæ, q.3 .art.4. & in secundo contra Gentes, de Aristotel. sententia tenuit, quòd in omni intelligentia citrà primam reperitur compositio ex esse, & essentia, quæ in eis realiter distinguntur: & quoniam essentia se habet vt potentia, esse verò se habet vt actus, & complementum: ideò tenuit, quòd in omni intelligentia à prima sit compositio realis ex potentia & actu, & ex positiuo & positiuo. ex altera parte Scotus 2. sent. libro dist. 3. q.7. voluit in omni intelligentia à prima reperiri compositionem realem ex quiditate, & differentia indiuiduali super addita contrahente quiditatem ad esse indiuiduum & singulare, non tanquam ex re & re, sed vt ex realitate & realitate, vt alibi à nobis declaratum fuit, sed vtraque sententia falsa est, & ab Aristotele aliena, quia si in diuinis illis mentibus realis compositio reperiretur, sequeretur, quòd in eis non esset idem quiditas, & habens quiditatē aduersus Aristotelem tertio de Anima contex.9. vbi inquit, quòd in quibusdam idem est caro, & carni esse: hoc est quiditas, & habens quiditatem, per ly Quædam intelligens substantias separatas, vt extat communis interpretum sententia, quòd ex eo etiam patere potest, quoniam accipit ly Quædam prout sunt cōtradistincta à Naturalibus, & Mathematicis, in quibus inquit, quòd aliud est quiditas, & aliud habens quiditatem, prout etiam probat in contex.11. sed hæc sunt substantiæ separatæ, itaque per ea in quibus idem inquit, esse quiditatem, & habens quiditatem, intelligit substantias separatas. consequentia conspicua est, quoniam si in illis reperiretur compositio ex esse, & essentia quiditate, & differentia indiuiduali super addita quiditati, igitur in illis reperitur aliquid quod est extra quiditatem, & per consequens non est idem quiditas cum habente quiditatem, sicut*

cut enim in materialibus quiditas distinguitur ab habente quiditatem, quoniam hoc includit aliquid præter quiditatem, ita si in illis aliquid præter quiditatem reperiretur, non erit idem quiditas cum habente quiditatem: quod cum falsum sit, falsum etiam erit ex quo sequitur, videlicet in illis reperiri cõpositionem ex esse, & essentia, vel ex essentia & differentia indiuiduali, quæ ab essentia distinguatur. quòd etiam confirmatur ex Aristote. 12. Met. contex. 30. vbi probauit, quòd substantia abstracta sit actus purus: cum autem substantia abstracta, quæ est subiectum illius propositionis, accipiatur pro substantia abstracta in genere, vt à nobis probatum fuit in disp. de principio indiuiduationis substantiarum separatarum, quæritur, cum probat quod sit actus purus, aut intelligit quòd sit actus purus simpliciter, & libera ab omni compositione reali, & esse & essentiæ, & essentiæ & differentiæ indiuidualis, aut intelligit, quòd sit actus puru, s hoc est libera à compositione materiæ & formæ: si primum, ergo qualibet intelligentia libera est à qualibet compositione reali: si secundum dicatur, cum ibi sermo sit de substantia abstracta in genere vt etiam Deus optimus comprehenditur: ergo nulla substantia separata erit libera à cõpositione esse & essentiæ, & realitatis, & realitatis, & ità neque Deus opt. ab hac compositione immunis erit, cuius oppositum tenent ipsi, atque tenendum est. quarè alterum duorum dicendum erit, aut quòd omnis intelligentia ab omni compositione reali sit libera, atque soluta, aut quòd in Deo optimo sit aliqua compositio realis, quòd cum minimè dici possit, primum necessariò dicendum erit.

Dilucidatio.

QVAMOBREM de Aristotelis sententia statuendum est, quòd in substantijs separatis nulla realis compositio reperitur, sed sunt puri actus, simplicesque quiditates. cæterum Zimara licet hac in re nobiscum quoque sentiat, voluit tamen, vt legitur Theoremate illo 40. quòd in anima intellectiua quę abstracta est à materia, sit compositio realis ex intellectu possibili, & intellectu agente, tanquam ex duabus partibus essentialibus realiter distinctis, animam intellectiuam constituentibus, motus Aristotelis authoritate tertio de Anima contex. 17. vbi statuit in anima intellectiua has duas differentias adinueniri intellectum possibilem, & intellectum agentem: cuius etiam sententiæ fuerunt Gandauensis tertio de Anima, & Antonius Mirandulanus in libro de Monomachia libro 11. sect. 19. Sed horum opinio ab Aristotele dissentit, quia vt supra dictum fuit, Aristoteles probauit quòd substantia abstracta sit actus purus, & libera ab omni compositione reali: iam verò sub substantia abstracta, quæ est membrum eiusdem

substantiam contradistinctum à substantia sensibili caduca, & æterna, vt habetur in contex. 29. continetur etiam Anima intellectiua, quamobrem anima intellectiua erit libera ab omni compositione reali, nec sibi quicquam fanet contextus ille 17. tertij de Anima, quia Aristoteles non appellauit intellectum possibilem, & agentem partes animæ intellectiuæ, cum alioquin nomen partis sibi maximè familiare esset, sed appellauit differentias, quarum altera se habet vt materia, & altera vt agens: prætereà neque ex illa demonstratione Aristotelis concludi potest intellectum possibilem, & agentem esse partes constituentes animam intellectiuam, quoniam Aristo. ità ratiocinatur, sicut in omni natura datur vnum vt materia propria vnicuique generi, & alterum vt agens quod se habet vt ars ad materiam, ità & in anima intellectiua necesse est has duas differentias reperiri, quarum altera se habeat vt materia, & altera vt agens: vult ergo Philosophus quòd intellectus agens se habeat in anima intellectiua sicut se habet agens in naturalibus, & artefactis, iam verò agens in naturalibus non est pars quæ cum materia constituat rem naturalem, neque ars quæ cum materia constituat rem artificialem, igitur neque intellectus agens in anima intellectiua habet rationem partis formalis cum alio essentiam animæ constituentis, quare non video quomodo vir iste ex hoc contex. colligere velit intellectum agentem cum possibili habere rationem partis essentialis constituentis animam intellectiuam, cum potius ex eo oppositum colligatur. de Aristotelis itaque sententia dicendum est, quòd in anima intellectiua non reperitur aliqua compositio realis, sicut neque in alijs substantijs separatis, & licet in anima intellectiua reperiantur intellectus possibilis, & agens, hi non sunt partes animæ intellectiuæ, sed sunt modi, gradus, vel differentiæ animæ intellectiuæ: hæc enim vt caret intelligibilibus, & potentia est ad illa dicitur possibilis, & se habet vt materia: cum verò singula facta est, habet alium modum, vel alium gradu perfectiorem, & dicitur in actu primo, vel in habitu: habet & alium gradum perfectiorem, ut agens, nam inquantum abstrahit naturam à conditionibus particularibus, quod mea quidem sententia nil aliud est nisi quatenus intelligit naturam illam non intelligendo conditiones particulares, dicitur abstrahens, & agens: nam quemadmodum & in Geometra carere, & priuatum esse habitu Geometriæ, habere actu habitum Geometriæ, & illum non contemplari, tandem illum contemplari sunt gradus & modi ipsius Geometræ, ità carere intelligibilibus quod correspondet Geometræ non habenti Geometriam, esse singula factam & actu præditam intelligibilibus, quòd correspondet Geometræ habenti Geometriam, & non contemplanti, esse agens, quod correspondet Geometræ contemplanti, sunt modi, gradus, & differentiæ animæ intellectiuæ, quæ non faciunt aliud, sed alteratum, de quibus differentijs agere proposuit Aristoteles

les

les in co tex. primo tertij de Anima cum dixit, considerandum est, quam differentiam habeat, non quidem à sensitiua, vt communis extat opinio, sed in se, & hanc differentiam exequitur in processu: declarat enim quòd alia differentia est vt potentia, & alia vt agens, alia vt speculatiua, alia verò vt practica: quæ quidem differentiæ, & gradus non reperiuntur in alijs substantijs separatis, quia in illis non reperitur ille intelligendi modus qui per abstractionem fit à fantasmatibus sicut in anima intellectiua, & hoc pacto anima intellectiua dicitur esse natura Angelica, & cæteris substantijs separatis, non quidem per compositionem realem, vt sentiunt isti, sed quia hos gradus & modos includit qui in illis non reperiuntur. Vndè inter substantias separatas talis erit ordo: in primis enim est Deus optim. qui cum omnium perfectionum sit plenitudo caret compositione ex priuatiuo, & positiuo: & quoniam non est perfectibilis ab alieno obiecto, propterea caret compositione ex perficiente, & perfectibili, & ex intelligente & intelligibili: cæteræ verò supra animam intellectiuam quoniam cadunt, à perfectione primæ, compositionem includunt ex priuatiuo, & positiuo, & quoniam perficiuntur à prima vt ab obiecto intelligibili, ideò compositionẽ includunt ex perficiente & perfectibili, vel ex intellectu, & intelligibili: quoniam verò non intelligunt per abstractionem, & per speciem vt humana mens, ideò in illis non necesse fuit has differentias, hosvè modos adinueniri, & si quandoque inuenies Auerroem dicentem in substantijs separatis reperiri intellectum possibilem & agentem, id non intelligas propriè, & ex parte intellectus, quoniam intellectus substantiarum separatarum non indiget ratione agentis & abstrahentis cum non intelligat per abstractionem, sed per intellectum possibilem intelligit substantiam intelligentem, quæ quatenus intelligit aliud, & perficitur ab obiecto intellecto, dicitur intellectus possibilis, & similis materię. per intellectum autem agentem intelligit obiectum intelligibile, nam prima intelligentia prout est obiectum intelligibile respectu aliarum intelligentiarum dicitur intellectus agens respectu ipsarum: quatenus enim ab alijs intelligitur perficit illas, atque illuminat: omnis enim cognitio illuminatio quædam est, & sub hac ratione dicitur intellectus agens ab Auerro. & similis formę vt supra declaratum, sed non reperitur intellectus agens propriè & ex parte intelligentis: anima verò intellectiua quoniam dilabitur à perfectione primæ, & aliarum, propterea compositionem includit ex priuatiuo & positiuo: quoniam verò perficitur & à superioribus & inferioribus intelligibilibus, ideo includit & secundum gradũ compositionis ex perficiẽte et perfectibili, vel ex intellectu & intelligibili, quoniã verò per abstractionem, & speciem intelligit, ideò includit alium compositionis gradum, vt ex modo & modo, & ex quibusdam differentijs vt ex natura possibilis, & agentis;

secun-

secundum quas differentias, & modos Animam intellectiuam considerauit Aristoteles in tertio libro de Anima: & hoc modo Anima intellectiua dicitur compositior quàm cæteræ substantiæ separatæ: & hęc fuit Aristotelis sententia, pariter & Commentatoris si eius principia consideremus, quorum cum illud vnum fuerit, Omne compositum est nouum, ideo illud sequenti cap. perpendemus.

Omne compositum est nouum, & possibile.

PROPOSITIO *ista fuit Auerrois 12. Met. 39. & tertia in Algazelem disp. sol. 19. dubij. quæ licet ab alijs animaduersa sit, non tamen rectè intellecta fuit. Gandauensis tertio de Anima quæst. 28. Zim. theor. 39. & recentiores nonnulli propositionem istam exponentes, dixerunt, quòd omne compositum ex principijs transmutabilibus vt ex materia quæ est potentia contradictionis, & forma transmutabili est nouum, & possibile: quod verò compositum non est ex principijs transmutabilibus vt cælum, & anima intellectiua non sunt noua neque possibilia secundum substantiam. sed expositio ista falsa est, & ab Auerro. aliena, quia Auer. tertia illa disp. limitans propositionem illam Algazelis, quæ erat quòd omne causatum est possibile, & nouum; inquit, quòd ista propositio non verificatur nisi in causato composito: impossibile est enim, inquit, inuenire quid cōpositum æternum, sed quodlibet est possibile, & nouum: Auerroes accipit compositum non vt contradistinguitur ab alio composito non ex principijs transmutabilibus, sed prout distinguitur à causato simplici: Algazel enim quem secutus est Auicennas existimauit quòd omne causatum quod sufficienter diuiditur per simplex & compositum, esset sui natura possibile & corruptibile, & aliunde nancisceretur æternitatem. Auerro. autem perstrinxit propositionem istam, dicens, sed id quod posuit quòd omne causatum est possibile non verificatur nisi in causato composito, quod nequit esse æternum: accipit itaque Auer. causatum compositum vt contradistinguitur à causato simplici, & de hoc illud possibile, nouumque vult verificari quod secundum Algazelem verificabatur de omni causato, hoc autem est possibile & nouum secundum substantiam, igitur vult quòd omne causatum compositum quod non est simplex sit possibile & nouum secundum substantiam. malè itaque ab ipsis perstringitur propositio ad compositum ex principijs transmutabilibus, preterea si eorum expositio vera esset, tunc ratio Auer. 12. Met. 39. nihil concluderet contra Saracenos: ibi enim inuehitur Auer. contra Saracenos. ex secta Mohanzelæ, vt ex ipsomet colligitur tertia disp. sol. 18. dubij,*

bij, qui primam intelligentiam ex tribus substantijs nempè ex substantia Auerrois, sapientiæ, & vitæ compositam asseruerunt, siquidem hæc acciden tia esse, & dispositiones superadditas suæ essentiæ minimè voluerunt, & ita argumentatur. Omne compositum est nouum. prima intelligentia est composita, ergo noua, nouitate inquam substantiæ, vt ostendunt verba sequentia, quæ huiusmodi sunt, nisi dicant aliqua componi per se: & si per se componantur tunc extraherentur de potentia ad actum, per se. quibus uerbis ostendit compositum extrahi de potentia ad actum, & ita secundum substantiam nouum esse. iam verò si illa maior propositio intelligatur de composito ex actu & potentia contradictionis, & ex principijs transmutabilibus, cum veteres illi huiusmodi compositionem in Deo minimè ponant, sed maximè diuersam, non sequitur quòd in Deo sit aliqua nouitas, ita quòd cum dicitur, omne cōpositū est nouū, verū est ex principijs transmutabilibus: modo dicent Saraceni prima intelligētia nō est cōposita ex principijs trāsmutabilibus, & propterea non sequitur quòd sit noua, instantiam istam animaduertit Zimara, & in hunc modum respondet, dicēs, quòd veteres illi potentiam oontradictionis in Deo ponebant atque materiam primam, si quidem substantiam numeratam esse asserebant, sed numeratio in substantia non fit nisi per materiam vt primo de sub. orbis. & prima disp. sol. 7. dubij, quare cum substantiam numeratam ponerent quæ à materia cum quantitate proficiscitur, igitur in Deo materiam primam, & consequenter contradictionis potentiam posuerunt, sed vir iste cum illud asserit quòd veteres illi in Deo materiam & contradictionis potentiam posuerunt, maximè fallitur, nam licet substantiam numeratam in plures substantias posuerint, non tamen posuerunt substantiam numeratam in plures substantias sub eadem specie numero differentes, quoniam tunc procul dubio materiam posuissent, cum hæc multitudinis numeralis causa sit: sed hi posuerunt substantiam numeratam in plures substantias forma, & ratione distinctas. quod ex eo probatur, quoniam Saraceni in Deo substantiam Amoris, Sapientiæ, & Vitæ posuerunt, sed hæ tres substantiæ non numero, sed ratione, & forma distinguuntur. alia namque est quiditas Amoris, alia sapientiæ, & alia vitæ, igitur substantiam plurificatam posuerunt non in plura numero, vt dicit Zim. sed in plura forma, & ratione distincta, cuius multitudinis causa non est materia: postremo, si propositi theorematis expositio quam isti tradunt, esset vera, tunc Auerroes à prima intelligentia non omnem compositionem remouisset, ut intendit, sed solū compositionem ex actu & potentia contradictionis, quod probatur ex Auerrois discursu, ex quo ista infertur conclusio, quòd prima intelligentia sit noua, quę cum falsa sit, igitur aliqua præmissarum, non maior, ergo minor falsa erit, quòd scilicet prima intelligentia sit composita, sed prædicatum huius

ius propositionis pro composito accipitur ex actu & potentia contradictionis, quoniam sicut accipitur in maiore, ita in minore, sed secundum ipsos in maiore accipitur pro composito ex actu & potentia contradictionis, ergo & in minore, quæ cum falsa sit, igitur duntaxat probatur primam intelligentiam non esse compositam ex principijs transmutabilibus, & ex potentia contradictionis, sed non esse ab omni compositione liberam & immunem, quod tamen ibi Auer. probare maximè intendit. horum itaque expositio falsa est. Sed alij fortasse aliter propositionem istam exponere possent, dicentes, quòd compositum in duplici differentia est. vnum quidem ab alio, alterum verò à se, quam distinctionem probare visus est Algazel nona disp. dubio primo, tunc dicent, quòd propositio vera est, de composito primo modo, non autem secundo modo, quoniam tale potest esse antiquum, & ater umquam respõsionem tangit Auerroes 12. illo Met. 39. in his verbis, Omne compositũ est nouum, nisi dicant aliqua componi per se, quasi dixerit, quòd isti ita respondere potuissent, quòd dantur composita ex se, & talia non sunt noua, sed æterna: iam verò prima intelligentia cum sit composita à se non ab alio, propterea non sequitur quòd sit noua, Sed responsionem istam in eodem loco redarguit Auer. dicens: si enim aliqua componerentur per se, tunc per se educerentur de potentia ad actum, & sine motore transmutarentur. ex quibus verbis duæ rationes colligi possunt. vna, qua ostenditur non dari compositũ à se: altera, qua probatur omne compositum siue ab alio siue à se nouum esse. prima ratio ita elicitur, si aliqua per se componerentur, tunc per se educerentur de potentia ad actum, & transmutarentur sine motore per se. consequens est absurdum, ergo & id ex quo sequitur, quòd est aliqua per se cõponi, falsitas consequentis ita ostenditur, nam motus non potest esse sine motore, nec aliquid educi potest ex se de potentia ad actum, siquidem hæc est ratio ipsius agentis vt habetur ex Arist. 8. Met. 15. & ex Auer. 12. Met. 44. ratio autem ab eo cuius est ratio separari non potest. consequens itaque inconueniens est, & consequenter illud antecedens quod detur aliquod compositum ex se, quod etiam declarauit Auer. nona disp. in Algaz. sol. primi dubij, vbi aduersus Algazelem inquit, non esse par iudicium entis, & compositi: datur enim ens à seipso, sed non datur compositum ex se sine agente. falsa est igitur distinctio de composito ab alio, & à se. Secunda ratio ita colligitur, si aliqua componerentur per se, ergo per se educerentur de potentia ad actum, & transmutarentur: igitur quodlibet compositum siue ab alio, siue ex se per transmutationem de potentia ad actum deducitur, ergo possibile, & nouum, licet ergo daretur compositum ex se, illud adhuc esset nouũ secundum Auer. & non antiquum.

Dilu-

Dilucidatio.

CVM itaque nulla quæ hactenus tradita eſt expoſitio, verum propoſitionis ſenſum attigerit, agè nos noſtram ſententiam afferamus, & germanum Theorematis ſenſum explicemus: hic autem vt planior et apertior fiat, ſciendum quòd compoſitum pluribus modis accipitur, vno modo, vt eſt compoſitum ex pluribus ſubſtantijs realiter: alio modo ſpiritaliter, vt ex perficiēte & perfectibili ſicut ſuperius declaratū fuit: alio modo ex perfectione & perfectionis carentia: atque ex modo & modo. cæterum compoſitum primo modo ſumptum adhuc duplex eſt, aliud enim eſt per ſe vnum, vt ex forma dante eſſe, & aliquo recipiente eſſe concretum: alterum verò compoſitum eſt ex diuerſis ſubſtantijs non tanquā ex forma dante eſſe, & ſubiecto recipiente, ſed tanquam ex mouente, & mobili, veluti ſunt corpora cœleſtia quæ ex duabus naturis compoſita ſunt ſub ratione mouentis, & mobilis, vt proprio cap. à nobis demonſtratum fuit. his modo ſic conſtitutis dicimus, quòd iſta propoſitio, Omne compoſitum eſt nouum ſecundum ſubſtātiam & poſſibile, intelligitur de omni compoſito ex diuerſis ſubſtantijs, quod eſt per ſe vnum vel ex forma dante eſſe, & ipſum eſſe recipiente compoſitum, propter primā conditionem compoſitum ſpiritaliter ex perficiente & perfectibili, & compoſitum ex perfectione & perfectionis carentia, atque ex modo & modo excluduntur, nam in diuinis illis mentibus compoſitio reperitur ſpiritalis ex perficiente & perfectibili, & ex perfectione & perfectionis carentia, non tamen earum ſubſtantia noua eſt, atque poſſibilis: ſimiliter in anima intellectiua reperitur ſpiritalis compoſitio ex perficiente & perfectibili, atque ex modo & modo, vt ex natura poſsibilis, & natura agentis, non tamen eius ſubſtantia noua eſt, atque poſſibilis, licèt ſecundum illos modos noua atque poſſibilis dici poſſit, propter ſecundam conditionem corpus cœleſte excluditur quod licet ex diuerſis ſubſtantijs realiter vt ex intelligentia & orbe compoſitum ſit, non tamen eſt per ſe vnum, nec ex ijs compoſitum, vt ex ſubiecto & forma dante ſibi eſſe. Quòd autem hic verus ſit & germanus propoſitionis ſenſus ex eodem Auerroe 12. Met. 39. ità oſtenditur, eo ſanè loco Auerroes aduerſus Saracenos argumentatur, qui primam intelligentiam ex tribus ſubſtantijs amoris, ſapientiæ, & vitæ compoſitam eſſe aſſeruerunt, hæ autem tres ſubſtantiæ ſecundum ipſos erant realiter diſtinctæ, cum hoc tamen voluerunt eſſe vnam ſecundum ſubſtantiam: ſed quoniam, vt inquit Auerroes, ſubſtantia ex pluribus compoſita non poteſt eſſe vna niſi per vnam formam additam

composito, idcirco cam prima intelligentia sit ex diuersis rebus composita, non poterit esse per se vna nisi per vnam formam superadditam, & quoniã ab eodem est esse, & vnum esse, ea propter cum prima intelligentia sit vna per vnam formam, igitur per eandem formam habebit esse, & tunc Commẽtator aduersus istam compositionem hoc erigit fundamentum, Omne compositum est nouum, prima intelligentia est composita eo modo quo dictum est; ergo erit noua. iam verò de eo composito vult Auerroes nouum esse affirmari, quod in minori de prima intelligentia prædicatur, nisi illud temerè affirmare volueris, quòd diuerso modo compositum in vtraque propositione accipiatur: at compositum quod affirmatur de prima intelligentia illud est, quod ex diuersis substantijs constat, & ex forma dante esse, vt superius ostensum est. ergo & de hoc composito nouum esse verificatur: statuimus itaque quòd omne compositum ex diuersis substantijs per se vnum nouum est, atque possibile: via autem atque firmissima ratio ad id ostendendum cur huiusmodi cõpositum nouum sit, non est ratio tradita à Modernis, sed ista, quia omne compositum ex pluribus substantijs quarum altera dat esse, & altera recipit esse, necessario est per se vnum, quoniam ab eodem est esse & vnum esse, sed vnum per se minimè fieri potest, nisi quia vnum est actus, & reliquum potentia ad esse, vt habetur 8. Met. contex. 15. sed omnis potentia in substantia, & ad esse, est potentia contradictionis, vt legitur apud Auer. sub initiũ secundi cap. de Sub. orbis, cuius verba sunt hæc, In cælesti corpore non reperitur potentia omnino scilicet in substantia, quoniam omnis potentia in substantia est contradictionis, quod ab Aristotele accepit 9. Met. 17. ubi æterna non habere potentiam, hac ratione ostendit, Si æterna haberent potentiã ad esse, ergo haberent potentiam cõtradictionis. quoniam omnis potentia simpliciter, vel in substantia contradictionis est. igitur omne compositum ex pluribus substantijs, vt ex forma dante esse, & ex aliquo recipiente esse, est potentia contradictionis: igitur possibile est, atque nouum, & hoc est firmissimũ huius theorematis fundamentum, in quo Auerroes cum Aristotele maximè consentit. Hinc colligere potes quare cæleste corpus cum ex diuersis substãtijs compositum sit, non est nouum, sed antiquum: ratio ea est, quoniam non est compositum ex subiecto & forma informante, nam si huiusmodi esset, in eo esset potentia ad formam, & ad esse, & ita esset in eo potentia contradictionis, & forma constituta in esse per subiectum, & proinde esset necessario nouum, atque possibile, sed compositum est ex duabus naturis, vt ex mouente & mobili, in quo non est nisi potentia ad vbi, sed fortasse quispiam circa hoc ambigere posset, nam superius dictum fuit, quòd Auerroes exponens illam Algazelis propositionem, quòd omne causatum est possibile, dixit, quòd ista propositio non verificatur nisi in causato composito, vnde Auer. accepit

compo

compositum vt contradistinguitur à simplici:igitur omne compositum & distinctum à simplici erit nouum,& ita corpus cæleste nouum erit.cuius oppositum nuper determinatum fuit: aut igitur ibi Auer.non accepit compositum vt contradistinguitur à simplici,aut si accepit, absolutè omne compositum nouum erit.Dicimus ad hoc quòd ibi Auer.accepit omne causatum compositũ vt distinguitur à causato simplici, & quod huiusmodi est, simpliciter nouum est. iam verò corpus cæleste corpus quamuis compositum sit,non tamen est causatum compositum, quoniam ex intelligentia & orbe non constituitur secundum esse formale, sed solum resultat vnum quòd à seipso mouetur,quare sicut ibi accepit omne compositum causatum,ita propositio verificatur de omni composito causato contradistincto à causato simplici, & hæc satis.

Necesse est & in anima has differentias inesse,& est intellectus hic quidem omnia fieri,ille verò omnia facere.

VIT hæc Aristot.conclusio 3.lib.de Anima contex.17. in qua intellectus agẽtis necessitatem determinauit,nam cum superius superque satis à contex. 1. vsque ad octauũ egisset de intellectu possibili, & à cõt.8.vsq; ad 17.egisset de intellectu in habitu,in 17.agere cepit de intellectu agente, de quo hæc tria declarat,necessitatem,opus,& naturam,quorum primum spectat ad quæsitum si est,secundum ad quæsitũ quia, tertium verò ad quæsitum quid est,& quoniam quæsitum est reliqua omnia antecedit,ideo in 17.contex.ab eo exorsus est,atque in natura intellectuali intellectum agentem necessarium esse demonstrauit : id autem ex similitudine à rebus naturalibus desumpta hunc in modum probauit . Sicut in omni re naturali datur vnum quod est materia accommodata vnicuique generi,& alterum quod est agens quod omnia facit ad quæ materia est in potentia,ita in anima necesse est has differentias inesse , quarum altera est vt materia,reliqua uerò ut agens: propositio uerò quam sumit Aristoteles inductione ostendi potest,nam in genere animalium materia est nempè semen ex quo uirtus actiua in semine existens animalis formam ad actum deducit, in genere quoque saporum materia est,uidelicet humidum,similiter & agẽs, hoc autem calor est & in alijs rebus non solum naturalibus, sed etiam arte factis.necessitatem autem huius discursus declarans Auerroes, inquit, quia Anima intellectiua est de consideratione naturali, ideo sicut in alijs rebus naturalibus istæ duæ differentiæ reperiumtur,ita & in anima intellectiua , sed hæc ratio Auerrois nulla est,quia quòd aliquid sit de consideratione na-

turali non arguit vt has habeat differentias, materiam scilicet, & agens. quoniam materia naturalis est considerationis, non tamen priorem materiam habet, nisi fortè dicere voluerit. Auerro. quòd anima intellectiua quatenus est, considerationis naturalis se habet sicut res naturalis, & ideo sicut in rebus naturalibus hę duæ differentiæ reperiuntur, ita & in anima intellectiua. Dicimus autem nos, quòd Arist. discursus ex eo necessitatem habet, quia anima intellectiua in sui generatione spiritali procedit ab esse incompleto ad esse cōpletum, sicut & res naturales in earum generatione reali procedunt ab esse incompleto ad esse completum: & ideo sicut in rebus naturalibus datur materia, & agens, quod res naturales deducit ad esse completum, ita & in anima intellectiua necesse est has differentias adinueniri, quarum altera est vt materia, reliqua verò vt agens, quod animam intellectiuam deducit ab esse incompleto ad esse completum, vnde ratio poterit hunc in modum cathegoricè efformari, quorū reperitur in omni re naturali quæ procedit ab esse incōpleto ad esse completum: oportet etiam aliquo pacto in anima reperiri, sed istæ differentiæ reperiuntur in omni re naturali ita se habente, ergo & in anima. Cæterum illud animaduertere oportet, quod ex hoc Aristotelis discursu habetur solum quòd in anima intellectiua reperitur agens, an verò huiusmodi agens sit intellectus, an verò obiectum quemadmodum est in anima sentiente, in qua obiectum est agens quod eam ad perfectionem deducit. ex discursu Aristotelis non habetur, ea propter ne quis suspicaretur quòd hoc agens in anima intellectiua sit obiectum, sicut in anima sentiente, circa initium contextus 18. declarat quòd illud agens est intellectus. dicens [& est intellectus hic quidem omnia fieri, hic verò omnia facere,] quasi dixerit necesse est in anima has differentias adinueniri, & vtraque differentia est intellectus: illa quidem quæ se habet vt materia, est intellectus qui est omnia fieri, cuius natura fuerat superius explicata: illa verò quæ se habet vt agens, non est obiectum vel phantasma, sed intellectus qui est omnia facere. Sed dicito, quomodo valet hoc, in anima intellectiua requiritur agens, & hoc est intellectus, nam dicam ego quod est obiectum, ea propter id ab Arist. probandum erat. respōdetur, quòd eius probatio ex superius declaratis habetur, nam vt inquit Philosophus in contex. 10. illius tertij, intellectus cognoscit carni esse, id autem est quiditas, & vniuersale, cum autem vniuersale ab obiecto minime fieri possit, quoniam obiectum, cum materiale sit, non potest agere vltra propriū gradum, nec producere aliquod ab appendicijs, & conditionibus materiæ simpliciter abstractum tametsi producere possit speciem sensibilem spiritalē, quoniam illa adhuc in latitudine sensibilium, & materialium continetur, cum materiæ conditionibus coniuncta sit, sed speciem omnino abstractam à materiæ conditionibus producere minimè potest, igitur vniuersale fiet ab aliqua

natu-

natura abstracta, sed ex contex. 15. eiusdem tertij, omnis virtus per essentiam abstracta à materia est intellectus, igitur vniuersale fiet ab intellectu, igitur agens quod requiritur in Anima intellectiua non est obiectum materiale, sed intellectus, & proinde ex his quæ superius statuerat Arist. inferre potuit, hoc agens quòd in anima videlicet intellectiua requiritur, est intellectus. Zimara ex hac Arist. conclusione colligit intellectum possibilem, & agentem esse partes substantiales animam intellectiuam componentes, quoniam inquit esse animæ differentias, tantum abest ut id sit uerum, vt sit potius oppositum, colligatur, ut patet ex ipso Aristotelis discursu: inquit enim, quòd sicut in omni re naturali datur materia, & datur agens quod sanè in agendo talem rationem subit, qualem ars ad materiam conditionem habet, ita & in anima intellectiua dari debet vnum quod se habet ut materia, & alterum ut agens: uult ergo Philosophus quod intellectus agens ita se habeat ad animam intellectiuam, sicut se habet agens in rebus naturalibus, & ars ad artificialia. iam uerò in rebus naturalibus agens non est pars interna quæ una cum materia rem naturalem constituat, neque ars pars est rei artificialis, ergo neque intellectus agens respectu animæ intellectiuæ subit rationem partis, sed solum rationem agentis & architecti, sicut & ars respectu artificialium: neque enim ad hoc tendit Aristotelis similitudo ut quemadmodum in naturali composito duo sunt materia & forma, ita & in anima existant, sed illud probat quod quemadmodum in naturali composito generando agente opus est, quod formam deducat ad actum, ita & in anima intellectus agens requiritur, quippe qui quod potentia est ad actum deducat, quamobrem ex conclusione minimè colligitur, ut putauit uir ille, intellectũ possibilem, & agentẽ esse partes substantiales animæ intellectiuæ: sed hi sunt gradus, & differentiæ quæ in anima intellectiua solum alteratum faciunt, ob id differentiæ, & non partes ab Arist. dictæ sunt, & licet in rebus naturalibus materia, & agens re ipsa distinguantur, non tamen ob id sequitur quod in anima intellectiua id quod se habet ut materia, & ut agens realiter distinguantur, si quidem Arist. similitudo non est constituta in hoc quod quemadmodum in naturalibus rebus materia & agens realiter distinguntur, ita & in anima intellectiua, sed solum in hoc constituta est, quòd sicut in illis, hæc duo reperiuntur, ita & in anima, tametsi in illis realiter distinguantur, in hac uerò secundum rationem tantum, & hæc quo ad si est, & necessitatem intellectus agentis dicta sint. Sed quoniam difficultas est, propter quid necessarium sit dari intellectum agentem, ideo rem hanc breuiter consideremus.

Propter quid necessarium est dari intellectum agentem.

GANDAVENSIS tertio libro de Anima quæst. 23. asseruit intellectum agentem ob eam causam necessarium esse, vt sit principium actiuum intellectionis in intellectum possibilem: censuit enim vir iste quòd intellectus agens, & intellectus possibilis sint duæ substantiæ realiter distinctæ, animam intellectiuam constituentes, quæ ita se habent, quòd intellectus possibilis solum intellectionem recipit: intellectus autem agens in possibilem intellectionem producit, & ob hanc causam ipsum dari necesse est, quam sententiam hac ratione ostendit. Nam principium actiuum intellectionis aut est species intelligibilis, aut intellectus possibilis, aut intellectus agens non species intelligibilis, quoniam tunc esset perfectior intellectu, neque intellectus possibilis, quia cum ipse, vt omnes concedunt, intellectionem recipiat, principium actiuum intellectionis esse non potest: idem enim principium receptiuum & actiuum actionis esse non potest, quia potentia actiua est principium transmutandi aliud, non se, vt legitur 5. Met. cap. de potentia, & nono Met. ergo erit intellectus agens, quare necessitas intellectus agentis est vt in intellectum possibilem intellectionem producat. sed vir iste bis peccat, primo quidem quantum ad id quod assumit, quòd intellectus possibilis, & intellectus agens sint duæ substantiæ constituentes animam intellectiuam realiter distinctæ, sicut alio loco à nobis demonstratum fuit, ad quem lectorem reijcimus: peccat secundo in conclusione, quia si intellectus agens ea de causa necessarius est, vt in intellectum possibilem intellectionem producat, tunc intelligere non esset actio immanens, contra Philosophum 9. Met. 16. probatur consequentia, quoniam vt ait Philosophus loco citato, actio immanens est, quæ non transit in aliud, sed manet in agente, & in hoc distinguitur ab actione transeunte: iam verò si intelligere proficiscitur ab intellectu agente, & recipitur in intellectu possibili, igitur erit transiens, non autem immanens: sed huic rationi respondet Gandauensis, dicens, actionem immanentem esse bis intelligi posse, vno modo quòd remaneat in agente à quo proficiscitur tanquam in suo per se subiecto: alio modo, quòd remaneat in subiecto coniuncto, ipsi agenti secundum esse, tunc inquit, quòd actio immanens non dicitur quia remaneat in agente à quo dependet tanquam in subiecto, quia hoc impossibile est, sed dicitur immanens quia recipitur in subiecto coniuncto ipsi agenti secundum esse, sicuti per oppositum dicitur actio transiens quando subiectum in quo recipitur distinctum est ab agente secundum esse, sicut cum ignis aquam calefacit. licèt ergo intellectio recipiatur in intellectu possibili distincto ab intelle-

intellectu agente, quia tamen intellectus agens iunctus est intellectui possibili secundùm esse, vt forma suo subiecto aliquo modo, proindè intellectio non dicitur actio transiens, sed immanens. Sed ista responsio falsa est, quia si ad operationem immanentem sufficit quòd principium actiuum, & passiuum sint cōiuncta secundum esse, tunc operationes animæ vegetalis vt nutrire, & augere essent operationes immanentes, quòd nullus affirmabit. probatur consequētia, quia corpus viuens in quo hęc celebrantur opera, & anima vegetalis sunt vnita secundum esse, vegetalis enim anima viuentis corporis forma, & actus est. Secus itaque dicendum est, quòd præcisa necessitatis causa intellectus agentis est ex parte obiecti, vt transferat ipsum de ordine in ordinem, nam cum obiectum, siuè Phantasma materiale sit, atque ita sub opposita conditione potentiæ intelligentis quæ abstracta est, ab intellectu intelligi nequit, nisi fiat intellectui proportionatum, abstractum scilicet, & immateriale: cum autem id fieri minimè possit nisi à virtute abstracta, & à natura intelligente, ea propter necessarium est dari intellectum agentem qui faciat phantasma abstractum immateriale, quod sanè declarauit Arist. 3 de Anima 18. nā cum osten disset necessarium esse intellectum agentem, quasi explicans propter quid ipsum ponere opus sit, inquit, quòd oportet omnia facere sicut lumen: quodammodo enim lumen facit potentia colores actu colores, certum est enim quòd Philosophus comparat intellectum agentem ad intelligibile, sicut lumen ad colores, quòd sicut lumen facit potentia colores actu colores, ità intellectus agens facit potentia intelligibile actu intellectum: hoc autem obiectum est, quarè causa necessitatis intellectus agentis est ex parte obiecti, quod etiam declarauit Auer. in eodē Com. 18. vbi sic inquit, modus qui coegit ponere intellectum agentem est, quia cum proportio intentionum imaginatarum ad intellectum, sit sicut proportio sensibilium ad sensum, oportet esse aliquod agens quod deducat intelligibilia in potentia ad actū, sicut lux facit colores actu: & in fine sic inquit, si vniuersalia haberent esse extra animam sicuti posuit Plato, non opus esset intellectu agente, ergo præcisa causa quarè requiritur intellectus agens est vt faciat vniuersale in obiecto, quòd si requireretur propter aliud vt faceret intellectionem in intellectum possibilem, vt dicit ille Auerroista, nulla esset Auerrois consequentia, quia etiam si darentur vniuersalia extra animam, adhuc necessarium esset dari intellectum agentem vt intellectionem produceret in intellectum possibilem. tota itaque ratio necessitatis intellectus agentis est ex parte obiecti vt faciat ipsum de potentia intelligibili actu intellectum, & hic terminatur actio intellectus agentis: non enim intellectus agens agit in intellectum possibilem in eum causando conceptum vniuersalem, aut speciem intelligibilem, vt dicunt D. Tho. & Scotus, si quidem Philosophus contex. illo 18. ad hoc ponit intellectum agentem, vt faciat

poten-

ligibilia, actu intellecta, an accipiatur pro formis materialibus tantum: cui dubio resolutè dicendum, quòd illa dictio, omnia, uniuersaliter accipitur tam pro formis abstractis, quàm materialibus, quod licet inauditum quodam esse videatur, verissimum tamen est, & ex ipsomet Arist. probatur: nam cum Philosophus ostendisset in anima intellectiua duas illas differentias adinueniri, declarassetque quòd vtraque est intellectus, inquit, quòd intellectus possibilis est omnia fieri, agens verò omnia facere, ita vt illa dictio, omnia, vniformiter accipiatur & ex parte possibilis, & ex parte agentis. iam verò ex parte possibilis accipitur vniuersaliter, quia possibilis fit omnia siuè abstracta, siuè materialia: igitur & ex parte agentis vniuersaliter accipitur. confirmatur, nam agens & patiens cum sint relatiua adæquatè sese respiciunt. Sed intellectus possibilis, & agens se habent vt patiens, & agens. igitur adæquatè sese respiciunt, ergo ad ea omnia sese extendit intellectus agens, ad quæ sese extendit possibilis, atqui possibilis sese extendit ad abstracta & materialia, vt declarauimus super contex. 4. eiusdem tertij: ergo & intellectus agens sese extendit ad formas materiales & abstractas. cum itaque dicit intellectus agens, omnia facit, illa dictio, omnia, vniuersaliter supponit. Sed aduersus hoc non leuis sese offert dubitatio, nam intellectus agens facit potentia intelligibilia actu intellecta: iam uerò substantiæ separatæ non sunt potentia intelligibiles, sed actu intellectæ. suaque natura à materię conditionibus abstractæ: igitur non indigent opera intellectus agentis, ut fiant actu intellectæ, & à materiæ conditionibus abstractæ. Animaduertito, quòd substantiæ separatæ bif. considerari possunt, vno modo secundum se, propriamque naturam: alio modo vt intellectui nostro offeruntur. si primo modo considerentur sunt actu intellectæ, & à materię conditionibus absolutæ: si verò secundo modo, quoniam intellectui nostro non offeruntur vt sunt, sed accidentibus adumbratæ, perinde ac materiales formæ, vt sic sunt potentia intelligibiles (potentia enim intelligibile nil aliud est nisi forma materiæ conditionibus, & accidentibus inuoluta, forma verò actu intellecta, forma est ab accidentibus & materiæ conditionibus absoluta) ea propter indigent opera intellectus agentis, vt ab illis accidentibus abstrahantur, atque ita fiant actu intellectæ. si enim offererentur intellectui nostro ut sunt, non inuoluta accidentibus, profectò ad earum intellectionem nullum exigeretur opus intellectus agentis. unde diligenter animaduertat studiosus, quòd non valet ista consequentia, dantur obiecta immaterialia, ergo non opus est intellectu agente: sed ualet sic, dantur obiecta immaterialia, & per se offerri possunt intellectui accidentibus non inuoluta:

ergo non requiritur agens, & in hoc sensu intelligenda est illa Auerrois consequentia in Comment. 18. cum inquit, si darentur vniuersalia extra animam, non esset opus intellectu agente: non enim consequentia ista absolutè intelligi debet, vt communiter exponitur, quia etiam si darentur vniuersalia extra animam quæ essent accidentibus adumbrata, opus esset agente intellectu qui ea ab illis accidentibus abstraheret, sed intelligitur sic, quòd si darentur vniuersalia extra animam, & intellectui nostro accidentibus non inuoluta offerri possent, non esset opus intellectu agente, & in hoc sensu verissima est: nunc eius operandi modum perpendamus, quo scilicet pacto intellectus agens facit potentia intelligibilia actu intellecta, formamque à materiæ conditionibus abstrahit, & absoluit.

De modo operandi intellectus agentis.

IXERE nonnulli intellectum agentem à materiæ conditionibus formam abstrahere, quia vim quandam imprimit in phantasma per quam à materiæ conditionibus abstrahitur, fitque de potentia intelligibili actu intellectum, quæ sententia falsa est: quoniam vt inquit Philosophus in context. 18. intellectus agens se habet ad phantasmata, sicuti lumen ad colores: iam verò cum lumen colores ponit in esse conspicuo & apparenti nihil imprimit in colores, igitur neque intellectus agens aliquid imprimit in phantasmata: accedit, quòd si aliquid imprimit in phantasmata, vel hoc erit aliquid materiale, vel aliquid immateriale: si materiale, hoc eleuare non poterit phantasma ad gradum immaterialem: si immateriale, ergo in phantasia, in qua ipsum residet phantasma, abstractum, & immateriale reciperetur, quod dici minimè potest. ea propter dixerunt alij quòd intellectus agens cum phantasma deducit de potentia ad actum, nihil imprimit in phantasma, nec agit actione positiua, sed solum actione priuatiua quatenus remouet conditiones materiales, quæ intellectionem ipsam impediunt. quibus remotis remanet quiditas abstracta, & actu intellecta. Sed isti primum dubitationi non satisfaciunt: nam cum intellectus agens materiales remouet conditiones, quæritur quomodo id efficiat: de hoc enim tota quæstio est, quod tamen ipsi non explicant. aberrant secundo cum dicunt intellectum agentem non agere actione positiua, sed priuatiua tantum, siquidem actio priuatiua actionem positiuam præsupponit. tandem uerunt alij, vt Thom. Gaeta. & Ioan. Bacc. senten. primo quæstio. secunda prolegi, qui dixerunt, quòd intellectus agens est vere agens, & nihil agit in phan-

phantasmata, sed sola assistentia, & ipsius præsentia transfert phantasmata de potentia ad actum, sicut & lumen nihil agit in colores, sed sola ipsius præsentia eos deducit de potentia ad actum, vt cum antea non immutarent visum, actu visum immutent. Sed neque istorum sententia vera est, quia quòd aliquid sit verè agens, & nihil agat animo consequi minimè potest: agens enim ab actione denominatur, quòd si non agit, non video quomodo verè agens dici queat; & dicere est agens, & non agit, perinde est ac si dicatur agens non est agens, præterea nihil potest extrahere aliquid de potentia ad actum nisi mediante actione: sed intellectus agens extrahit phãtasma de potentia ad actum: igitur extrahit mediante actione. neque ratio à lumine desumpta aliquod habet momentum, nam licet lumen nihil agat in colores, agit tamen in medium actione positiua ipsum illuminando, ex quo tenebræ remouentur, quibus remotis, colores qui actus sunt diaphani illuminati, visum immutant. sed cum hactenus aliorum sententiæ reiectæ sint, nunc quæ nostra sit sententia in medium afferamus. dicimus autem quòd intellectus agens agit, & actione positiua contra secundam, & tertiam opinionem, non quidem aliquid imprimendo in phantasma & actione transeunte, vt dicit prima opinio, sed actione immanente: nam cum phantasia quæ pedissequa & ministra est intellectus ei obtulerit phantasma, quod materiale est, tunc inellectus quiditatem, & formam in phantasmate conditionibus materialibus inuolutam, intelligit non intelligendo indiuiduantes, & materiales conditiones, & hoc pacto dicitur à materiæ conditionibus formam abstrahere: si quidem abstrahere, loquendo de abstractione rationis, nil aliud est nisi intelligere vnum, non intelligendo alterum: nam quemadmodum sensus visus si ei offeratur lac in quo dulcedo, & albedo coniuncta sunt, separat albedinem à dulcedine, quia percipit albedinem quæ sui iuris est, non percipiendo dulcedinem, & econtra gustus in eodem lacte separat dulcedinem ab albedine, quia percipit dulcedinem non percipiendo albedinem: ita intellectus cum sibi offertur à phantasia forma materialibus conditionibus coniuncta, à materiæ conditionibus formam abstrahit, quia quiditatem, & formam intelligit, non intelligendo materię conditiones, quæ sui iuris minimè sunt. & quoniam intelligere est actio immanens. & positiua, ea propter dicitur quòd intellectus agens abstrahit formam à materiæ conditionibus actione immanenti, & positiua: & licet intelligere ab Aristot. quandoque dicatur esse pati, vt tertio de Anima secundo, id non intelligitur formaliter, quia intelligere formaliter est in capite indicij, & actionis, vt testatum reliquit ipsemet Aristot. nono Met. 16. sed intelligere dicitur pati concomitanter, quoniam cum intellectus intelligit, ab intelligibili patitur, & perficitur, & secundum hanc actionem immanentem

intelligere formaliter agere

tem dicitur facere de potentia intelligibili actu intellectum, illuminare phantasma, & transferre formam de ordine materialium ad ordinem immaterialium: etenim forma cum materialibus conditionibus coniuncta est, dicitur potentia intelligibilis, & in tenebris delitescens, quoniam materiales conditiones perindè ac tenebræ sunt, quæ intelligibilitati obsistunt: cum verò intelligitur illis non intellectis dicitur actu intellecta. dicitur etiam illuminari, ac in esse quodam conspicuo reponi, vndè species illuminata, aut phãtasma illustratum nil aliud est nisi forma sinè tenebris, hoc est sinè materiæ conditionibus intellecta, & hanc de modo operandi intellectus agentis veram, & germanam arbitror Aristotelis extitisse sententiam, ex quo sequitur non opus esse tot in Socrate intelligente intellectus multiplicari, totque in intellectione afferre negocia, vt sicuti communiter volunt interpretes, qui asserunt quòd intellectus agens abstrahit speciem intelligibilem à phantasmate, postea illam reponit in intellectu possibili tanquam in subiecto, qui cum speciem receperit, eaque insignitus fuerit, postea intelligit, fabulæ, & figmenta omnia, vnus duntaxat est in Socrate intellectus, qui plures habet gradus quos in context. 17. Aristoteles differentias nuncupauit, quippè cum rudis omnino est, & ab omnibus denudatus possibilis nuncupatur: cum verò phantasmata habuerit reseruata in phantasia, tunc gradum perfectiorem adipiscitur, & dicitur intellectus in habitu, qui non est in potentia sicuti prius, quia prius potentia erat ad actum primum, sed est in potentia ad operari, & est persimilis habenti scientiam, & non contemplanti: cum verò intellectus iacentem formam in phantasmate intelligit, non intelligendo materiales conditiones tunc dicitur intellectus agens, & istæ sunt differentiæ quas de intellectu tractare proposuit Aristot. in context. primo tertij de Anima, quas etiam prosequutus fuit in eodem libro, hinc Zimaræ detegitur error, qui Theoremate 99. abstractionem in duas species diuisit, quarum vna est transferre res de ordine in ordinem, & facere de potentia intelligibilibus actu intellecta. & ista est operatio intellectus agentis, quæ sine cognitione efficitur: sed ista actio fit ab eo per modum naturæ, quia abstrahit, & non cognoscit se abstrahere, sicut ignis comburit, & nescit se comburere: alia verò abstractionis species est intellectio vnius altero non intellecto, & huiusmodi abstractio est operatio intellectus possibilis, cum tamen omnis abstractio, quæ rationis est, nil aliud sit nisi apprehensio vnius ex his quæ coniuncta sunt secundum esse, reliquo non apprehenso, omnisque abstractio fiat ab intellectu agente siuè sit abstractio vniuersalis à particulari, quæ omnibus scientijs communis est: siuè sit abstractio formæ à materia sicut est abstractio Mathematica, dicere quinetiam, quòd virtus cognoscitiua sicut est intelle-

ctus

ctus agens agat, & non cognoscat se agere, ridiculum est, & homine dignum, qui ex seipso om ia confingit. & si actio intellectus agentis neque comprehensio est, neque cum cognitione, & comprehensione efficitur, vt inquit, declarare debuit quid sit, & quomodo fiat: sed quæres ad quam intellectus operationem reducitur hæc intellectus agentis operatio, dicendum, quòd ad primam intellectus operationem reducitur, quæ est indiuisibilium intellectio, in qua non reperitur falsum, sicut in secunda operatione quæ in compositione consistit: & de hac abstractione loquutus fuit Aristotel. secundo Phisicorum 18. vbi loquens de Mathematica abstractione in qua abstrahitur linea à sensibili materia, in qua est, sic inquit, Et sic abstrahentium non est mendacium, ex qua determinatione nostra plurima colliguntur, & quidem pulchra: primo quidem illud Gregorij dissoluitur argumentum, quo probare nitebatur singulare esse primo cognitum ab intellectu, si quidem intellectus agens abstrahit vniuersale à singulari: igitur primo cognoscit singulare à quo abstrahit, secus abstractio fieret ab ignoto, à quo argumento nesciens sese explicare Zimara in quæstione de primo cognito ad illam confugiens fabellam, inquit, quòd intellectus agens cum abstrahit neque cognoscit singulare à quo abstrahit, neque vniuersale quod abstrahitur, sed illud demandat intellectui possibili cognoscendum. sed ex iam dictis argumentum dissoluitur, quòd intellectus agens abstrahit vniuersale à singulari, non tamen cognoscit singulare à quo abstrahit, & cum infert ergo abstractio fit ab ignoto, tantum abest vt hoc sit falsum, vt potius sit maximè verum, & Aristoteli consentaneum, quia cum abstrahere nil aliud sit, quàm intelligere vnum non intelligendo alterum: igitur cum intellectus agens abstrahit vniuersale à singulari, intelligit vniuersale, non intelligendo si gulare, licet hoc cognoscatur à phantasia in qua phantasma singulare adinuenitur, qua etiam in re Gregorius naturam operationis intellectus agentis ignorasse videtur: Colligitur secundo, quòd vniuersale non præcedit, sed consequitur actum intelligendi, contra communem sententiam, quia cum vniuersale per abstractionem fiat, abstrahere autem sit intelligere vnum, alio non intellecto, igitur vniuersale fit per intelligere, ergo vniuersale sequitur intelligere sicut affectus causam suam insequitur, & quamuis obiectum realiter actum intelligendi præire debeat, tame quò ad rationem formalem, quæ est vniuersalitas in obiecto, sequitur actum intelligendi, & hoc pacto potentia intelligens facere potest obiectum suum, quia intellectus est qui facit vniuersale in rebus. Colligitur tertio, quòd terminus actionis intellectus agentis nil aliud est nisi forma actu comprehensa, et intellecta, quia intellectus agentis operatio fit abstrahere formam à materię conditionibus: abstrahere autem sit intelligere formā conditionibus illis

illis non intellectis, igitur terminus actionis intellectus agentis est forma actu intellecta. Colligitur tandem quòd non datur vniuersale, seu species impressa, & subiectiuè existens in intellectu, remanens post actum intelligendi, sed solum expressa, & obiectiuè existens in intellectu, cessans, cessante actu intelligendi, quia cum vniuersale non habeat esse nisi quia abstrahitur, ipsum verò abstrahitur, quia intelligitur, igitur vniuersale habet esse quatenus intelligitur: & quoniam intelligere non diutius perdurat, sed quasi celeriter transit, adeo vniuersale dicitur habere esse velox in intellectu, deficitque cessante actu intelligendi. quam veritatem tandem vidit Auer. 3. de Anima com. 39. vbi sic inquit ad verbum, necesse est vt formæ sint existentes in intellectu secundum velocitatem, & rem velocis transmutationis non fixam, & quòd ille eodem formæ sint existentes in rebus sensibilibus extra animam sicut habitus in habente habitum, & res fixa in materia. vnde frustra quærit Zimara in quæst. de speciebus intelligibilibus vbi vniuersale habet esse subiectiuè, quia nullibi habet esse subiectiuè, sed tantum obiectiuè sicut cognitum in cognoscente, sed hoc totum prouenit propter ignorantiam operationis, modique operandi intellectus agentis, iam verò ad quæsitum si est, pedem conferamus.

Et hic intellectus impassibilis, separabilis, & immixtus est, substantia actu.

VM hactenus operationem, operandique modum explicauerimus, nũc superest vt quæsitum quid est, eiusque naturã consideremus. quam quidem in contex. 19. hac definitione Aristoteles explicat, dicens, Intellectus agens est impassibilis, separabilis, & immixtus, substantia actu: quam sanè exponens Simplicius inquit, quòd definitio ista datur de supremo & substantiali animæ intellectu, qui est in se manens, nec amplius ad extra progreditur: hic. n. ab Arist. separatus dicitur non solũ à corpore & à corporea vita, sed à vita discursiua: consistit. n. secũdũ ipsum tunc apud se, nihil extrà se quærens, & propterea etiã inquit, passionis expers dicitur, quod à nullo extrinsecus accepto perficiatur, sed à seipso perficitur, aut iam perfectus existit. Quæ Simplicij sententia falsa est, quia intellectus vt in se manens non consideratur in tertio libro de Anima, quoniam tunc tertius liber de ani. esset mixtus ex diuersis considerandi modis, vtpote ex modo considerandi naturali, & Metaphisico. deducitur consequentia, quoniam intellectus vt in se manens abstrahit à materia secundum esse, & secundum rationem, cum etiam ipse authore Simplicio tunc nullam ad corpus & ad corpoream

vitam

vitam habitudinem habeat. Sed hic est modus considerandi Metaphisicus, ex 6. Met. 2. igitur intellectus vt in se manens consideratur modo considerandi Metaphisico. & cum in eodem libro consideretur intellectus vt progressus est, & habitudinem habet ad corpus, hic autem est modus considerandi naturalis, vt legitur eodem 6. Met. 2. & secundo Phisi. 18. igitur intellectus considerabitur modo considerandi naturali. ergo tertius liber de Anima neque erit naturalis, neque Metaphisicus, sed confusus, & mixtus ex habitu naturali, & Metaphisico, quamobrem dicendum est, quòd definitio ista datur de intellectu adhuc progresso, & adhuc ad materialia habitudinem habente, secundum quam rationem consideratur in toto 3. lib. de Anima. datur verò definitio ista intellectus agentis per quædam prædicata communia, quibus conuenit cum possibili, tanquam per genus, & quædam propria tanquam per differentiam, communia sunt isthæc, intellectus agens est impassibilis, separabilis, & immixtus, quæ etiam conueniunt possibili vt patet ex contex. 2. & 6. eiusdem tertij. probat autem hæc prædicata conuenire intellectui agenti hac ratione. agens semper est honorabilius patiente, sed agens intellectus est agens, & intellectus possibilis, est patiens. ergo si ista prædicata quæ nobilitatem significant, conueniant intellectui possibili qui ignobilior est, multo magis conuenient intellectui agenti, quia quod conuenit ignobiliori, quod perfectionem significet, multo magis conueniet nobiliori. ex quo loco apertissimè colligitur contra Alex. & sectatores ipsius, quòd intellectus possibilis est vniformiter immixtus, & separabilis à corpore sicut & intellectus agens. quia cum ratio Arist. in hoc sit constituta, intellectus possibilis qui est ignobilior agente sit immixtus, & separabilis, ergo & intellectus agens qui nobilior est, aut in antecedente intelligit intellectum possibilem esse immixtum & separabilem secundum rationem & esse: aut secundum rationem tantum, vel quòd non sit organo alligatus: si primum habetur intentum: si secundum, igitur ex illo antecedenti probauit solum intellectum agentem esse separatum secundum rationem, aut organo non alligatum, quoniam termini vniformiter accipiuntur in antecedente & consequente: si ergo concludi debet intellectum agentem esse immixtum & à corpore separatum, ita ut eductus non sit de potentia, materiæ, vt uolunt, cum hoc deducatur ex illo antecedente, quia possibilis immixtus & separabilis est. igitur dicendum est intellectum possibilem esse à corpore separabilem, & de materiæ gremio non eductum. cum autem Philosophus declarasset prædicata communia quæ loco generis se tenent, explicat prædicatum proprium intellectus agentis, per quod agens distinguitur à possibili. hoc autem est, cum dicit, [Substantia actu] quam partem exponens Aphrodis. Alexander primo suę paraphra. de Anima libro cap. de intellectu agente, inquit, quòd intelle-

ctus

ctus agens dicitur substantia actu, idest actus purus, nam cum ex prima parte definitionis intellectus agens sit impassibilis & separabilis citra materiam & potentiam est. igitur est actus purus. hinc deducit Alexand. intellectum agentem primam causam esse, nam si actus purus est, talem profectò primam causam esse ab Arist. commostratum est. sed hæc Alexandri expositio falsa est, quoniam cum idem sit definiendi & considerandi modus, si intellectus agens definitur vt actus purus, ergo consideratur vt actus purus, & cum per Alex. intellectus agens sit Deus, igitur Deus in tertio libro de Anima consideraretur vt actus purus, quod falsum est, cum id fiat in 12. Met. accedit quòd illud idem sequeretur quod contra Simp. superius deductum est, nam si intellectus agens definitur & consideratur vt actus purus, cum talis sit modus considerandi Metaphisici, quoniam vt sic abstrahit à materia secundum esse, & secundum rationem, & cum in eodẽ tertio libro consideretur intellectus humanus vt potentia est, & in ordine ad corpus qui est modus considerandi naturalis, igitur intellectus humanus cõsiderabitur modo considerandi naturali, quare tertius de anima mixtus erit ex diuersis modis considerandi, quare neque vnus liber erit, quinimmo nec vna scientia, quoniam ablata vnitate modi considerandi, scientiæ vnitas aufertur, vt legitur 6. Met. 2. & 2. Phisi. 18. Secus itaque mea sententia particula illa exponi debet, quòd intellectus agens est substantia actu, hoc est substantia omnia faciens, quę sanè expositio bif. comprobari potest, primo quidẽ per terminũ quo in præsentia vsus est Arist. actũ exprimendo: neq; enim entelechia sed energia quod operationẽ significat, nõ actum primum positum est: secundo probatur quia Philosophus per hanc particulam distinguit intellectum agentem ab intellectu possibili, qui potentia est, sicut ergo intellectus possibilis dicitur potentia, ita intellectus agens dicitur actu: iam verò intellectus possibilis dicitur potentia non quidem ad esse, quia actu est, sed quia potest omnia fieri, ergo intellectus agens dicitur actu, quia potest omnia facere, & hoc pacto distinguitur intellectus agens à possibili, quia ille est actu, hic verò potentia, idest ille potest omnia facere, hic verò omnia fieri. & hæc est germana huius partis expositio, vnde non habet amplius Alexāder quòd ex hac particula colligat intellectum agentem esse Deum, sicut ex falsa illa expositione collegit. ex qua veritate illud etiam habetur, quòd definitio intellectus agentis non est Metaphisica, vt censuit Clarissimus præceptor meus Marcus Antonius Genua verborum superficie deceptus, sed est naturalis, cum detur per operationem respicientẽ phantasmata, & materialia: omnis enim definitio quæ aliquo pacto materiam respicit, naturalis est, & hæc de necessitate, & causa necessitatis, de operatione, & operandi modo, atque de natura intellectus agentis dicta sint.

Quod

Quod autem non secundum quantitatem indiuisibile est, sed forma, intelligit indiuisibili tempore, & indiuisibili animæ: secundum accidens autem non vt illa indiuisibilia sunt, vt quod intelligit, & tempus in quo, sed vt indiuisibilia: inest enim ijs aliquid indiuisibile.

EXTVS est tertio libro de Anima in ordine 24. qui quoniam admodum perobscurus est, nec ita bene intellectus, ipsum dilucidare decreui, ex græcis Simplicius arbitratur Aristotelis propositum esse in præsenti parte agere de obiecto intellectus in se manentis, quod est indiuisibile secundum formam: hoc autem secundum ipsum sunt simplices illæ quiditates, & rationes ideales, quæ ab intellectu perfecto, & apud se consistente intelliguntur. Cuius intentionis causa ea est, quoniam cum in textu 23. declarasset quomodo indiuisibile secundum quantum intelligatur, quod ab intellectu progresso percipitur, ne quis putaret ab eodem intelligi, quod est indiuisibile secundum formam, hac in parte declarare instituit, quod indiuisibile secundum formam ab intellectu perfectò, & in se manente intelligatur, & ex hoc appareat differentia inter obiectum intellectus progressi, & intellectus in se manentis: hæc sunt quæ à Simplicio habentur, & à Simplicianis tanquam diuina dijudicantur, sed hæc Simplicij sententia falsa est: primo quidem, quoniam in tertio libro de Anima non agitur de intellectu in se manente, vt superius probatum: secundo, quia de obiecto illius intellectus Aristoteles agere intendit, qui in tempore intelligit, sed intellectus in se manens non intelligit in tempore, quia hoc conuenit intellectui progresso, & vt à phantasia dependet, ipso etiam authore Simplicio: ergo hoc in loco non agit de obiecto intellectus in se manentis. propositio maior ex præsenti textu probatur, in quo Philosophus inquit, quòd intellectus intelligit indiuisibile secundum formam indiuisibili tempore: non me latet Simplicium dicturum, quòd per tempus indiuisibile, non intelligitur tempus, sed instans, sed hoc ab Aristotelis sententia alienum est, vt in expositione illius particulæ demonstrabitur. Melius itaque cum Them. Io. Gram. & Auer. dicendum, quòd cum Arist. in tex.

23. *ipsum indiuisibile quod ad primam attinet operationem intellectus, diuisisset in id quod est actu tantum, & in id quod est actu, & potestate indiuisibile: illud autem quod actu tantum indiuisibile duplex sit, & secundum quantum, & secundum formam, declarassetque quomodo indiuisibile secundum quantitatem ab intellectu intelligatur: modo in præsenti parte propositum est declarare quomodo id quod est secundum formam indiuisibile intelligatur. per hoc non formam abstractam, sed formam materialem intelligens, quia vt diximus, Aristoteles agit de indiuisibili actu, diuisibili autem potestate, iam verò forma abstracta actu & potestate indiuisibilis est, non igitur hoc in loco de ea sermo est, sed de forma materiali tantum. sunt in contex. tres exponendæ particulæ, quomodo indiuisibile secundum formam intelligatur, declarat in prima, tacitæ dubitationi satisfacit in secunda, rationem affert in tertia: inquit in prima, [Quod non est secundum quantitatem, sed secundum formam indiuisibile hoc est vnum, & indiuisum secundum formam: sicut enim id quod est vnum & indiuisum secundum quantum, dicitur indiuisibile secundum quantitatem. ita id quod est vnum secundum formam, & speciem, indiuisibile secundum formam dicitur, vt homo, & equus: hoc igitur quod indiuisibile forma est, intelligit indiuisibili tempore. quam partem exponentes Ioan. Gramma. & Simplicius, & cum eis Auerro. per indiuisibile tempus, instans interpretantur, vnde Ioan. Gramma. Aristotelem redarguit, qui momentum, & instans tempus appellarit: sed grauissimi isti interpretes particulam hanc temerè exposuerunt, quod ex contex. 23. facilè ostenditur, vbi Philosophus rationem reddens quare longitudo indiuisibilis intelligatur tempore indiuisibili, ratio inquit est, quoniam tempus indiuisibile est, & diuisibile vt longitudo, tunc ita ratiocinamur: instans non est sicuti longitudo, quoniam instans est simpliciter indiuisibile: longitudo verò quamuis sit actu indiuisibilis, est tamen potentia diuisibilis, sed tempus indiuisibile est sicuti longitudo: ergo tempus indiuisibile non est instans. præterea id etiam ostenditur ex præsenti contex. in quo Philosophus rationem reddens illius quod dixerat in secunda parte quòd longitudo, & tempus sunt indiuisibilia per accidens, inquit, quòd ideo hæc per accidens indiuisibilia sunt, quoniam in eis aliquid reperitur per quod indiuisibilia sunt. iam verò si per tempus indiuisibile instans intelligatur, cum tempus indiuisibile sit per accidens: ergo instans per accidens indiuisibile erit, quod dici nequit. postremò probatur ex quinto primæ Philosophiæ cap. de vno, ubi Philosophus habet, quòd continuum illud est cuius motus est vnus, motus autem vnus est, qui fit tempore indiuisibili.*

uisibili: iam verò si per tempus indiuisibile instans intelligitur, motus igitur fiet in instanti, quòd falsum esse cuiuis manifestum est, quæ quidem loca si Ioan. Gramma. accuratè magis animaduertisset, aduersus Aristotelem non ita temerè insurrexisset, neque dicendum est vt inquit Suessa. quòd tempus indiuisibile pro paruo tempore accipiatur, quoniam eo modo dicitur secundum Arist. in 23 contex. tempus indiuisibile, quo & magnitudo indiuisibilis dicitur: iam verò magnitudo non dicitur indiuisibilis quia parua, sed quia non est actu in partes diuisa licet magna sit, igitur & tempus indiuisibile dicitur quia non est actu in partes diuisum, tametsi magnum sit, itaque per tempus indiuisibile tempus vnum, & continuum intelligi debet, quemadmodum magnitudo indiuisibilis dicitur, quia continua est, neque in partes diuisa: cum ergo dicitur, quòd indiuisibile secundum formam intelligitur tempore indiuisibili, exponi debet tempore continuo, & non interpollato, [& indiuisibili etiam Animæ] quam partem exponentes Ioan. Grammat. Simp. & B.D. per indiuisibile animæ indiuisibilem animæ partem, quæ intellectus est, interpretantur, verum non eodem modo, Simplicius enim per indiuisibilem animæ partem intellectum in se manentem, qui à seipso indiuisus est, nec amplius ad extrà declinans, quem ideo indiuisibilem animæ partem dixit ab Aristot. appellari, quia in hoc Platonem insecutus fuit, qui Animam duabus partibus constare voluit, altera quæ circa corpora compartita est, reliqua verò impartibili secundum quam ideis, de quibus vult hoc in loco sermonem haberi, coheret atque vnitur: at Io. Gram. & B.D. per indiuisibilem animæ partem absolutè intellectum exponunt qui indiuisibilis dicitur. Sed nec vna, nec altera expositio vera est, non quidem prima, quoniam hoc in loco non est sermo de intellectu in se manente, neque de ideis, quoniam in hoc contex. agitur de indiuisibili actu potestate autem diuisibili: ideæ verò cum formæ abstractæ sint & actu, & potestate indiuisibiles sunt. Nec secūda, licet verior sit, quàm prima, quoniam in 22. conte. Philosophus declarauit quòd virtus percipiens indiuisibilia, & hæc in vnum componens est intellectus, vnde non opportuit hoc in loco declarare, quòd intelligens indiuisibile secundum formam est intellectus. propterea melius cum The. & Auer. dicendum, quòd per indiuisiuibile animæ indiuisibilē intellectionē Arist. intelligat: sicut.n. quod indiuisibile est, tempore intelligitur indiuisibili & continuo, pariter intellectione indiuisibili, & continua, vnde ista secundum Aristotel. sese consequuntur. obiectum quod intelligitur, tempus in quo, & intellectio: si enim obiectum indiuisum est, intellectio, & tempus pariter indiuisa sunt, si vero obiectum in partes diuidatur, similiter tempus & intellectio diuiduntur, vt in 23. con-

tex. Aristo. apertissimè declarauit, & quemadmodum ista tria magnitudo, tempus, & motus sese consequuntur in motu reali, ita ex Aristotelis sententia in motu spiritali tria hæc obiectum, tempus, & intellectio sese consequuntur, ex quo illud elicito quòd intellectus coniunctus corpori & phantasiæ in tempore intelligit, quod ipsa quoque comprobat euidentia rei: cum enim non datur temporis interuallum quod iudicium postulare videtur, Intellectus nec intelligere nec rectè quippiam iudicare potest. hæc de prima parte.

Secundum accidens autem non quò illa diuisibilia sunt, &c.

HAEC est secunda contextus particula, quæ ardua, & perdifficilis est, quam exponentes Ioan. Gramma. Auerro. & Latini concordes referunt ad intellectionem formæ materialis de qua sermo fuit in prima parte, discrepant tamen inter se in expositione verborum, Ioan. Gramma. ita exponit, quòd forma materialis quæ vt dictum fuit in prima parte intelligitur tempore indiuisibili, non qua diuisibilis est, sed qua indiuisibilis est secundum accidens intelligitur tempore indiuisibili: vult enim Ioan. Gramma. quòd forma materialis sit diuisibilis per se, indiuisibilis autem per accidens. & tunc iuxta hanc sententiam textus ita exponi debet. [Secundum accidens autem non quò diuisibilia, sed quo indiuisibilia] hoc est, formæ materiales licet diuisibiles sint, tamen non quo diuisibiles sunt, sed quo indiuisibiles sunt secundum accidens intelliguntur tempore indiuisibili: verum Moderni ex quibus vnus est Franciscus Vicomer. Ioannis Gramma. sententiam illico oppugnant, dicentes falsum esse quòd forma substantialis sit diuisibilis per se, indiuisibilis autem per accidens, cum res opposito modo sese habeat: siquidem per accidens diuisibilis est ratione materiæ quantæ, à qua rebus diuisibilitas vt quinto Met. habetur contex. 18. sed sic Ioannis Grammat. sententiam non intellexerunt: non enim tam mentis impos fuit vt diceret, quòd forma materialis sit per se diuisibilis extensiuè, sed voluit quòd sit per se diuisibilis, & multiplicabilis in plures particulares formas: est autem indiuisibilis hoc est vna, & indiuisa per accidens nempè beneficio intellectus ipsam à particularibus formis abstrahentis, nam forma quæ in particulares formas dispersa, atque diuisa est, cum ab intellectu à particularibus formis abstrahitur, fit vna, & indiuisa, & ita cum

per intellectum fiat vna , dicitur per accidens indiuisa: cum ergo intelligitur ab intellectu, non intelligitur vt diuisa est in plura , sed vt indiuisa , quoniam verò huiusmodi est per intellectum , idcirco intelligi dicitur , vt indiuisibilis secundum accidens tempore indiuisibili , & hæc est germana Ioannis Grammatici expositio , & non ea quam moderni existimarunt . Sed licet docta , & subtilis sit Ioannis Grammatici expositio , mihi tamen non satisfacit . primo quidem , quoniam falsum est quòd in hac secunda parte sermo sit de indiuisibili secundum formam , nam de eo dicitur diuisibile & indiuisibile in secunda parte , de quo probatio est in tertia parte , quoniam subiectum pro eodem supponit in conclusione , & in probatione : sed in tertia parte indiuisibile per accidens non probatur de forma , sed de tempore , & longitudine : ergo de his intelligitur in secunda parte , & non de forma . vt autem minoris veritas appareat , verba Philosophi subijciam , quæ huiusmodi sunt : [inest enim his aliquod indiuisibile quod facit tempus vnum , & longitudinem vnam , & hoc similiter est in omni continuo , tempore , & longitudine : Animaduerte , obsecro , ista verba : inest enim inquit ijs , de quibus dictum est in secunda parte , quòd sunt indiuisibilia secundum accidens . quid ? aliquod , inquit , per quod sunt indiuisibilia , & quæ sunt ista , quæ per accidens sunt indiuisibilia ? tempus , inquit , & longitudo , quare in secunda parte de tempore , & longitudine , & consequenter de indiuisibili secundum quantitatem , & non de forma intelligitur , cum dicit , secundum accidens autem indiuisibilia sunt . præterea id quoque falsum est , quod forma per accidens indiuisibilis est , vtpote per intellectum , quoniam forma per se est indiuisa , & una , nec intellectus facit ipsam indiuisam , nisi pro quanto intelligit ipsam , vt est vna , & non diuisa , non intellectis particularibus . sed hoc est intelligere formam , vt est sui natura talis , sicut dum intelligitur diuisa in plures per accidens , vt talis intelligitur . Commentator & ipse hanc secundam partem exponens de forma quæ intelligitur , & insuper de instanti , in quo intelligitur , rei difficultatem considerans quomodo forma , & instans secundum accidens indiuisibilia sint , cum potius per se indiuisibilia sint , per accidens autem diuisibilia , inquit , quòd sermo transpositus est , & illa particula secundum accidens , non debet ad indiuisibilia applicari , sed ad diuisibilia , vt litera ita legatur , forma , & instans secundum accidens diuisibilia sunt , per se autem indiuisibilia , sed neque Commentatoris expositio stare potest , quoniam si illa particula secundum accidens ad diuisibilia , non autem ad indiuisibilia applicari deberet , tunc Philosophus in tertia

parte

parte contextus probaret oppositum illius quòd ponit in secunda parte, nam secundum Com. in secunda parte inquit, quòd sunt diuisibilia secundum accidens, per se autem indiuisibilia, tamen in tertia parte probat Philosophus, quòd sunt indiuisibilia per accidens: inquit enim, inest enim ijs aliquid quod facit longitudinem, & tempus vnum, atque ita indiuisibile, sed causa erroris fuit, quia cum sermonem esse existimaret in secunda parte de forma imaginari non potuit quomodo secundum accidens indiuisibilis dici posset. vel quia eam quas nos habemus negationem in textu suo non legit, aut legere non voluit, vt suo proposito textum accommodaret. Melius itaque cum Simplicio dicendum, qui secundam hanc partem egregiè interpretatus est, quòd Philosophus in hac secunda parte non loquitur de indiuisibili secundum formam, de quo loquutus fuit in prima parte, sed de indiuisibili secundum quantitatem, de quo loquutus in superiori contex. cuius quidem fidem faciunt ea verba in secunda parte, quæ huiusmodi sunt, [secundum accidens autem non quò illa diuisibilia sunt &c.] inquit, [illa] hæc autem dictio referri non potest ad id quod proximè dictum est in prima parte de indiuisibili secundum formam, quia non dixisset illa sunt, referri ergo debent ad ea de quibus loquutus fuit in superiore contex. quæ indiuisibilia sunt secundum quantitatem. reuertitur autem Philosophus ad illa vt satisfaciat tacitæ dubitationi, nam potuisset quispiam dubitare, dicens, si id quod est indiuisibile secundum formam intelligitur intellectione indiuisibili, & tempore indiuisibili, cum longitudo, & tempus sint per se diuisibilia, quo nam pacto intelligantur intellectione indiuisibili, & tempore indiuisibili? cui occurrenti dubitationi Philosophus respondet inquiens, secundum accidens autem, non quò diuisibilia sunt, quod intelligit, & tempus & in quo, sed vt indiuisibilia, quasi dicat licet longitudo, & tempus diuisibilia sint, tamen non quò diuisibilia sunt, sed vt indiuisibilia sunt secundum accidens, indiuisibili tempore intelliguntur: diuisibile enim si indiuisibili tempore intelligitur, hoc non est qua diuisibile, sed qua indiuisibile, & hoc est quod inquit in secunda parte sequitur postea.

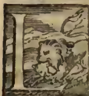
Inest enim his indiuisibile quoddam, quod facit tempus vnum, & longitudinem, &c.

ROBAT in hac tertia parte, quòd tempus, & qualibet magnitudo indiuisibilia sunt secundum accidens, quoniam in his reperitur aliquod per se indiuiduum quod hæc indiuisibilia facit, nam in tempore reperitur instans, & in magnitudine punctus quibus hæc vnum, & continuum efficiuntur, & hoc similiter est in omni continuo, tempore, & magni-

magnitudine: vndè forma, & quæ quanta continua sunt opposito modo sese habent, forma enim per se indiuisa est, & vna, quanta verò continua indiuisa sunt & vnum ex accidenti ratione termini communis, ad quem eius partes copulantur: magnitudo enim indiuisa est & vna, quia eius partes ad vnum communem terminum copulatum, similiter & tempus, & hæc est explicatio præsentis textus, in quo hæc tria habentur, quòd indiuisibile secundum formam tempore vno & indiuiso, & indiuisa intellectione intelligitur: alterum, quòd indiuisibile secundum quantitatem vt magnitudo non vt diuisibilis, sed vt indiuisibilis, & vna indiuiduo tempore percipitur: tertium, quòd tempus, & magnitudo secundum accidens indiuisa & vnum sunt, ratione communis termini ad quem eorum partes copulantur.

Actus est qui separat, & qui distinguit.

OCVS est Aristotelis 7. Met. 49. à plurimis malè intellectus, arbitrati sunt enim propositionem intelligi tam de distinctione numerali, quàm specifica, si quidem voluerunt indiuidua eiusdem speciei per substantialem formam distingui, & hinc deduxerunt indiuidua per formam quò ad esse singulare, & indiuiduum constitui. sed horum sentẽtia quò ad distinctionem numeralem ab Arist. recedit, quòd ex ipsomet Arist. probatur, & in primis ex 7. Met. 28. vbi ponit conclusionem cum ratione dicens, Socrates & Callias propter materiam distinguntur, quoniam forma non diuiditur. perpendo rationem hanc ab Arist. quòd ideò Socrates & Callias propter materiam differunt, quoniam forma non diuiditur: aut enim intelligit quòd forma non diuiditur in plura, & diuersa secundum speciem, vt multi exponunt, aut quòd non diuiditur in plura & diuersa numero: primum quidem dici non potest, quoniam ex hoc quòd forma specifica in plura & diuersa secundum speciem non potest, haud inferri potest, quòd Socrates & Callias propter materiã distinguntur, quia dicã, quòd licet forma indiuidua sit in plures secũdũ speciem, est tamen diuidua in plura & diuersa numero, & proindè Socr. & Callias non sunt diuersi propter materiam, sed propter formam, quæ in plura numero diuidua est: ergo intelligi debet secundo modo, quòd scilicet ex se indiuidua sit in plura numero, & tunc aut intelligitur secundum aptitudinem, aut secundum actum, non primo, quoniam forma materialis ex se communicabilis est vt vnà cum Aristo. testatum reliquit Auer. primo Cœ. 92. intelligitur ergo secundo modo videlicet quòd forma specifica secundum actum ex se in plura numero indiuidua est, & non diuiditur nisi per materiæ diuersitatem, vndè postea ex hoc infertur, igitur Socrates & Callias non

distinguntur

distinguntur numero propter formam, sed propter materiam: nam si essent differentes propter formam, necessariò formæ essent diuersæ, atque diuisæ, sed non sunt actu diuisæ, neque diuersæ nisi propter materiam. igitur indiuidua eiusdē speciei non sunt diuersa propter formam sed propter materiam, & hic est verus huius rationis sensus, quem præ cæteris assecutus fuit Aphr. Alexander primo de Anima cap. de intellectu in habitu, vbi hæc scribit ad verbum, Quippè singularium hominum differentia à materia proficiscitur. & reddens rationem inquit: formæ enim per quas sunt homines nullam inter se differentiam habere cernuntur, sed vult dicere per materiam habent: vult ergo Alexand. quòd diuersitas numeralis compositorum, & formarum ad materiam reducatur. prætereà eundem quoque Aristotelem adduco decimo Met. 25. vbi inquit, quòd ideò aliqua differunt specie, quia eorum differentia sumitur à forma: aliqua verò non differunt specie, sed numero, quia eorum differentia sumitur à materia, & ex hoc subindè declarauit, quòd masculus, & fœmina non distinguntur specie, sed numero, quoniam eorum differentia sumitur à materia. eandem quoque sententiam habet Arist. primo Cæl. 94. vbi apertissimè inquit, quòd formæ sunt plures, & numero diuersæ, quia materiæ sunt diuersæ, & ablata materierum diuersitate, tolleretur diuersitas numeralis formarum, & compositorum, & tandem vbicumque Philosophus loquitur de diuersitate numerali siuè formarum, siuè compositorum, semper assignat materiam pro causa, & nunquam formam, nec profectò assignare potuit, & ratio ea est, si Aristotelis fundamentum attingere velimus, quia cum differentia ex diuisione causetur, diuisio verò alia sit essentialis secundum quòd vna forma diuiditur contra formam, vt albedo contra nigredinem, & talis diuisio facit differentiam essentialem, & quiditatiuam: alia verò sit diuisio numeralis, quæ quidem diuisio ex hoc est, quia ipsa quiditas diuiditur, & numeratur infra se, non contra aliam quiditatem., cum autem quiditas ipsa de se sit vna, & indiuisa, oportet quòd si numeratur, ipsa numeretur per aliquod additum formæ, & quiditati, & ità diuisio, & differentia numeralis necessariò est per aliquod additum quiditati, hoc autem materia est: igitur differentia numeralis a materia proficiscitur.

Dilucidatio.

PRAESENS *itaque propositio intelligitur solum de distinctione specifica: huius enim radix & causa actus est, & forma substantialis: sed animaduerte, quòd intelligitur in compositis, & differentibus: hæc enim, vt inquit Philosophus 10. Met. 12. per aliud distinguntur*

guntur, in his autem quæ sunt primo diuersa, vt sunt simplicia propositiõ minimè intelligitur, quoniam simplicia seipsis, & non per alium actum essentialiter distinguuntur, sicut sunt materia, & forma, & similiter duæ formæ specie distinctæ, Sed vt res ista fiat vndequaque conspicua, animaduertant studiosi, quod quidem à paucis explicatum est, actus, & forma substantialis est radix & origo distinctionis specificæ compositorum: hæc enim per formas specie distinguntur, & propriè differentia nucupantur: formæ verò secundum speciem diuersæ seipsis, & ab intrinseco distinctæ sunt, & potius dicuntur primo diuersæ, quàm differentes: materiæ enim diuersas secundum speciem formas habentes, non sunt causa diuersitatis specificæ ipsarum formarum, sed signum, vt benè dixit Auer. octauo Phisi. 46. Materia verò signata est prima, & principalis causa diuersitatis numeralis, dico quidem signata, quoniam materia præcisè, & secundum se sumpta non est causa distinctionis, sed vt signata est vtpote quantitate, cæterisque dispositionibus affecta: per hãc. n. composita, pariter & formæ numero distinguntur. Materiæ verò signatæ seipsis distinguntur. & potius primo diuersæ quàm differentes dici debent. vnde quia distinctio specifica à forma proficiscitur, distinctio verò numeralis à materia signata, illa formalis, hæc verò materialis distinctio nuncupatur, & hunc in modum hæ duæ naturæ sibi hæreditatem diuiserunt. Sed circa dicta pulchra occurrit dubitatio, quia falsum esse videtur quòd materia sit causa diuersitatis numeralis in forma, quia sicut materia est propter formam, & non forma propter materiam, vt inquit Aristotel. secundo Phisico. 91. ita diuersitas materiæ videtur esse propter diuersitatem formæ, non autem diuersitas formæ propter diuersitatem materiæ, quod etiam dicere visus est Auer. 2. de Anima 60. vbi inquit, quòd melius est existimare diuersitatem formæ causam esse diuersitatis materiæ, quàm econtra: Zimara quoniam nesciuit sese ab hoc laqueo explicare, ob id voluit distinctionem numeralem præcipuè magis conuenire composito per formam, quàm per materiam: ergo verò instantiam ita persoluendam existimo, quòd sicuti materia est propter formam, tanquam propter finem, ita diuersitas materiæ est propter diuersitatem formæ tanquam propter finem: forma enim cum sit id cuius gratia, & finis ad quem ordinatur materia imponit necessitatem materiæ, vt secundum exigẽtiam formæ disponatur, conditionemque recipiat, cum aũt forma sit apta nata plurificari, operepreciumfuit materiam ipsam plurificari, & in diuersas partes diuidi, ex cuius diuersitate aptitudo formæ ad multitudinem & diuersitatem numeralem ad actum deducitur, vnde forma dicitur esse causa diuersitatis numeralis materiæ in genere causæ finalis: materia verò signa-

ta prout est in partes diuisa est tanquam ratio formalis diuersitatis numeralis in forma, sicut à simili forma dicitur esse causa extensionis materiæ, non quia ipsi materiæ extensionem tribuat, quia hoc materiæ inest beneficio quantitatis, sed in genere causæ finalis: quia enim forma materialis est apta nata extendi, operæ precium fuit materiam ipsam extendi, quæ ità per quantitatem extensa, formam substantialem eductam ex ea ad actum extensionis deducit: & hæc est vera argumenti solutio, & si hoc pacto intellexit Auer. bene dixit, sin minus ab Aristotele dissentit.

An secluso quolibet accidente substantia materialis sit singularis, & indiuidua.

VTAVIT Zimara dari indiuiduum signatum substantiæ, secluso quolibet accidente, in hoc vt opinor ab Auer. deceptus secundo de anima Commen 63. vbi declarans diuersum apprehendendi modum singularis substantiæ ab imaginatiua, & cogitatiua, inquit, quòd imaginatiua singularem substantiam apprehendit coniunctam cum sensibilibus communibus, & proprijs: cogitatiua verò eandem singularem substantiam cognoscit vt separata & spoliata est à sensibilibus communibus, & proprijs, quod etiam repetiuit tertio de Anima 6. dicens, declaratum est enim illic, quòd virtus cogitatiua non est nisi virtus quæ distinguit intentionem rei sensibilis à suo idolo imaginato, quibus locis patet Auerroem voluisse, quòd substantia sit singularis & indiuidua secluso quolibet accidente cum cogitatiua adhuc singularem substantiam cognoscat semotis sensibilibus communibus & proprijs: nam si voluisset substantiam non esse singularem nisi vt coniuncta est cum accidentibus, tunc species substantiæ non repræsentaret indiuiduum nisi coniuncta cum speciebus accidentium, & ità periret operatio cogitatiuæ ab ipso assignata: quod fortè videns Zimara nec illud magis considerans propter Auerrois maiestatem illud recepit atque probauit, sed opinio ista falsa est, nam accipio indiuidum signatum substantiæ compositum ex materia & forma secluso quolibet accidente, & quæro aut hæc forma occupat totam materiam, aut partem materiæ: non primum, quoniam nullum aliud esset indiuiduum sub eadem specie, vt deducitur ex primo Cæli context. 93. & 94. si secundum, cum materia non habeat, nec intelligi queat habere diuisionem in partes nisi per quantitatem, vt habetur quinto Met. contex. 18. & ex Auerro. primo cap. de substan. orb. vbi inquit, si materia non haberet quantitatem non esset in partes diuisa, & proindè eodem tempore diuersas formas habere non posset. igitur indiuiduum signatum necessario includit quantitatem

&

& accidens: itàque est repugnantia dicere indiuiduum signatum, & ab accidentibus separatum. prætereà multitudo aut est rerum differentium secundum formam, aut secundum quantitatem, vt inquit Auerro. primo Phisicorum 6. & habetur etiam ex Aristo. tertio Met. 11. iam verò diuersitas & multitudo indiuiduorum hoc modo consideratorum aut est multitudo rerum differentium secundum formam, aut secundum quantitatem: porrò alterum duorum fateri oportet, secus diuisio esset insufficiens: non potest esse multitudo rerum differentium secundum formam, quoniam hæc est multitudo specierum vt Arist. & Auerro. dicunt citatis locis, igitur erit multitudo rerum differentium secundum quantitatem, ergo vniuersaliter indiuidua signata includunt quantitatem, & accidentia. quod etiam confirmatur ex Aristot. secundo Post. 20. vbi inquit, quòd sub eadem specie multæ sunt differentiæ, sed non secundum substantiam, neque per se, quem locum exponens lucidus interpres Themistius, sic inquit, Primum id non necesse est, omnes differentias sciri, prodtereà quòd ab accidentibus infinitæ trahi possunt, quibus res sub eadem specie comprehensæ inuicem discernuntur: igitur omnia indiuidua signata sub eadem specie contenta, accidentia secum tenent: alioquin per se & secundum substantiam sub eadem specie distinguerentur. quam veritatem cognouerunt græci interpretes, & in primis Aphrodiseus Alex. primo lib. suæ Paraphr. de Anima cap. de intellectu in habitu, vbi hæc habet, porrò abdicatis materiæ appendicijs & accidentibus non amplius singularē, sed communem hominē intuemur. similiter Porphirius in lib. Prædicab cap. de specie, nec non Simp. & Ammo. in libro prædicam. concludendum itaque est, quòd indiuidua tam diu indiuidua sunt, quàm diu accidentibus coniuncta sunt, seclusis autem accidentibus non amplius indiuidua sunt, sed vniuersalia, vndè illa Auerrois sententia minimè probanda est, quòd cogitatiua singularem substantiam cognoscat semotis sensibilibus communibus, & proprijs, quoniam semotis sensibilibus materiæque conditionibus non amplius natura illa remanet singularis, sed vniuersalis, quæ non amplius iudicio subijcitur cogitatiuę, sed intellectus cuius proprium est separare intentionem ab idolo imaginato, quòd falsò ab Auerro. cogitatiuæ ascribitur. Sed cogitatiua duntaxat substantiam cognoscit, quę cum accidentibus & materiæ conditionibus coniuncta est: neque illud verum est, quòd cogitatiua distinguatur à phantasia, quoniam in secundo de Anima, à contex. 150. vsque ad 160. vbi disiungit intellectum à sensu, deindè phantasiam ab intellectu: tertio autem ostendit qua ratione diuersa sint phantasia à sensu nullam differentiam ponat inter phantasiam & cogitatiuam, cum tamen eo loco earum animæ potentiarum, quę similiores inter se esse videntur, diligenter varietatem ac discrimen inquirat. Adde quòd si cogitatiua distinguitur

à phantasia media que est inter phantasiam & intellectum, tunc Aristoteles absoluto sermone de phantasia ad cogitatiuam transire debebat, eiusque naturam declarare quod tamẽ non facit, sed habita doctrina de phantasia, statim de intellectu disputationem aggreditur, non itaque secundum Philosophum cogitatiua à phantasia re ipsa disiungitur, diuersumque habet opus, vt putauit Auerro. & hæc satis.

DE PRINCIPIO INDIVIDVATIONIS TVM SVBSTANTIARVM MATERIALIVM CVM SVBSTANTIARVM SEPARATARVM DISPVTATIO.

Ad R. D. D. Iacobum Diedum Q. Francisci filium Patritium Venetum.

NTER ardua quæsita, quæ in Aristotelis Philosophia examinari solent, illud mihi semper difficile visum fuit, quod est de naturæ indiuiduatione, & licèt præteritis sæculis doctissimi viri omne studium, & diligentiam adhibuerint, vt huius difficultatis veritatem ostenderent, Aristotelisque sententiam explanarent, ij tamen quod nitebantur nondum satis præstare potuerunt, ea propter decreuimus nos difficultatem istam examinare, qua in re pro viribus euitemur, vt huius difficultatis veritas habeatur, & Aristotelis sententia apertissima reddatur, & si hac in re dilucidanda longiore opus fuerit oratione, ignoscendum nobis erit, quandoquidem eorum, quæ tractantur difficulta, & rerum copia eam & aliquando ex necessitate adducere videntur: proponitur ergo dubitatio de principio indiuiduationis tum substantiarum materialium, cum separatarum. per quid scilicet vtriusque ordinis substantia indiuidua sit, & vna numero: sed quoniam substantia per aliquid indiuidua, & vna numero bifariam dici potest, vno modo formaliter, alio modo (vt ità loquar) fundamentaliter, non quæritur modo per quid substantia sit vna numero, & indiuidua formaliter, quoniam vt Boetius ait in libro de vnitate & vno, vnumquodque est vnum vnitate formaliter, & in diuisione indiuiduum, sicut diuisione ipsa est ab alio formaliter diuisum: sed quæritur quo fundamentaliter sit indiuidua, & vna numero, vtpotè quid sit principium proxi-

proximum quo ipsi substantiæ siuè concreta sit ex materia, & forma, siuè ab iuncta sit à materia conueniat indiuiduatio, & vnitas numeralis, diuidetur vniuersa hęc disputatio in duas præcipuas partes, sicuti duo sunt quæ à nobis examinanda proponuntur, de substantiarum materialium indiuiduationis causa agetur in prima, de causa verò indiuiduationis substantiarum separatarum tractabitur in secunda.

De indiuiduatione substantiæ materialis opinio prima. Cap. 2.

VO ad primam partem attinet, non conuenit apud Aristotelis interpretes: arbitrati sunt nonnulli, quòd substantia materialis sit vna numero, & indiuidua non per aliquam causam positiuam, sed solum per duplicem negationem: nam cum vnum numero, & indiuiduum non dicat nisi negationem diuisionis à se, & negationem identitatis cum alio; siquidem Socrates ideo est vnus numero & indiuiduus, quia in plures homines diuidi nequit, & est non idem, vel diuersus à Platone, & quocunque alio indiuiduo, ea propter inquirenda non est alia causa positiua ab hac duplici negatione, sed hac duntaxat substantia est indiuidua, & numero una. confirmatur sic, si substantia esset indiuidua per aliquam causam positiuam, vel illud esset materia, vel forma, vel aliquod accidens. materia esse non potest, quia cum indiuiduum dicat esse indiuisum à se, & diuisum à quolibet alio, materia non est causa distinctionis, & diuersitatis, quoniam in fundamẽto naturæ nulla est distinctio, vt legitur 1. Met. contex. 17. igitur materia causa esse non potest vt substantia sit indiuidua: præterea quæritur de ipsa per quid est hæc, & indiuidua aut seipsa, aut ab alio, non ex seipsa, quoniam est natura communis, & indeterminata: non ab alio, quia tunc quæram de illo alio & ita in infinitum, neque causa indiuiduationis potest esse forma, quoniam quod est causa communicabilitatis, & vniuersalitatis non potest esse ratio indiuiduationis, quia idem non potest esse ratio & per se causa oppositorum, sed forma est causa vniuersalitatis, vt legitur primo Cæ. contex. 92. ergo &c. neque aliquod accidens esse potest siuè sit absolutum, siuè respectiuum, quoniam substantia accidens antecedit septimo Met. contex. 4. igitur indiuiduum substantiæ indiuiduum accidentis antecedit: igitur substantia per ipsum accidens indiuidua esse non potest. cum itaque substantia neque per materiam, neque per formam, neque per aliquod accidens indiuidua sit, igitur indiuidua non est per aliquam causam positiuam. remanet ergo vt huiusmodi sit per duplicem negationem, scilicet per negationem diuersitatis à se, & per negationem identitatis cum alio.

Resel-

Refellitur opinio. Cap. 3.

ED isti vehementer aberrant: primo enim non declarant id de quo dubitatio est. nam licet indiuiduum formaliter significet negationem diuersitatis à se, & negationem, idẽtitatis cum alio, dubitatio tamen est, quid sit illud, per quod duplex hæc negatio substantiæ competit, & per quid eidẽ repugnat oppositum istarum duarum negationum, vt diuisio in plura, & identitas cum alio indiuiduo, quod tamen isti minimè declarant. Secundo Aristoteli contradicunt, siquidem Philosophus 5. Met. contex. 12. describens vnum numero, inquit, vnum numero est cuius materia est vna, & primo Cœ. contex. 93. causam assignans, propter quam mundus est tantum numero vnus: ea, inquit, est, quoniam ex tota constat materia, quam rem exemplo declarans in 94. dicit, vt si ex omnibus carnibus, & ossibus vna tantum fieret caro, & vnum os, tunc esset vnus homo numero tãtum, & non plures. ex quibus locis conspicuum est, quòd cum Philosophus in describendo vnum numero, & in assignanda causa propter quam mũdus pariter & hic homo est numero vnus, & indiuiduus, non assignet duplicem negationem, sed causam positiuam, igitur duplex negatio non est prima ratio per quam est indiuidua, sed hac duplici negatione prior est causa positiua, per quam substantia huiusmodi est, & ipsi substantię duplex negatio inest: præterea hic homo distinguitur ab homine, ergo hic homo aliquid addit supra hominem, per quod ab eo distinguitur. probatur antecedens, quia generari, & operari per se competit primæ substantiæ, & non secundæ, ut huic homini, & non homini, vt habetur ex Arist. primo Met. in prohęmio, & secundo Phis. 37. quem locum exponens Simplicius, inquit, coniunxit Aristo. actu operantes causas singulares, quoniam vniuersalia non agunt, neque patiuntur, neque generantur, sed singularia: igitur hic homo distinguitur ab homine, ergo aliquod addit supra hominem per quod sibi competit generari, & non homini, sed profectò non potest esse negatio, quoniam per negationẽ non competit huic homini, nec alteri per se generari, nec aliquod positiuum: igitur hic homo per solam negationem non distinguitur ab homine, & per consequens indiuiduum supra naturam specificam non solum addit duplicem illam negationem, sed rationem aliquam positiuam, quod etiam ipsemet testatur Arist. primo Cę. contex. 92. vbi declarans quomodo circulus, & hic circulus distinguantur, inquit circulus forma est, hic autem circulus forma est cum materia, igitur hic circulus, & quoduis aliud indiuiduum supra naturam specificam non solũ negationem addit, sed rationem aliquam & cau-

sam positiuam per quam huiusmodi est, sed quid multis opus? vnum specie dicit negationem diuisionis in plures species, & negationem identitatis cũ alia specie, & tamen non est vnum per duplicem negationem, sed per causam positiuam, vtpote per differentiam quæ contrahens genus in speciem cõstituit speciem, ipsamque ab alia specie distinguit, & separat. igitur nec vnũ numero, & indiuiduum erit per duplicem negatioaem, sed per aliquam causam positiuam, & tunc ad primum ipsorum dicimus, quòd licet indiuiduum formaliter dicat duplicem negationem, non tamen est indiuiduum principaliter per hanc, sed per causam positiuam, per quam etiam duplex hæc negatio ipsi substantiæ inest. Ad aliud cum dicebatur, si substantia est indiuidua per aliquod positiuum vel illud est materia, vel forma, vel accidens. dicimus esse materiam signatam, certisque dispositionibus affectam, ad instantiam, indiuiduum dicit esse indiuisum à se, & diuisum à quolibet alio, materia verò non est distinctionis causa. respondetur id esse verum de materia secundum se, & præcisè considerata, non de materia signata: hæc enim est præcipua distinctionis numeralis causa. Cum autem quærebatur, per quid materia est vna numero, & indiuidua: dicimus, quòd materia signata seipsa est indiuidua, sicut seipsa propria est, atque determinata, cæterum solutio hæc magis explicabitur in progressu, nunc autem intantum dictum sit.

Opinio Scoti. cap 4.

X altera parte Scotus secundo sent. libro dist. 3. q. 6. reiectis aliorum opinionibus in eam tandem iuit sententiam, quòd substantia materialis sit vna numero & indiuidua per hæccheitatem & differentiam indiuidualem quæ naturam communem contrahit ad esse singulare, & indiuiduũ: declarans autem quid sit hæccheitas ista, inquit, quòd nec est materia, nec forma, neque compositum, sed vltima realitas formæ, materiæ & compositi: vnde secundum ipsum tam materia, quàm forma & compositum propriam habent hæccheitatem, quæ sic se habet ad vnumquodque istorum sicut actus ad potentiam contrahens ipsa ad vnitatem numeralem, quam opinionem ita persuadet, Omnia differentia reducuntur ad aliqua primo diuersa, secus essèt processus in infinitum in differentijs, indiuidua inter se differunt, ergo eorum differentia reduci debet ad aliqua primo diuersa, sed hæc non possunt esse forma in hoc, & in illo indiuiduo, quia idem non potest esse quo aliqua conueniũt formaliter, & differunt realiter, licet idem esse possit conueniens formaliter, & distinctum realiter: multum enim differt esse distinctum, & esse quo primo aliquid distinguitur: cum autem forma in hoc

& illo

& illo indiuiduo eiusdem speciei conueniant for naliter, igitur non possunt distingui realiter tanquam per rationem distinguendi. simili quoque ratione neque materia huius & illius possunt esse primo diuersa, neque accidentia: igitur hęc primo diuersa quibus differunt indiuidua inter se, & natura in hoc & illo indiuiduo, erunt haecceitates, & quoniam idem est principium distinguendi primo & constituendi rē: igitur cum haecceitas sit prima ratio distinguendi vnum indiuiduum ab alio, eadem erit prima ratio essendi, & constituendi indiuiduum, nec aliae rationes ad opinionem hanc probandam afferuntur ab eo, quoniā ex reprobatione aliarū opinionū iam satis probatā esse arbitratur.

Refellitur opinio Scoti. Cap.5.

N*EQVE opinio ista Aristoteli consentanea est, quod ex quinto illo Met. satis patet, vbi Philosophus inquit, vnum numero esse cuius materia est vna, pariter ex septimo lib. 35. vbi ità scribit, singulare verò ex vltima materia est. necnon ex ijs quae scripta reliquit primo Cae. 93. & 94. igitur vnum numero, & indiuiduum est per materiam, & non per differentiam indiuidualem, vel per haecceitatem, vidit Scotus istas authoritates & in quaest. 6. ita respondet, quòd cum materia & forma relatiua sint, vt legit secundo Phisic. 26. quot modis dicitur forma, totidemque dicitur materia: & quoniam forma duplex est, altera quidem totius quae est tota quiditas rei amplectens materiam & formam, quae totam rei complent quiditatem: reliqua verò est forma partis, quae est altera pars compositi. ità duplex est materia, altera quidem partis, quae est subiectum ex quo aliquid fit, & est altera pars compositi, & ista opponitur formae partis, reliqua verò est materia totius, quae opponitur formae totius. & quoniam forma totius est quiditas rei, ita materia totius quae illi opponitur est extra quiditatem rei, & sicut illud, quod est rei quiditas dicitur forma, ità illud quod est extra quiditatem rei dicitur materia: cum autem differentia indiuidualis sit extra quiditatem rei, quoniam homo absque differentia indiuiduali intelligi potest, ea propter differentia indiuidualis materia nuncupatur: tunc inquit, quòd cum Philosophus describit vnum numero per materiam, & alijs citatis locis vnitatis numeralis causam materiam assignat, non intelligit de materia partis, quae est altera pars compositi, sed de materia totius, quae est haecceitas ipsa contrahens naturam communem ad esse singulare, & indiuiduum. Sed hęc responsio falsa est, & vt interim omittam non dari formam illam totius, de qua aliàs dicam, probo primum apud Aristo. non dari hanc materiam totius, mox citatis locis de hac Philosophum non*

Ll intelligere

intelligere, sed de materia partis, quòd autem de Aristo. sententia materia hæc totius non detur, ita ostendo: hæc materia totius cum sit contrahens naturam communem, se habet vt actus, nam vt inquit ipse, materia totius ita se habet ad speciem, sicut differentia specifica ad ipsum genus: & sicut differentia specifica se habet vt actus, quoniam contrahit & determinat, genus verò se habet vt potentia, quoniam est quid contrahibile, ita differentia indiuidualis, & materia totius, quoniam contrahit speciem se habet vt actus: species verò quoniam contrahibilis est, se habet vt potentia, sed materia quæ actus sit, nunquam ab Arist. definita fuit, nec de ea vllum prorsus habitum fuit verbum siuè naturalem, siuè primam Philosophiam percurras, sed solum de materia quæ potentia est. igitur apud Arist. non datur nisi materia quæ potentia est. quæ quidem est materia partis: materiam verò totius quã Scotus effinxit, ne quidẽ Arist. somniauit, quòd autem Philosophus citatis locis intelligat de materia partis, & primum eo 5. Met. ita probatur, vnum numero est, cuius materia est vna, diuersa numero, quorum materiæ sunt diuersæ. tuuc ita argumentor, illa materia est causa vnius numero, cuius diuersitas est causa diuersitatis numero, sed hæc est materia ex qua, & materia partis. ergo causa vnius numero est eadem materia partis. probatur minor ex 7. Met. contex. 28. vbi Philosophus inquit, generans generat diuersa propter materiam, & Socrates & Callias propter materiam diuersa sunt, & per hanc intelligit materiam ex qua, vt eius verba apertissimè ostendunt, quæ huiusmodi sunt, omnis verò iam talis species in ijs carnibus, & ossibus, & Callias & Socrates propter materiam diuersa sunt. certum est autem, quòd caro & ossa sunt materia ex qua, & materia partis. igitur per materiam intelligit materiam partis. confirmo, Aristotelis considerans institutum in eo contextu. porrò Aristoteles in eo loco Platonem redarguit formas illas separatas ponentem pro generatione substantiarum, illasque ad hoc opus minimè necessarias fore ita ostendit: nam si propter hoc necessariæ forent, hoc maximè esset propter generationem hominis, & equi, qui maximè substãtiæ sunt, at propter generationẽ istorũ minimè necessariæ sunt, quoniã generans sufficiẽs causa est vt materiã disponat, & ex ea forma educat. certũ est autẽ quòd generans formã educit de materia partis, igitur per materiã intelligit materiã partis, sicut ẽt exponit Auer. quòd ẽt de eadẽ prorsus intelligat eodẽ 7. cõtex. 35. cũ dicit ex vltima materia singulare est. quæ verba Scotus sibi fauere existimauit, ita ostẽdo: nã sicut inquit ex aĩa & corpore in cõi fit homo in cõi, ita ex hac anima, & ex hoc corpore quod vltimam materiam appellat, fit hic homo, & singulare. per vltimam itaque materiam corpus intelligit: corpus autem est materia, quæ est altera pars compositi, igitur &c. eodem quoque accipitur primo Cæ. 93. &

94.

94. cum enim Philosophus dixisset in 93. quòd ideo mundus est tantum numero vnus, quoniam ex tota constat materia, rem hanc in 94. satis conspicuo declarans exemplo, sic inquit, vt si ex omnibus carnibus, & ossibus vna tantum fieret caro & vnum os, vna tantum esset numero forma, & vnus tantum numero homo, & non plures: quoniam vna tantum esset eius materia, & non plures, itaque per materiam Philosophus intelligit carnes, & ossa, hæc autem sunt materia partis, igitur eo in loco accipitur materia pro materia partis. hinc videat subtilis Scotus an in omnibus istis locis quos citauimus, in quibus dicitur, quòd vnum numero est per materiam l y, materia accipiatur pro materia partis, an pro materia totius. ex quo sequitur falsum quinetiam esse aliud dictum Scoti, quòd substantia composita, forma substantialis, pariter & materia proprias & distinctas habeant hæccheitates, quibus singulares sint & indiuiduæ, nam cum substantia composita, vt nuper dictum est, sit vna numero, pariter & forma substantialis, quia materia est vna: igitur in eodem composito non sunt plures & diuersæ rationes indiuiduandi formam, & compositum, sed vna tantum, & hæc est materia partis, vt dicit Aristo. plures aliæ aduersus Scoti opinionem rationes afferri possent, sed quoniam illæ ab alijs adducuntur, eas lubenter silentio præterire volui: non enim propositum meum est hac in re aliorum dicta compilare, sed quæ ab alijs aut parum, aut nihil animaduersa sunt, diligenter considerare. unde circa illud tibi præcipuè incumbendum erit, quòd cum Philosophus inquit unum numero esse ex materia, ipsum intelligere de materia partis. quibus ita fixis, & constitutis, nũc rõ Scoti discutienda est. Suessa. in suo dilucidatio lib. 5. ita respondet, quòd licet indiuidua in quo ordinatione prædicamẽtali sint vltimo differentia, nõ tamẽ sunt vltimo differẽtia secundũ rõnẽ differetiæ, & diuersitatis, & propterea indiuidua nõ distinguntur per aliqua primo diuersa, ita quòd secundum ipsum maior illa propositio quæ erat, omnia differentia ad aliqua primo diuersa reduci debent, de ijs intelligi debet quæ sunt vltimatè differentia secundum rationem differentiæ & diuersitatis. sed huius uiri solutio nulla est: nam cum indiuidua eiusdem speciei per aliqua distinguantur, aut illa sunt primo diuersa, aut non. si primo, habetur propositum, & quæritur quę sint illa, si non sunt primum diuersa, ergo per alia distinguntur. probatur consequentia, quoniam hoc discrimine seiunguntur primo diuersa, & differentia, quòd illa seipsis, & non alio distinguntur: hæc verò per aliud, ut inquit Philosophus 10. Met. contex. 12. & tunc quæritur de illis aut sunt primo diuersa, aut non: si primum, igitur ut prius, si secundum, illa adhuc per alia distinguntur, aut itaque erit processus in infinitum, quod dici nequit, aut affirmare oportet, quòd differentia indiui-

uiduorum necessario reducitur ad aliqua primo diuersa, & propter Zimara tota planè, vt aiunt, diametro dissidens à Suessano concedit conclusionem rationis Scoti, indiuidua scilicet eiusdem speciei distingui per aliqua primo diuersa: cum autem addit Scotus, sed hæc primo diuersa nec sunt formæ, neque materiæ, hoc negat, quoniam primò diuersa, quibus indiuidua sub eadem specie distinguntur sunt formæ substantiales ipsorum: ad has, n. secundum ipsum indiuiduorum reducitur differentia. Sed ista quoque solutio procul dubio abest à veritate, nam primo diuersa seipsis, & non alio distinguntur, formæ verò substantiales sub eadem specie comprehensæ non distinguntur seipsis, igitur non sunt primo diuersæ. minor probatur ex primo. Cæ. 94. vbi Philosophus inquit, quòd forma est vna, quia eius materia est vna. & formæ sunt plures, atque diuersæ, quia materiæ sunt diuersæ. quinimmo vbicunque Aristo. loquitur de diuersitate numerali, nunquam inuenio ad formam substantialem illam reducere, sed video semper illam siuè formarum sit, siuè compositorum ad materiam ipsam referre, vt patet ex omnibus ijs locis, quos antea animaduerti, cum itaque numeralis formarum diuersitas aliundè pendeat, nō igitur seipsis distinguũtur, & per cōseqnēs nō sunt primo diuersæ, præterea ab his quæ sunt primo diuersa vnus conceptus specificus abstrahi minimè potest, sed à formis eiusdem speciei vnus conceptus specificus abstrahi potest, à formis enim particularibus equi abstrahitur equinitas, & sic de alijs. igitur formæ eiusdem speciei non sunt primo diuersæ. illud bene verum est quòd formæ specie distinctæ seipsis distinguntur, & sunt primo diuersæ vt forma hominis, & forma equi, ad quas vt radicem specifica differentia reducitur, sed quòd formæ substantiales eiusdem speciei sint primò diuersæ, & seipsis distinctæ, & quòd ad has indiuiduorum eiusdem speciei numeralis differentia reducatur: hoc tam falsum est, quàm quod falsissimum. Sed posteaquam clarissimi ex hoc laqueo Scoti sese explicare non potuerunt, id soluere tentemus & nos: dicimus ergo quòd indiuidua eiusdem speciei procul dubio per aliqua primo diuersa distinguntur, cum autem inquit hæc primo diuersa neque sunt materiæ, neque formæ. dicimus quòd sunt materiæ signatæ, certisque dispositionibus affectæ, quæ res vt magis conspicua fiat, distinctio illa ad memoriam reuocanda est, quòd materia in hoc & illo indiuiduo bifariam considerari possunt, vno modo secundum se, alio modo vt signatæ, & proprijs quibusdam dispositionibus affectæ: si primo modo considerentur non sunt primo diuersæ, sed sunt vnius, & eiusdem rationis, & sub hac ratione, ab eis non sumitur differentia indiuiduorum: si vero secundo modo considerentur, vt sic sunt primo diuersæ, & seipsis distinctæ, & sub hac ratione ab Arist. indiuidua eiusdem speciei differre dicuntur. vnumquodque nindiuiduum talem habet materiam signatam, & tali accidentiũ

 com-

complexione dispositam, quòd aliud indiuiduum in ea communicare non potest. & hunc in modum nodus iste mea quidem sententia dissolui debet.

Auerrois opinio perpenditur. Cap. 6.

VERROES in hac difficultate mihi maximè varius, atque ambiguus esse videtur. nam 5. Met. 12. iuxta textum Aristo. inquit, quòd vnum numero est cuius materia est vna. & primo Cœli com. 95. inquit, quòd ratio desumpta à materia ad probandum numeralem mundi vnitatem dicit causam, & propter quid: & lib. de somno & vigilia scribit, quòd formæ per materiam indiuiduantur, quibus in locis uelle uidetur materiam esse indiuiduationis principium. huius tamen oppositum scribit 2. de Anima 9. ubi quoque rationem ponit, dicens indiuiduum est indiuiduum per formam, non per materiam: ratio inquit est, quoniam indiuiduum est indiuiduum ut in actu, sed est in actu per formam, non per materiam. ergo est indiuiduum per formam, non per materiam. quòd est inficias ire, quod alibi affirmauerat. Zimara Auerrois doctrinæ maximè addictus, pugnantia hęc loca hunc in modum componere nixus est. quòd indiuiduum dicitur tale per formam, & per materiam, sed primo & principaliter per formã, secundario verò per materiam: cum ergo Auer. inquit, quòd indiuiduum est per formam id principaliter intelligendum est, cum uerò per materiam secundario, & ita nulla est, inquit, in Auer. repugnantia. Sed Zimara non uindicat Auerroem à contradictione, & parcat mihi, parum accuratè obseruauit rationem illam 2. de Anima 9. nam Auer. ita ratiocinatur. indiuiduum est indiuiduum ut in actu, sed est in actu per formam, non per materiam, ergo est indiuiduum per formam, & non per materiam, iã uerò de ipsius Auer. sententia indiuiduum est actu solum per formam, & non per materiam, ergo indiuiduum est solum per formam: quòd uerò indiuiduum secundum Auerr. solum actu sit per formam, & non per materiam ex ipsomet probatur eodẽ 2. de Anima com. 8. ubi conclusionem illam probat his uerbis. materia enim secũdũ quòd materia in rebus naturalibus non hẽt esse in actu, sed potẽtia: & esse in actu nõ est nisi formæ, & hoc ualde manifestũ est in formis rerũ simpliciũ, quoniã cũ fuerit forma ablata nihil remanet. discursus cõsistit in hoc, illud, quo posito ponitur res, & quo ablato, quouis alio remanẽte, res ipsa tollitur, & aufertur, est cã præcisa, & adęquata alicuius rei, sed posita forma statim res ponitur in actu, posita ãt materia nullo modo res ponitur in actu, quod explicat, cũ inquit, materia secũdũ quòd materia in rebus naturalibus nõ hẽt esse nisi in potẽtia nõ in actu, quasi dicat; posita materia res solũ est in potẽtia

non in actu, quod etiam declarauit 7. Met. 37. ablata verò forma quamuis superstes remaneat materia, omnino tollitur res, quod explicat, cum inquit, quoniam cum fuerit forma ablata, nihil remanet. igitur forma est causa præcisa, & adæquata, vt indiuiduum sit in actu, & per consequens secundum ipsum sola forma est causa vt indiuiduum sit indiuiduum. igitur cum dicit Auerro. indiuiduum est indiuiduum per formam non per materiam, illa negatio non excludit materiam à principio per se indiuiduationis quò ad esse principale, vt inquit Zim. sed absolutè, cuius oppositum alibi affirmauit, præterea dato quòd illud Auer. dictum secundo de Anima 9. ita intelligi debeat, quòd indiuiduum est indiuiduum per formam non absolutè, sed principaliter adhuc Auerro. à contradictione vindicari non potest, quoniam alibi statuit ipse, quòd per materiam principaliter indiuiduum est indiuiduum: nam in libr. de somno & vigil. cum declarasset, quòd intelligentiæ non producunt formas secundum gradum particularem, cum illas non cognoscant sub ratione particulari: declarauit per quid formæ ipsæ indiuiduantur, & inquit, quòd formæ per materiam indiuiduantur: etenim cum in materia recipiantur signata, & particulari, recipiuntur signatè, & particulariter, ex quo loco nemo est, qui non intelligat Auerroem voluisse materiam esse causam principalem indiuiduationis: nam si, vt inquit, materia est causa indiuiduationis formæ, & forma est causa indiuiduationis compositi: igitur materia est causa prima indiuiduationis compositi. extat prætereà in confirmationem huius alius locus primo Cæl. 95. vbi inquit, quòd demonstratio ea in parte ab Aristo. sumpta ex materia ad probandum mundum esse vnum numero, est demonstratio propter quid: igitur secundum Auerro. demonstratio qua probatur de substantia materiali vnum numero per materiam, est demonstratio propter quid, sed demonstratio propter quid est per causam principalem, & non secundariã, quarè secundum Auerro. indiuiduum est indiuiduum per materiam principaliter, & cum secundum mirabilem Zimaræ expositionem secundo de Anima 9. dixerit, quòd est per formam principaliter: igitur Auerro. à seipso dissentit, ex qua ratione ea quoque diluitur responsio, quæ afferri posset, quòd cum inquit Auer. 2. de Anima 9. indiuiduum esse indiuiduum per formam, intelligit per se: cum verò alibi dicit, quod per materiam intelligit per accidens, si quidem demonstratio propter quid non est per causam per accidens, sed per ipsum ratio sumpta à materia ad probandum vnum numero est demonstratio propter quid, igitur ratio sumpta non est per causam per accidens, atque ità dici minimè potest Auerro. voluisse vnum numero esse per materiam per accidens. sed fortè quispiam pro salute Auerrois adhuc dicere posset, quòd indiuiduum bif. considerari potest, vno modo pro natura subiecta indiuisioni,

ni, alio modo pro ipsa indiuisione: iam verò cum dicit secundo de Anima, dicit Auerro. quòd indiuiduum est per formam, non per materiam, accipit indiuiduum primo modo, quoniam substantia quæ est indiuisioni subiecta, est per formam, non per materiam, vt supra dictum est: cum verò alibi dicit, quòd est per materiam, intelligit quò ad indiuisionem ipsam. sed nec ista responsio satisfacit, quoniam vt eius verba apertissimè ostendunt, Auerro. accipit indiuiduum secundo modo, quia ità concludit: ergo indiuiduum est indiuiduum per formam, igitur accipit indiuiduum, vt indiuiduum est, & quò ad ipsam indiuisionem. secundo & fortius, si Auerro. acciperet indiuiduum quò ad substantiam subiectam indiuisioni, tunc idem esset medium, & quæsitum. deducitur consequentia, quoniam ità ratiocinatur, indiuiduum est indiuiduum quatenus est in actu, sed est in actu per formam, ergo est indiuiduum per formam: accipit enim pro medio esse in actu, quòd si accipiat esse indiuiduum pro esse substantia in actu, perindè erit ac si dixerit, indiuiduum est indiuiduum quatenus est in actu, idest substantia in actu, quatenus in actu, & propterea idem esset medium, & quæsitum, quamobrem (meo quidem iudicio) Auerro. à contradictione liberari non potest, & si quis est ex modernis qui ipsum tueri queat, ipsum libenter audiam. cum ergo Auerro. hunc in modum perplexus sit, & nihil certi, aut firmi hac in re ex eo haberi, ideò ipsum relinquamus, & ad alios pedem conferamus.

Opinio plusquam Commentatoris, & Acchillini. Cap: 7.

PLVSQVAM Comment. in secundum artis paruæ librum Galeni, & Acchilinus primo de elementis libro cap. 26. concordes dixerunt, quòd sola forma est per se indiuiduationis principium: materia verò non est indiuiduationis principium nisi per accidens, quatenus est subiectum formæ, quæ per se indiuiduationis causa est. quam sententiam & ratione, & authoritate probare conati sunt. & primo plusquam Comment. ità probauit vna materia communis est omnibus formis, & omnibus generabilibus, & corruptibilibus, vna autem forma est, vnius tantum materiæ, igitur principium per se indiuiduationis est forma, & non materia. probatur antecedens quò ad vtramque partem, nam vna, & eadem materia subiecta est pluribus, quinimmò infinitis formis, & si non simul, saltem successiuè, at vna forma neque simul neque successiuè pluribus materiebus communicari potest. deducitur consequentia, nam indiuiduum dicit

cit esse indiuisum, & incommunicabile, igitur quòd à se magis indiuisum est, & incommunicabile indiuiduationis per se principium statui debet, sed hoc est forma, & non materia vt probatum est: igitur forma & non materia per se causa indiuiduationis erit. secundo sic deducitur, nihil potest alterum constituere sub ratione opposita suæ naturæ, materia communis est, & esse incommunicabile, & indiuiduum est ratio ei opposita: igitur materia non potest quippiam sub esse indiuiduo, & incommunicabili, hoc igitur præstabit forma, quæ propria & incommunicabilis est. præterea indiuiduum in quantum indiuiduum non diuiditur, cum de ratione indiuidui sit esse indiuisibile à se, sed hoc habet à forma, non à materia, cum potius secundum materiam diuidatur: igitur esse indiuiduum habet à forma, non autem à materia, hæc plusquam Comment. & quædam alia quæ breuitatis causa prætermitto, Acchillinus autem ità probauit, illud indiuiduationis per se principium statui debet, per quod vnum indiuiduum ab alio distinguitur, quoniam idem est principium distinguendi à priori, & principium essendi, sed per formam vnum indiuiduum distinguitur ab alio, non autem per materiam: igitur indiuiduationis per se principium est forma, & non materia. probatur minor ex Aristo. 7. Met. 49. vbi inquit, actus est qui separat, & qui distinguit, & ex Auerro. primo de Anima 53. vbi habet, membra cerui non differunt à membris Leonis nisi quia anima differt ab anima, prætereà id probat Acchillinus innumeris ferè Auerrois authoritatibus, ex quibus breuitatis causa illam tantum recensebo, quam cum ratione ponit Auerro. secundo de Anima 9. inquit enim indiuiduum est indiuiduum per formam, & non per materiam: ratio, quia indiuiduum est indiuiduum vt in actu, sed est in actu per formam, & non per materiam, ergo indiuiduum est indiuiduum per formam, & non per materiam, vndè ex hac & alijs consimilibus, quas lector apud eum videre poterit, concludit, quòd forma est per se causa indiuiduationis, non autem materia.

Horum opinio refellitur. Cap. 8.

ED neque hi Aristotelis mentem sunt assecuti, quod ex eo ostenditur, quoniam Philosophus definiens vnum numero ipsum definiuit per materiam, non per formam, & primo Cæl. 93. & 94. causam assignans propter quam mundus est numero vnus, pariter & hic homo materiam assignauit, certum est autem quòd res non definitur per causam per accidens, sed per causam propriam, & per se, & cum assignatur propter quid alicuius rei, non assignatur causa per accidens, sed per se;

cum igitur vnum numero ab Arist. per materiam definiatur, causavè vnitatis numeralis mundi, pariter & hominis in materiam referatur, igitur materia vnitatis numeralis non est causa per accidens. sed per se, & non solum per se, quinimmo causa magis pręcipua quàm dicitur esse forma, grauiter profectò accusandus esset Arist. si materia esset causa per accidens unitatis numeralis, forma uero per se, quòd in definiēdo vnū numero, & in assignāda causa ipsius prætermisisset causam per se, & assignasset semper causam per accidens vtpote materiam. nec miretur aliquis si sæpè ad hæc confugimus loca, & sæpè confugiemus, quoniam præcipua sunt nostræ opinionis fundamenta. Cæterum ad definitionem illam vnius numero traditam quinto Meth. 12. respondet Acchillinus, dicens, quòd illa definitio intelligitur de ijs, quæ sunt vnum numero per accidens, quæ cum sint formaliter distincta, ad vnum esse minimè reduci possunt, nisi quia materia est vna. sicut albedo & dulcedo quæ sunt formaliter distincta, non fiunt vnum nisi quia materia est vna, & dicuntur vnum numero per accidens. quoniam sunt vnum subiecto: & de hoc, inquit, intelligit Aristo. in eo loco, non de vno numero per se, de quo sermo habetur. Sed hæc responsio falsa est, nam cum Philosophus ab initio illius capitis disserere proposuisset de vno, diuisissetq; vnum in vnū per se, & vnum per accidens, cæpit declarare quid sit vnum per accidens: quo declarato, vnum per se declarare incæpit, & illud diuisit in unum genere, unum specie, unum numero, & unum analogia, & singula membra definiuit: igitur Philosophus illud unum numero definiuit quod est membrum unius per se, & non per accidens, quare definiuit unum numero per se, & non per accidens. præterea postquam Philosophus definiuit unum numero inuicem comparauit unum numero, & unum specie, dicens, quòd unum specie non infert unum numero, sed unum numero infert unum specie: tunc sic loquitur Philosophus de uno numero quod infert unum specie, sed hoc est unum numero per se, non autem per accidens, nam albedo & dulcedo in lacte sunt unum numero per accidens, tamen hoc unum non infert unum specie, quoniam albedo & dulcedo specie distinctæ sunt: tandem ut locum loco conferamus, quid dicet Acchillinus ad illam Aristotelis authoritatem primo Cæli 94. ubi illud idem habet quod scribit quinto Met. 12. dicit enim ibi homo est unus numero, quia materia est una. certum est autem, quòd homo est unus numero per se, igitur & definitio unius numero tradita quinto Met. intelligitur de uno numero per se, ea propter Iuniores quidam nostræ ætatis Philosophi aliam responsionem imaginati sunt, dicentes, quòd utique Philosophus eo in loco definiuit unum numero per se sed illud animaduertere oportet, quòd cum Philosophus definiuit unum numero per materiam

riam, non definiuit illud per materiam tanquam per causam, sed definiuit illud per materiam tanquam per aliquod proprium, & peculiare ipsius. Somniant isti, nam si Philosophus non definiuit vnum numero per materiam tanquam per causam, sed tanquam per aliquod peculiare, & propriũ: igitur Philosophus perfectè non declarasset quid sit vnum numero, sicut proposuit: deducitur consequentia, nam perfecta cognitio vnius numero, sicut & vniuscuiusque rei habentis causas non habetur per proprium & peculiare, sed per causam propriam à qua dependet, quinimmo cum semper vbicunque Philosophus declarat vnum numero, ipsum explicet per materiam, si materia non dicit causam ipsius, sed tantum, proprium quoddam & peculiare: igitur Aristo. solum assignauit proprium vnius, & nunquam causam; quod tamen debuit, & magis. Secundo ostendo, quòd ista definitio, vnum numero est, cuius materia est vna, dicat causam, & non proprium, & considero Aristotelis dictum primo Cæli 93. & 94. vbi refert vnitatem numeralem mundi & hominis in materiam, aut materia dicit causam, aut proprium, & peculiare: si primo habetur intentum: si secundo, quæro de causa profectò assignari non potest, nisi formæ: sed contra, forma non est vna numero nisi quia materia est vna, vt exemplo simitatis declarat Aristote. in 94. igitur vnitas numeralis compositi non pendet ex vnitate formæ, nisi quia vnitas numeralis formæ pendet ex vnitate materiæ: ergo materia non dicit proprium, sed causam, quinimmo præcipuam vnius numero. Quod considerans Auerro: in Comment. 95. dixit rationem illam Aristotelis desumptam à materia ad probandum mundum esse numero vnum esse demonstrationem propter quid, certum est autem, quòd demonstratio propter quid non est per proprium, & aliquod peculiare, sed per causam propriam: postremo, diuersitas materiæ est causa diuersitatis numeralis: igitur vnitas materię est causa vnitatis numeralis. antecedens est Aristotelis septimo Met. 28. vbi inquit, Socrates & Callias diuersa sunt propter materiam, quòd etiam testatum reliquit primo Cæli 94. dicens, non existente diuersitate materiæ, impossibile est esse diuersitatem numeralem, aut formarum, aut compositorum. consequentia est Aristotelis loco nuper citato, ex quo discursu te illud colligere volo Atchillinum & Simonem Portium ab Aristot. plurimum deuiasse, affirmantes, quòd differentia est inter esse principium vnitatis numeralis, & esse principium diuersitatis numeralis: nam principium vnitatis numeralis est forma, principium verò diuersitatis numeralis indiuiduorum sub eadem specie est diuersitas materiæ, ità, vt secundum istos hoc pacto dicendum sit, illud est vnum numero, cuius forma est vna, & diuersa numero quorum materiæ sunt diuersæ, cum tamen Arist. iterum atque iterum

dicat,

dicat, diuersa numero sunt quorum materiæ sunt diuersæ, & vnum numero cuius materia est vna, & proindè diuersitatem numeralem, pariter & vnitatem non ad diuersa referat principia, sed ad vnum vtpotè ad materiam, quæ secundum rationes diuersas oppositorum causa esse potest, vt vnitatis, & diuersitatis numeralis quòd dicere tantum timuit Simon Portius, & hæc de prima ratione quam ità confirmatam esse opinor, vt in præsentia alias afferre minimè opus sit: illud tamen silentio præterire minimè volo, quòd in eo quoque Acchillinus mihi maximè damnandus videtur, quòd in re hac Auerrois authoritatibus potissimum innitatur, nam licet in omni philosophandi genere ad Aristotelis doctrinam tanquam ad saxum adhærere debeamus, non tamen decet nos eodem modo eius interpretibus astrictos teneri: adde quòd ex eo nihil firmi, nihilvè certi hac de re colligere potest, cũ modo ad vnam, modo ad alterã partem declinare videatur, vt superius ostensum fuit. quæ cum ità se habeant, nunc eorũm rationes dissoluamus: & ad primam plusquam Commen. dicendum, quòd si materia secundum se consideretur, vt præscindit ab omnibus dispositionibus, vt sic communis est, & indifferens ad omnes formas recipiendas, & hoc pacto non est principium indiuiduationis vt probat argumentum: si verò spectetur & ipsa vt certis dispositionibus affecta est, & exornata, vt sic propria est, & incommunicabilis tum respectu formæ, tum respectu sui ipsius: respectu quidem formæ, quoniã vt sic diuersis formis neque simul, neque successiuè communicari potest, sed vnius tantum formæ propria est: respectu sui, quoniam ita se habens in plures materiæ partes eiusdem rationis diuidi minimè potest, quoniam ex ijs proprietatibus consistit, quarum collectio in alia esse non potest, & propterea sub hac ratione conceptu communi concipi nequit, & hoc pacto vnitatis numeralis, & indiuiduationis & formarum, & compositorum principiũ extat, nec officit secunda: nam cum dicitur, indiuiduum dicitur indiuiduum quia non diuiditur, respondeo quòd indiuiduum non dicitur indiuiduum, quia in partes diuidi non possit, quoniam hoc modo diuidi potest, cum sit quantum, & diuisionis capax: sed dicitur indiuiduum, quia in plura indiuidua eiusdem rationis diuidi nequit, vt hic homo dicitur indiuiduus, quia in plures homines diuidi minimè potest, & ex his constat proprietatibus quarum complexio in alio esse non potest, vt inquit Porphirius, & propterea non dicitur indiuiduum & vnum simpliciter, sed vnum numero, hoc est in plura indiuisibile sub eadem specie, & totum hoc à materia signata primo proficiscitur, non à forma, vndè illud hoc in loco animaduertit, quòd species dicitur athoma, & indiuisibilis, quia in plura differentia secundum formam diuidi nequit, & propterea indiuisibilis secundum formam ab Aristo. tertio Met. 11. appellatur, est autem diuisibilis in plura eiusdem rationis, vt

homo diuiditur in plures particulares homines, indiuiduum verò vtroque modo indiuisibile est: neque enim in plura differentia forma diuidi potest, neque in plura eiusdem rationis, & propterea indiuiduum est magis vnum quàm species, quoniam magis indiuisibile, non tamen simpliciter est vnum, quoniam quantum est, & in plures partes distrahi potest. Nunc ad Acchillinum me verto, & ad primam rationem negatur minor: ad probationem cũ dicebatur actus est qui separat, & distinguit. respondetur, quòd ista proposi tio, intelligitur de distinctione specifica, non numerali. ità quoque Auerro. authoritas intelligitur: & quis est, obsecro, ità ingenio rudis, qui hoc non videat? inquit enim membra cerui differunt à membris Leonis, quia anima differt ab anima: certum est autem, quòd membra Cerui, & membra Leonis specie distinguntur, & talem distinctionem prouenire ex diuersitate specifica animarum Leonis & Cerui. ad alias Auerrois authoritates, reijciuntur omnes illæ Auerrois authoritates, ad illam autem rationem qua vtitur 2. de Anima 9. indiuiduum est indiuiduum vt in actu, dico quòd ista est falsa, nam licèt substantia composita indiuidua, & vna numero actu sit, non tamen est primo indiuidua quatenus actu est, sed quatenus talem habet materiam signatam, talique accidentium complexione affectam, quòd in alio esse non potest.

Zimaræ opinio. Cap. 9.

CCVRRIT tandem clarissimus Zimara, quippè qui in proprio quæsito eandam causam egit, sed priusquam suam hac de re sententiam ponat, nonnulla prius animaduertit, ex quibus illud vnum est, quòd indiuiduum signatum de quo disputatio est, bif. considerari potest, vno quidem modo secundum esse prædicamentale, & Metaphisicum, vt abstrahit ab actuali existentia, & ab accidentibus: alio verò modo secundum esse Phisicum, prout est in effectu coniunctum cum transmutatione, & accidentibus, quòd cum sit aggregatum per accidens, nec dicat conceptũ per se vnum non reponitur in prædicamento, quo habito: pro dubitationis resolutione tres ponit conclusiones, quarum prima huiusmodi est, si consideretur indiuiduũ vt habet esse Metaphisicum, & prædicamẽtale principia intrinseca, & per se indiuiduationis sunt materia, & forma. quam conclusionem ità probat, principia per se essentiæ rei, sunt per se principia indiuiduationis, & vnitatis numeralis rei, si quidem ex quarto Met. 3. ens & vnum idem sunt, & idem est homo, ens homo, & vnus homo, & proindè animo consequi minimè potest, quòd aliqua sint principia entitatis rei, & non

sint principia vnitatis rei, sed materia & forma sunt principia per se entitatis compositi: igitur sunt principia per se vnitatis numeralis eiusdem. Alia conclusio huiusmodi est, licet materia & forma sint per se principia indiuiduationis, comparando tamen adinuicem materiam & formam, forma est præcipua indiuiduationis causa, materia verò secundaria, & minus præcipua quam conclusionem ità persuadet, illud est prima indiuiduationis causa, à quo primo res habet hoc esse, & vnum esse, atqui hoc esse, & vnum esse res primo & principaliter habet à forma: igitur forma est prima & principalis indiuiduationis causa. maior patet, quoniam indiuiduum dicit hoc esse, & vnum esse, minorem probat ex Aristo. secundo de Anima secundo, vbi inquit, quòd forma est substantia per quam est hoc aliquid, pariter ex Auerro. eodem libro Comment. 8. & 3. Phisicorum 68. ubi habet, quòd omnis res est vna per suam formam. vtitur & alia ratione, quæ huiusmodi est, quo primo & principaliter vnum indiuiduum distinguitur ab alio, illud est prima indiuiduationis causa, quoniam idem est principium distinguendi primum, pariter & essendi, sed per formam primo & principaliter vnum indiuiduum ab alio distinguitur: igitur forma est principalis indiuiduationis causa. probatur minor, quoniam actus est qui separat, & qui distinguit: probatur etiam hoc pacto, sicut se habent materia & forma in communi ad compositū in communi, ità materia, & forma in particulari ad compositum in particulari, sed per formam in communi per prius distinguitur compositum in communi, ergo à pari per formam in particulari per prius distinguitur compositum in particulari, & consequenter per formam ipsam per prius constituitur in esse indiuiduo, Tertia conclusio est hæc, principia indiuiduationis extrinseca, necessario tamen requisita sunt ipsum agens, quantitas, & breuiter omnia alia accidentia, quæ concurrunt ad esse indiuidui, quæ conclusio ita probatur, quæcunque nō sunt de intrinseca ratione indiuidui neque partes essentiales ipsius, sinè quibus tamen indiuiduum non fieret in effectu, illa sunt principia indiuiduationis extrinseca, & sicut conditiones necessariò requisitæ, sed agens, quantitas, cæteręque dispositiones non sunt de intrinseca ratione indiuidui, neque partes essentiales ipsius, ergo &c.

& in his consistit tota Zimaræ sententia de principio indiuiduationis.

Zimaræ opinio refellitur. cap.10.

ATISSIMVS hic mihi sese offert campus redarguẽdi Zimaram, si quidem omnia eius dicta falsa sunt, & ab Arist. aliena, & primò quidem falsum est dictum illud, cum inquit dari indiuiduum signatum substantiæ, secluso quolibet accidente, vt superque satis proprio capite demõstratum fuit: ad quem locum Lectorem reijcimus, & consequenter falsa est prima eius conclusio in eo sensu, quo ab ipso prolata est, nimirum quòd materia, & forma sint per se principia indiuiduationis, seclusa qualibet re alterius prædicamenti, & seclusis accidentibus. falsa quinetiam est secunda Zimaræ conclusio, cum inquit, quòd licet materia & forma sint per se principia indiuiduationis, forma tamen est præcipua indiuiduationis causa, materia verò secundaria, & minus præcipua. tantum abest vt conclusio ista sit de Aristotelis sententia, vt potius secundum Arist. res opposito modo sese habeat, videlicet quòd materia est præcipua indiuiduationis causa. forma verò secundaria. quod ita ostendo, illud est magis intima, & magis præcipua causa alicuius rei, per quod res ipsa definitur, siquidem definitio, & quod quid est rei non datur per causam secundariam, & minus intimam rei, vnum numero ab Arist. definitur per materiã, non per formam: igitur causa magis intima, & magis præcipua indiuiduationis est materia, & non forma. confirmatur, Demonstratio propter quid non fit per causam secundariam, sed per causam magis præcipuam. sed ratio qua probatur de substantia vnum numero per materiam ex ipso Auer. est demonstratio propter quid, igitur ratio qua probatur vnum numero per materiã est per causam magis præcipuã, quare &c. Præterea forma est causa vnitatis numeralis compositi vt est vna numero, quoniam vt communis non potest aliquid constituere sub esse incommunicabili, & indiuiduo, quia nihil potest constituere aliquid in aliquo esse, quod repugnat rationi formali ipsius, sed forma est vna numero per materiam, vt alibi à nobis demonstratũ est, igitur vnum numero est primò & principaliter per materiam, quamobrem cum vnitas numeralis & compositi, & formæ ab Arist. semper in materiam, referatur tanquam in causam, & propter quid. igitur materia est præcipua indiuiduationis causa, & non forma. quod si à me iterum confirmari desideras, postremo hanc rationem adduco, Quo primo & principaliter indiuidua sub eadem specie distinguntur, eo primò, & principaliter constituuntur, atqui indiuidua eiusdem speciei principaliter per materiam distinguntur

guitur, non autem per formam: igitur indiuidua principaliter sub esse tali per materiam constituuntur. maior ab ipso conceditur: probatur minor de qua nobis controuersia est. ex Aristo. in infinitis locis primo Ce.94. septimo Met.28 & in decimo etiam lib.25. vbi inquit, quòd ideo aliqua differunt specie, quia eorum differentia sumitur à forma, aliqua verò non differunt specie sed numero, quia eorum differentia sumitur à materia, & ex hoc subinde declarat quòd masculus & fœmina non differunt specie, sed numero, quoniam eorum differentia sumitur à materia, & tandem vbicunque Philosophus loquitur de diuersitate numerali siuè compositorum, siuè formarum semper assignat materiam pro causa, nec vnquam formam, vt patet ijs qui in Aristotelis doctrina versati sunt, itaque cum indiuidua eiusdem speciei per materiam principaliter distinguantur, non autem per formam igitur principaliter per materiam constituuntur, & non per formam, vt temerè inquit Zimara: Nec postrema eius enunciatio Aristoteleæ doctrinæ cõsentanea est. quinimmo si ad primas radices rem ipsam redigere voluerimus, quantitas, cæteræque materiæ dispositiones sunt radix, & prima indiuiduationis origo, quod breuiter ita probatur. ablata quantitate, abdicatisque alijs materiæ appendicijs, quocunque alio remanente, non remanet amplius indiuiduum, & illis positis statim ponitur indiuiduum ut cumulatè suo loco demonstratum fuit, igitur quantitas, & alia accidentia materialia sunt prima ratio constitutiua, & quod quid est ipsius indiuidui vt indiuiduum, ita arguit Philosophus secundo de Anima octauo dicens. ablata forma dolabræ non manet amplius dolabra nisi æquiuocè, igitur forma dolabræ est ratio, & quod quid est ipsius, & in tex. nono ablato inquit visu non amplius manet oculus nisi æquiuocè, igitur uisus est substantia secundum rationem ipsius oculi. quamobrem huiusmodi accidentia non sunt principia extrinseca indiuiduationis, & conditiones necessario requisitæ, sed prima ratio constitutiua, & de intrinseca ratione indiuidui, nec miretur quispiam si superius dictum est materiam esse primam indiuiduationis causam, quia illud dixi comparando materiam & formam adinuicem, præterea materiam accepi non præcisè, & secundum se, sed vt signata est & dispositionibus affecta. & hæc de huius uiri, & aliorum placitis dicta sint.

Dilucidatio. Cap. 11.

REIECTIS *aliorum opinionibus, nunc tempus est eam in mediũ afferre sententiam, quam Aristotelis fuisse opinor, & quoniam in indiuiduo duo considerare valemus & substantiam subiectã indiuiduationi, & ipsam indiuiduationem, ut Philosophiæ studiosis omnis tol-*

latur

latur confusio, vtrunque considerabimus, insuper quia indiuiduationis principia aut extrinseca aut intrinseca esse possunt, & hæc, & illa nos explicabimus, ijs habitis, prima conclusio huiusmodi sit, si consideretur indiuiduum quò ad substantiam subiectã indiuiduationis principiũ essendi per se indiuidui, ipsumque constituens in esse, sola forma est: materia verò quò ad esse cõcurrit per accidens, tãquam causa sine qua non, quę cõclusio probatur ex Arist. 2. Phisi. 11. vbi inquit, quòd sicut in artefactis antequã recipiat formã artificialẽ nihil dicitur esse secũdũ artẽ, vt nihil est lectuli antequã recipiat formã lectuli, ẽt si adsit materia, ita in naturalibus nihil est carnis, perpẽde illã dictionẽ [Nihil] antequã recipiat formã carnis ẽt si adsit materia carnis. ex quibus verbis satis cõspicuũ est, quòd cũ in naturalibus ẽt si præsto sit materia nihil est rei antequã recipiat formã, Philosophũ velle quòd in naturalibus totũ esse pẽdeat à forma, quod ẽt voluit aphr. Alex. 1 lib. paraph. de Anima cap. 2. sub finẽ, cuius verba sunt hæc. sanè igitur veritatẽ inspicientibus in his rebus quæ ex materia cõstant & forma, id per quod esse cuique est, & speciẽ & formã esse liquidò cõstabit. idẽ voluit Them. 2. de Anima super tex. 2. vbi inquit, hoc discrimine distinguntur materia, & forma, quòd à materia res habuerũt vt fierẽt, à forma verò vt essent, quos secutus est Auer. 2. de Anima 8. materia verò quò ad esse per se causalitatẽ nõ hẽt, sed quò ad hoc concurrit per accidẽs tãquam subiectũ, & uehiculũ formæ, à qua totum esse rei proficiscitur, sed ab ipsa materia res per se hẽnt vt fiant, vt ex definitione ipsius 1. Phisi. ab Arist. tradita facilè ostenditur, quæ huiusmodi est, materia est primũ subiectũ ex quo aliquid fit: definitio. n. eius causalitatẽ ostẽdit, eo tamen discrimine à priuatione seiungitur, quòd licet ex priuatione per se quoque naturalia fiant, attamẽ priuatio accedẽte forma corrumpitur: materia verò eadẽ aduenięte in cõposito manet. & ob id Philosophus 1. Phisic. 65. dixit, quòd ex materia & forma res per se fiunt, & sunt, quoniã materia nõ solũ manet in fieri, sed ẽt manet cũ res iam facta est, & absoluta. sed quoniã ens & vnũ idẽ sunt, ideo illud, quod est per se causa entitatis rei, illud quoque est per se causa vnitatis rei: cũ autẽ forma sit per se causa entitatis rei, eadem est per se causa vnitatis, quæ cõuertitur cũ ente. & sicut materia est causa sine qua nõ respectu entitatis rei, ita quoque est causa sine qua non respectu huiusmodi vnitatis. Alia cõclusio, si indiuiduũ accipiatur quò ad indiuiduationẽ, & vnitatẽ numeralẽ, principia indiuiduationis intrinseca sunt materia signata, & forma, sed materia est causa & præcipua causa, forma verò est causa secundaria, & minus principalis. cuius conclusionis probatio iam satis habetur ex his, quæ superius allata fuere, quæ hoc in loco lubenter prætereo, ne eadẽ repetantur, solũ aũt conclusio vt conspicua fiat, illustranda est, atque explicanda magis, quod nunc facere aggredior, Materia quæ formarum

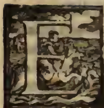
marum receptaculum eſt & domicilium ſubſtantia eſt, quæ ſecundum ſeipſam conſiderata à quantitate, aliiſque accidentibus relegata, neque priuationem, neque potentiam ad formam, neque diuiſionem habet, ſed duntaxat formarum carentiam & negationem ſecum iunctam tenet, vt benè Græci dicunt interpretes: cum autem ei primum iungitur quantitas extenſionem, vel diſtantiam vnius partis ab alia adipiſcitur, et in plures diuiditur & multiplicatur partes. duo namque materiæ quantitas elargitur, & extenſionem, & diuiſionem in plures atque diuerſas partes, nec proindè materia quantitate ſic inſignita propria effecta eſt, ſed adhuc indifferens manet, atque cõis, ſed cum agentis beneficio in ea propriæ diſpoſitiones introducũtur certo quodam graduum numero, & interuallo, tunc propria efficitur materia, & in ea determinata oritur priuatio atque potentia, quæ res hoc illuſtrabitur exemplo, cum ab agente per calorem & ſiccitatem diſpoſita fuerit materia ſub ea quidem menſura, quæ igni conuenire videtur, tunc in ea determinata oritur potentia ad formam ignis, adeoque propria & determinata efficitur materia, vt alias formas ſub ea manens conditione neque ſimul, neque ſucceſſiuè in ſui gremio recipere queat: quamobrẽ ex complexione accidentium, & diſpoſitionum, vt ex tali quantitate, talibus diſpoſitionibus, tali diſpoſitionum menſura, & tali potentia reſpectiua, quæ actu ſunt in materia antè formam ſubſtantialem, materia incommunicabilis redditur, & indiuidua, tum quia ita ſe habens, alteri formæ communicari non poteſt, tum quia in alias partes eandem accidentium complexionem habentes diuidi minimè poteſt: & hæc eſt vltima materia de qua loquebatur Philoſophus 7. Met. 35. dicens, ex vltima materia ſingulare eſt: materia enim propriis diſpoſitionibus affecta vltima eſt, ſi quidem ab agente vlteriorem diſpoſitionem non recipit, ſed ex ea immediatè forma ad actum deducitur. illud autem animaduerte me notanter dixiſſe, quòd materia ſit incommunicabilis & indiuidua per diſpoſitiones actu exiſtentes in ea antè formã ſubſtantialẽ, quoniam voluit D. Thomas materiam fieri ſignatam & indiuiduã non propter diſpoſitiones actu in materia exiſtentes, quoniam ſecundum ipſum nulla diſpoſitio formam ſubſtantialem in materia præire poteſt, ſed per habitudinem & potentiam ad hanc quantitatem, aut qualitatem, & non ad illam. cuius doctiſſimi viri ſententia mihi non probatur, ſi quidem ex Ariſto. ſecundo Phiſicorum 38. effectus in actu requirit cauſam in actu, ſignatio, & indiuiduatio materiæ eſt effectus in actu, ergo habere debet cauſam in actu: igitur quantitas, & alia accidentia quibus materia redditur ſignata, & indiuidua, in ea debent eſſe in actu, & profectò Ariſtoteli & veritati ſemper conſentaneum eſſe dyudicaui, materiam determinari per diſpoſitiones actu exiſtentes in ea ante formam ſubſtantialem, & hoc maximè propter actio-

Nn nem

nem agentis æquiuoci, sed de hoc alias. sed circa prius dicta oritur dubitatio, nam ex Aristotel. septimo Met. contex t. quarto. substantia est prior accidente, igitur indiuiduum substantiæ prius est indiuiduo accidentis: ergo materia erit indiuidua ante accidentia, & consequẽter per accidentia indiuiduari nõ põt, quia nullus effectus est prior sua causa. respõdetur ad hoc, quòd indiuiduũ substantiæ bif. considerari põt, vno modo vt substãtia est, alio modo vt indiuiduũ est. tunc dico quòd vt substantia precedit indiuiduũ accidentis: secũdo verò modo nõ præcedit, quinimmo posterior est, vt à simili paries substãtia, est prior albedine, vt albus est posterior albedine, sicut effectus formalis est posterior sua causa formali, ita materia vt substantia præcedit accidẽtia, & dispositiones, vt aũt indiuidua est posterior illis, à quibus secundum hãc rõnẽ depẽdet tãquã à causa formali: Materia verò ita indiuiduata, & vna numero existẽs causa est vt forma substãtialis quæ ex ipsa educitur indiuidua sit, & vna numero, vt superius probatũ fuit. iã verò hæ duæ naturæ singulares existẽtes & indiuiduæ cõpositũ faciũt singulare, & indiuiduũ: vnde inter ista, hæc reperitur series, & ordo, accidentiũ cõplexio tãquã radix, & origo est cã indiuiduationis materiæ, materia ijs signata, & indiuiduata est cã indiuiduationis formæ. hæ aũt sunt causa indiuiduationis cõpositi, & proinde inuicẽ cõparando materiã & formã, materia signata est principalis indiuiduationis causa cõpositi, forma verò est causa secundaria & minus principalis, ex qua determinatione rõ Scoti facilè diluitur, qua probat quòd materia non potest esse causa indiuiduationis. si materia, inquit, esset indiuiduationis causa & vnitatis numeralis cõpositi, cũ materia eadem maneat in genito & corrupto, ergo idẽ numero erit genitũ, & corruptũ deducitur, quia manẽte ea dẽ causa manet idẽ effectus. soluitur, materia non est causa indiuiduationis cõpositi præcisè & secũdũ se cõsiderata, sed vt signata, & proprijs quibusdam dispositionibus affecta: iã verò licet in genito & corrupto eadẽ maneat materia secundũ substãtiã, nõ tamẽ manet secundũ easdẽ dispositiones, quibus mediãtibus causa est indiuiduationis cõpositi, & proinde non sequitur quòd genitũ & corruptũ sint vnum numero, nã propter ablationẽ formę nõ manet idẽ secũdũ substantiã, propter ablatioñẽ aũt dispositionũ ex materia principaliter nõ manet idẽ quòd ad indiuiduationẽ, & vnitatẽ numeralẽ. verũ enimuero ad indiuiduationẽ cõpositi concurrit ẽt agẽs, vt inquit Philosophus 12. Met. 27. sed vt causa extrinseca, & conditio necessario requisita, quatenus in materia accidentiũ cõplexionem introducit, quibus materia redditur indiuidua, quæ postea ipsius compositi causa indiuiduationis efficitur, & hanc Arist. in hoc problemate & non aliam arbitror extitisse sentẽtiam, quicquid alij comminiscãtur Philosophi, sed vt vacua mens ab omni ambiguitate reddatur, Zimaræ rationes nunc dissoluamus.

Zimaræ

Zimaræ rationum solutio. Cap. 12.

RAT prima rō ad primā conclusionē, principia per se entitatis compositi, sunt per se principia unitatis ipsius, materia & forma sunt huiusmodi, ergo &c. quicquid sit de conclusione in se, rō non concludit propositū, nā intentio est probare quòd materia & forma sint per se principia indiuiduationis, & unitatis numeralis. rō aũt probat, quòd sint principia per se unitatis quæ cõuertitur cũ ente, ut patet ex probatione maioris: inquit. n. principia per se entitatis sunt per se principia unitatis, quoniā ens & unū idem sunt. rō igitur concludit quòd sint per se principia unitatis, quæ eadē est cū essentia rei, nō aũt unitatis numeralis quę est aliquod essentiæ superadditū, de qua disputatio est. præterea concedamus rationem concludere de unitate numerali. ratio probat quòd sola forma sit causa per se unitatis numeralis, non aũt materia. quoniam materia non est causa per se essendi cōpositi, vt superius ostensum est. unde minor illa quò ad eam partem in qua dicit, materia est causa per se essendi, falsa est. erat præterea prima rō ad secundā conclusionē, illud est prima rō indiuiduationis, à quo per prius res habet hoc esse, & unum esse. sed per prius indiuiduū isthæc habet à forma, ergo &c. ad hāc respondetur negando minorem. ad probationem dico quòd Aristo. non intelligit quòd forma sit substantia per quam est hoc aliquid, idest indiuiduum, & unum numerò, sed intelligit quòd sit in actu, quod ostendo ex ipsomet contex. nam Philosophus diuisa substantia in materiam, formam, & compositum, definiuit materiam dicens, materia est substantia quæ secundum se non est hoc aliquid, sed potentia. accipit igitur Philosophus non esse hoc aliquid pro eo quod non est in actu, sed potentia: mox definiuit formam dicens, forma est substantia per quam est hoc aliquid, accipit Philosophus esse hoc aliquid ut contradistinguitur ab eo quod non est hoc aliquid, sed accipitur hoc pro eo quòd non est in actu, ergo &c. sed nititur Zimara solutionem istam conuellere in hunc modum. esse in actu, & esse incommunicabile, & unum numero ipsius compositi sunt idem, si igitur forma est prima ratio ut aliquid sit in actu, erit etiam prima ratio ut sit unum numero, respondeo. quòd esse in actu, & esse unum numero sunt idem subiecto, formaliter autem distinguntur, nam esse in actu existentiam dicit, indiuiduum autem & unum numero esse indiuisum à se, & diuisum ab alio, & proinde non ualet, forma est prima, quinimo precisa causa ut compositum sit in actu. ergo est prima ratio ut sit unū numero: illud enim præcisè attinet ad formam: hoc uerò primò attinet ad materiam. ad Auerrois autoritatem dico, quòd si Auer. intelligit de uni-

tate entis, conceditur, sed nihil ad rem: si vero intelligit de vnitate numerali, negatur. Ad secundam verò cum dicebatur, composita in communi seu species per prius distinguntur per formam, ergo & indiuidua sub illis cōstituta, igitur &c. respondetur, quòd sicut species & composita in cōi distinguntur per formas distinctione specifica, ita etiam indiuidua sub illis naturis communibus constituta distinguntur per formas distinctione specifica, non autem numerali, gr. exempli sicut leo, & homo distinctione specifica per formas distinguntur, similiter hic leo, & hic homo distinctione specifica per formas distinguntur, non autem distinctione numerali, sed hac distinctione siuè indiuidua diuersarum sint specierum, siuè eiusdem speciei, primò distinguntur per materiam signatam: secundario verò per formam, & proinde indiuidua sub esse singulari, & indiuiduo primò constituuntur per materiam, secundariò verò per formam. Ad probationem illam, actus est qui separat, & qui distinguit, plurimos decepit locus iste, sed intelligitur vt dixi de distinctione specifica, Nunc ad vltimæ conclusionis rationem deuenio, & cum dicebatur, quantitas, cæteraquè materiæ dispositiones non sunt partes essentiales, nec de intrinseca ratione indiuidui, ergo &c. respondetur, indiuiduum substātiæ bif. considerari posse, vno modo secundum rationem substantiæ, alio modo secundum rationem indiuidui: tunc dico quòd si primo modo consideretur, materiæ dispositiones concurrunt ex accidenti, & sicut conditiones necessariò requisitæ ad constitutionem substantiæ, & vt sic ad materialis causæ genus referuntur: quæ enim ex parte materiæ se tenent ad materiam reducuntur, sicut ea quæ se tenent ex parte agentis, ad ipsum agens: si uerò indiuiduum secundo modo consideretur, huiusmodi accidentia sunt principia per se, & de intrinseca ratione ipsius, & vt sic se tenent ex parte formæ, quia illis positis ponitur substantia composita secundum gradum indiuidui, & singularis, illis sublatis manentibus ēt materia, & forma substantiali, non manet amplius substantia singularis, & indiuidua. ratio itaque solum persuadet quòd huiusmodi accidentia non sunt principia per se indiuidui quo ad gradum substantiæ, non autē quo ad esse indiuiduum, quæ quidem bonus Zimara confundit, & hic quæ de substantiarum materialium indiuiduationis causa dicenda erant, terminum habeant, nunc reliquum est vt illud exequamur quod secundo loco polliciti sumus.

DE PRINCIPIO INDIVIDVATIONIS SVBSTANTIARVM IMMATERIALIVM

Opinio Scoti. Cap. I.

VM priore tractationis parte de substantię materialis indiuiduationis causa superque satis locuti sumus, nunc mentem altius extollamus. & abstractæ, immaterialisque substantiæ indiuiduationis causam diligenter cõsideremus, quod erat secundum à nobis in ordine propositum: qua in re discutienda eundem quoque seruabimus ordinem, quo antea vsi sumus: primo enim aliorum opiniones expendemus: deinde quæ nostra sit sententia in medium afferemus. Scotus 2. sent. libro dist. 3 q. 7. voluit substantiarum separatarum causam indiuiduationis dissimilem atque diuersam fore: dixit enim quòd prima intelligentia ratione suæ infinitatis seipsa est indiuidua, & hæc, cæteræ verò intelligentiæ non seipsis sunt indiuiduæ, sed per aliquod essentiæ superadditum, vt per haeccheitatem, & materiam illam totius, quæ secunda pars conclusionis ita probatur, quod de se est indiuiduum, & singulare sub ratione vniuersali intelligi nequit, quia nihil intelligi potest sub ratione opposita suæ naturæ, secundæ intelligentiæ sub ratione vniuersali concipi possunt; igitur non

& materiam illam totius secundum Arist. non dari, quoniam id superius ostensum fuit, sed solum ostendam secundas intelligentias per differentiam indiuidualem ipsis superadditam minimè indiuiduari: hoc autem ità probatur. si secundæ intelligentiæ essent indiuiduæ per differentiam indiuidualem superadditam quiditati: igitur essent compositæ ex quiditate, & differentia contrahente, & determinante quiditatem ad esse singulare. consequens est falsum: igitur & antecedens. probatur falsitas consequentis, quoniam Philosophus 12. Met. 30. determinauit substantias illas mouentes æternas esse actus puros, atque à compositione liberas, & immunes. Cæterum Scotus huic rationi ita respondere videtur, quòd substantiæ separatæ loco citato ab Aristo. dicuntur actus puri, & à compositione solutæ, non quidem simpliciter, ità vt omnem compositionis gradum excludant, sed liberæ dicuntur à compositione rei, & rei, & per negationem huius compositionis actus puri dicuntur, admittunt tamen compositionem ex quiditate, & differentia indiuiduali, quæ non est compositio rei, & rei, sed realitatis, & realitatis, quam tamen à se abijcit omnino prima intelligentia, & propterea ipsa simpliciter dicitur actus purus, & ab omni compositionis gradu libera, & soluta. Sed ista solutio nulla est, quod facile demonstrabo; si illud prius accipiam, quòd substãtia separata de qua loquitur Philosophus in tex. 30. quamuè probat esse actum purum, liberamque à materia, & à potentia accipitur communiter, & pro substantia abstracta in genere, & non solum in 30. verum etiam in contex. 41. eodem modo accipitur, quòd ex eo patere potest, quoniam cum Philosophus in tex. 30. probasset substantiam illam motricem æternam esse actum purum, & à materia solutam, & in 41. esse impartibilem, in 42. contex. inquirit vtrum sit vna, vel plures: & si plures, quot sint in 43. autem determinat tot esse substantias mouentes æternas, actus puros, & impartibiles, quot sunt orbes: igitur substantia separata de qua ante 43. Philosophus demonstrauit esse actum purum in 30 & impartibilem in 41. est substantia separata in communi ad omnes substantias separatas, quæ numerantur secundum numerum orbium. insuper Philosophus in text. 29. posita diuisione substantiæ in substantiam sensibilem, quarum altera est æterna, reliqua verò corruptibilis, & caduca, & in substantiam insensibilem, & immobilem, de insensibili substantia tractare proposuit: cum autem hanc ex motus æternitate demonstrasset, mox in contex. 30. esse actum purum, eamque à potentia solutam esse probauit, postea in 41. facto Epilogo eam substantiã, quam acceperat in Epilogo impartibilem esse demonstrauit: inquit enim, quòd quidem igitur est substantia alia sempiterna & immobilis separata à sensibilibus manifestum est ex dictis, & hanc non contingit aliquam magnitudinem habere, considera illam dictionem [Hanc] certum est enim il-

lam

illam referri ad eam substantiam immobilem, & separatam quam acceperat in Epilogo, ex quo progressu sic argumentor. de illa substantia Philosophus probauit esse actum purum, & impartibilitatem de qua proposuit agere in 29. & quam epilogauit in 41. sed in 29. de ea substantia insensibili, & immobili agere proposuit, quæ est membrum condiuidens substantiam, & est membrum contradistinctum à substantia naturali, & in 41. epilogauit de eadem substantia separata, & à sensibilibus contradistincta, vt patet ex verbis epilogi nuper citatis: igitur Philosophus probauit in 30. esse actum purum, & in 41 impartibilitatem de substantia sempiterna immobili à substantijs sensibilibus contradistincta, sed hæc est substantia separata in communi, prout est aggregatum ex omnibus intelligentijs: igitur substantia separata in 30. & in 41. supponit communiter, & pro aggregato ex omnibus intelligentijs, quòd erat probandum, ex quo illud obiter patere velim, quòd tota (vt aiunt) aberrant via Aristotelis interpretes arbitrati demonstrationem 41. 12. Met. qua demonstratur impartibilitas, & demonstrationem 78. 8. Phisi. quæ cum illa eadem est, esse de prima intelligentia, & de Deo optimo, cum tamen demonstratio vtrobique sit de substantia abstracta communiter accepta, vt probatum est, ad quam solum peruenit Aristot. in 8. Phis. nec Deum opt. & primum motorem simpliciter cognouit Arist. nisi in 12. Met. à context. 41. infra substantiarum separatarum pluralitate inuenta, quo iacto principio, cum Philosophus in 30. concludit, quòd substãtia separata sit actus purus, aut intelligit quòd sit actus purus simpliciter, & libera à compositione simpliciter & rei, & rei, & realitatis, & realitatis: aut intelligit, quòd solum sit libera à compositione rei & rei, sed non realitatis, & realitatis: si primum, ergo quælibet intelligentia libera est à compositione simpliciter, & consequenter in nulla intelligentia illa differentia indiuidualis adinuenitur: si secũdum dicatur, cũ ibi sermo sit de substantia separata in genere ut etiam Deus opt. comprehenditur, ergo nulla substantia separata libera est à compositione realitatis, & realitatis, & ità neque Deus opt. ab hac compositione immunis erit, cuius oppositum tenet ipse, quare alterum duorum dicendum erit, aut quòd omnis intelligentia sit ab omni compositione soluta, aut quòd in Deo opt. sit compositio ex quiditate, & differentia contrahente, quòd cum dici minimè possit, primum necessario affirmandum erit: scio Scotum ab hac ratione ità euasurum quòd Philosophus in tex. 30. loquitur de substantia ab

pliciorem non habere naturam, quàm cæteræ habeant intelligentiæ, ideò in contex.49.eiusdem 12 .remouet à primo motore solum,& non ab alijs intelligentijs differentiam indiuidualem, cum inquit, Primus motor nō habet materiam,ergo vnus tum ratione,tum numero,& per materiam,vt inquit ipse, in q. 6. Philosophus intelligit differentiam indiuidualem,quæ materia totius nuncupatur.sed non est solutio hæc digna viro peripatetico,sed eo, qui ex seipso omnia confingit,& comminiscitur.ostendo ego Philosophum per materiam intelligere materiam partis, & hanc negare à primo motore, quod vt conspicuum fiat, Aristotelis rationem accipio,quæ ita se habet Quæ sunt specie vnum,& numero multa, materiam habent: primus motor non habet materiam,ergo primus motor non est plurificatus.tunc sic per materiam Philosophus intelligit illam,per quam sunt numero plura , sed hæc est materia partis, vt superius millies probatum fuit: igitur per materiam Philosophus intelligit materiam partis,& non materiam totius. præterea considero minorem propositionem illius discursus,quæ est,[primus motor non habet materiã, & quæro, aut per materiam intelligit materiam partis, aut materiam totius: si primum habetur propositum:si secundum,hoc erat probandum. nec dicere potest hoc esse probatum in 30.quoniam cum ibi probetur non habere materiam de substantia separata in genere,sequitur vt omnis substantia separata careat materia totius.dicet fortassè Arist.probare minorem in eo context. 49.cum inquit, [actus,enim est,] hoc vtique verum est,sed tunc quæro,ly actus quo Arist.vtitur pro medio termino,aut supponit pro eodem quem concluserat in 30. de substantia separata in genere, aut pro alio: si pro eodem cum ibi actus non inferat secundum ipsum carentiam materiæ totius in substantijs separatis,sed solum carentiam materiæ partis: igitur actus acceptus pro medio termino in 49.non infert in primo motore carentiam materię totius, sed solum carentiam materiæ partis : si verò non supponit pro eodem, sed pro actu simpliciter vt omnis cōpositionis gradū excludit & rei,&rei,et realitatis & realitatis,tunc Arist.peteret : hoc.n.probandū erat,ea propter dicendum est, à primo motore Arist.remouere materiam partis, quam reiecerat in 30.à substantia separata in genere:& actus,quo vtitur pro medio termino pro eodem supponit cum eo quem concluserat in 30. de eadem substantia separata,ex quo sequitur , quòd sicut actus purus qui affirmatur de primo motore omnem prorsus realem compositionem excludit, ità etiam actus purus qui affirmatur in 30.de aggregato ex omnibus intelligentijs omnem realem compositionem depellit, & consequenter in secundis intelligentijs nulla differentia indiuidualis per quam indiuiduentur,adinuenitur, & dicat quicquid velit Scotus.

Secunda opinio, & eius reprobatio. Cap. 2.

NON defuerunt alij, qui dixerunt substantias separatas indiuiduas, & singulares esse per carentiam materiæ, hac ratione fortasse moti, quoniam Philosophus 12. Met.49. ex carentia materiæ probauit primum motorem esse vnum numero tantum, sic arguens. Primus motor non habet materiam, igitur primus motor est vnus tantum. quare substantiarum separatarum indiuiduationis causa erit negatio, & carentia materiæ: sed nec ista opinio recta est. quoniam vt habetur ex Arist. septimo Met.41. & 3. de Anima, 9. in separatis à materia idem est quiditas, & indiuiduum: sicut igitur quiditas substantiarum separatarum non est per carentiam materiæ, igitur neque indiuiduum, quod idem est cum ipsarum quiditate: præterea, est Aristotelis authoritas 8. Met. vltimo, vbi inquit, quæ neque sensibilem, neque intelligibilem materiam habent, sicut sunt substantiæ separatæ, seipsis sunt ens, & vnum. neque alia est assignanda causa suæ vnitatis à sua essentia, & licet huiusmodi authoritas intelligatur de vnitate entis, tamen quia in illis non distinguitur vnum numero ab vno secundum rationem & entis, cum non distinguatur in illis quiditas & indiuiduum, quinimmo ipsemet Aristoteles significauit in illo contex.49. cum dixit, primus motor est vnus tum ratione, tum numero: iccircò sicut seipsis sunt vnum vnitate entis, ita etiam seipsis sunt vnum numero, & indiuidue. non autem per negationem, & carentiam materiæ. Insuper indiuiduum dicit esse indiuisum à se, & diuisum à quolibet alio, tunc sic, quo vna intelligentia est diuisa, atque diuersa à qualibet alia, ex eo est indiuidua, & numero vna, sed non est diuersa à qualibet alia per carentiam materiæ: igitur per hanc non est indiuidua, & vna numero. probatur minor, quoniam carentia materiæ, est quædam negatio, hæc autem non potest esse primum distinctiuum inter duo positiua, siquidem distinctio inter duo positiua est realis, & positiua: effectus autem realis, & positiuus reducitur in causam realem, & positiuam, vnde negatio qua negatur vnum positiuum ab a-

Dilucidatio. Cap. 3.

NOS autem cum Aristot. propositam difficultatem determinantes, dicimus, quòd vnaquæque substantia separata seipsa est indiuidua, & vna numero, nec indiuiduationis, & vnitatis earum alia est assignanda causa, quàm suamet essentia. cuius conclusionis veritas iam satis patet ex dictis: nam cum substantia separata non sit indiuidua per hæcceitatem, aut per quippiam aliud suæ superadditum quiditati, quoniam tale non reperitur in illis, nec per carentiam materiæ: erit igitur indiuidua seipsa, cuius opinionis fuit etiam Auer. in epithom. Met. tracta. 2. cap. pen. vbi hæc habet: ergo si aliquæ res dantur, quæ neque sensibilem neque intelligibilem materiam habeant, non sunt composita, sed actus puri, & causa vnitatis earum nihil aliud est nisi suamet essentia. eiusdem etiam sententiæ fuit Beatus Doctor 2. sent. dist. 3. quæstio. prima arti. secundo, vbi sic inquit, Incommunicabilitas, quæ idem est cum indiuiduatione est in homine ex eo quod natura sua recepta est in fundamento materiæ, & per materiam determinatur: sed intelligentia ex se ipsa indiuidua est, ex qua determinatione illud colligitur, quòd causa indiuiduationis & vnitatis numeralis substantiarum materialium, & substantiarum separatarum maximo discrimine seiunguntur. causa enim vnitatis numeralis substantiarum materialium est materia signata, substantiarum verò separatarum est forma, & quiditas abstracta, & propterea vnitas numeralis substantiarum materialium est vnitas materialis, & principium numeri materialis: vnitas verò numeralis substantiarum separatarum est vnitas formalis, & principium numeri formalis, & transcendentis, vt etiam declarauit lucidus interpres Themistius primo de Anima cap. 26. dicens, numerus qui ad incorporea pertinet, non constat ex ijs vnitatibus, quæ mortali, corruptibilique tribuuntur, & numerum illum tanquam ex formis collectum formalem seu specificum appellant, quibus ita constitutis, nunc rationes in oppositum persoluamus: & ad primam Scoti rationem nos dicimus, quòd id quod ex se indiuiduum est, intelligi non potest sub ratione vniuersali sumpta ex parte rei: vnde cum substantiæ separatæ ex seipsis indiuiduæ sint sub ratione vniuersali sumpta ex parte ipsarum intelligi minimè possunt, sed si intelliguntur sub ratione vniuersali, hoc est ex parte intellectus nostri ipsas concipientis sub modo vniuersali secundum similitudinem ad ista inferiora, etenim cum ab intellectu nostro per ista sensibilia intelligantur, simplices cum sint, modo tamen compo-

sito,

sito , & indiuiduæ cum sint, modo tamen vniuersali intelliguntur. Ad aliam verò secundæ opinionis ita respondemus, quòd carentia materiæ qua Aristo. vtitur pro medio termino ad probandum vnitatem primi mouentis, nõ est prima ratio vnitatis, & indiuiduationis ipsius, sed est veluti signum, & id quòd necessario consequitur causam principalem, nam eo quia primus motor est talis naturæ quod ex se incommunicabilis est, ideò ad ipsum sequitur negatio materiæ, & quantitatis, & non econtra, quia careat materia, ideò sit incommunicabilis, & unus. sic igitur explicata est difficillima hæc quæstio de substantiarum materialium, deque substantiarum separatarum indiuiduationis principio, longè quidem secus atque ab alijs hactenus factum sit, in qua si ueritatem aperui (ut opinor) Deo Optimo habeantur gratiæ, sin minus rogo istos fratres nostros, ut ipsi suam scribant opinionem, suasque afferant dubitationes.

FINIS

VENETIIS,
Apud Paulum, & Antonium Meietos, Fratres.
M.D.LXXIIII.